

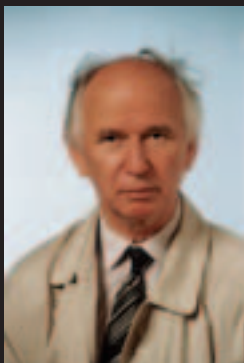
GEOGRAFIJA SLOVENIJE 1

**50 LET
GEOGRAFSKEGA
INŠTITUTA
ANTONA
MELIKA
ZRC SAZU**

MILAN NATEK

DRAGO PERKO

Milan Natek

Naziv: univerzitetni diplomirani geograf, strokovni sodelavec
s specializacijo

Naslov: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13,
1000 Ljubljana

Faks: +386 (0)61 125 77 93

Telefon: +386 (0)61 125 60 68

E-pošta: gi@zrc-sazu.si

Rodil se je leta 1933 v Podvrhu pri Braslovčah. V Celju je leta 1954 maturiral in v Ljubljani leta 1960 diplomiral. Med letoma 1961 in 1966 je delal na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, nato pa do upokojitve leta 1998 na Geografskem inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki ga je med letoma 1992 in 1994 tudi vodil. Ukvarja se predvsem z regionalno geografijo, agrarno geografijo in geografijo prebivalstva. Njegova bibliografija obsega več kot 500 enot. Leta 1976 je dobil plaketo češkega mesta Mikulov, leta 1979 priznanje Skupščine Občine Žalec, leta 1998 pa Zlato plaketo Zveze geografskih društev Slovenije.

Drago Perko

Naziv: dr., mag., univerzitetni diplomirani geograf in sociolog, višji
znanstveni sodelavec

Naslov: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13,
1000 Ljubljana

Faks: +386 (0)61 125 77 93

Telefon: +386 (0)61 125 60 68

E-pošta: drago@zrc-sazu.si

Rodil se je leta 1961 v Kranju, kjer je leta 1980 maturiral. V Ljubljani je leta 1985 diplomiral, leta 1989 magistriral in leta 1993 doktoriral. Od leta 1986 dela na Geografskem inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki ga od leta 1994 tudi vodi. Trenutno se ukvarja predvsem z regionalno geografijo, geografskimi informacijskimi sistemi in digitalno tematsko kartografijo. Je vodja dveh raziskovalnih projektov in mentor več mladim raziskovalcem. Njegova bibliografija obsega več kot 400 enot. Med letoma 1989 in 1999 je bil urednik Geografskega obzornika, od leta 1999 je urednik Geografskega vestnika. Leta 1985 je dobil študentsko Prešernovo nagrado Filozofske fakultete, leta 1989 Fajglovo nagrado, leta 1997 Bronasto plaketo Zveze geografskih društev Slovenije, leta 1998 pa nagrado Zlati znak ZRC.

GEOGRAFIJA SLOVENIJE 1
50 LET
GEOGRAFSKEGA INŠTITUTA
ANTONA MELIKA ZRC SAZU

Milan Natek
Drago Perko

Z A L Ž B A
Z R C

GEOGRAFIJA SLOVENIJE 1

**50 LET
GEOGRAFSKEGA INŠTITUTA
ANTONA MELIKA ZRC SAZU**

MILAN NATEK
DRAGO PERKO

LJUBLJANA 1999

GEOGRAFIJA SLOVENIJE 1

50 LET GEOGRAFSKEGA INŠTITUTA ANTONA MELIKA ZRC SAZU

Milan Natek

Drago Perko

© Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 1999

Urednik: Drago Perko

Recenzenta: Matej Gabrovec, Mauro Hrvatin

Kartografka: Jerneja Fridl

Fotografi: Matej Gabrovec, Katja Godec, Mauro Hrvatin, Dušan Košir, Josip Kunaver, Igor Lapajne,
Milan Natek, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Milan Šifrer, Vlado Vivod, Marko Zaplatil

Oblikovalec: Drago Perko

Izdajatelj: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Za izdajatelja: Drago Perko

Založnik: Založba ZRC

Za založnika: Oto Luthar

Urednik založništva: Vojislav Likar

Računalniški prelom: SYNCOMP d. o. o.

Tiskarna: Littera picta d. o. o.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

061.6(497.4 Ljubljana):91

NATEK, Milan, PERKO, Drago

50 let Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU /

Milan Natek, Drago Perko ; [kartografka Jerneja Fridl ; fotografi Matej
Gabrovec ... et al.]. – Ljubljana : ZRC, 1999. – (Geografija Slovenije ; 1)

ISBN 961-6182-84-6

1. Natek, Milan 2. Perko, Drago

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije sodi publikacija med
proizvode, za katere se plačuje petodstotni davek od prometa s proizvodi.

VSEBINA

UVODNIK	7
ZBIRKA GEOGRAFIJA SLOVENIJE	7
PETDESETLETNICA INŠTITUTA	8
1. UVOD	9
2. USTANOVITEV INŠTITUTA	11
3. IMENA INŠTITUTA	13
4. UPRAVNIKI IN PREDSTOJNIKI INŠTITUTA	17
5. ZNANSTVENI SVETI INŠTITUTA	20
6. DELAVCI INŠTITUTA	21
6.1. RAZISKOVALCI IN RAZISKOVALKE	24
6.2. KARTOGRAFI IN KARTOGRAFKE	24
6.3. FOTOGRAFI	25
6.4. KNJIŽNIČARKE IN TAJNICE	25
6.5. ZUNANJI SODELAVCI	25
7. DELOVNI PROSTORI INŠTITUTA	25
8. ORGANIZACIJSKE ENOTE INŠTITUTA	27
8.1. ODDELEK ZA GEOEKOLOGIJO	27
8.2. ODDELEK ZA REGIONALNO GEOGRAFIJO	27
8.3. ODDELEK ZA NARAVNE NESREČE	27
8.4. ODDELEK ZA GEOGRAFSKI INFORMACIJSKI SISTEM	27
8.5. ODDELEK ZA TEMATSKO KARTOGRAFIJO	28
8.5.1. KARTOGRAFSKI ZAVOD	28
8.5.2. FOTOLABORATORIJ IN GEOFOTOLABORATORIJ	31
8.6. GEOGRAFSKE ZBIRKE	32
8.6.1. ZBIRKA SLOVENSKE POKRAJINE	32
8.6.2. ZBIRKA SLOVENSKA NASELJA	33
8.6.3. ZBIRKA NARAVNE NESREČE V SLOVENIJI	33
8.6.4. ZBIRKA HRIBOVSKÉ KMETIJE V SLOVENIJI	33
8.6.5. ZBIRKA SLOVENSKI LEDENIKI	33
8.7. KARTOGRAFSKA ZBIRKA	33
8.8. KNJIŽNICA	35
8.8.1. KARTOTEKA GEOGRAFSKE BIBLIOGRAFIJE SLOVENIJE	36
9. PUBLIKACIJE INŠTITUTA	38
9.1. GEOGRAFSKI ZBORNIK	38
9.2. ZBIRKA DELA	41
9.3. ZBIRKA GEOGRAFIJA SLOVENIJE	41
9.4. OSTALE PUBLIKACIJE	43

10. ZNANSTVENORAZISKOVALNO DELO INŠTITUTA	44
10.1. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1948 IN 1958	45
10.2. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1959 IN 1972	68
10.3. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1973 IN 1978	73
10.4. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1979 IN 1992	84
10.5. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1993 IN 1998	96
10.5.1. LETO 1993	96
10.5.2. LETO 1994	100
10.5.3. LETO 1995	107
10.5.4. LETO 1996	123
10.5.5. LETO 1997	134
10.5.6. LETO 1998	140
10.5.7. TEKOČI PROJEKTI	151
11. SKLEP	156
11.1. DRUGO DELO INŠTITUTA	156
11.2. INŠTITUT OB PETDESETLETNICI	161
12. LITERATURA IN VIRI	169

UVODNIK

Leta 1998 smo ob petdesetletnici Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti ustanovili geografsko znanstveno knjižno zbirko z naslovom Geografija Slovenije. Leto zatem je pred nami že prva knjiga nove zbirke, ki je posvečena prav petdeseti obletnici našega inštituta.

ZBIRKA GEOGRAFIJA SLOVENIJE

Z zbirko Geografija Slovenije nadaljujemo tradicijo prve zbirke našega inštituta, ki se je imenovala Dela Inštituta za geografijo in je izhajala v petdesetih in šestdesetih letih. Zalagala jo je Slovenska akademija znanosti in umetnosti, saj je do leta 1981 naš inštitut deloval v njenem okviru. Prvo knjigo zbirke, ki je izšla leta 1950, je napisal Anton Melik in ji dal naslov Planine v Julijskih Alpah. Še istega leta je Svetozar Ilešič v zbirki objavil razpravo Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem, ki še danes velja za eno najpomembnejših znanstvenih del slovenskih geografov. Zadnja, enajsta knjiga zbirke je izšla leta 1968. Avtor Peter Habič jo je naslovil Kraški svet med Idrijco in Vipavo. Vseh enajst monografij zbirke Dela Inštituta za geografijo obsega prek 2300 strani. Urednik Anton Melik in avtorji so knjige opremili z bogatim slikovnim gradivom in številnimi zemljevidi.

Leta 1995 smo skupaj z založbo DZS ustanovili zbirko Geografija. Isto leto je izšla prva knjiga. V uvodniku z naslovom Ob rojstvu zbirke Geografija smo zapisali nekaj temeljnih dejstev o geografski znanosti in namenu zbirke:

»Geografija ima med znanostmi prav posebno mesto, saj povezuje naravoslovje in družboslovje. Pokrajina ali regija, ki je osnovni predmet geografskega raziskovanja, je namreč sestavljena iz naravnih (kamnine, relief, vode, podnebje, prsti, rastje, živalstvo) in družbenih sestavin (prebivalstvo, naselja, gospodarstvo), ki so med sabo povezane, zato moramo geografi za proučevanje pokrajinskih soodvisnosti poznati naravoslovne in družboslovne zakonitosti hkrati. Glede na prisotnost posameznih pokrajinskih sestavin ločimo naravno pokrajino, ki jo sestavljajo le naravne pokrajinske sestavine, in kulturno pokrajino, ki jo sestavljajo tudi družbene pokrajinske sestavine in ima dva podtipa: podeželsko ali ruralno in mestno ali urbano pokrajino. Osnovna pozornost geografa je torej usmerjena k raziskovanju povezanosti pokrajinskih sestavin, same pokrajinske sestavine, ki jih proučuje cela vrsta geografij sorodnih znanosti (geologija kamnine, klimatologija podnebje, pedologija prsti itd.), pa so predmet geografije le toliko, kolikor je to potrebno za razumevanje teh povezanosti. Prav ta način proučevanja pokrajine pa geografijo, ki bi jo lahko imenovali kar pokrajinoslovje ali regiologija, loči od sorodnih ved in ji daje izjemno mesto v znanosti.

Geografija se je od najstarejših civilizacij do konca obdobja velikih odkritij uvrščala med najbolj cenjene znanosti. V 19. stoletju pa je bilo neodkritih dežel vedno manj in geografija je vse bolj zgolj opisovala zemeljsko površje, pogosto celo le naštevala imena in številke, zato je njena vloga hitro upadala. Šele spoznanja, da mora človeštvo pri razvoju upoštevati povezanost narave in družbe, pa so moderno geografijo, ki se, kot rečeno, ukvarja prav s tem, vrnila na njeno nekdanje pomembno mesto, geografi pa tudi v Sloveniji dobivamo vse večjo vlogo, med njimi tudi dr. Dušan Plut, avtor knjige »Brez izhoda? Svetovni okoljski procesi«, prve iz nove zbirke Geografija.

Zbirka Geografija prinaša strokovne prispevke z znanstvenimi spoznanji geografije in sorodnih ved. Ker je namenjena najširšemu krogu ljudi, je besedilo pisano sorazmerno poljudno. Zbirka želi z dvema knjigama na leto vsaj malo zmanjšati precejšnje pomanjkanje tovrstne geografske literature na slovenskem trgu in narediti pomemben korak za popularizacijo slovenske znanosti, predvsem geografije.

Kljub začetnemu navdušenju je zbirka Geografija zaradi pomanjkanja sredstev in nerazumevanja založbe žal zamrla. Besede iz navedenega uvodnika pa ponavljamo zato, ker v veliki meri veljajo tudi za Geografijo Slovenije, našo najnovejšo zbirko, za katero upamo, da bo izhajala dlje kot zbirka Dela Inštituta za geografijo in zbirka Geografija.

Zbirka Geografija Slovenije bo prinašala izsledke znanstvenoraziskovalnega dela s področja fizične, družbene in regionalne geografije Slovenije ter slovenske geografske terminologije, slovenskih zemljepisnih imen in slovenske tematske kartografije. V zbirki bodo izhajali predvsem rezultati inštitutskih znanstvenih projektov in nalog, pa tudi za knjižno obliko prilagojene magistrske in doktorske naloge naših raziskovalcev.

Zbirka bo odprta tudi za raziskave drugih ustanov in posameznikov, ki se ukvarjajo z geografskimi ali sorodnimi temami in se nanašajo na Slovenijo.

Naslov zbirke temelji na usmerjenosti našega inštituta v geografsko raziskovanje Slovenije in njenih pokrajin. Vsa dela, ki bodo izšla v zbirki, bodo v celoti podprta z znanstvenim aparatom, hkrati s tem pa se bomo trudili, da bosta bogata slikovna oprema in razumljiv jezik približala zbirko tudi širšemu krogu ljudi. Tako bomo bogatili slovensko geografsko znanost in prispevali k popularizaciji geografije.

PETDESETLETNICA INŠTITUTA

Le prva, uvodna knjiga v zbirki Geografija Slovenije je glede na vsebino izjema, saj ne prinaša izsledkov geografske znanstvene raziskave, pač pa je namenjena polstoletnemu delu našega inštituta, ki ga je leta 1948 na pobudo akademika dr. Antona Melika ustanovila Slovenska akademija znanosti in umetnosti in mu dala ime Geografski inštitut. Leta 1976 ga je po pobudniku ustanovitve poimenovala Geografski inštitut Antona Melika. Od leta 1981 inštitut deluje v okviru njenega Znanstvenoraziskovalnega centra, ki ima status javnega zavoda.

Do leta 1992 smo se raziskovalci inštituta ukvarjali predvsem s preučevanjem ledenikov, ledeniškega in rečnega preoblikovanja površja, poplavnih območij in hribovskih kmetij v Sloveniji. Pomembno je bilo tudi raziskovanje naravnih nesreč, ki je leta 1994 inštitutu prineslo Plaketo civilne zaščite, priznanje Štaba za civilno zaščito Republike Slovenije.

Leta 1993, ko se je začelo projektno financiranje raziskovanja v Sloveniji, je bil obstoj inštituta ogrožen, saj je bil prepuščen tržnim zakonitostim in je nekaj let posloval v rdečih številkah. To so bila najtežja leta v zgodovini inštituta. Leta 1994 smo delo v vsebinskem smislu razdelili na projekte in naloge, v organizacijskem pogledu pa na pet oddelkov. Od takrat večino inštitutskega dela namenjamo raziskovanju Slovenije in njenih pokrajin ter pripravi temeljnih geografskih knjig o Sloveniji kot državi in Sloveniji kot delu sveta.

Rezultat tega dela in uspešnega sodelovanja z Inštitutom za geografijo, Oddelkom za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, Inštitutom za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitutom za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, založbama DZS in Mladinska knjiga ter drugimi slovenskimi in tujimi ustanovami so štiri obsežna dela: Krajevni leksikon Slovenije, ki prinaša opise vseh slovenskih naselij, je bil natisnjen leta 1995, Veliki atlas sveta, ki je močno popravljena priredba tujega atlasa, je bil natisnjen leta 1992, regionalnogeografska monografija Slovenija – pokrajine in ljudje in naš prvi nacionalni atlas Geografski atlas Slovenije, ki prinašata izsledke triletnega temeljnega znanstvenoraziskovalnega projekta Regionalna geografska monografija Slovenije in razvojnega projekta Nacionalni atlas Slovenije, pa sta bila natisnjena v jubilejnem letu 1998.

Prav z izdajo teh knjig so se uresničile temeljne usmeritve, ki sta jih ob ustanovitvi inštituta pred petdesetimi leti zapisala Slovenska akademija znanosti in umetnosti ter akademik dr. Anton Melik. Upamo, da bodo tudi knjige iz zbirke Geografija Slovenije pomemben prispevek k znanstvenemu razvoju našega inštituta in slovenske geografije.

dr. Drago Perko,
urednik zbirke in
predstojnik inštituta

1. UVOD

Geografski inštitut je bil z raziskovalnimi in razvojnimi težnjami svojih raziskovalcev in drugih delavcev vselej povezan z vlogo, pomenom in veljavnostjo slovenske geografije, katere vloga se je spreminjala v skladu s potrebami in zahtevami vsakdanjega življenja ter gospodarstva, ki je terjalo vedno več temeljnih spoznanj o zakonitostih razvoja slovenskih pokrajin in novih osvetlitev vloge človeka kot njihovega zavestnega preoblikovalca in snovalca njihove podobe. Vsakdanje potrebe po vključevanju geografskih spoznanj, temelječih na sistematičnem preučevanju posameznih pokrajnotvornih sestavin in njihovih prvin, so usmerjale razvoj slovenske geografije pri iskanju novih metodoloških in problemskih pristopov. Nekdanja klasična podoba geografije, ki se je še najdlje ohranjala na izobraževalnem področju, se je z novimi teoretičnimi izhodišči, poglobljenimi in celostnimi metodološkimi pristopi ter odkrivanjem in vrednotenjem neštetihih prostorskih, predvsem gospodarskih in socialnih problemov, preoblikovala v moderno in kompleksno prostorsko znanost, hkrati pa ostajala temeljna nacionalna veda slovenskega naroda.

Temelji sodobnega znanstvenega preučevanju slovenskih pokrajin so bili zakoličeni z nastankom slovenske univerze v Ljubljani leta 1919. Že takrat je geografija v okviru tedanje Filozofske fakultete dobila svojo stolico, ki jo je zasnoval dr. Artur Gavazzi in jo vodil do 23. junija 1926, ko je bil imenovan za rednega profesorja na Filozofski fakulteti Vseučilišča v Zagrebu, kjer je prevzel novoustanovljeno stolico za fizično geografijo (Zgodovina slovenske univerze ... 1929, str. 469 in 471).

Dobro leto kasneje, 24. avgusta 1927, je stolico za geografijo Filozofske fakultete Univerze kralja Aleksandra prvega v Ljubljani, ki se je kasneje preimenovala v Inštitut za geografijo oziroma Oddelek za geografijo, prevzel dr. Anton Melik, ki je bil precej kasneje, med letoma 1946 in 1950, tudi rektor Univerze v Ljubljani. Z njegovim prihodom so se začela sistematična in vsestranska preučevanja geografskih značilnosti Slovenije (Ilešič 1950, str. 215; Ilešič 1969, str. 234; Kranjec 1964, str. 206). Poleg naravnogeografskih študij, ki so osvetljevale razvoj površja, značilnosti kraškega sveta, geomorfološki razvoj posameznih porečij in slovenskih pokrajin ter podnebne in vremenske značilnosti, so pomembno mesto zavzemala tudi geografska preučevanja socialnih in gospodarskih problemov. S svežimi metodološkimi pristopi, ki so temeljili na tedanjih modernih in uveljavljenih antropogeografskih zasnovah oziroma izhodiščih, so geografi odkrivali mnoge značilnosti in posebnosti slovenskih pokrajin. V teh študijah in razpravah so imele poseben poudarek zgodovinske in razvojne osvetlitve posameznih pojavov in pokrajnotvornih sestavin.

Že v letih pred drugo svetovno vojno je slovenska geografija odkrivala in razčlenjevala številne pokrajinske pojave in probleme, ki so jih prinašali razkroj samooskrbnega kmetijstva, agrarna prenaseljenost, novi prometni tokovi, razmah gospodarstva, industrializacija, selitve prebivalstva, ozemeljska rast naselij ter nova vloga mest, trgov in industrijskih središč, kar je neposredno vplivalo na celostno preoblikovanje podeželja in mu zarisalo novo vlogo v vsakdanjem življenju pokrajine.

V javnost so prišli izsledki nekaterih temeljnih geografskih študij, ki so obravnavale socialno in gospodarsko problematiko podeželja in kmečkega stanu, vozaštvo delovne sile iz agrarno preobljudenih predelov v stara in nastajajoča zaposlitvena središča, izseljevanje in izseljenišтво, sezonsko zaposlovanje, razmestitev industrije in podobno.

Novi in celostni geografski znanstvenoraziskovalni pristopi, ki so temeljili na sistematičnem preučevanju antropogeografskih problemov Slovenije in njenih pokrajin, so se vidno uveljavili zlasti pri raziskavi Gospodarska struktura Slovenije v luči poklicne statistike in delovnega zavarovanja, ki je bila skupinsko delo učiteljev in študentov na Inštitutu za geografijo Filozofske fakultete Univerze kralja Aleksandra prvega v Ljubljani tik pred drugo svetovno vojno (Ilešič 1939).

Tudi številna druga pregledna in sintetična dela, v katerih so bila zajeta znanja in vedenja domačih in tujih raziskovalcev slovenskih pokrajin, so utrjevala in dvigovala ugled in položaj geografske stroke na univerzi ter v javnosti. Geografija je namreč s svojimi najrazličnejšimi raziskovanji poleg temeljnih znanstvenih dognanj in zakonitosti odstirala in vrednotila številne vsakdanje družbene, predvsem gos-

podarske probleme, ki so neposredno vplivali na življenje ljudi in na razkroj obstoječega, iz preteklosti podedovanega razmerja med proizvodnimi možnostmi in okoljem.

Tako je slovenska geografija s svojimi temeljnimi in aplikativno usmerjenimi raziskavami, še zlasti s področja socialne geografije, že v letih pred drugo svetovno vojno prispevala marsikaj izvirnega k poznavanju pokrajinskih vrednot in k razkrivanju številnih družbenih problemov na posameznih območjih. Toda zaradi mnogih problemov, tudi neustreznih in nevzpodbudnih gmotnih razmer, ki so dušile ustvarjalnost mladih, na raziskovalnem področju ni bilo mogoče polno zaposliti mladih, nadarjenih in delavljnih geografov, ki so svojo eksistenčno zaposlitev našli večinoma v šolstvu.

Po drugi svetovni vojni, ki je razredčila vrste tudi med najbolj obetavnimi kadri (Ilešič 1945, str. 118–120; Malovrh 1945, str. 124–125), so se geografiji odprle nove možnosti, ki so temeljile predvsem na opravljenem delu iz predvojnega obdobja, ko se je lotevala tudi preučevanja nekaterih perečih gospodarskih in socialnih problemov v slovenskih naseljih in pokrajinah. V prvem povojnem letniku Geografskega vestnika, osrednjega strokovnega glasila Geografskega društva Slovenije, je dr. Anton Melik nakazal nekatere nove usmeritve geografije na Slovenskem: »... *Prej ali slej se bo tudi pri nas učinkovito uveljavilo načrtno gospodarjenje in geografija bo imela hvaležno nalogo, da pri tem sama aktivno sodeluje s proučevanji, z nasveti in z dejansko pomočjo svojih spoznanj. Geografija je aktualna veda, če smemo uporabiti ta nemara nekoliko banalni izraz; ko proučuje relief, prirodne osnove za gospodarsko izrabo, klimatske pogoje in sploh možnosti, ki jih je narava nudila človeku za gospodarjenje, mora nujno s temi pogoji primerjati dejansko stanje gospodarske izrabe, obstoječo gospodarsko in naselbinskogeografsko stanje, s tem pa se že postavlja kritika in se ustvarja osnova za načrtno gospodarsko preurejanje. Geografiji je po notranjih funkcijskih pogojih stroke odmerjen celo prav znaten delež pri tem. Prevezemamo ga s svežo podjetnostjo, z vročo željo po uveljavljanju doseženih izkušenj in spoznanj, pa po novih preučevanjih, novih prizadevanjih ...*« (Melik 1945, str. 113).

Geografija se je z opravljenim delom ter novimi raziskovalnimi zamislimi uvrstila med pomembne in sodobne nacionalne, prostorske, naravoslovne in družboslovne znanosti. Njena vloga in poslanstvo sta se ujemala z raziskovalnimi interesi povojne obnove, zato so jo prištevali k vedam, ki so bile neposredno povezane z interesi nastajajočega načrtnega gospodarstva (Ilešič 1946 a; Ilešič 1950, str. 218). Dejavno je bila vključena tudi v pripravo strokovnih temeljev za mednarodna mirovna pogajanja ob določevanju naše zahodne državne meje. Prispevala je pomemben delež k priključitvi zahodnega slovenskega etničnega ozemlja matični domovini, saj so geografi izdelali številne študije, ki so z najrazličnejših geografskih in zgodovinskih vidikov osvetljevale zahteve po smotni in pravični razmejitvi zahodnega obmejnega območja ter priključitvi celotnega slovenskega etničnega ozemlja k Sloveniji oziroma tedanji Jugoslaviji. Z geografskimi osvetlitvami in nazornimi kartografskimi prikazi so podali prebivalstveni razvoj Trsta in njegovega zaledja. Jože Maučec in Vilko Novak sta z geografskega, etnološkega, zgodovinskega in jezikovnega vidika prikazala Slovensko Porabje in Radgonski kot. Anton Melik je podal geografski oris Gorice in njene tradicionalne povezanosti z Goriško deželo, še zlasti s Soško in Vipavsko dolino. Publikacija, v kateri je Anton Melik objavil plastičen in poveden geografski oris Trsta in Slovenskega Primorja, je izšla v treh tujih jezikih. Oddelek za mejna vprašanja Znanstvenega inštituta v Ljubljani je izdal Melikovo študijo Trst in severna Jugoslavija, v Beogradu pa je izšla Melikova razprava Razvoj jugoslovanskih železnic in njihova povezanost s Trstom. Poleg tega so bila slovenska geografska dela objavljena v različnih zbornikih, ki so prikazovali problematiko našega zamejstva. Svetozar Ilešič je v Koroškem zborniku leta 1946 objavil geografski oris Koroške. Anton Melik in Petar Jovanović sta prispevala pregleden geografski oris Trsta in Pule in njunih zaledij za zbornik z naslovom Oko Trsta, ki je izšel leta 1945 v Beogradu (Ilešič 1946 a, str. 190–193).

V opisana prva leta po drugi svetovni vojni, ko se je slovenska geografija z vsemi razpoložljivimi raziskovalnimi močmi vključila v preučevanje geografskih značilnosti slovenskih pokrajin, predvsem slovenskega Primorja in zamejstva, segajo začetki našega inštituta.

2. USTANOVITEV INŠTITUTA

Zametki inštituta segajo v prva leta po drugi svetovni vojni, ko je tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ki se je do 21. maja 1948 imenovala Akademija znanosti in umetnosti, kot najvišja znanstvena in umetniška ustanova Slovenije dobila novo poslanstvo. V Začasni uredbi o Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki sta jo 6. septembra 1945 podpisala predsednik Narodne vlade Slovenije Boris Kidrič in minister za prosveto dr. Ferdo Kozak, je bila opredeljena temeljna naloga Akademije znanosti in umetnosti »... da goji znanost in podpira razvoj umetnosti, da povzroča in podpira raziskovanja na tem torišču, objavlja znanstvena dela ter pomaga skrbeti za znanstveni naraščaj...« (Letopis SAZU 2, str. 11). Poleg tega je bila na Glavni skupščini Akademije znanosti in umetnosti 21. decembra 1946 zarisana njena nova usmeritev, da se iz »... Akademije..., ki je bila zgrajena v smislu osrednjih evropskih akademij...« preuredi »... v inštitucijo, kakršna je podana v akademiji ZSSR in kakršno zahteva tudi današnja doba...« (Letopis SAZU 2, str. 144).

Pred vsa znanstvena področja, ki so bila kakorkoli povezana s preučevanjem Slovenije, njenega prebivalstva in gospodarstva, so bile postavljene nove naloge. Na Glavni skupščini Akademije znanosti in umetnosti 21. decembra 1946 so posebej poudarili potrebo, da se »... akademija ozira po novih močeh in si samo želi, da bi mogla za svoja dela čimprej najti novih delavcev, posebno še za tiste znanstvene panoge, ki so v direktni zvezi z življenjem in v službi ljudstva...« in da je zato »... posebna briga razširitev III. razreda... in ustanovitev raznih raziskovalnih inštitutov...« (Letopis SAZU 2, str. 144). Za geografijo je pomembno, da je v poročilu, ki ga je na tej Glavni skupščini predstavil dr. Fran Ramovš, generalni sekretar Akademije znanosti in umetnosti, zapisano tudi: »... Akademija znanosti in umetnosti je podprla, v dogovoru z Ministrstvom za prosveto, Geografsko društvo pri delu za raziskovanje Triglavskega ledenika...« (Letopis SAZU 2, str. 146).

Že pred ustanovitvijo inštituta je bilo raziskovalno delo geografov, predvsem dr. Antona Melika, ki je postal dopisni član Akademije znanosti in umetnosti 16. maja 1940 in redni član na njeni Glavni skupščini 21. decembra 1946, neposredno vpeto v znanstveno delo Akademije znanosti in umetnosti. Leta 1946 so pri njej izšle štiri knjige, med njimi tudi Melikova monografska študija z naslovom Ljubljansko mostiščarsko jezero in dediščina po njem (Letopis SAZU 2, str. 148).

Prav na pobudo akademika dr. Antona Melika so se začele priprave za ustanovitev geografskega inštituta pri Akademiji znanosti in umetnosti že v letu 1947. Pripravljen je bil statut inštituta, ki ga je na predlog III. razreda za prirodoslovne in medicinske vede sprejelo predsedstvo Akademije znanosti in umetnosti na seji 23. marca 1948, nato pa 6. novembra 1948 potrdila še skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1948).

V drugem členu statuta inštituta so navedene glavne naloge in dejavnosti: »*Geografski inštitut ima nalogo, da vodi in organizira znanstveno delo na vseh področjih geografske stroke. Svoj namen dosega po naslednjih poteh: a) goji splošna teoretska poglavja geografske znanosti, b) vodi in organizira znanstveno geografsko proučevanje našega področja, c) skrbi za objavljane rezultatov znanstvenih proučevanj, č) eno bistvenih svojih nalog vidi v tem, da pospešuje pri znanstvenem proučevanju one smeri, ki imajo praktične učinke in da s tem pripomore k gradnji našega novega življenja, d) da sodeluje z vsemi ustanovami v okviru Akademije in izven nje v pospeševanju navedenih smotrov.*«

Tretji člen pravi: »*Geografski inštitut organizira proučevalne odprave, prireja znanstvene sestanke in predavanja ter more izdajati svoj strokovni časopis.*«, četrti člen pa: »*Naloge Geografskega inštituta se morejo s sklepom večine njegovih članov in s pristankom razreda in prezidija Akademije razširiti ali spremeniti.*«

V petem členu je navedena možna delitev inštituta: »*Geografski inštitut pri Akademiji znanosti se more deliti na tri sekcije: a) na sekcijo za fizično geografijo, b) na sekcijo za geografijo človeka, c) na sekcijo za regionalno geografijo.*«, šesti člen pa pravi: »*Delo Geografskega inštituta se more razdeliti v pododseke in komisije, tudi včasne, ki trajajo toliko časa, da se izvrši postavljena naloga.*« (Letopis SAZU 3, str. 39; Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1948).

D-Priloga 2

I. E. K. A. E.

porabe rednega kredita po part. 106, poz. 10 tek. proračuna LRS
za leto 1947 za znanstvena raziskovanja

Kemični inštitut.	Din 128.170.94
Slovar slovenskega knjižnega jezika. . . "	53.629.-
Etimološki slovar.	6.832.-
Lingvistični atlas.	14.500.-
Arheološka komisija.	123.961,20
Pravna terminologija.	10.100.-
Geografski inštitut.	35.000.-
Umetnostno-zgodovinska sekcija.	9.000.-
Slovenski biografski leksikon.	22.133.-
Mesečna znanstvena doklada na Otona Župančiča.	24.000.-
Terminološka komisija.	15.600.-
Tehniški slovar.	27.073.-
Skupno.	23.239.15 493.238.29

Reunig

Akademija znanosti in umetnosti
V Ljubljani

Dobilo 12. X. 1947

Štev.	Priloga	Priloga	Priloga
1166	7.		

Slika 1: Iz porabe proračunskih sredstev za leto 1947 (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1947) je razvidno, da je znanstveno delo na inštitutu potekalo še pred uradno ustanovitvijo inštituta.

Potemtakem je torej 6. november 1948 uradni rojstni dan inštituta, nekatera raziskovalna dela so bila v imenu inštituta v ustanavljanju opravljena že v letu 1947, kar je razvidno tudi iz porabe rednega kredita tekočega proračuna Ljudske republike Slovenije za leto 1947 za znanstveno raziskovanje (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1947), merjenje Triglavskega ledenika, kar je stalna raziskovalna naloga inštituta, pa se je začelo že leta 1946 (Letopis SAZU 2, str. 146).

3. IMENA INŠTITUTA

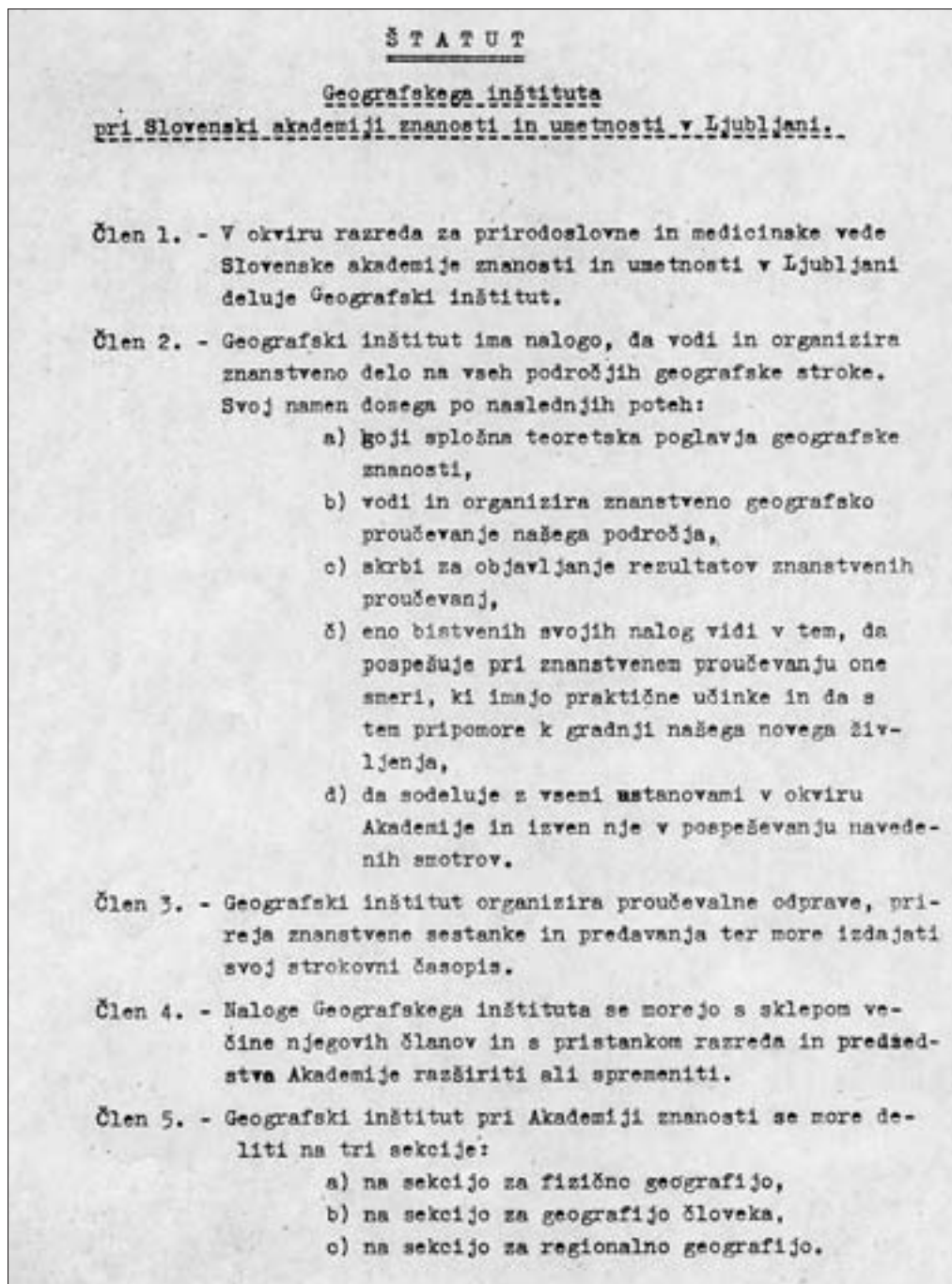
Uradno se je ime inštituta prvič pojavilo v predlogu statuta inštituta, ki ga je 23. marca 1948 sprejelo predsedstvo Akademije znanosti in umetnosti. V naslovu predloga statuta je bilo navedeno ime Geografski inštitut pri Akademiji znanosti in umetnosti.

Ker se je 21. maja 1948 Akademija znanosti in umetnosti preimenovala v Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, je inštitut ob dokončni potrditvi njegovega statuta 6. novembra 1948 dobil uradno ime Geografski inštitut pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Tudi v členih statuta je bilo vedno navedeno le ime Geografski inštitut (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1948). V letopisih Slovenske akademije znanosti in umetnosti pa je bilo med letoma 1948 in 1975 pri predstavitvi organizacijske sestave kljub določilom statuta inštituta zapisano ime Inštitut za geografijo, enako pri poročilu o delu, razen leta 1950, ko je bilo poročilo naslovljeno z Geografski inštitut, ter leta 1974 in 1975, ko je bilo poročilo o delu natisnjeno z naslovom Inštitut za geografijo s Kartografskim zavodom (Letopisi SAZU 3 do 26). Zanimivo je, da je v prvih letih inštituta vodstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti na svojih dopisih večinoma uporabljalo ime Geografski inštitut, vodstvo inštituta pa na svojih dopisih ime Inštitut za geografijo (Arhiv predsedstva SAZU iz let 1948, 1949, 1950, 1951 in 1952).

Ob desetletnici smrti akademika dr. Antona Melika, ki je bil pobudnik ustanovitve inštituta, je tedajni upravnik inštituta in hkrati predsednik znanstvenega sveta inštituta predlagal predsedstvu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, da se dotedanje ime spremeni v Geografski inštitut Antona Melika. Skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti je ta predlog sprejela in potrdila 25. marca 1976 (Geografski zbornik 15, str. 3). Letna poročila o opravljenem delu na inštitutu med letoma 1976 in 1979, natisnjena v letopisih Slovenske akademije znanosti in umetnosti, so bila objavljena pod naslovom Geografski inštitut Antona Melika. Leta 1980 je poročilo izšlo pod naslovom Geografski inštitut Antona Melika s Kartografskim zavodom in leta 1981 pod naslovom Geografski inštitut Antona Melika s kartografskim oddelkom, kar nakazuje močno povezanost med raziskovalnim delom in kartografijo na inštitutu (Letopisi SAZU 27 do 32).

Ko je Slovenska akademija znanosti in umetnosti na svoji skupščini 19. novembra 1981 ustanovila Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kamor so prešli vsi akademski inštituti, se je spremenilo tudi polno uradno ime inštituta, in sicer iz imena Geografski inštitut Antona Melika Slovenske akademije znanosti in umetnosti v ime Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. V letopisih Slovenske akademije znanosti in umetnosti so poročila o delu na inštitutu med letoma 1982 in 1994 izhajala pod imenom Geografski inštitut Antona Melika (Letopisi SAZU 33 do 45).

Leta 1994 je vodstvo Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti sprožilo pobudo po poenotenju imen inštitutov, saj so se nekateri inštituti imenovali po osebah, pomembnih akademskih, in drugi ne, nekateri inštituti so imeli znanost v svojem imenu navedeno v samostalniški obliki in drugi v pridevniški (na primer Inštitut za arheologijo in Muzikološki inštitut). Zbor delavcev Geografskega inštituta Antona Melika se je 14. oktobra 1994 z večino glasov inštitutskih delavcev odločil za preimenovanje v Geografski inštitut, da bi bilo tako uradno ime inštituta vsaj malo krajše od starega, ki je bilo sestavljeno iz kar enajstih besed. Poročili o delu za leto 1995 in 1996 sta bili v letopisih Slovenske akademije znanosti in umetnosti objavljeni z naslovom Geografski inštitut. Vendar je v poročilu za leto 1995 opazna nedoslednost: pri predstavitvi organizacijske sestave je naveden Geografski inštitut,

Slika 2: Naslovna stran statuta inštituta iz leta 1948 (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1948), iz katerega je razvidno prvo uradno ime inštituta.

Člen 6. - Delo Geografskega inštituta se more razdeliti v pododseke in komisije, tudi v začasne, ki trajajo toliko časa, da se izvrši postavljena naloga.

Člen 7. - Geografski inštitut upravlja upravnik, ki ga iz vrst rednih in dopisnih članov ali tudi iz vrst priznanih strokovnjakov na predlog razreda imenuje skupščina Akademije. Sekcijam na čelu so načelniki. Upravnik in načelniki prejemaajo za svojo funkcijo nagrado, ki jo na predlog razreda določi predsedstvo Akademije.

Člen 8. - Geografski inštitut ima člane in znanstvene sodelavce. Člani so vsi pravi in dopisni člani Akademije, ki pripadajo po stroki v znanstveno področje geografije, nadalje priznani strokovnjaki iz geografije. Člani inštituta prejemaajo za svoje delo stalno nagrado, ki jo na predlog razreda določi predsedstvo Akademije. Člane izbira in predlaga razred Akademije, a potrjuje jih predsedstvo Akademije.

Med znanstvene sodelavce se morejo uvrstiti geografi, ki so se že izkazali z znanstvenim proučevanjem, in taki znanstveni delavci, ki sodelujejo pri izvrševanju določenih proučevalnih nalog. Znanstveni sodelavci prejemaajo za izvršeno delo nagrado, ki jo določi po predlogu upravnika inštituta predsedstvo Akademije. Znanstvene sodelavce na predlog upravnika inštituta v soglasju s razredom imenuje predsedstvo Akademije.

Člen 9. - Za upravno in tehnično osebje Geografskega inštituta veljajo določbe zakona o Akademijah.

Člen 10. - V inštitut se sprejemajo znanstveni aspiranti, kandidati in doktorandi (31. 2 točka o zakona in 31. 27 statuta).

Člen 11. - Inštitut prireja posebne znanstvene sestanke in predavanja ter izdaja svoj strokovni časopis.

Člen 12. - Pravilnik o notranji organizaciji Geografskega inštituta izdela upravnik v soglasju s razredom za prirodoslovne in medicinske vede, potrjuje ga pa predsedstvo Akademije.

*Spisil na skupščini Akademije dne 6. nov.
1948.*

Slika 3: Druga, zadnja stran statuta inštituta iz leta 1948, ki je imel petnajst členov (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1948).

Prezidijsu
Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Ljubljana

Institut za geografijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je prišel z delom. Da si uredi svoje poslovalnice, potrebuje sobo v prostarih poslopja SAZU, da more v njej namestiti svoj material itd. Že sedaj je prejel gradivo po rejnkem dr. A. Čerku, ki se nima kam spraviti. Zato kot upravnik Instituta za geografijo prosim Prezidijs SAZU, da nam blagovoli za naše potrebe, ki bodo v doglednem času bistveno povečane radi nujnosti risalnice za inštitutskega kartografa, odkazati primerno sobo v poslopiju Akademije.

Pripominjam, da bi rad študijski material in kartografske priloge iz zapuščine dr. A. Čerka takoj spravil in uredil v tem prostoru.

Spart fašizmu - svoboda narodom

Ljubljana 10. januarja 1949

Melik

(Dr. Anton Melik)
upravnik Instituta
za geografijo pri SAZU

Rad mija znanosti in umetnosti
V LJUBLJANI
19. 1. 1949

Številka	Podpis	Prejeto	Delovni
38.			

*Se razgovor
med prof. Melikom in predsednikom
a. a. Jurec*

Slika 4: Ob začetku delovanja inštituta je upravnik inštituta zaprosil predsedstvo Slovenske akademije znanosti za novo sobo za kartografa (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949).

pri poročilu o delu pa Geografski inštitut Antona Melika (Letopis SAZU 46, str. 273 in 330). Inštitutski sodelavci so pri objavah navajali ime Geografski inštitut ZRC SAZU. Skrajšano ime je prišlo tudi v predlog novega statuta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Na željo Slovenske akademije znanosti in umetnosti je novi statut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je bil sprejet 6. junija 1995, znova uvedel ime Geografski inštitut Antona Melika. Vendar je Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti ponovno sprožil postopek o preimenovanju nekaterih inštitutov. Upravni odbor Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je sklepal o več spremembah imen inštitutov, a podprl le dve spremembi. Predlog o preimenovanju dveh inštitutov je leta 1997 poslal Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Imena inštitutov so namreč navedena v statutu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Slovenska akademija znanosti in umetnosti pa kot ustanoviteljica Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti daje soglasje k njegovemu statutu. Skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti je 11. decembra 1997 v tretji točki dnevnega reda obravnavala predlog o preimenovanju inštitutov. Predlog s pojasnili je prebral akademik dr. Matija Drovenik, glavni tajnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Med drugim je zapisano: »Želja po preimenovanju nekaterih inštitutov na ZRC SAZU je prisotna že nekaj časa. Tako so bili v predlogu Statuta ZRC SAZU z dne 09. 05. 1995 spremenjeni naslovi treh inštitutov, ki so obstajali že več desetletij... V naslovu vseh treh inštitutov ni bilo več imen in priimkov preminulih akademikov...« (Letopis SAZU 48, str. 181–182). Skupščina je sprejela naslednji sklep: »Skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je bila 11. 12. 1997, ni sprejela predloga upravnega odbora Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, da se preimenuje Biološki inštitut Jovana Hadžija v Biološki inštitut ter Geografski inštitut Antona Melika v Geografski inštitut. Naziva obeh inštitutov ostaneta takšna, kot je navedeno v 14. členu Statuta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.« (Letopis SAZU 48, str. 183.). Zato je v poročilih o delu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v letih 1997 in 1998 vsa dejavnost inštituta prikazana pod naslovom Geografski inštitut Antona Melika (Poročilo o delu 1997, str. 115; Poročilo o delu 1998, str. 119), inštitutski raziskovalci pa od leta 1998 pri svojih objavah običajno navajajo deloma okrajšano uradno ime: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, izjemoma, predvsem na zemljevidih, tudi Geografski inštitut AM ZRC SAZU ali GIAM ZRC SAZU.

Ob upoštevanju zgolj statutov je imel inštitut dejansko le tri polna uradna imena: Geografski inštitut Slovenske akademije znanosti in umetnosti od 6. novembra 1948, Geografski inštitut Antona Melika Slovenske akademije znanosti in umetnosti od 25. marca 1976 ter Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti od 19. novembra 1981, kratki uradni imeni pa celo samo dve: Geografski inštitut od 6. novembra 1948 in Geografski inštitut Antona Melika od 25. marca 1976.

4. UPRAVNIKI IN PREDSTOJNIKI INŠTITUTA

V sedmi točki statuta inštituta iz leta 1948 je zapisano, da »Geografski inštitut upravlja upravnik, ki ga iz vrst rednih in dopisnih članov ali tudi iz vrst priznanih strokovnjakov na predlog razreda imenuje prezidij Akademije v soglasju z ministrstvom za prosveto vlade LRS.«

Prvi upravnik inštituta je bil akademik dr. Anton Melik, ki je to dolžnost opravljal vse do svoje nenadne smrti 8. junija 1966. Med 1. julijem 1966 in 28. februarjem 1967 je inštitut začasno vodil geolog akademik dr. Ivan Rakovec, s 1. marcem 1967 pa je postal upravnik inštituta tedanji dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Svetozar Ilešič, ki je to dolžnost opravljal do 30. junija 1981. Nasledil ga je akademik dr. Ivan Gams, ki je bil na tem mestu do 30. aprila 1983.

Ko sta bila upravnika inštituta akademika dr. Svetozar Ilešič in dr. Ivan Gams, je imel inštitut tudi tajnike, ki so skrbeli za administracijo ter formalno povezavo med upravnikom in delavci inštituta. Taj-

VLADO VIVOD

Slika 5: Dr. Anton Melik (1890–1966), upravnik inštituta med letoma 1948 in 1966.

AVTOR NEZNAN

Slika 6: Dr. Ivan Rakovec (1899–1985), upravnik inštituta med letoma 1966 in 1967.

MILAN OROŽEN ADAMIČ

Slika 7: Dr. Svetozar Ilešič (1907–1985), upravnik inštituta med letoma 1967 in 1981.

AVTOR NEZNAN

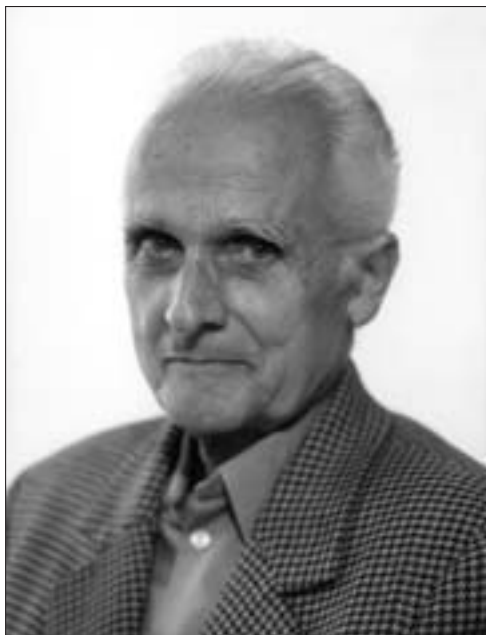
Slika 8: Dr. Ivan Gams (1923–), upravnik inštituta med letoma 1981 in 1983.

MARKO ZAPLATIL

Slika 9: Dr. Milan Šifrer (1928–), upravnik inštituta med letoma 1983 in 1987.

IGOR LAPAJNE

Slika 10: Dr. Drago Meze (1926–), upravnik inštituta med letoma 1987 in 1991.

IGOR LAPAJNE

Slika 11: Milan Natek (1933–), upravnik inštituta med letoma 1992 in 1994.

IGOR LAPAJNE

Slika 12: Dr. Drago Perko (1961–), upravnik oziroma predstojnik inštituta od leta 1994.

niška dela je od 1. marca 1967 do 31. decembra 1976 opravljal dr. Drago Meze, od 1. januarja 1977 do 30. junija 1981 dr. Milan Šifrer in od 1. julija 1981 do 30. aprila 1983 Milan Natek.

Po statutu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti iz leta 1982 je upravnika inštituta imenoval znanstveni svet Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti na predlog znanstvenega sveta inštituta za 4 leta z možnostjo ponovnega imenovanja. Upravnik inštituta je v okviru pooblastil predvsem predstavljal in zastopal inštitut, organiziral in vodil delo inštituta, skrbel za usklajeno in uspešno izvajanje sprejetih programov in nalog, skrbel za izvajanje sklepov znanstvenega sveta inštituta in zbora delavcev inštituta, sodeloval v kolegiju Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in odgovarjal za dejavnost inštituta (Statut ... 1982, členi 65, 66, 67 in 68).

Ker je statut v členu 65 predpisoval, da mora biti »... upravnik inštituta ... raziskovalec v ZRC SAZU ...«, je s 1. majem 1983 vodstvo inštituta od akademikov prevzel dr. Milan Šifrer, ki ga je na upravniškem položaju 1. junija 1987 nasledil dr. Drago Meze. Od 1. januarja 1992 je bil upravnik Milan Natek, od 8. julija 1994 pa inštitut vodi predstojnik dr. Drago Perko.

Po statutu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti iz leta 1995 je upravnika inštituta zamenjal predstojnik inštituta, ki je za svoje delo odgovoren direktorju Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Predstojnik organizira in vodi strokovno delo inštituta, odgovarja za finančno likvidnost inštituta in izvaja sklepe in naloge direktorja. Predstojnik inštituta je raziskovalec inštituta. Imenuje in razrešuje ga direktor s soglasjem upravnega odbora na predlog znanstvenega sveta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti po posvetovanju z znanstvenim svetom inštituta. Predstojnik inštituta ima štiriletni mandat z možnostjo ponovnega imenovanja (Statut ... 1995, členi 18, 19, 20 in 21).

5. ZNANSTVENI SVETI INŠTITUTA

Ob ustanovitvi inštituta je skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti v skladu s 44. členom svojega statuta iz leta 1949 postavila prvi znanstveni svet inštituta, ki so ga sestavljali: »... upravnik, s sklepom skupščine določeni člani Akademije ter visoko kvalificirani znanstveni sodelavci Akademije. V znanstveni svet lahko skupščina Akademije pritegne tudi druge strokovnjake ...« (Letopis SAZU 3, str. 35–36; Letopis SAZU 4, str. 27). V istem členu je opredeljena tudi njegova glavna naloga: »Znanstveni svet usmerja specialno znanstveno delo zavoda (inštituta).« Znanstveni svet inštituta je praviloma vodil upravnik inštituta.

Z reorganizacijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 1981, ko so se vsi njeni raziskovalni inštituti organizirali v enotno samoupravno delovno organizacijo z imenom Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, je prišlo tudi do nekaterih sprememb pri znanstvenih svetih inštitutov. Po 60. členu statuta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti iz leta 1982 je bil znanstveni svet »... najvišji znanstveni organ vsakega inštituta ZRC SAZU ...«, njegova glavna naloga pa je bila, da »... določa znanstveno dejavnost inštituta in jo usmerja ...«. Poleg tega je znanstveni svet inštituta oblikoval programe inštituta, spremljal njihovo izvajanje, predlagal kandidate za upravnika inštituta, ocenjeval delo raziskovalcev inštituta, ocenjeval publikacije inštituta in imenoval njihove uredniške odbore ter podpiral dejavnost inštituta pri uresničevanju njegovih nalog. Število članov znanstvenega sveta inštituta je določil svet Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Znanstveni svet inštituta so sestavljali člani Slovenske akademije znanosti in umetnosti ustrezne stroke, raziskovalci inštituta in po potrebi zunanji strokovnjaki. Predsednika, ki je bil praviloma akademik, in člane je na predlog ustreznega razreda imenovalo predsedstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti, nato pa potrdil svet Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Statut ... 1982, členi 60, 61, 62 in 63; Letopis SAZU 33, str. 171–172).

Novi statut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti iz leta 1995 je prinesel nekatere spremembe pri sestavi in vlogi znanstvenega sveta inštituta, ki je postal »... strokovno-znanstveni organ Znanstvenega sveta ZRC SAZU ...«, ki »... obravnava in predlaga raziskovalni program, obravnava predloge in ocene za volitve v znanstvene in strokovne nazive ZRC SAZU in druge strokovne zadeve s področja dela inštituta ...«. Znanstveni svet inštituta »... šteje glede na velikost inštituta do 7 članov, dva izmed njih sta člana SAZU ...«. Člane znanstvenega sveta inštituta predlaga direktor Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti na temelju mnenja predstojnika inštituta, imenuje pa znanstveni svet Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Statut ... 1995, člena 48 in 49).

Od članov Slovenske akademije znanosti in umetnosti so v znanstvenem svetu inštituta sodelovali: dr. Anton Melik med letoma 1948 in 1966, dr. Milko Kos med letoma 1948 in 1972, dr. Ivan Rakovec med letoma 1948 in 1982, dr. Svetozar Ilešič med letoma 1948 in 1960 ter 1967 in 1985, dr. Jovan Hadži med letoma 1965 in 1966, dr. Srečko Brodar med letoma 1966 in 1982, dr. Ivan Gams od leta 1973, dr. Stanko Grafenauer med letoma 1981 in 1990, dr. Igor Vrišer med letoma 1983 in 1995, dr. Ernest Mayer med letoma 1992 in 1995 ter dr. Andrej Kranjc od leta 1995.

Od redno zaposlenih raziskovalcev inštituta so bili člani njegovega znanstvenega sveta: dr. Drago Meze med letoma 1973 in 1987 ter 1992 in 1995, dr. Milan Šifrer med letoma 1973 in 1983 ter 1987 in 1995, Milan Natek med letoma 1983 in 1991, dr. Drago Perko od leta 1993 in dr. Milan Orožen Adamič od leta 1994.

Od zunanjih sodelavcev inštituta pa so bili člani njegovega znanstvenega sveta: dr. Avguštin Lah med letoma 1973 in 1994, dr. Peter Habič med letoma 1973 in 1994, dr. Darko Radinja med letoma 1973 in 1995 ter dr. Zoran Stančič od leta 1995.

Predsedniki znanstvenega sveta inštituta so bili: akademik dr. Anton Melik od ustanovitve inštituta do 8. junija 1966, nato akademik dr. Ivan Rakovec do leta 1977, akademik dr. Svetozar Ilešič do 11. aprila 1983 in akademik dr. Ivan Gams do 20. septembra 1995, od takrat pa dr. Milan Orožen Adamič.

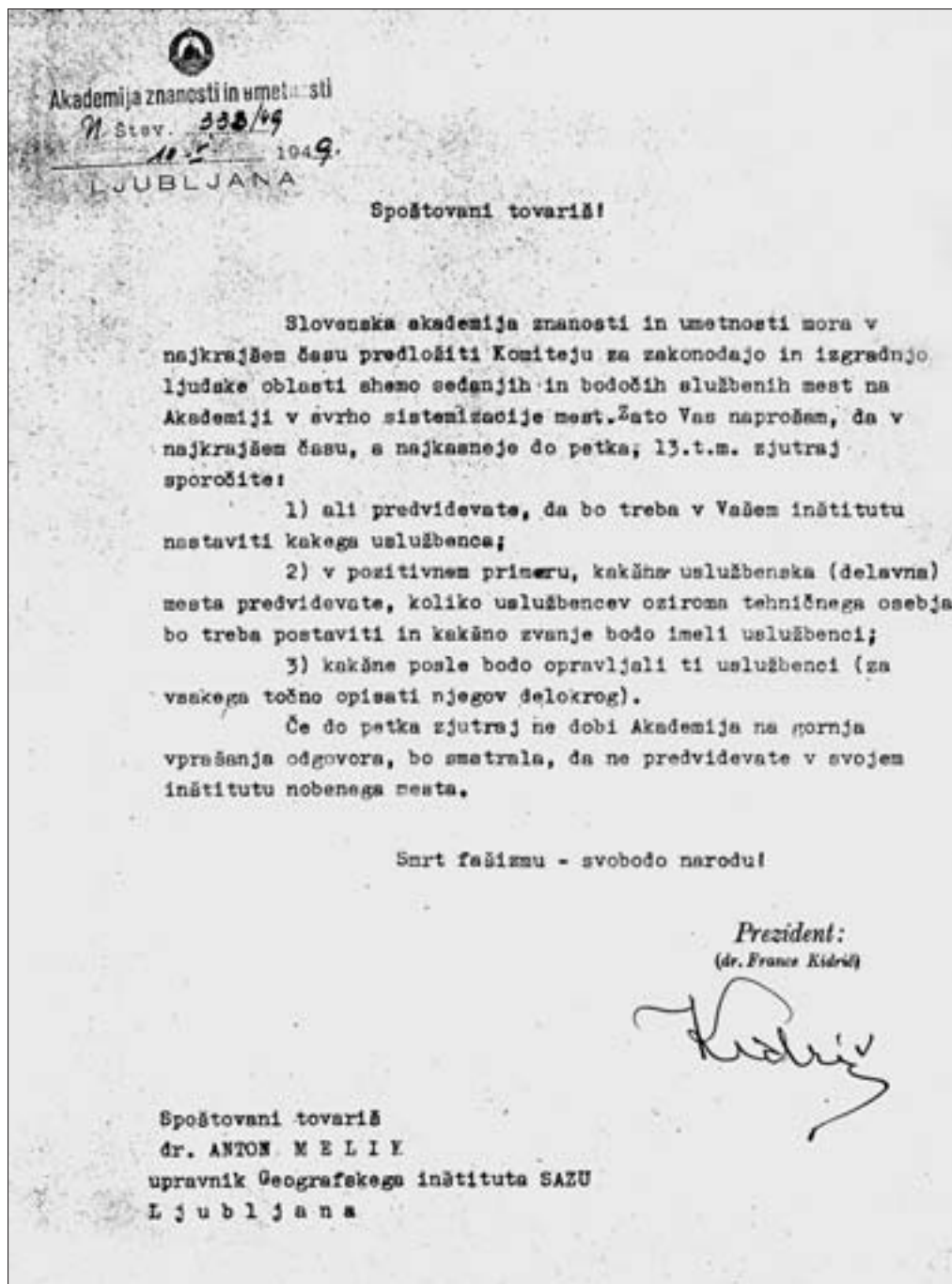
Svet Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je leta 1995 določil, da ima znanstveni svet Geografskega inštituta Antona Melika pet članov. Ob petdesetletnici inštituta so znanstveni svet inštituta sestavljali: dr. Ivan Gams, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, dr. Andrej Kranjc, izredni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, dr. Milan Orožen Adamič, predsednik, dr. Drago Perko in dr. Zoran Stančič.

Znanstveni svet Geografskega inštituta Antona Melika je hkrati tudi znanstveni svet za Prostorskoinformacijsko enoto Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

6. DELAVCI INŠTITUTA

Sprva so raziskovalne in druge dejavnosti inštituta slonele predvsem na zunanjih, honorarnih sodelavcih. Med njimi so bili tudi študenti geografije. Prva med njimi sta bila Drago Meze in Dragica Kregelj, ki sta prišla 30. septembra 1949 in se kasneje na inštitutu tudi redno zaposlila.

Prvi upravnik inštituta si je vseskozi prizadeval za nastavitev rednih raziskovalcev. Tudi v dopisu predsedstvu Slovenske akademije znanosti in umetnosti 13. januarja 1949, ko je prosil za primeren prostor, je omenil, da bodo potrebe po prostoru »... v doglednem času bistveno povečane radi nujnosti risalnice za inštitutskega kartografa ...« (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949). Predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti se je s posebnim dopisom 10. maja 1949 obrnil tudi na upravnika inštituta s prošnjo, da pripravi »... shemo sedanjih in bodočih službenih mest na Akademiji v svrhu sistematizacije mest ...« (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949). Podatke je morala Slovenska akademija znanosti in umetnosti predložiti Komiteju za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti. Upravnik inštituta je Slovenski akademiji znanosti in umetnosti z dopisom 16. maja 1949 za začetek predlagal dve delovni mesti, in sicer: »... nastavitev strokovne moči za izvrševanje kartografskih in podobnih strokovnih

Slika 13: Predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti je prosil upravnika inštituta, da predlaga nova delovna mesta na inštitutu (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949).

V Ljubljani, dne 16. maja 1949.

Slovenski Akademiji znanosti
in umetnosti

Ljubljani.

V Institutu za geografijo pri SAZU predvidevamo v najkrajšem času nastavitve strokovne moči za izvrševanje kartografskih in podobnih strokovno-tehničnih poslov, ker je to posel, za katerega je potreba tudi ustrezajoče znanstveno-strokovne izobrazbe, nameravamo za to mesto usposobiti enega naših slušateljev geografije. Zato je za to moč predvideti mesto asistenta. Spočetka⁹¹ mislimo pomagati z delno zaposlitvijo v obliki honorarnega nagrajanja.

Ko bo Institut za geografijo pri SAZU po odobritvi statuta mogel v polnem obsegu pričeti z delom, mu bo potrebna delovna moč, ki bo opravljala organizacijske, pisarniške in podobne znanstveno-administrativne posle. Tudi za to nameravamo izveštati enega od naših slušateljev geografije. Zato je najprimerneje, da se v program postavi mesto še enega asistenta. Spočetka si bomo skušali pomagati s posebej honorirano pomočjo.

S. P. -S. H.!

Akademija znanosti in umetnosti
V LJUBLJANI

16. 5. 1949.

Štev.	Filigran	Prost	Referat
358	-		

Melink

Slika 14: Upravnik inštituta je na poziv predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 1949 predlagal dve novi asistentski delovni mesti (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949).

poslov ...« in »... delovno moč, ki bo opravljala organizacijske, pisarniške in podobne znanstveno-administrativne posle ...«. Dodal je, da je za obe mesti »... potrebna ustrezna znanstveno-strokovna izobrazba, zato bodo kandidati izbrani izmed slušateljev geografije. Obe predlagani mesti sta asistentski. Dokler pa še ne bosta usposobljena za predvideno delo, si bo pomagal inštitut vsaj z delno zaposlitvijo honorarnih moči ...« (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949).

6.1. RAZISKOVALCI IN RAZISKOVALKE

Prva redna asistenta na inštitutu sta bila nastavljena 1. aprila 1951, in sicer Dragica Kregelj, ki je bila zadolžena za kartografska dela, in Ivan Gams, ki pa je 1. septembra 1962 odšel na Inštitut za raziskovanje krasa Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Postojno.

Tudi naslednja leta so bile v načrtu nastavitve novih asistentov. V letno poročilo za »kulturno leto 1950/51« in v program za bodoče delo je upravnik zapisal: »... Dokler pa ne bo odobrenih novih rednih nastavitvev, ... si moramo pomagati s strokovnimi sodelavci, ki jih nagradujemo honorarno sproti za izvršeno delo ...« (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1951). Že 2. julija 1952 se je redno zaposlil Drago Meze, ki je na inštitutu delal do upokojitve 30. marca 1992, 1. julija 1954 pa še Milan Šifrer, ki je na inštitutu prav tako delal vse do upokojitve 30. junija 1994.

Z odhodom Ivana Gamsa je njegovo sistematizirano delovno mesto skoraj štiri leta ostalo prazno, saj ga je šele 1. marca 1966 zasedel Milan Natek, ki je prišel z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Upokojil se je 30. decembra 1998.

Čeprav si je vodstvo inštituta tudi naslednja leta prizadevalo za nove nastavitve, s katerimi bi bilo mogoče uspešno razvijati in opravljati temeljne in aplikativne raziskave, je bilo šele sredi sedemdesetih let odobreno novo delovno mesto asistenta, ki ga je 16. oktobra 1974 zasedel Milan Orožen Adamič. Čez pet let je inštitut pridobil naslednje novo asistentsko delovno mesto, na katerega je 1. septembra 1979 prišel Karel Natek, ki je na inštitutu ostal do 31. julija 1994, ko je stopil na pot samostojnega raziskovalca.

V osemdesetih letih se je inštitut zaradi nove znanstvenoraziskovalne politike v Sloveniji, predvsem akcije 2000 mladih raziskovalcev, močno okrepil in pomladil. Med raziskovalce inštituta so prišli: 1. junija 1984 Matej Gabrovec, 1. aprila 1986 Maja Plemelj, poročena Topole, in 1. septembra 1986 Drago Perko.

V devetdesetih letih je na inštitut prišlo še šest sodelavcev: 1. marca 1993 Miha Pavšek, 1. novembra 1994 Jerneja Fridl, ki je prišla z Inštituta za geografijo v Ljubljani, 16. avgusta 1995 Mauro Hrvat, ki je prišel z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 1. decembra 1996 Mimi Urbanc, 1. decembra 1997 Borut Peršolja in 14. septembra 1998 še Franci Petek.

6.2. KARTOGRAFI IN KARTOGRAFKE

Z ustanovitvijo Kartografskega zavoda v okviru inštituta so bile potrebe po ustrezno šolanih strokovnjakih vse večje. Sprva je za kartografsko delo skrbela geografka Dragica Kregelj, ki je na inštitutu delala do 31. maja 1952, ko je odšla v šolstvo. Leta 1954 je vodstvo Kartografskega zavoda prevzel Vilko Finžgar, po osnovnem poklicu strojnik. Redno je bil nastavljen 1. januarja 1955, delo pa je opravljal do upokojitve 1. decembra 1970 (Meze 1972). Od 1. februarja 1971 do marca 1979 je bil na tem mestu geograf Marko Žerovnik, nasledil ga je geograf Milan Orožen Adamič, od 1. novembra 1994 pa kartografski oddelek vodi geodetka Jerneja Fridl.

Kartografski risarji so bili sprva nastavljeni le začasno. Med njimi je bil tudi grafik Boris Tavželj, ki se je kasneje kot prvi risar tudi redno zaposlil, a že 1. septembra 1959, po komaj nekaj mesecih rednega dela, službo odpovedal. Na izpraznjeno delovno mesto je 1. januarja 1960 prišla Milena Hribar, ki je bila izbrana med štirimi prosilci. Z inštituta je odšla 30. aprila 1979 v drugo delovno organizacijo. Ker je čedalje več raziskovalcev, raziskovalnih nalog in objavljenih del terjalo vedno več kartografske-

ga dela, je inštitut 1. novembra 1975 zaposlil Marušo Rupert, ki je prišla z Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo tedanje Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, in 15. septembra 1979 še Meto Ferjan.

6.3. FOTOGRAFI

Delo v fotolaboratoriju oziroma kasneje geofotolaboratoriju sta sprva opravljala Viktor Glavan, ki se je zaposlil sredi poletja leta 1955, a zaradi nizke plače že po sedmih mesecih odšel, in Vilko Finžgar. Od 1. avgusta 1957 do 31. decembra 1985 je vsa fotografska dela vodil in opravljal fotografski mojster Vlado Vivod, ki ga je 1. januarja 1986 nasledil Marko Zaplatil. Tedaj se je geofotolaboratorij izločil iz našega inštituta in kot fotolaboratorij prešel v okvir uprave Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

6.4. KNJIŽNIČARKE IN TAJNICE

Inštitut je bil dolgo brez tajnice in knjižničarke, zato je večina tega dela odpadla na redno zaposlene raziskovalce. Poldrugo desetletje so knjižnico vodili inštitutski uslužbenci, leta 1964 pa je skrb za njeno ureditev in delovanje honorarno prevzela Angelca Turnšek in delo opravljala do jeseni leta 1974. Od 1. septembra 1974 do 1. februarja 1975 je dela knjižničarke in tajnice opravljala Jana Snoj, od 1. septembra 1975 do 31. avgusta 1977 pa Jelica Slavič. Šele naslednje leto, 13. februarja 1978, jo je nasledila Marija Gorenšek, ki je na tem mestu ostala do upokojitve 30. oktobra 1996. Odtlej knjižnico vodi dr. Maja Topole, tajniška dela pa opravlja Maruša Rupert.

6.5. ZUNANJI SODELAVCI

Rezultati opravljenega raziskovalnega dela bi bili mnogo manjši, če pri uresničevanju znanstvenega dela ne bi sodelovali številni zunanji sodelavci, ki so bili zaposleni na drugih raziskovalnih, strokovnih in izobraževalnih ustanovah. V devetdesetih letih so pri pripravi gradiva za temeljne geografske knjige o Sloveniji z inštitutom sodelovali domala vsi geografi z geografskih in sorodnih ustanov. Najdlje in najpogostejše pa so bili zunanji znanstveni in strokovni sodelavci inštituta predvsem (po abecedi): dr. Danilo Furlan, akademik dr. Ivan Gams, Jernej Gartner, mag. Drago Kladnik, dr. Vladimir Kokole (do smrti leta 1993), Marko Kolbezen, Dušan Košir, dr. Andrej Kranjc, dr. Avguštin Lah, dr. Franc Lovrenčak, dr. Dušan Plut, dr. Darko Radinja, akademik dr. Igor Vrišer, dr. Marjan Žagar (do smrti leta 1980) in drugi.

Med ustanovami so z inštitutom največ sodelovali: Inštitut za geografijo, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, Inštitut za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, Geodetska uprava Republike Slovenije Ministrstva za okolje in prostor ter založbi DZS in Mladinska knjiga.

7. DELOVNI PROSTORI INŠTITUTA

V prvih povojnih letih, ko se je Slovenska akademija znanosti in umetnosti vsebinsko in organizacijsko na novo oblikovala, je bilo za njene inštitute povsod premalo ustreznih prostorov. V poročilu glavnega tajnika za decembrsko skupščino Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 1950 je zapisano, da ima »... Od 13 inštitutov, oziroma komisij in odbora ... svoje prostore bolj ali manj ali komaj zadovoljive, oziroma ustrežajoče, šest ... Inštituti brez lastnih delovnih prostorov se morajo stiskati po raznih inštitutih na univerzi, ali pa morajo sodelavci delati v Narodni in univerzitetni biblioteki, ali pa kar na

svojih domovih ...» (Letopis SAZU 4, str. 133). Geografski inštitut je spadal med tiste inštitute, ki so imeli vsaj za silo urejene prostore.

Po razgovoru med predsednikom Slovenske akademije znanosti in umetnosti, akademikom dr. Francetom Kidričem in upravnikom inštituta akademikom dr. Antonom Melikom je slednji 10. januarja 1949 na predsedstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti naslovil naslednji dopis: *»Inštitut za geografijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je začel z delom. Da si uredi svojo poslovavnico, potrebuje sobo v prostorih poslopja Slovenske akademije znanosti in umetnosti, da more v njej namestiti svoj material itd. Že sedaj je prejel gradivo po rajnkem dr. A. Šerku, ki ga nima kam spraviti. Zato kot upravnik Inštituta za geografijo prosim Prezidij Slovenske akademije znanosti in umetnosti, da nam blagovoli za naše potrebe, ki bodo v doglednem času bistveno povečane radi nujnosti risalnice za inštitutskega kartografa, odkazati primerno sobo v poslopiju Akademije. Pripominjam, da bi rad študijski material in kartografske priloge iz zapuščine dr. A. Šerka takoj spravil in uredil v tem prostoru.«* (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1949). Rezultat navedenega posega je bil ta, da je inštitut dobil sobo v pritličju stavbe Slovenske akademije znanosti in umetnosti na Novem trgu 3, kjer je danes telefonska centrala.

Že v naslednjem letu je dobil inštitut nove prostore v prvem nadstropju stavbe na Novem trgu 4, in sicer dve sobi, od katerih je bila ena prehodna zaradi dostopa do tujega urada, ki je še vedno gostoval v tej hiši (Letopis SAZU 4, str. 128–129).

V poročilu za leto 1951 je spet razveseljiva vest. Med drugim je zapisano: *»Ko so tuji uradi izpraznili hišo, je dobil Inštitut za geografijo še eno sobo.«* (Letopis SAZU 4, str. 152). Soba je bila namenjena kartografski risalnici. Skupna površina uporabnih prostorov je tako narasla na 103 m².

Inštitut pa z dodeljenimi prostori ni razpolagal prav dolgo. Zaradi preobremenitve poda v drugem nadstropju, kjer je Inštitut za slovenski jezik dopolnjeval svojo delovno kartotečno zbirko, je grozila nevarnost, da se bodo podrli stropni nosilci. Zato je prišlo med inštitutoma do zamenjave prostorov, tako da je imel odlej inštitut svoje delovne prostore v drugem nadstropju stavbe na Novem trgu 4.

Konec sedemdesetih let je inštitut dobil še sosednjo sobo, ki jo je izpraznilo uredništvo Leksikografskega zavoda Enciklopedije Jugoslavije za Slovenijo. S tem se je skupna površina uporabnih prostorov povečala na 155 m².

Z ustanovitvijo Kartografskega zavoda v okviru inštituta 7. februarja 1952 so se pokazale potrebe po lastnem fotolaboratoriju. Zato je upravnik inštituta 5. oktobra 1954 zaprosil vodstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti za dodelitev ene od temnic, ki je bila prosta. V njej naj bi delal inštitutski laborant Viktor Glavan. Po nalogu glavnega tajnika, akademika dr. Milka Kosa, so 10. oktobra 1954 obvestili inštitutskega kartografa Vilka Finžgarja, da ima na razpolago temnico v prvem nadstropju hiše na Gosposki ulici 13. Tako je lahko z rednim delom začel tudi fotografski oddelek (Letopis SAZU 6, str. 108).

Leta 1965 je bila v fotografski atelje za inštitutski fotolaboratorij, ki se je istočasno opremil z aparaturo za fotografsko reprodukcijo, predelana sosednja garaža (Letopis SAZU 16, str. 88). Geofotolaboratorij je bil v sestavi inštituta do začetka leta 1986, ko je bil organizacijsko priključen upravi oziroma skupnim službam Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Letopis SAZU 37, str. 246).

Stiska z delovnimi prostori je bila dolgo nadvse pereče vprašanje normalnega delovanja inštituta. Inštitut se je neprestano prizadeval za prepotrebno ureditev laboratorija za fizičnogeografske raziskave. Čeprav je bila že kupljena najnujnejša laboratorijska oprema, inštitut tudi ob petdesetletnici še vedno nima svojega laboratorija (Letopis SAZU 23, str. 204; Letopis SAZU 24, str. 193).

Ko je leta 1971 inštitut skupaj z Inštitutom za slovenski jezik, generalnim tajništvom Slovenske akademije znanosti in umetnosti in zunanji sodelavci začel pregledovati toponomastično gradivo na temelju državne karte v merilu 1 : 5000 in 1 : 10.000 za ozemlje Slovenije, se je iz leta v leto povečevala in kopičila zbirka natisnjenih kart. Ker so bile karte razglašene za »uradno tajnost«, je bilo potrebno poskrbeti za njihovo varovanje, zato so se inštitutski delovni prostori počasi spreminjali in skladišče kovin-

skih ognjevarnih omar, ki so bile razporejene tudi po hodniku. Šele v začetku osemdesetih let je inštitut dobil prepotrebno in ustrezno podstrešno sobo, ki je postala začasno skladišče izredno dragocehnih kart.

Zaradi obnove stavbe na Novem trgu 4 se je inštitut jeseni leta 1986 začasno preselil v tri sobe v drugem nadstropju stavbe na Novem trgu 5. Leta 1988 je dobil še dve sosednji sobi.

Spomladi leta 1991 se je inštitut preselil v preurejene ter inštitutskim potrebam prilagojene in opremljene prostore v stavbi na Gosposki ulici 13 (Letopis SAZU 37, str. 198; Letopis SAZU 42, str. 261). Leta 1997 je Slovenska akademije znanosti in umetnosti inštitutu prepustila še dva manjša prostora, ki sta bila dotlej namenjena njenemu fotografskemu ateljeju. Sedanji inštitutski delovni prostori, ki so funkcionalno urejeni in opremljeni ter med seboj povezani, merijo skupaj 235 m². V pritličju je šest kabinetov, v kleti pa pet kabinetov, dve večji sobi za knjižnico in risalnico ter trije manjši prostori brez svetlobe za geografske in kartografske zbirke.

8. ORGANIZACIJSKE ENOTE INŠTITUTA

Že prvi statut inštituta iz leta 1948 je v petem in šestem členu omogočal ustanovitev organizacijskih enot znotraj inštituta (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1948). Prva taka enota, Kartografski zavod, je bila ustanovljena leta 1952, zadnja reorganizacija inštituta pa je bila izvedena leta 1994, ko je nastalo pet novih oddelkov.

8.1. ODDELEK ZA GEOEKOLOGIJO

Oddelek za geoekologijo je bil ustanovljen 14. oktobra 1994. Od 16. avgusta 1995 ga vodi Mauro Hrvatin. Ukvarja se s fizičnogeografskimi, večinoma geoekološko usmerjenimi preučevanji naravnih sestavin slovenskih pokrajin, predvsem površja in vod. V okviru oddelka se izvaja najstarejši stalni slovenski geografski projekt, preučevanje slovenskih ledenikov, ki se je začel že leta 1946, dve leti pred uradno ustanovitvijo inštituta.

8.2. ODDELEK ZA REGIONALNO GEOGRAFIJO

Oddelek za regionalno geografijo je bil ustanovljen 14. oktobra 1994. Od 1. novembra 1994 ga vodi dr. Drago Perko. Ukvarja se z regionalnogeografskimi raziskavami slovenskih pokrajin in Slovenije kot celote. V okviru oddelka je potekal tudi največji slovenski geografski projekt doslej, temeljni raziskovalni projekt Regionalna geografska monografija Slovenije. Obsežen projekt je bil tudi Krajevni leksikon Slovenije.

8.3. ODDELEK ZA NARAVNE NESREČE

Tudi Oddelek za naravne nesreče je bil ustanovljen 14. oktobra 1994. Od 1. novembra 1994 ga vodi dr. Milan Orožen Adamič. Oddelek nadaljuje tradicijo preučevanja naravnih nesreč v Sloveniji, ki se je začelo prav na našem inštitutu, in razgibanega mednarodnega sodelovanja.

8.4. ODDELEK ZA GEOGRAFSKI INFORMACIJSKI SISTEM

Četrty oddelek inštituta, ki je bil ustanovljen 14. oktobra 1994, je Oddelek za geografski informacijski sistem. Od 1. novembra 1994 ga vodi dr. Matej Gabrovec. Oddelek je zadolžen za spremljanje in uvajanje novosti na področju geografskih informacijskih sistemov, razvijanje tehnološke in metodološke povezanosti inštitutskega geografskega informacijskega sistema z digitalno tematsko kartografijo

ter digitalizacijo najrazličnejših podatkov o pokrajinskih sestavinah slovenskih pokrajin in drugih prostorskih enot.

8.5. ODDELEK ZA TEMATSKO KARTOGRAFIJO

Kartografski oddelek je prva organizacijska enota, ki je bila ustanovljena znotraj inštituta. Pod različnimi imeni se pojavlja od leta 1952.

8.5.1. KARTOGRAFSKI ZAVOD

V letopisu Slovenske akademije znanosti in umetnosti je v poročilu o delu inštituta za leto 1951 in v njegovem načrtu za leto 1952 med drugim vzneseno zapisano: »*Končno je pred nami veliki cilj, da organiziramo v naslonitvi na Inštitut za geografijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti poseben Kartografski zavod, ki nam ga v Sloveniji tako primanjkuje ...*« (Letopis SAZU 4, str. 174). In res je ustanovitev Kartografskega zavoda že 7. februarja 1952 potrdila skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1952; Letopis SAZU 5, str. 183).

Kartografski zavod je imel nekaj let zagotovljena celo samostojna sredstva v okviru proračuna Slovenske akademije znanosti in umetnosti in tudi v letnih poročilih o opravljenem delu, ki so bila objavljena v njenih letopisih, nastopa s svojimi poročili podobno kot samostojni inštituti, in sicer vse od leta 1956 do leta 1972. V letopisih Slovenske akademije znanosti in umetnosti za leto 1954 in 1955 je bilo njegovo poročilo del inštitutskega poročila. Med letoma 1973 in 1975 je v naslovu poročila navedeno Inštitut za geografijo s Kartografskim zavodom, leta 1980 in 1981 pa Geografski inštitut Antona Melika s Kartografskim zavodom. Leta 1976, 1977 in 1978 je poročilo o delu Kartografskega zavoda zajeto v poročilu Geografskega inštituta Antona Melika, prav tako leta 1979, vendar že pod oznako kartografski oddelek. Od leta 1982 je oddelek za kartografijo oziroma kartografski oddelek predstavljen v okviru poročila Geografskega inštituta Antona Melika. Od leta 1988 sta v okviru kartografskega oddelka še posebej omenjeni kartografska zbirka in geografska dokumentacija. Od 14. oktobra 1994 je kartografski oddelek eden od petih oddelkov inštituta in se imenuje Oddelek za tematsko kartografijo. Od 1. novembra 1994 ga vodi Jerneja Fridl, ki je leta 1998 postala prva magistra kartografije v Sloveniji.

Delo in usmeritev Kartografskega zavoda, ki je bil ustanovljen v okviru našega inštituta za potrebe celotne slovenske geografije, sta bila vselej tesno povezana z razvojem inštituta in slovenske geografije. Vsa pomembnejša geografska spoznanja je namreč treba prikazati tudi prostorsko ter osvetliti z najrazličnejšimi grafičnimi in kartografskimi ponazoritvami, zato so zemljevidi nepogrešljivi del predstavljanja izsledkov geografskih raziskav. Obsežnejša tematska karta je po pomenu lahko celo enakovredna znanstveni razpravi!

Kartografski zavod je svoje poslanstvo v okviru gmotnih in kadrovskih možnosti opravljal v zadovoljstvo vseh raziskovalcev kakor tudi uporabnikov temeljnih, aplikativnih in poljudnoznanstvenih geografskih del, predvsem učbenikov, splošnih pregledov, monografij, zbornikov, leksikonov, enciklopedij, atlasov ter mnogih drugih knjig in revij. Z njegovimi izdelki niso obogatena samo geografska dela, temveč tudi številne znanstvene, strokovne in poljudne knjige ter periodika s številnih področij, ki cenijo prostorske prikaze naravnih in družbenih pojavov ter njihovih razvojnih teženj.

Delavci Kartografskega zavoda so se neprestano seznanjali z napredkom svoje stroke doma in po svetu. Številne svetovne novosti, povezane z razvojem tehnologije izdelovanja zemljevidov in drugih grafičnih ponazoril, so se le s krajšim časovnim zamikom pojavile tudi pri nas. Na to kažejo številne kartografske priloge, ki so bile natisnjene v Geografskem zborniku, geografskih knjigah in učbenikih ter številnih drugih delih.

Z delom Kartografskega zavoda je povezan tudi začetek pregleda zemljepisnih imen na topografskih kartah. Leta 1965 se je Vilko Finžgar lotil sistematičnega primerjalnega pregleda »... imen krajev na jugoslovanskih topografskih kartah z danes veljavnimi, uradno določenimi imeni ter onimi po Kra-

poročilo o kartografskem materialu
dospelom iz Trsta
za kartografski oddenek
Instituta za geografijo pri SAZU

Dne 24. marca sva s tov. Kregelj Dragico v garinskih skladiščih podjetja "Transjug" prevzela kartografski material in pribor, ki je bil dobavljen iz Trsta za Institut za geografijo pri SAZU. Material je dobavila tvrdka Stoka, Trst, Via Milano 37. Pošiljka je obetojala iz enega zaboja in dveh omotov. Dospeli material ne odgovarja popolnoma tistemu, kar je bilo naročeno in sicer v sledečem:

- 1) transparentni papir je drugovrstne kvalitete in za kartografsko delo slabo uporabljiv
 - 2) Namesto naročenega olesnega papirja je poslan transparentni papir boljše kvalitete, kakršen bi moral biti oni, omenjen zgoraj v toč. 1
 - 3) beli risarski papir ("Fabriano") ni niti podoben kvaliteti "Schöllerhammer", kakršna je bila naročena
 - 4) namesto malih risalnih peres grobejša vrste so poslana razna navadna pisalna peresa
 - 5) pri obeh sortimentih "graphos" peres je zastopana samo vrsta A-peres, manjkajo pa vse ostale - predvsem O, T, K in "risalna peresa"
 - 6) namesto navadnih gumijastih krivuljnikov sta poslana variabilna celuloidna krivuljnika, za kartografsko delo povsem neprimerna
 - 7) lupa je premajhna (7 cm ϕ namesto 8.5 cm ϕ)
 - 8) lotoner nasi randelbo 6400 namesto 3600
 - 9) namesto specialnih steklenih posodici za ribanje tuča sta poslani dve. povsem neuporabljivi posodici iz bakelite
 - 10) namesto šrafnega aparata je dobavljen črkalni aparat
- Ostale stvari odgovarjajo in so v splošnem odlične kvalitete. Najboljše so nedostaki navedeni pod 1, 2, 4 in 9.

Ljubljana, 25. marca 1950.

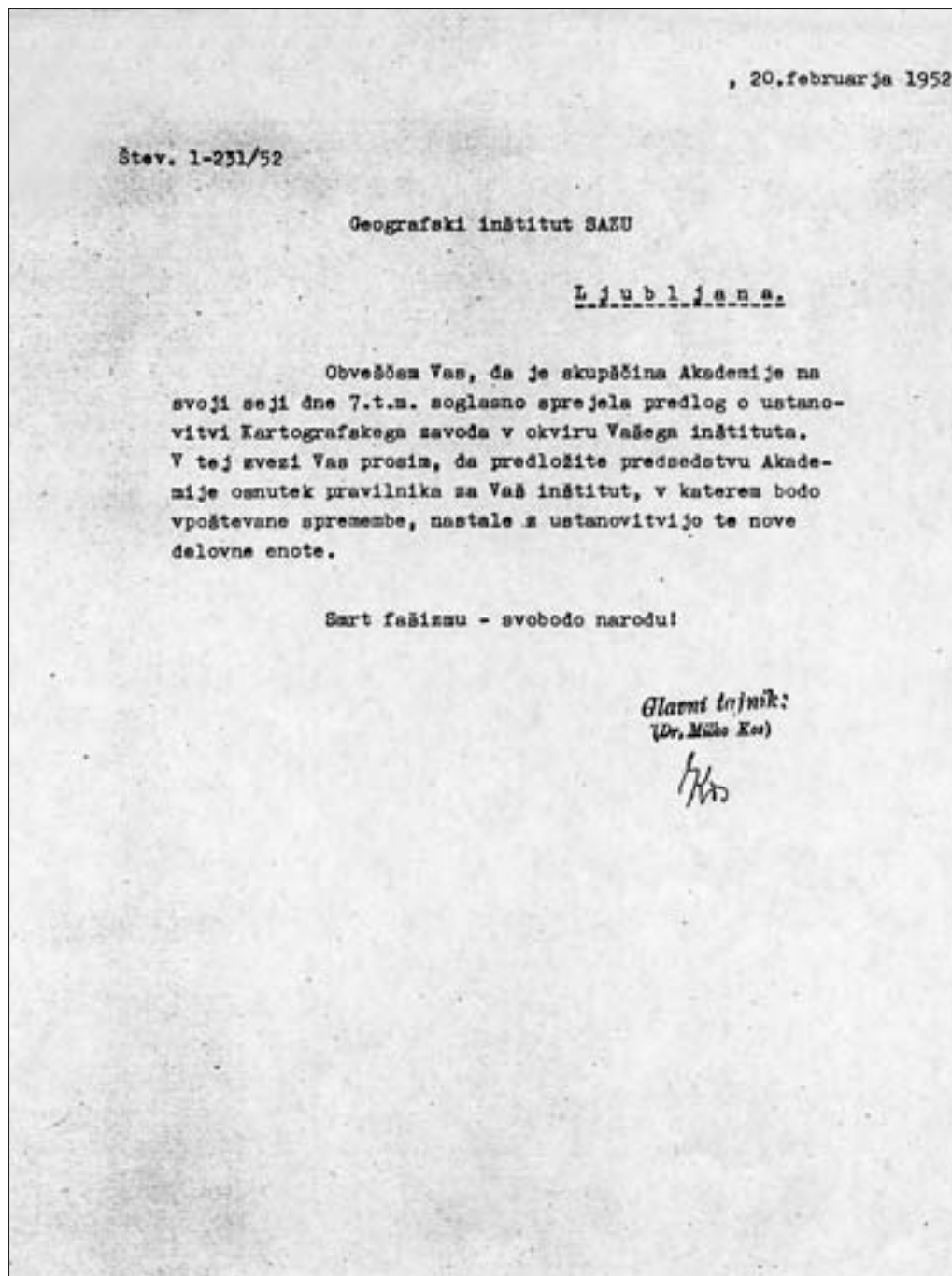
REPUBLIKA SLOVENIJA
SLOVENSKA
AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
LJUBLJANA

Znak, del. št.	Datum	25. III. 1950
71 - 343/50	Priloge - vrednote	Stali

Finžgar Vilko
Finžgar Vilko,
kartograf.

*Gzeli na znanje!
S spiskom!*

Slika 15: Vilko Finžgar v dopisu 25. marca 1950 poroča, da prejeti kartografski material ne ustreza povsem naročilu (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1950).

Slika 16: Slovenska akademija znanosti in umetnosti je na skupščini 7. februarja 1952 ustanovila Kartografski zavod (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1952).

jevnem leksikonu *Dravske banovine ...*« (Letopis SAZU 16, str. 88). Pripravljaj je kartoteko krajevnih imen, ki naj ne bi služila »... samo geografom, marveč tudi drugim strokovnjakom in širši kulturni javnosti ...« (Letopis SAZU 21, str. 178). V prvih dveh letih je pregledal in obdelal krajevna imena v 26 občinah nekdanjega ljubljanskega okraja, kasneje pa je za to raziskavo zmanjkalo prepotrebnih sredstev (Letopis SAZU 18, str. 118; Letopis SAZU 19, str. 92). Z njegovo smrtjo 11. avgusta 1972 se je delo povsem prekinilo, čeprav je bila zanj pri Skladu Borisa Kidriča odobrena subvencija (Meze 1972). Vodstvo inštituta namreč ni našlo primerne sodelavca, ki bi nadaljeval, dopolnjeval in dokončal začeto delo (Letopis SAZU 23, str. 206).

Slabe gnotne razmere so stalno zavirale sodobnejšo tehnološko opremljenost, zaposlovanje novih sodelavcev in hitrejši napredek Kartografskega zavoda. Izredno prepričljiv je zapis iz njegovega poročila v letopisu Slovenske akademije znanosti in umetnosti za leto 1968: »... Če smo doslej tožili, da so naše letne dotacije za tekoče delo ostale nominalno na isti ravni kot ob ustanovitvi Kartografskega zavoda pred sedemnajstimi leti – pa sedaj ugotavljamo, da so se lani znižale kar za eno samo desetino. To seveda ne zadostuje niti za najosnovnejše naše kartografske potrebe, kaj šele za fotografsko dejavnost. Zato je fotografsko delo lani pri nas povsem zamrlo ... Zavod tehnično kreativnega značaja s tako skromnimi sredstvi ne more uspešno delovati niti se razvijati, da bi bil dostojen pomočnik znanstvenemu delu. Treba bo poskrbeti za njegovo boljšo materialno pa tudi širšo kadrovsko bazo ...« (Letopis SAZU 19, str. 92).

Kljub temu je Kartografski zavod vnašal v svoje delo številne novosti, ki so se na tem področju pojavljale in uveljavljale drugod po svetu. Glede na finančne možnosti je nabavljal najosnovnejše tehnične naprave in pripomočke za lajšanje ročnega risanja. Leta 1969 je kupil pripravo za magnetno šablونiziranje pri izdelavi barvnih zemljevidov in napravo za stacionarno svetlobno kopiranje, leta 1970 stroj za razmnoževanje zemljevidov in drugih risb, leta 1971 in 1972 gravirne nože in gravirne folije, leta 1974 pa planvariograf in rollplanimeter.

V sedemdesetih letih se je na Kartografskem zavodu uveljavilo graviranje zemljevidov in drugih risarskih izdelkov. Pavs papir, ki je zaradi vpliva temperature in vlažnosti preveč raztezljiv, je nadomestila gravirna folija. Izdelovanje barvnih zemljevidov je veliko prispevalo k vsebinski obogatitvi in nazornejši preglednosti geografskih objav.

Izjemno pomembno je leto 1986, ko je inštitut začel z uvajanjem digitalne kartografije in geografskih informacijskih sistemov. Prvi digitalni zemljevidi so po kakovosti bistveno zastajali za graviranimi zemljevidi, z nakupom sodobnih računalnikov in kakovostne programske opreme sredi devetdesetih let ter s pospešenim šolanjem kartografov pa se je inštitutska kartografija z najraznovrstnejšimi ter vsebinsko, oblikovno in tehnično zahtevnimi izdelki v kratkem času dvignila na sam vrh sodobne tematske kartografije, predvsem s knjigo *Slovenija – pokrajine in ljudje* in še v večji meri s prvim slovenskim nacionalnim atlasom, Geografskim atlasom Slovenije.

8.5.2. FOTOLABORATORIJ IN GEOFOTOLABORATORIJ

V okviru Kartografskega zavoda je že od vsega začetka deloval tudi fotolaboratorij, ki se je leta 1974 preimenoval v geofotolaboratorij.

Dokler fotolaboratorij ni dobil ustreznih delovnih prostorov na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, je uporabljal temnico na geografskem oddelku ljubljanske Univerze v stavbi na Kongresnem trgu 2. Prvi lastni prostor, temnico, opremljeno z najnujnejšimi napravami, je dobil leta 1954 v stavbi na Gosposki ulici 13. Do leta 1965, ko si je v bližnji garaži uredil še atelje, je imel povečevalnik in nekatere druge naprave kar na stopnišču in hodniku (Letopis SAZU 5, str. 288; Letopis SAZU 6, str. 108). Kljub vsem problemom pa je iz poročila za leto 1964 v letopisu Slovenske akademije znanosti in umetnosti razvidno, da se je fotograf celo samostojno usposobil za delo v barvni tehniki (Letopis SAZU 15, str. 92).

Zaradi uvajanja sodobne kartografske tehnologije, ki je bila naslonjena na fotografijo oziroma fotografske temelje, je bilo delo Kartografskega zavoda in fotolaboratorija vse tesneje povezano (Letopis SAZU 15, str. 92).

Fotolaboratorij je leta 1971 dobil vakuumski okvir za kopiranje fotomatric. Fotograf, ki si je stalno prizadeval za nabavo aparature večjega formata za potrebe kartografskega dela (Letopis SAZU 6, str. 108), je že leta 1976 osvojil tehnološke postopke za razvijanje barvnih filmov. Tega leta je bila opravljena adaptacija fotografskega ateljeja, tako da je inštitut pridobil dragocen delovni prostor za shranjevanje priročne fototeke in drugega materiala (Letopis SAZU 27, str. 245). Izdelki fotolaboratorija so bili večinoma unikatni, redkokdaj serijski, zato so zahtevali daljša pripravljala dela (Letopis SAZU 27, str. 244).

Poleg sodelovanja pri kartografskem delu je bila pomembna naloga fotolaboratorija tudi ustvarjanje in vodenje geografske fototeke in fotografske dokumentacije. »... *Izvedli bomo akcijo za pridobivanje geografskih slik za geografsko fototeko iz vseh dosegljivih virov. Tako naj naša fototeka postane zakladnica, iz katere bo mogoče črpati ilustrativno gradivo za geografske publikacije. V načelu pa se bomo naslonili na lastno fotografiranje na terenu, kar je zlasti za specifično geografsko znanstvene študije nenadomestljivo* ...«, je zapisano v programu dela za leto 1953 (Letopis SAZU 6, str. 108). Z raziskovalnim delom, ki je bilo povezano s terenskimi preučevanji najrazličnejših pojavov in procesov, so se namreč kopčili dokumentarni fotografski posnetki. Večino kakovostnega gradiva je bilo treba sistematično in smotrno urediti po temeljnih geografskih načelih. Že leta 1955 je bilo v fototeki nad 2500 črno-belih posnetkov (Letopis SAZU 7, str. 99).

Vsebinsko in tehnično zasnovo geografske fototeke je s pomočjo inštitutskih raziskovalcev izdelal Vilko Finžgar, ki jo je nekaj časa tudi sam dopolnjeval in urejal (Letopis SAZU 8, str. 110). Kadar so dovoljevala razpoložljiva gmotna sredstva, so pri njenem urejanju sodelovali kot zunanji sodelavci tudi študenti geografije (Letopis SAZU 9, str. 118). Kasneje, z redno nastavitvijo kartografa in fotografa, ki sta prevzela znaten del skrbi za urejanje in tekoče dopolnjevanje fototeke, se ji je leta 1965 pridružila še diateka (Letopis SAZU 16, str. 88) in leta 1978 tudi filmska zbirka (Letopis SAZU 29, str. 231). Leta 1969 je začel Vilko Finžgar urejati diateko po regionalnogeografskih načelih in s pripravami za izdelavo ustreznega kataloga, ki bi omogočal hitro in funkcionalno uporabo nadvse dragocenega dokumentacijskega gradiva (Letopis SAZU 20, str. 110). Med letoma 1971 in 1985 je za urejanje in dopolnjevanje fotografske dokumentacije skrbel Vlado Vivod, med letoma 1993 in 1996 pa Miha Pavšek.

Leta 1996 je bila fotodokumentacija glede na vsebino smiselno razdeljena med novoustanovljene geografske zbirke inštituta.

8.6. GEOGRAFSKE ZBIRKE

Leta 1996 je bila večina inštitutskega dokumentacijskega gradiva, predvsem fotografij, diapozitivov, filmov, časopisnih izrezkov, najrazličnejših podatkov, rokopisnih poročil in terenskih zapisov po vsebini razdeljena med pet takomenovanih geografskih zbirk, ki so dobile naslednja imena: zbirka Slovenske pokrajine, zbirka Slovenska naselja, zbirka Naravne nesreče v Slovenije, zbirka Hribovske kmetije v Sloveniji in zbirka Slovenski ledeniki.

Od leta 1997 na inštitutu poteka sistematično urejanje geografskih zbirk. Največ dela je z digitalizacijo dokumentov in njihovim geokodiranjem glede na zemljepisno dolžino in širino ter nadmorsko višino. S tema dvema postopkoma vsak dokument postane del enotnega geografskega informacijskega sistema na inštitutu.

Dejansko pa so zbirke na inštitutu obstajale že prej, vendar v manj formalnih oblikah. Najobsežnejši sta bili fototeka, ki so jo sestavljale večinoma črno-bele fotografije, in diateka z barvnimi diapozitivi. Še bolj obsežna, a drugačne vrste zbirka je kartoteka geografske bibliografije Slovenije, ki je del knjižnice.

8.6.1. ZBIRKA SLOVENSKE POKRAJINE

Zbirka Slovenske pokrajine je temeljna podatkovna, kartografska in slikovna datoteka o slovenskih pokrajinah, ki se stalno dopolnjuje z rezultati regionalnogeografskih raziskav, statističnimi podatki, foto-

grafijami, zemljevidi in drugimi podatki o slovenskih pokrajinah. Večina podatkov je v digitalni obliki in geokodirana glede na geografsko širino, geografsko dolžino in nadmorsko višino. Zbirka Slovenske pokrajine je temeljno orodje za fizičnogeografsko in družbenogeografsko regionalizacijo na makro, mezo in mikro ravni in na sploh za vsa regionalnogeografska raziskovanja.

8.6.2. ZBIRKA SLOVENSKA NASELJA

Zbirka Slovenska naselja je temeljna podatkovna, kartografska in slikovna datoteka o slovenskih naseljih, ki se stalno dopolnjuje z rezultati raziskav s področja geografije naselij in regionalne geografije, popisnimi podatki, fotografijami, zemljevidi, rezultati kartiranja in anketiranja ter drugimi podatki. Vsi podatki so že geokodirani in zato združljivi z datoteko slovenskih pokrajin.

8.6.3. ZBIRKA NARAVNE NESREČE V SLOVENIJI

Zbirka Naravne nesreče v Sloveniji vsebuje podatke o naravnih nesrečah v Sloveniji za približno zadnjih sto let. S sistematičnim zbiranjem in urejanjem najrazličnejšega razpoložljivega in dosegljivega gradiva o tovrstnih pojavih na Slovenskem je inštitut začel leta 1983, dve leti kasneje pa je bilo zbrano gradivo že pripravljeno za vnos v računalnik (Letopis SAZU 35, str. 219–220; Letopis SAZU 36, str. 299; Letopis SAZU 43, str. 279). Glavna dela pri zbirki so: sistematično urejanje gradiva, zbranega na terenu, dopolnjevanje in vzdrževanje zbirke, arhiviranje dokumentov na zgoščenkah, vključevanje zbirke v sorodne mednarodne zbirke, povezava s podatki Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo, predvsem pa nadaljevanje digitalizacije in geokodiranja podatkov o naravnih nesrečah zaradi vzpostavitve združljivosti z drugimi zbirkami inštituta.

8.6.4. ZBIRKA HRIBOVSKÉ KMETIJE V SLOVENIJI

Zbirka Hribovske kmetije v Sloveniji vsebuje podatke dvajsetletnih raziskav in terenskega ogleda okrog 1200 slovenskih hribovskih kmetij ter številne zemljevide in slike. Glavna dela pri zbirki so: sistematično urejanje obsežnega gradiva ter geokodiranje in digitalizacija podatkovnega in slikovnega gradiva za vzpostavitev združljivosti z ostalimi zbirkami inštituta.

8.6.5. ZBIRKA SLOVENSKI LEDENIKI

Zbirka Slovenski ledeniki vsebuje rezultate polstoletnega merjenja in raziskovanja ledenikov pod Triglavom in Skuto, ki sta najbolj jugovzhodno ležeča ledenika v Alpah. Njuno nihanje je pokazatelj širših podnebnih sprememb in zato nista pomembna le kot naravna dediščina slovenskega naroda, ampak tudi v širšem, evropskem merilu. Zbirka se vsako leto dopolnjuje z novimi slikami, zemljevidi, rezultati merjenja in drugimi podatki. Zbirka je temelj za sodelovanje z državami, predvsem alpskimi, ki vzdržujejo podobne zbirke svojih ledenikov.

8.7. KARTOGRAFSKA ZBIRKA

Topografske karte, ki so nujne za delo na terenu ter v laboratoriju in kabinetu, sodijo med najosnovnejši inventar inštituta. V prizadevanjih za tehnično opremljenost inštituta in njegovo usposobljenost za raziskovalno delo so karte vedno na visokem mestu. V letopisu Slovenske akademije znanosti in umetnosti je v poročilu za leto 1951 zapisana želja in potreba za čimpopolnejšo zbirko kart, predvsem za ozemlje Slovenije, ki je osrednje območje inštitutskega raziskovalnega programa (Letopis SAZU 4, str. 172). Kartografska zbirka se je stalno dopolnjevala s tiskanimi in rokopisnimi kartami različnih meril in vsebin.

Nenehna prizadevanja za popolnejšo zbirko kart slovenskega ozemlja so obrodila sadove. Že nekaj let po ustanovitvi Kartografskega zavoda je bila urejena in inventarizirana zbirka kart ter izdelan pravilnik o njeni ureditvi in njenem poslovanju. Leta 1956 je zbirka že štela skoraj 3000 primerkov najrazličnejših kart (Letopis SAZU 5, str. 216; Letopis SAZU 8, str. 111).

Ker za dopolnjevanje kartografske zbirke ni bilo vedno dovolj denarja, so si kartografi in njihovi sodelavci na najrazličnejše načine prizadevali, da bi inštitut dobil nove karte. Plodno sodelovanje z Vojno-geografskim inštitutom v Beogradu je prispevalo k bogatitvi in številčni rasti kartografske zbirke. Leta 1972 se je zbirka povečala z odkupom več kot 500 kart iz zapuščine Vilka Finžgarja (Letopis SAZU 23, str. 213). Leta 1974 je Kristan F. Srečko kartografski zbirki podaril 141 različnih kart starejše izdelave (Letopis SAZU 25, str. 199). V naslednjem letu je bila kartografska zbirka dopolnjena z novejšimi italijanskimi topografskimi kartami, ki prikazujejo zahodne pokrajine slovenskega etničnega ozemlja (Letopis SAZU 26, str. 241). Tudi za slovensko etnično ozemlje na avstrijskem Koroškem so bile že leta 1973 nabavljene novejša karte v merilih 1 : 25.000 in 1 : 50.000 (Letopis SAZU 24, str. 198).

Leta 1971 je naš inštitut »... začel skupaj z Inštitutom za slovenski jezik, generalnim tajništvom SAZU in zunanjimi sodelavci realizirati lani sprejeti načrt o pretresu toponomastičnega gradiva na osnovni državni karti v merilih 1 : 5.000 in 1 : 10.000 za ozemlje SR Slovenije z geografskega in jezikovnega stališča. Kot protiuslugo nam daje Geodetska uprava po en izvod od vsake natisnjene karte; do sedaj smo jih dobili 581, to je vse, ki so izšle ...« (Letopis SAZU 22, str. 126). Med letoma 1971 in 1975 je bilo pregledanih skoraj 1300 sekcij osnovne državne karte. Inštitut je prejemal po dva izvoda vsake karte na belem neprozornem kartografskem papirju in na transparentnem papirju (Letopis SAZU 26, str. 241).

»... V novembru 1974 je inštitut na željo Vojnogeografskega inštituta (= VGI) in Geodetske uprave Slovenije (= GUS) podpisal z VGI pogodbo za recenzijo imenoslovja na novi topografski karti SR Slovenije v merilu 1 : 25.000 ... Vseh listov kvadratnega formata svetovne milijonske karte ...«, ki jih je dobil inštitut v pregled, je bilo 280, natisnjene pa so bile v običajnem pokončnem pravokotnem formatu. Celotno ozemlje Slovenije sta pokrivala 202 lista. Pri korekturah imen je poleg vseh sodelavcev inštituta sodelovalo še skoraj 50 zunanjih sodelavcev, predvsem geografov in drugih dobrih poznavalcev pokrajine (Letopis SAZU 25, str. 194). Pomemben delež pri popravkih in dopolnitvah zemljepisnih imen na omenjenih kartah je odpadel tudi na jezikoslovce Inštituta za slovenski jezik Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Letopis SAZU 26, str. 232). Te karte je naš inštitut dobival v treh različnih vsebinskih in barvnih različicah (Letopis SAZU 26, str. 241).

V kartografski zbirki, ki je med najbogatejšimi in najpopolnejšimi pri nas, je zbrano gradivo za celotno slovensko etnično ozemlje. Leta 1988 je obsegala več kot 13.000 kart v različnih merilih (Naravna in kulturna dediščina ... 1988, str. 56), leta 1998 pa skupaj z digitalnimi zemljevidi skoraj 20.000. V kartografski zbirki so med drugimi tudi stare avstrijske karte v merilih 1 : 25.000 in 1 : 75.000, medvojne italijanske in jugoslovanske vojaške karte v merilih 1 : 25.000, 1 : 50.000, 1 : 100.000 in 1 : 200.000 ter nemške vojaške karte iz okupacijskega obdobja. Zbirka hrani večino povojnih kart, predvsem pa se ponša s kompletno izdajo osnovne državne karte s ponatisi in dopolnitvami. V zbirki so tudi številni atlasi in najrazličnejše druge karte, ki so bile natisnjene (na primer prometne in planinske karte ter tlorisi naselij in mest) in predstavljajo dragocen vir za geografska in druga preučevanja našega državnega ozemlja. Poleg tega sta v zbirki avstrijska karta v merilu 1 : 75.000 in listi avstrijske karte v merilu 1 : 50.000, ki pokrivajo slovensko etnično ozemlje na avstrijskem Koroškem. Med pomembnejšimi tematskimi kartami je tudi slovenska geološka karta v merilu 1 : 100.000 z ustreznimi tolmači ter številni letalski posnetki.

Kartografska zbirka torej vsebuje vse temeljne topografske karte Slovenije in množico tematskih kart, ki se stalno dopolnjujejo in so temelj za izgradnjo inštitutskih geografskih informacijskih sistemov in zbirk. Je najboljše zbirka tematskih zemljevidov v Sloveniji.

Tudi ob petdesetletnici inštituta je prostorska stiska še vedno največji problem kartografske zbirke. Zemljevidi so sistematično razporejeni v več kot tridesetih kovinskih ognjevarnih omarah za viseče zem-

ljevide in precej kovinskih in drugih dostopnih predalnih omarah, ki so razporejene po hodnikih, sobah in kleti, kar zelo otežuje iskanje in sposojanje zemljevidov, nekateri zemljevidi pa so praktično nedostopni.

8.8. KNJIŽNICA

Zadnja, a zelo pomembna organizacijska enota inštituta je knjižnica. Že ob ustanovitvi inštituta je v njegovih prostorih nastala takoimenovana priročna geografska knjižnica, ki je delovala v sklopu Biblioteke Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Še danes so starejše publikacije v knjižnici last Biblioteke Slovenske akademije znanosti in umetnosti, novejše publikacije pa večinoma last inštituta.

Naša knjižnica razpolaga s temeljnimi novejšimi geografskimi in sorodnimi publikacijami, ki so izrednega pomena za geografska raziskovanja Slovenije in njenih pokrajin. Večino tuje periodike in knjig dobiva z zamenjavo za inštitutsko glasilo Geografski zbornik.

Naraščanje knjižnega fonda in tekoča nabava temeljne strokovne literature sta neposredno odvisna od razpoložljivih denarnih sredstev. Mnogokrat so bile možnosti nabavljanja knjig, predvsem tujih, zmanjšane na minimum. Ker je imela podobne probleme tudi knjižnica Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, sta se obe knjižnici dogovarjali o usklajeni in selektivni nabavi tuje literature, da slovenska geografija ne bi ostala brez kakšnega pomembnega geografskega dela. Zato v našem knjižnem skladu ni vseh pomembnejših del, ki so utirala nova pota raziskovalni dejavnosti na področju geografije. Na ta način je prišlo v tistih najbolj kritičnih časih ne le do izredno pretehtanega izbora nakupa knjig, temveč tudi do vsebinske združljivosti in povezanosti inštitutske in oddelčne knjižnice.

Naša knjižnica je dopolnjevala manjkajoče zvezke oziroma knjige posameznih zbirk in periodike s kasnejšimi nakupi v antikvariatih in drugih večjih knjižnicah. Leta 1974 je iz zapuščine dr. Jakoba Šolarja kupila geografske knjige, iz zapuščine dr. Živka Šifrerja pa dobila v dar več statističnih publikacij; med njimi so nekatere, zlasti fotokopije popisov prebivalstva na ozemlju Slovenije med letoma 1869 in 1931, izjemno dragocene (Letopis SAZU 25, str. 193; Letopis SAZU 26, str. 233). Že leta 1952 je od švicarske Centrale za opazovanje plazov in borbo z njimi dobila večje število publikacij, ki obravnavajo problematiko snežnih plazov z najrazličnejših vidikov (Letopis SAZU 5, str. 217). Od leta 1977 so v sklopu naše knjižnice tudi knjige, revije in drugo gradivo Sveta za preučevanje in varstvo okolja, ki deluje pri predsedstvu Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Letopis SAZU 28, str. 239). Več dragocenih starejših knjig so inštitutu darovali tudi posamezniki v devetdesetih letih.

Med letoma 1964, ko je knjižnica dobila ustrezne knjižne police in zaprte knjižne omare, ki so bile nameščene v vseh prostorih inštituta ter na hodniku, in 1974 je Angelca Turnšek s honorarnim delom urejala knjižnico po veljavnih in sodobnih bibliotekarskih pravilih. V letopisu Slovenske akademije znanosti in umetnosti za leto 1966 je bilo v poročilu o delu inštituta pojasnjeno: »... *Za dokončno ureditev bo potreben v prihodnjem letu le še kratek čas, medtem ko bo kasneje potekalo tekoče urejanje knjižnice sproti ...*« (Letopis SAZU 17, str. 80).

V poročilu za leto 1970 je zapisano, da so knjižne omare in police prenapolnjene ter da postaja knjižnica zaradi težavne dostopnosti do željenih knjig nefunkcionalno urejena. Leta 1972 so bili pripravljene načrti za zvišanje omar in knjižnih polic do stropa. Šele sredi leta 1974 je inštitutu po več kot desetletnih prizadevanjih uspelo izbojevati sistematizirano delovno mesto knjižničarja in administratorja, knjižnica pa se je še naprej otepala s pomanjkanjem prostora in šele leta 1976 je prišlo do primerne rešitve problemov (Letopis SAZU 21, str. 180; Letopis SAZU 22, str. 125; Letopis SAZU 23, str. 205; Letopis SAZU 24, str. 193; Letopis SAZU 25, str. 192–193; Letopis SAZU 26, str. 238).

Med letoma 1986 in 1991, ko je bil inštitut v začasnih prostorih, je bila dostopna le priročna knjižnica z najpomembnejšimi geografskimi knjigami, večina knjig pa je bila shranjena v škatlah in nedostopna. Toda tudi po selitvi v nove prostore na Gosposki 13, kjer je knjižnica dobila dve največji sobi, se prostorska stiska nadaljuje, zato je delež knjig, razporejen po delovnih kabinetih raziskovalcev, vse večji.

Tudi naša knjižnica sodi med tiste inštitutske biblioteke v okviru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki vodijo in urejajo za svoj knjižni fond lastne kataloge (Letopis SAZU 15, str. 139). Leta 1978 je Marija Gorenšek začela pripravljati stvarni katalog del, ki so v naši knjižnici. Delo je potekalo več let (Letopis SAZU 29, str. 231; Letopis SAZU 30, str. 271; Letopis SAZU 33, str. 229).

Od leta 1996, ko je vodenje knjižnice prevzela dr. Maja Topole, se novi katalogi vodijo računalniško, postopoma pa se v računalnik vnašajo tudi starejši katalogi.

8.8.1. KARTOTEKA GEOGRAFSKE BIBLIOGRAFIJE SLOVENIJE

Knjižnica inštituta hrani tudi kataloge oziroma kartoteko geografske bibliografije Slovenije, ki je skoraj enake starosti kot inštitut, saj je bila ena od prvih in osrednjih nalog inštituta prav priprava vsebinske zasnove in izdelava kartoteke strokovne geografske ter sorodne in dopolnjujoče literature. Pristop k izdelavi oziroma sestavi bibliografske kartoteke, ki je dostopna vsem raziskovalcem in drugim, je pomenil začetek poglobljenega, sistematičnega in organiziranega raziskovalnega dela. V njej so zbrani skoraj vsi znanstvenoraziskovalni, strokovni in drugi bibliografski podatki, ki se z najrazličnejših področij posredno ali neposredno dotikajo geografske problematike, naravnogeografskih in družbenogeografskih pojavov in sestavin ter njihovih značilnosti in problemov. Inštitutska kartoteka geografske bibliografije Slovenije zajema sistematično zbrano in urejeno gradivo, ki je bilo natisnjeno do konca sedemdesetih let našega stoletja. Iz kasnejšega oziroma novejšega obdobja so bila vanjo vključena predvsem tista geografska in druga dela, ki so izšla v strokovni periodiki, zbornikih, knjigah, monografijah in podobnih publikacijah.

Sprva je bilo predvideno, da naj bi sestava celotne in izčrpne kartoteke vsebovala predvsem dotedanje natisnjene geografske publikacije na Slovenskem (Letopis SAZU 4, str. 147 in 172), kasnejše delo pa je pokazalo, da je vanjo smiselno zajeti in vključiti tudi tuja geografska in sorodna dela, ki na kakršen koli način prispevajo k osvetlitvi in pojasnitvi geografske podobe Slovenije in njenih pokrajin. Vzporedno z delom na geografski bibliografiji so v drugi polovici leta 1952 začeli z delom na sestavi »... *topografsko-demografske kartoteke* ...«, ki naj bi olajšala »... *proučevanje našega populacijskega razvoja in naselij* ...« (Letopis SAZU 5, str. 216).

Sistematično zbiranje in urejanje gradiva za kartoteko geografske bibliografije Slovenije se je začelo leta 1950 oziroma 1951 (Letopis SAZU 5, str. 285; Letopis SAZU 18, str. 110). Prva znana sodelavca pri pripravi kartoteke sta bila Dragica Kregelj in Drago Meze. Večkrat zasledimo v letnih poročilih o opravljenem delu poudarek, da se delo na urejanju inštitutske geografske bibliografske kartoteke bliža koncu (Letopis SAZU 5, str. 285; Letopis SAZU 7, str. 98), pa vendarle je skrb za njeno dopolnjevanje ostala ena izmed stalnih in rednih dejavnosti inštituta. Da bi pospešili delo, so bili poleti leta 1953 honorarno nastavljeni trije študenti geografije, Bojan Glavač, Stanko Polajnar in Igor Vrišer, ter upokojenec Josip Kokole; nekaj časa je sodeloval tudi upokojenec Anton Meze. V utemeljitvi odločbe 30. maja 1953 je poudarjeno: »... *Sestava geografske bibliografske kartoteke s področja Slovenije je eno temeljnih del, ki jih vrši Geografski inštitut Akademije. Inštitut ima samo dva uslužbenca – asistenta, ki se zaradi rednega dela v Inštitutu ne moreta posvetiti tej kartoteki. Zato je bilo treba pritegniti začasno zunanje sodelavce* ...« (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1953).

S triurno dnevno honorarno zaposlitvijo upokojenca dr. Rudolfa Kropivnika na začetku šestdesetih let se je delo nadaljevalo na dopolnjevanju in deloma tudi urejanju bibliografske kartoteke. Vanjo so bila uvrščena tudi rokopisna in tipkopisna dela ter elaborati (Letopis SAZU 17, str. 80).

Od 1. septembra 1967 je na kartoteki delal dr. Valter Bohinec, zunanji sodelavec inštituta. Poleg dopolnjevanja kartoteke z manjkajočimi deli se je lotil tudi urejanja kartoteke po sodobnih bibliografskih pravilih, prilagojenih posebnostim geografske snovi, in jo razdelil po mikroregijah (Letopis SAZU 18, str. 110 in 116). V naslednjih letih je predvsem preurejal stvarni oziroma vsebinski katalog, ki je bil urejen po strokovnih skupinah in po abecednem redu avtorjev, ne pa po stvarnih geslih (Letopis SAZU 19, str. 87).

30. maja 1953.

Štev. 1-766/53

O d l o č b a

Na podlagi sklepa seje predsedstva Slovenske akademije znanosti in umetnosti z dne 30. maja 1953, navodila o honorarni službi (Ur.l. PLSJ št.19/50) in na predlog upravnika Geografskega inštituta Slovenske akademije znanosti in umetnosti

o d l o č b a .

da prejmejo tovariši:

- 1.) G l a v a š Bojan, študent geografije, roj. 29.VII.1930,
- 2.) P o l a j n a r Stanko, študent geografije, roj. 7.V.1931,
- 3.) V r i š n e r Igor, absolvent geografije, roj. 13.I.1930 in
- 4.) K o k o l e Josip, upokojenec, roj. 3.III. 1890,

ki začasno pomagajo pri delu na sestavo geografske bibliografije s področja Slovenije, katero sestavlja Geografski inštitut Slovenske akademije znanosti in umetnosti,

honorar v višini din 35.- (pet in trideset) na uro.

Računovodstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti bo plačevalo honorar po konkretnih predlogih Geografskega inštituta Slovenske akademije znanosti in umetnosti iz razpoložljivega kredita, odobrenega po proračunu LRS za honorarje oz. za znanstvena raziskavanja.

U t e m e l j i t e v

Sestava geografske bibliografske kartoteke s področja Slovenije je eno temeljnih del, ki jih vrši Geografski inštitut Akademije. Inštitut ima samo dva uslužbenca - asistenta, ki se zaradi rednega dela v Inštitutu ne moreta posvetiti tej kartoteki. Zato je bilo treba pritegniti

Slika 17: Prva stran odločbe o honorarju za štiri sodelavce, ki so pomagali pri sestavi geografske bibliografije Slovenije (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1953).

Medtem se je kartoteka stalno dopolnjevala in povečevala z novimi natisi geografskih in sorodnih člankov, ki so bili objavljeni v domačem in tujem tisku. Leta 1970 je začel dr. Rudolf Kropivnik iz dnevnikov Delo in Večer izrezovati vse članke, ki so bili kakorkoli povezani s področji geografskih preučevanj, obenem pa je še vedno izpisoval tekoče gradivo za bibliografsko kartoteko, in sicer iz geografskih in drugih strokovnih del (Letopis SAZU 21, str. 178; Letopis SAZU 22, str. 125–126).

Ko je leta 1976 dr. Valter Bohinec končal z urejanjem in preurejanjem zbranega listkovnega gradiva za stvarni katalog, je pristopil k dopolnjevanju kartoteke z novejšimi geografskimi in drugimi deli (Letopis SAZU 27, str. 235; Letopis SAZU 28, str. 228; Letopis SAZU 29, str. 223).

Tudi po letu 1985 se je s prehodom na računalniško obdelavo tekočega gradiva dopolnjevanje slovenske geografske bibliografije deloma nadaljevalo.

Kartoteka geografske bibliografije Slovenije je sestavljena iz treh delov: stvarnega, avtorskega in regionalnega (pokrajinskega) kataloga. Osnovni bibliografski podatki za vsako delo, uvrščeno v kartoteko, so izpisani v treh primerkih in razvrščeni po katalogih. Kartoteka obsega 62.000 bibliotekarskih enot (Naravna in kulturna dediščina ... 1988, str. 56).

Kartoteka geografske bibliografije Slovenije nudi pomoč vsakemu raziskovalcu, hkrati pa ponuja vpogled v opravljeno znanstvenoraziskovalno delo celotne slovenske geografije.

9. PUBLIKACIJE INŠTITUTA

Veliko raziskav inštituta je bilo objavljenih v publikacijah slovenskih in tujih založb ter Zveze geografskih društev Slovenije, večina pa jih je izšla v publikacijah inštituta, s pomočjo katerih inštitut seznanja strokovne in druge javnosti z najnovejšimi izsledki temeljnih in uporabnih geografskih preučevanj. Najbolj stalna publikacija inštituta je revija Geografski zbornik, ki izhaja od leta 1952, najstarejša publikacija pa zbirka Dela Inštituta za geografijo, ki je izhajala med letoma 1950 in 1968; leta 1998 jo je nasledila zbirka Geografija Slovenije.

9.1. GEOGRAFSKI ZBORNIK

Geografski zbornik ali Acta geographica je prvič izšel leta 1952. Do leta 1976, ko je bila natisnjena štirinajsta številka, je izhajal občasno, predvsem v skladu z denarnimi možnostmi, leta 1976 pa je zaradi denarne pomoči države postal letno glasilo. Do leta 1998 je izšlo 38 knjig, ki skupaj obsegajo 9360 strani.

Z razpravami, študijami in drugimi objavami je na straneh Geografskega zbornika doslej sodelovalo 56 domačih in 7 tujih avtorjev, ki so napisali 173 prispevkov s povprečnim obsegom 54 strani. Ker je bil Geografski zbornik vedno široko odprt za vse geografe, ki so z izvirnimi znanstvenimi in raziskovalnimi prispevki bogatili slovensko geografijo, so v njem poleg raziskovalcev inštituta objavljali tudi raziskovalci z Univerze ter drugih raziskovalnih in upravnih ustanov. Skoraj polovica avtorjev ima v Geografskem zborniku samo po en prispevek, šest pa je takih, ki so na njegovih straneh objavili po deset in več študij: Ivan Gams 21, Milan Šifrer 20, Drago Meze 18, Anton Melik in Franc Lovrenčak pa po 10.

V Geografskem zborniku se zrcalijo raziskovalna dejavnost, usmerjenost in razvoj inštituta kakor tudi slovenske geografije na sploh. Objavljene študije kažejo na vsebinski in metodološki razvoj geografije, za poglobljeni razmislek o razvoju slovenske geografije ter njenih usmeritvah in iskanjih pa bo potrebno sistematično pregledati vso slovensko geografsko periodiko, med katero ima Geografski zbornik prav gotovo vidno, razpoznavno in brez dvoma osrednje mesto.

Vsebina razprav in študij, ki so bile objavljene v Geografskem zborniku, je izredno bogata in raznovrstna. Kar petina objavljenih prispevkov je s področja geomorfologije. Ukvarjajo se z značilnostmi površja slovenskih pokrajin, s kraškimi območji in njihovimi značilnimi posebnostmi, predvsem pa s preob-

likovanjem slovenskega površja v kvartarju, kar spada na področje kvartarne geomorfologije. Prav raziskovalci našega inštituta so s svojimi klimatskimi in dinamičnimi pogledi na razvoj in preoblikovanje površja dali temelje slovenski kvartarni geomorfologiji, kar je splošno veljavno in priznано prepričanje. Dobra desetina oziroma osemnajst študij se ukvarja z geografskimi značilnostmi poplavnega sveta, kjer se prepletajo učinki naravnogeografskih zakonitosti in najrazličnejših posegov človeka, slaba desetina oziroma trinajst študij pa z najraznovrstnejšimi naravnimi nesrečami, ki so zadnjih petdeset let prizadele slovenske pokrajine. O celostni problematiki hribovskih kmetij na Slovenskem govori trinajst člankov, deset prispevkov pa se ukvarja z regionalno geografijo slovenskih pokrajin in njihovih območij. Po osem razprav je namenjenih osvetlitvam podnebja in vremenskih pojavov ter alpskim snežiščem in ledenikom pod Triglavom in Skuto. Monografije mest in vaških naselij so Geografski zbornik obogatili s šestimi prispevki, različni vidiki rabe tal, osvetljeni z raznovrstnimi metodološkimi pristopi, in gospodarska podoba posameznih območij pa s po petimi študijami. Nekaterim posebnim pojavom in procesom s področja prebivalstvene problematike (kolonizacija, vozaštvo delovne sile, priseljevanje v Slovenijo) so namenjene štiri razprave. V Geografskem zborniku so izšli tudi prispevki o zemeljskih usadih, zgornji gozdni meji, geoloških značilnosti nekaterih slovenskih pokrajin, slovenskih alpskih jezerih, vplivu podnebja na razporeditev vinogradov, ekspoziciji in sončnem obsevanju površja, vlogi reliefa pri oblikovanju pokrajinske fiziognomije, temperaturah morja, geomorfološki karti, prometu, stopnji potresne ogroženosti Ljubljane in Slovenije, ekonomskogeografski regionalizaciji, solinah in solinarstvu v Slovenskem Primorju in tako naprej. V triintrideseti knjigi Geografskega zbornika iz leta 1993 je bilo objavljeno gradivo 2. slovensko-madžarske geografske konference, ki je bila v Ljubljani od 1. do 3. aprila 1993.

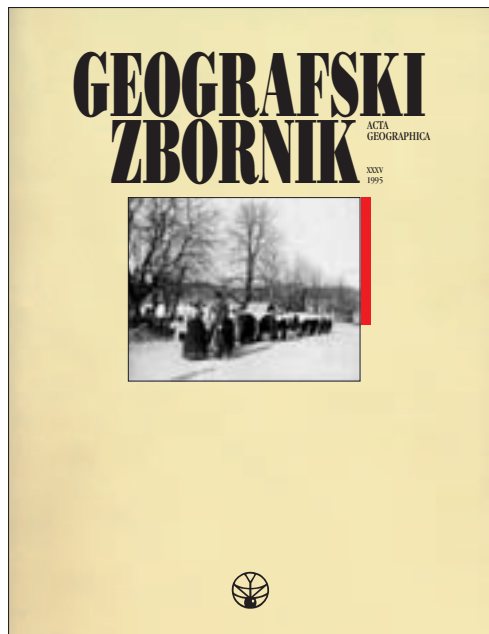
Urednik prvih desetih knjig Geografskega zbornika je bil Anton Melik. Dve leti po njegovi smrti je uredništvo prevzel Svetozar Ilešič. Na njegovo željo se je leta 1974 oblikoval uredniški odbor (Letopis SAZU 25, str. 194). Sestavljali so ga: Svetozar Ilešič, Drago Meze in Milan Šifer ter Marko Žerovnik, ki ga je leta 1979 zamenjal Milan Orožen Adamič. Uredniški odbor je bil na straneh Geografskega zbor-

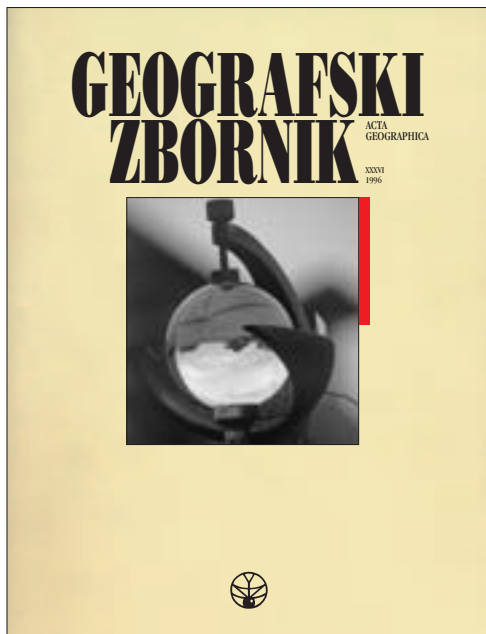
Slika 18: Prva številka inštitutske publikacije *Geografski zbornik* je izšla leta 1952.

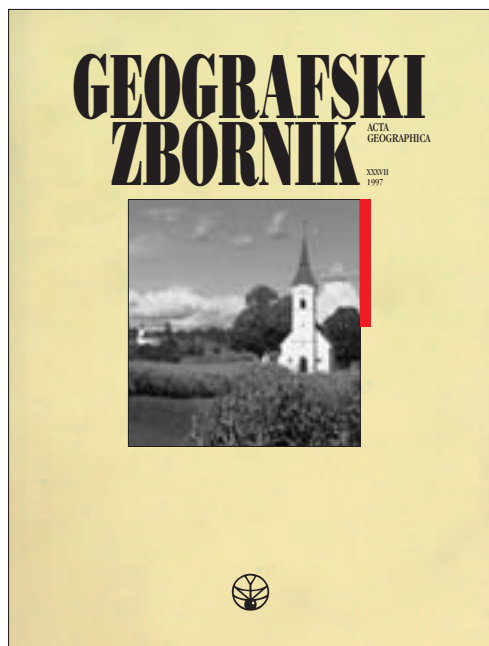
Slika 19: Zadnja številka *Geografskega zbornika* v tradicionalni podobi je izšla leta 1994.

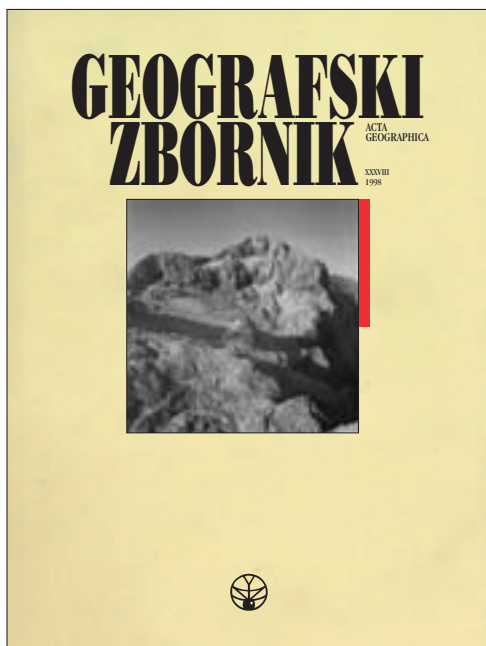
Slika 20: Geografski zbornik 35 je prva številka, ki je izšla tudi na medmrežju.

Slika 21: Geografski zbornik 36 je prva številka z mednarodnim uredniškim odborom.

Slika 22: Novo podobo Geografskega zbornika je oblikoval Matjaž Vipotnik.

Slika 23: Od leta 1998 sta angleška in slovenska različica razprav enaki.

nika zapisan šele v dvaindvajseti knjigi, torej leta 1982; dotlej je bil naveden samo njegov urednik. Leta 1982 je bil v uredništvo Geografskega zbornika vključen Ivan Gams. Triindvajseto knjigo Geografskega zbornika, v kateri je Svetozar Ilešič zapisan kot glavni urednik, sta že uredila Ivan Gams in Drago Meze, ki sta uredniško delo opravljala skupaj do leta 1994. Pri ureditvi triinidesete knjige je sodeloval tudi Karel Natek. Leta 1984 je postal Svetozar Ilešič predsednik uredništva in njegov namestnik Ivan Gams, ki je po Ilešičevi smrti prevzel mesto predsednika uredništva, med letoma 1988 in 1994 pa tudi glavnega in odgovornega urednika. Med letoma 1986 in 1994 je bil sourednik Geografskega zbornika Drago Meze. Leta 1986 je bil vključen v uredništvo Milan Natek in dve leti kasneje še Igor Vrišer. Leta 1995 je glavni in odgovorni urednik Geografskega zbornika postal Milan Orožen Adamič, nov uredniški odbor pa so poleg njega sestavljali še Ivan Gams, Andrej Kranjc, Milan Natek, Drago Perko in Zoran Stančič. Leta 1996 je uredniški odbor postal mednarodni, saj sta se mu pridružila Adám Kertész iz Madžarske in Risa Palm iz Združenih držav Amerike.

Do leta 1994 je Geografski zbornik izhajal v slovenskem jeziku z daljšimi povzetki v tujem, največkrat angleškem jeziku, med letoma 1995 in 1997 pa v angleškem jeziku z daljšimi povzetki objavljenih študij v slovenskem jeziku. Od leta 1998 sta angleško in slovensko besedilo vseh razprav enaki.

Prispevki Geografskega zbornika so dostopni tudi na medmrežju, vendar brez slikovnega in kartografskega gradiva: slovenska različica na naslovu <http://www.zrc-sazu.si/www/gi/zbornik-s.htm>, angleška pa na naslovu <http://www.zrc-sazu.si/www/gi/zbornik-a.htm>.

9.2. ZBIRKA DELA

Najstarejša publikacija inštituta je zbirka Dela Inštituta za geografijo, ki jo je zalagala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, saj je do leta 1981 inštitut deloval še v njenem okviru. V petdesetih letih je izšlo pet knjig, v šestdesetih letih pa šest.

Prva knjiga zbirke Planine v Julijskih Alpah, ki jo je napisal Anton Melik in ima 302 strani, je izšla leta 1950. Še istega leta je na 120 straneh izšla svetovno zelo odmevna knjiga Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem, ki jo je napisal Svetozar Ilešič in jo opremil s številnimi kartografskimi prilogami. Leta 1955 je Anton Melik v tretji knjigi zbirke, ki obsega 162 strani, objavil razpravo Kraška polja Slovenije v pleistocenu. Četrta knjiga je izšla leta 1959. V njej je Vladimir Klemenčič na 197 straneh objavil študijo Pokrajina med Snežnikom in Slavnikom. Tega leta je izšla še ena regionalnogeografsko obarvana, 231 strani dolga študija Pohorsko Podravje, ki jo je napisal Ivan Gams.

Leta 1961 je Milan Šifrer na 211 straneh objavil razpravo Porečje Kamniške Bistrice v pleistocenu. Zanimivo je, da ima 166 strani dolga knjiga Danila Furlana Temperature v Sloveniji, ki je izšla leta 1965, oznako sedem, 274 strani dolga knjiga Antona Melika Rast naših mest v novi dobi pa označeno osem, čeprav je izšla leta 1964, torej leto prej. Leta 1965 je izšla tudi knjiga Avgušтина Laha Ljubljansko barje z obsegom 196 strani, leto kasneje pa na 199 straneh še študija Gornja Savinjska dolina, ki jo je napisal Drago Meze. Enajsta, zadnja knjiga zbirke, ki jo je napisal Peter Habič in naslovil Kraški svet med Idrijo in Vipavo, je izšla leta 1968.

Zbirko, ki je bila za tiste čase opremljena z zelo bogatim slikovnim gradivom in številnimi zemljevidi, je urejal Anton Melik. Knjige so sprva izhajale v nakladi 800 izvodov, od leta 1964 pa v nakladi 1000 izvodov. Vseh enajst monografij skupaj presega 2300 strani.

9.3. ZBIRKA GEOGRAFIJA SLOVENIJE

Nadaljevanje tradicije zbirke Dela Inštituta za geografijo je nova zbirka Geografija Slovenije, ki je bila ustanovljena ob petdesetletnici inštituta leta 1998. Zbirka je namenjena izsledkom znanstvenoraziskovalnega dela na področju fizične, družbene in regionalne geografije Slovenije ter slovenski geografski terminologiji, slovenskim zemljepisnim imenom in slovenski tematski kartografiji. V zbirki bodo izhajali predvsem rezultati znanstvenih projektov in nalog inštituta, pa tudi magistrskih in doktorskih nalog

Slika 24: Prva knjiga iz zbirke Dela Inštituta za geografijo je izšla leta 1950.

Slika 25: Druga, najodmevnejša knjiga iz zbirke je prav tako izšla leta 1950.

Slika 26: Deseta knjiga se ukvarja s kvartarno geomorfologijo dela Savinjske doline.

Slika 27: Enajsta, zadnja knjiga zbirke Dela Inštituta za geografijo je izšla leta 1968.

raziskovalcev na inštitutu. Zbirka bo odprta tudi za raziskave drugih ustanov in posameznikov, ki se ukvarjajo z geografskimi ali sorodnimi temami in se nanašajo na Slovenijo.

Naslov zbirke, ki jo ureja Drago Perko, temelji na usmerjenosti inštituta v geografsko raziskovanje Slovenije in njenih pokrajin. Vse knjige zbirke, vsaka z obsegom okrog 150 strani, bodo v celoti podprte z znanstvenim aparatom in bogatim slikovnim gradivom, zato bodo bogatile slovensko geografsko znanost in prispevale k popularizaciji geografije.

9.4. OSTALE PUBLIKACIJE

Inštitut je kot izdajatelj ali soizdajatelj sodeloval tudi pri nekaterih drugih publikacijah, predvsem zbornikih različnih znanstvenih sestankov.

Leta 1983 je izdal zbornik *Naravne nesreče v Sloveniji* kot naša ogroženost, ki ga je založila Slovenska akademija znanosti in umetnosti, uredil pa Ivan Gams s pomočjo Milana Orožna Adamiča. Knjiga na 145 straneh prinaša 20 prispevkov. Večina je bila predstavljena na posvetu o ogroženosti slovenske zemlje zaradi naravnih nesreč, ki je bilo 14. oktobra 1983 v Ljubljani.

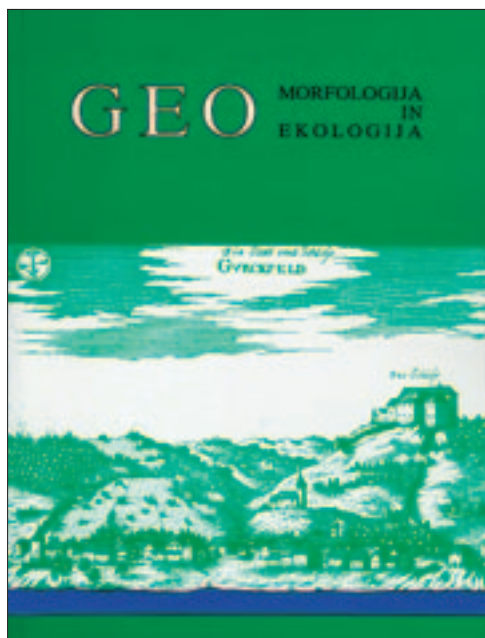
Leta 1990 je izdal zbornik *Geomorfologija in geoekologija*, ki ga je založil Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, uredil pa Karel Natek s pomočjo Draga Perka. Knjiga na 308 straneh prinaša 38 referatov s 5. znanstvenega posvetovanja geomorfolgov Jugoslavije, ki je bilo od 18. do 23. junija 1990 v Krškem.

Leta 1992 je inštitut skupaj z Republiško upravo za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo Republike Slovenije izdal zbornik *Poplave v Sloveniji*, ki ga je uredil Milan Orožen Adamič. V knjigi z 232 stranmi je objavljeno 34 referatov z istoimenskega posvetovanja, ki je bilo 22. aprila 1992 v Poljčah.

Leta 1998 je Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti izdal in založil zbornik *Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 1997–1998*, ki so ga uredili Marko Krevs, Drago

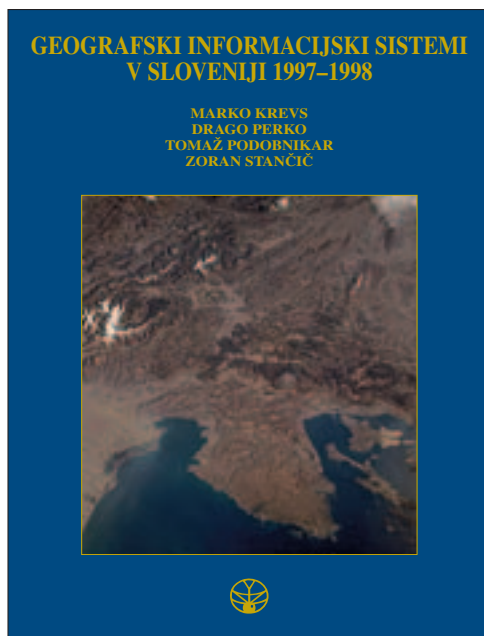
Slika 28: Zbornik iz leta 1983 s posveta Ogroženost slovenske zemlje zaradi naravnih nesreč.

Slika 29: Zbornik iz leta 1990 s 5. znanstvenega posvetovanja geomorfolgov Jugoslavije.

Slika 30: Zbornik iz leta 1992 s posvetovanja Poplave v Sloveniji.

Slika 31: Zbornik iz leta 1998 s 4. simpozija Geografski informacijski sistemi v Sloveniji.

Perko, Tomaž Podobnikar in Zoran Stančič. V knjigi, ki ima 272 strani, so objavljeni prispevki s področja geografskih informacijskih sistemov, ki so jih napisali predstavniki zelo različnih strok in ustanov. Del prispevkov je bil predstavljen na 4. simpoziju o geografskih informacijskih sistemih v Sloveniji, ki se je odvijal 29. septembra 1998 v Ljubljani.

10. ZNANSTVENORAZISKOVALNO DELO INŠTITUTA

Šele z ustanovitvijo našega inštituta so se odprle večje možnosti za sistematično, usmerjeno, poglobljeno in tudi skupinsko preučevanje geografskih zakonitosti, značilnosti in posebnosti slovenskih pokrajin, ki so z raznovrstnimi naravnimi možnostmi ter s številnimi razvojnimi usmeritvami in svojstveno družbeno problematiko naravnost izzivale k njihovem temeljitejšemu poznavanju in ovrednotenju. Slovenska geografija, tesno povezana z vsakdanjim življenjskim utripom slovenskih pokrajin, je našla v njihovem hitrem preoblikovanju veliko hvaležne in še nepreučene tematike, ki jo je preudarno vključevala v svoj raziskovalni program.

V petdesetletnem razvoju se inštitut ni zapiral ne v svoje institucionalne ne v ozke strokovne okvire. Vedno je imel pred seboj stroko, ki se je bogatila z novimi spoznanji o slovenskih pokrajinah in njihovem prebivalstvu ter z raziskovalnimi izsledki utrjevala svoj ugled na številnih strokovnih področjih in v javnosti. Znanstvenoraziskovalni program inštituta je bil vselej naravnan tako, da je k delu in sodelovanju spodbujal raziskovalce z geografskih in številnih drugih ustanov oziroma raziskovalce najrazličnejših znanstvenih in filozofskih usmeritev. Vrh medinstitucionalnega in interdisciplinarnega sodelovanja je inštitut dosegel v devetdesetih letih ob pripravi temeljnih geografskih del, ki so slonela tudi na preteklem znanstvenem delu vseh generacij raziskovalcev in drugih delavcev inštituta ter skoraj vseh geografov na raziskovalnih in sorodnih ustanovah.

Slika 32: Poročila o delu inštituta so med letoma 1948 in 1996 izhajala v Letopisu Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Slika 33: Poročila o delu inštituta so od leta 1997 v Poročilu o delu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Temeljne značilnosti razvoja znanstvenoraziskovalnega dela in drugih dejavnosti inštituta na zgoščen način najbolj sistematično prikazujejo letna poročila o delu inštituta, ki jih je med letoma 1948 in 1996 objavljala Slovenska akademija znanosti in umetnosti v svojem Letopisu, od leta 1997 pa jih izdaja Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti v svoji publikaciji Poročilo o delu. Večletni pregledi znanstvenoraziskovalnega dela inštituta in bibliografije njegovih raziskovalcev so bili za obdobje do leta 1975 objavljeni v Biografijah in bibliografijah znanstvenih in strokovnih sodelavcev Slovenske akademije znanosti in umetnosti, za obdobje med letoma 1976 in 1985 v Biografijah in bibliografijah raziskovalcev Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti 2, za obdobje med letoma 1986 in 1995 pa v Biografijah in bibliografijah raziskovalcev Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti 3. Tekoče delo inštituta je predstavljeno v medmrežju na naslovu: <http://www.zrc-sazu.si/www/gi/gi-s.htm>.

10.1. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1948 IN 1958

V prvem obdobju znanstvenega dela na inštitutu je prevladovalo raziskovanje tistih geografskih pojavov in procesov, s katerimi je bilo mogoče dopolniti in dokumentirati številne značilnosti in posebnosti slovenskih pokrajin. S takšnimi preučevanji, ki so v ospredje postavljala podrobnejše poznavanje najrazličnejših pokrajinskih sestavin in njihovih prvin, je bilo mogoče v prvi vrsti obogatiti in poglobiti dotedanje vedenje o razvoju pokrajinskih sestavin in prvin, predvsem pa opredeliti njihovo vlogo pri preoblikovanju pokrajine v posameznih obdobjih njihovega razvoja. Melikova splošna geografska monografija Slovenija iz let 1935 in 1936, v kateri je bilo pregledno in strnjeno zajeto znanje z začetka tridesetih let, je bil tisti študijski okvir, ki je zahteval številna nova in strokovno utemeljena spoznanja. Še posebej podrobne geografske osvetlitve najrazličnejših vidikov in področij pa so zahtevala zahodna območja

Končno se je pričelo z delom, ki naj omogoči pridobivanje oktanskega bencina iz lesnih odpadkov s pomočjo bakterij.

Fizikalni inštitut. V makromolekulski fiziki je bil sestavljen aparat za ultrazvočni dvojni lom in z njim izmerjen efekt na različnih raztopinah polistirola. V delu je aparatura, ki dovoljuje meritve v postopnem valovanju in aparatura za objektivno merjenje efektov. Sestavljena je bila nadalje poskusna aparatura za merjenje sipanja svetlobe na velemolekulskih raztopinah. Izmerjena je bila spektralna prepustnost uporabljenih filtrov; zaradi nezadostne subjektivne metode se aparatura zdaj preureja v objektivni fotometer. — V jedrski fiziki je bila sestavljena tabela obstoječih izotopov na osnovi originalne literature ter tabela jedrskih presekov za termične nevtrone. Proučuje ionizacijsko kamero za absolutno merjenje doze obsevanja. — Izdelan je načrt van der Graaffovega generatorja za istosmerno visoko napetost; dalje se preiskuje ionski izvor, ki izrablja ultrakratke radijske valove. — Obdeluje frakcioniranje polimerov, osmozimetrijo in viskozimetrijo dobljenih frakcij in proučuje sestavo aparature za meritve dvojnega loma in sipanja svetlobe. Za tisk se pripravljajo sledeče publikacije: Medsebojno hidrodinamično vplivanje odsekov velemolekule; Oblika velemolekule v raztopini (medsebojno vplivanje topljenca in topila); Oblika molekule triacetilne amiloze v kloroformu; Oblika nitastih velemolekul; Viscosity and sedimentation of lineares macromolecules with partial solvent immobilisation; La birefringence acoustique des liquides pures; Le biréfringence acoustique des solutions macromoléculaires.

Inštitut za geografijo. Raziskovanje planin v Julijskih Alpah je bilo zaključeno in njegovi izsledki bodo v l. 1950. objavljeni. Prav tako so bile raziskave za geografijo zemljiške razdelitve na Slovenskem dokončane in njihovi izsledki so pripravljeni za tisk v l. 1950. Opazovanja triglavskega ledenika so se nadaljevala. Planinstvo in staro planinsko preseljevanje med Nanosom in tržaško okolico ter

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO

V okviru načrtnega geomorfološkega proučevanja Vzhodne Slovenije, zlasti panonskega obrobja, se je v letošnjem letu vršilo proučevanje razvoja površja v Prekmurju, Slovenskih goricah in na Pohorju. V prihodnjem letu se bo delo na teh področjih nadaljevalo. Tudi v Primorju so se vršila proučevanja na geomorfološkem področju, zlasti na Šavrinskem in v Vipavski dolini, kjer smo omogočili nadaljevanje proučevanj, ki so se pričela že v lanskem letu.

Tudi na področju glacialne geomorfologije smo v tem letu prišli do zanimivih novih rezultatov, zlasti v Julijskih Alpah, kjer smo nadaljevali z raziskovanjem sledov diluvialne poledenitve, predvsem v Posočju in v vzhodnem delu. Ugotoviti je bilo mogoče morenske nasipe würmske zaledenitve v južnih pobočjih in v vznožju Spodnjih Bohinjskih gora od Ratitovca do gorske okolice Tolmina. Našli smo morenske nasipe tretje faze bohinjskega ledenika na bühlski štadij v okolici Bohinjske Bistrice in Jereke kakor tudi v obrobju Bovške kotline. Doseženi so interesantni rezultati v proučevanju konglomerata v Bohinju in dognani krajevni pogoji njegovega nastanka. Vsi ti rezultati so že obdelani za objavo v Geografskem zborniku.

Kakor v prejšnjih letih, tako je inštitut tudi v tem letu nadaljeval merjenja in proučevanja Triglavskega ledenika in ledenika na Skuti, obenem pa pripravil za objavo v Geografskem zborniku širše poročilo o dosedanjih rezultatih teh opazovanj.

Vzporedno s proučevanjem erozije prsti po vsej Jugoslaviji smo pregledali, kateri kraji v Sloveniji zaslužijo proučitev tega pojava.

Tudi v letošnjem letu je nadaljeval inštitut opazovanja snežnih plazov. Rezultati o dosedanjem opazovanju teh so pripravljeni za tisk. Razprava bo obsegala tudi meteorološke proučitve zadnjih zim.

S področja gospodarske geografije se proučujejo nekdanje in sedanje oblike pašnega gospodarstva na Notranjskem in v severni Istri, a izsledki o planšarstvu v vzhodnih Savinjskih Alpah bodo kmalu tiskani.

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO

Zaradi majhnih finančnih sredstev, ki jih je imel inštitut na razpolago za znanstvena raziskovanja v letu 1958, ni bilo mogoče organizirati dela na širši osnovi. Prisiljeni smo bili nasloniti se predvsem na inštitutske delavce, od zunanjih sodelavcev pa smo mogli pritegniti k sodelovanju v tem letu samo tri.

Na panonskem obrobju smo začeli s proučevanjem geomorfološkega razvoja Haloz, nadaljevali pa s študijem Bele krajine. V ta okvir spada tudi začetno raziskovanje pokrajine v porečjih zgornje Sotle in Voglajne, s posebnim poudarkom na iskanju sledov domnevane pretočitve Savinje v predelu vzhodno od spodnje Savinjske doline oziroma Celjske kotline. S tega gledišča je bil začetno pregleden teren nekako od Šmarja pri Jelšah na zahod v porečju Voglajne do Celja; za ta del je v osnutku že izdelana morfografska karta. V prihodnjem letu se bo začetno delo nadaljevalo.

V letu 1958 smo nadaljevali z geomorfološkim proučevanjem zgornje Savinjske doline, zlasti v porečjih Drete, Lučnice, spodnje Ljubnice in doline ob Savinji od Luč navzdol do Mozirja. Posebno skrb smo posvetili pleistocenski problematiki v pogorju Raduhe, kjer se je pokazalo, da je bila na njenem jugovzhodnem pobočju ledeno-snežna odeja precej večja, kot se je mislilo do sedaj; ledenik je polzel po pobočju najmanj do Lok, t. j. do višine okrog 1450 m, morda pa še tudi niže navzdol. Tudi periglacialno preoblikovanje je bilo tod zelo intenzivno. Za celotno porečje ob zgornji Savinji smo izdelali v tem letu v osnutku morfografsko karto.

Glacialna in periglacialna proučevanja v porečju Kamniške Bistrice so bila v letu 1958 končana.

Na Pohorju smo nadaljevali z raziskovanjem kvartarnih sledov, izmerili in proučili pa smo tudi vsa pohorska jezera.

Začeli smo z geomorfološkim raziskovanjem v porečju Mirne na Dolenjskem, predvsem z ugotavljanjem starejših terasnih nivojev in delno tudi že s podrobnejšim preiskovanjem pleistocenskega geomorfološkega razvoja.

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO

S finančno podporo Sklada Borisa Kidriča smo nadaljevali s proučevanjem kvartarnih sedimentov in njih izrabo v Sloveniji. To proučevanje vršimo že peto leto. Tako smo v letu 1963 raziskovali Dobrave med Radovljico in Kranjem s porečjem Tržiške Bistrice, porečje Kokre nad Preddvorom, Trnovski gozd z Banjško planoto, Vipavsko dolino, Kočevsko polje, Sotelsko in Apaško polje.

Zaključili smo s proučevanjem kvartarnega razvoja obmorskega reliefa v Koprskem Primorju in pripravili pri tem zbrano gradivo ter rezultate za tisk.

Izvršili smo redna opazovanja ledenikov pod vrhom Triglava in pod Skuto.

Z vidika družbene geografije smo v okviru študija gospodarsko zaostalih agrarnih predelov v Sloveniji proučili in pripravili za tisk razpravo o samotnih kmetijah v lučki pokrajini (Gornja Savinjska dolina).

Proučili smo in za tisk pripravljamo monografijo vasi Tabor v Vipavski dolini, enako tudi o današnjem stanju solarstva v Koprskem Primorju.

Leta 1963. nam je uspelo izdati Geografski zbornik VIII in pripraviti material za naslednjo številko IX, v kateri bodo objavljene razprave, ki nastajajo kot rezultati naših proučevanj.

Načrt dela za leto 1964

Proučevanje doseljevanja delovnih ljudi iz naših južnih republik v Slovenijo. Ugotovitev geografije teh priseljencev ter njih demogeografski in gospodarski učinki.

Proučevanje strukture agrarnih pokrajin gospodarsko zaostalih predelov Slovenije, prvenstveno v Posočju, Slovenski Istri in Gornji Savinjski dolini.

Nadaljnje proučevanje kulturnih teras v Slovenskem Primorju (nastanek, starost, vzroki nastajanja, njih gospodarska vloga nekdaj in danes, posebej vloga z vidika sodobnega mehaniziranega oranja ter obdelovanja in ob perspektivah komercializiranega načrtnega kmetijstva).

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO

Poročilo o delu v letu 1968

1. Glavne smeri in rezultati dela

Za preučevanje kvartarnih sedimentov in njihove izrabe v Sloveniji, ki je bilo zaradi finančnih težav nekaj let prekinjeno, nam je Sklad Borisa Kidriča za leto 1968 ponovno odobril sredstva. Z njimi smo preučevali dolino Kolpe nad Severinom, dolino Save med Ljubljanskim poljem in Zidanim mostom, dolino Save med Zidanim mostom in Dobovo, porečje Krke, dolino Soče med Mostom na Soči in Solkanom, ter — samo glede izrabe sedimentov — Dravinjske gorice in Haloze.

V porečju Krke je bila podrobnejših raziskav deležna predvsem Zaloška kotlina pri Novem mestu, kjer je prišlo zaradi močnega periglacialnega nasipanja Temenice in Težke vode do pogostih zajezitev Krke. Periglacialno nasipanje smo preučevali tudi ob Krki navzgor, proti Ratežu in v območju Šentjernej-skega polja, kjer so nasuli potoki z Gorjancev še posebno veliko proda. To gradivo se je ohranilo v treh ali štirih terasah; znatna višinska razlika med njimi ter močno različna preperelost gradiva v njih opozarja na dolge časovne presledke med posameznimi akumulacijami. Tudi v dolini Save med Zidanim mostom in Dobovo smo ugotovili cel sistem pleistocenskih teras z različno preperelim gradivom.

V Zasavju med Ljubljanskim poljem in Zidanim mostom smo ugotovili le dve akumulacijski fazi; v starejši prevladujejo karbonatni konglomerati in breče. Podrobnejša opredelitev gradiva ni mogoča zaradi njegove skrajno majhne količine, saj je vodnata Sava v tesni dolini zlahka sproti odstranjevala sedimente. Isto velja za njene pritoke. Največ je še ohranjenega pobočnega gradiva, ki so ga marsikje razkrili useki za novo zasavsko cesto. To gradivo je povzročilo graditeljem veliko težav, zaradi njih pa bo ob neugodnih vremenskih razmerah tudi promet po cesti med Savo in Zagorjem ogrožen. Največ rečnih sedimentov je ob Savi in njenih pritokih ohranjenih v okolici Litije do Šmartna in Brega, kjer je v Zasavju največja, tektonsko pogojena sovođenja.

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO S KARTOGRAFSKIM ZAVODOM

Poročilo o delu v letu 1973

Personalna problematika, kot smo jo navedli v poročilu za prejšnje leto, objavljenem v 23. knjigi Letopisa SAZU, je ostala v istem obsegu pereča tudi v letu 1973, zato je še vedno zavrt delovni načrt, grajen na predvidenih novih delovnih močeh. Izpolnitev vseh zastavljenih delovnih nalog z razpoložljivimi močmi pa je v letu 1973 onemogočila šestmesečna odsotnost znanstvenega delavca zaradi bolezni. Sredi leta sta za znanstvena svetnika napredovala dr. Milan Šifrer in dr. Drago Meze. V letu 1973 je bil razširjen znanstveni svet inštituta. Poleg dosedanjih članov so bili vanj izvoljeni še dr. Ivan Gams, dr. Peter Habič, dr. Avguštin Lah in dr. Darko Radinja.

Pomanjkanje prostora za že lani nabavljene kartne omare za shranjevanje listov ODK (osnovne državne karte) merila 1 : 5000 in 1 : 10.000, o čemer je bil govor že v lanskoletnem poročilu, je čedalje bolj pereče in nevzdržno. Letos smo dobili novih 242 listov (194 merila 1 : 5000 in 48 merila 1 : 10.000) in tako imamo sedaj skupaj že 1167 listov (1064 v merilu 1 : 5000 in 103 v merilu 1 : 10.000). Dve omari s skupno kapaciteto ok. 400 listov, ki sta začasno še vedno v upravnikovi sobi, kar je zelo neprimerno, sta že davno polni, druge karte, ki jih je že skoraj dvakrat toliko, pa so natrpane po predalih omar Kartografskega zavoda. Zavod je s tem, ko daje svoje predale na voljo kartam ODK, sam utesnjen pri zbiranju redne kartografske zbirke, zato se tudi njegov kartni fond čezmerno uničuje. Grmadenje prevelikega števila listov ODK enega na drugega, kar je pri sedanjem stanju neizbežno, onemogoča sistematično ureditev in praktično uporabo in zato tudi preglednost zbranih listov. Zelo dragoceni unikati se zaradi neprimernega shranjevanja pri uporabi uničujejo. Listi ODK so namenjeni vsem uporabnikom na SAZU, zato je dodelitev primernega prostora zanje še toliko bolj nujna.

GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA

Poročilo o delu v letu 1978

V letu 1978 smo nadaljevali z raziskovanji, ki potekajo že od leta 1971 pod naslovom »Geografija poplavnih področij na Slovenskem«. Po predvidenem programu smo se takrat omejili na poplavni svet na Planinskem polju (Ivan Gams), v porečju Hudinje (Milan Natek), v dolini Rašce z Dobropoljem (Drago Meze), na Kočevskem polju (Andrej Kranjc) ter na Ljubljanskem barju (Milan Šifrer in Marko Kolbezen). Na vseh teh območjih smo s terenskim delom končali, sestavljanje elaboratov pa se bo zavleklo še v prvo četrtino prihodnjega leta.

Uspešno smo nadaljevali tudi z delom na temah, kot so:

Redna vsakoletna merjenja ter proučevanja Triglavskega ledenika in ledenika pod Skuto (Milan Šifrer), Geografsko vrednotenje prirodnega okolja za potrebe regionalnega planiranja na primeru Domžal in okolice (Milan Orožen Adamič), Razvoj hribovskih kmetij v Gornji Savinjski dolini po letu 1967 (Drago Meze), Zemljiško-posestna struktura v Spodnji Savinjski dolini (Milan Natek) ter Aplikacija kartografskih metod na primeru razvoja naselij v občini Kamnik (Marko Žerovnik). Podroben opis tega dela bo zajet v poročilih posameznih strokovno-znanstvenih sodelavcev.

V letu 1978 smo tudi nadaljevali z urejanjem ter dopolnjevanjem geografske bibliografske kartoteke Slovenije (Valter Bohinec).

Letos smo oddali v tiskarno 17. in 18. številko Geografskega zbornika, ki bosta izšli s kratkim presledkom že na začetku prihodnjega leta. V prvi bodo tri razprave: Poplavni svet v porečju Dravinje (Milan Šifrer), Poplavna področja v Gornji Savinjski dolini (Drago Meze), Poplavna področja ob Sotli (Marko Kolbezen in Marjan Žagar), v drugi po dve: Poplavna območja v Spodnji Savinjski dolini (Milan Natek) in Posledice potresa v Zgornjem Posočju (Milan Orožen Adamič). Pripravili smo tudi že gradivo za 19. številko Geografskega zbornika, ki je v dokončni redakciji pri glavnem uredniku akademiku prof. dr. Svetozarju Ilešiču. Zbornik bo precej zajeten, saj bo vseboval kar pet razprav: Geografija poplavnih območij v porečju Krke od Otočca navzdol (Milan Šifrer, Franc Lovrenčak in Milan Natek), Poplavna področja v Grosupeljski kotlini (Drago Meze), Prst in rastje poplavnega sveta na Grosupeljskem in

Študijski obiski in potovanja

Mag. Aleš Erjavec je bil od 9. 12. 1983 do 22. 12. 1983 na študijskem izpopolnjevanju v Parizu na Institut d'esthétique et des sciences pri C. N. R. S., kjer je imel v seminarju prof. R. Passerona predavanje z naslovom *L'art et l'idéologie II*.

Neda Pagon-Brglez je bila od 21. do 23. 11. 1983 na študijskem obisku na oddelku za sociologijo kulture in filozofijo Univerze v Padovi, 24. in 25. 11. 1983 pa na oddelku za teoretsko filozofijo Univerze v Trstu pri prof. Feruccio Rossi-Landiju.

Radivoj Riha je bil 12. in 13. 12. 1983 na študijskem obisku na Institut für politische Wissenschaft univerze v Hannoveru pri dr. M. Buckmillerju, glavnem uredniku zbranih del K. Korscha, v dneh od 14. do 16. 12. 1983 pa na Institut für Philosophie univerze v Berlinu pri W. F. Haugu.

Referati, predavanja

Aleš Erjavec

Maksizmi in umetnost. Referat na znanstvenem srečanju Ziherlovi dnevi 1983, Škofja Loka, 21. 10. 1983.

Zgodovinska zavest in govorica. Pesmeni prispevek na simpoziju »Vloga in območje razlike v materialistični teoriji«, Ljubljana, 4. 11. 1983.

Stvarnost umetniškega dela. Referat na znanstvenem srečanju »Stvarnost u umetničkom delu«, ki je bilo v organizaciji Društva za estetiko SR Srbije v Beogradu, 18. 11. 1983.

Neda Pagon-Brglez

Akcijska vloga marksistične teorije v pogojih NOB s posebnim ozirom na delovanje Borisa Ziherla. Referat na seminarju »100 let po Marxu — Recepcija marksizma na Slovenskem«, Maribor, 14. 3. 1983.

Marksizmi in pragmatična intelektualna dejavnost. Referat na simpoziju ob 100-letnici Marxove smrti, Ljubljana, 31. 5. 1983.

Marksizem in njegove sence. Referat na znanstvenem srečanju Ziherlovi dnevi 1983, Škofja Loka, 21. 10. 1983.

Ljubiteljstvo, amaterizem in kulturna politika. Koreferat na strokovnem posvetovanju ZKO Slovenije oktobra 1983 v Radovljici.

Slepila množične kulture. Referat na simpoziju »Vloga in območje razlike v materialistični teoriji«, Ljubljana, 4. 11. 1983.

Socializacija družbenih ved. Referat na posvetovanju jugoslovanskega združenja socioloških društev, Portorož, 10. 11. 1983.

Radivoj Riha

Psihoanaliza in historični materializem. Predavanje v okviru Društva za teoretsko psihoanalizo v Ljubljani, 13. 5. 1983.

Problem odtujitve v Očrtih. Referat na simpoziju »Vloga in območje razlike v materialistični teoriji«, Ljubljana, 4. 11. 1983.

BIBLIOGRAFIJO RAZISKOVALCEV GLEJ STR. 312—313.

GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA

Celotno znanstvenoraziskovalno delo v letu 1983 je potekalo v okviru programa SAZU — Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda, in sicer v programskem sklopu z naslovom Proučevanja geografskega okolja Slovenije, ki obsega naslednje tematske sklope:

a) V okviru geografije poplavnih področij na Slovenskem smo letos zaključili šesto fazo proučevanj, ki je obsegala poplavni svet ob Kolpi in Lahinji (mag. Dušan Plut in dr. Franc Lovrenčak), ob srednji Ščavnici in

Jelica Šumič-Riha

Predstavitve knjige Oswalda Ducrota *Izrekanje in izrečeno* v oddaji Radia Student *Studia humanitatis*, 16. 11. 1988.

BIBLIOGRAFIJA RAZISKOVALCEV JE NA STRANEH 297–299.

GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA**Regionalna geografija in regionalni razvoj***Geografska monografija Slovenije*

(Dr. Ivan Gams, dr. Milan Šifrer, dr. Drago Meze, mag. Karel Natek, mag. Milan Orožen-Adamič, Milan Natek, Drago Perko, Maja Topole, Matej Gabrovec in 29 zunanjih sodelavcev)

Za *Splošno geografsko monografijo Slovenije*, ki bo izšla kot prva izmed petih knjig *Geografske monografije Slovenije*, smo nadaljevali pripravljanje tekstov in slikovnega gradiva. Uredništvo je sprejelo koncepte za prispevke o Naravni in kulturi dediščini in njenem varovanju ter o Klimi Slovenije. Zbranih je nad polovico prispevkov, nekateri so že v zaključni fazi, gradivo za drugo polovico je v pripravi. Ob pripravah poglavja o reliefu je Milan Šifrer opravil še nekatere dodatne raziskave v Kamniško-Savinjskih Alpah, Karavankah in Posavskem hribovju. Posebno pozornost je posvetil genezi prostranih terciarnih ravnin, pa tudi kasnejšemu razčlenjevanju tega sveta, do katerega je prišlo ob močnih ohladitvah podnebja v zgornjem pliocenu in še posebej v sledečem kvartarnem obdobju, ko so reke z drobirjem, ki je nastal pri mehaničnem razpadanju kamnin, pospešeno poglobljale svoje doline. Ob ogledu številnih ledeniških sledov v Kamniških Alpah je v glavnem potrdil dosedanje ugotovitve, le za še sveže morenske nasipe domneva, da pripadajo dvema poledenitvama. Za to govore predvsem ustrezni, različno stari morenski nasipi v Lomu nad Tržičem in na Jezerskem, vendar pa je prepustil podrobnejšo členitev nesprijetih moren še bodočim podrobnejšim raziskavam. Do zanimivih rezultatov je prišel tudi pri proučevanju holocenskih morenskih nasipov v Kamniških Alpah. Izkazalo se je, da je bilo podobnih poledenitvenih sunkov, kot je bil tisti leta 1850, v holocenu še več in da se je ledeniški drobir vsakokratne poledenitve kratkomalo nalagal na starejšega. Predvsem pri obsežnih morenah pod ledenikom na Skuti se je pokazalo, da je svežega morenskega drobirja, ki ga je odložil ledenik ob sunkovitem povečanju okrog leta 1850, tudi v nasipih le 0,5 m do 2 m na debelo in da je takoj pod njim precej bolj preperel drobir, ki pripada vsaj dvema podobno obsežnima poledenitvenima sunkoma. Zanimiv vpogled v sestavo teh moren so omogočile golice v čez 6 m globoko zajedenem koritu, ki so ga izdolble izpod ledenika tekoče vode. Vse to pa se dobro ujema tudi z ugotovitvami na Triglavskem ledeniku.

Kot član jugoslovansko-ameriškega projekta »Geokemija tal na fluvio-glacialnih terasah reke Save v Sloveniji« je M. Šifrer sodeloval s slovenskimi in ameriški kolegi pri izboru lokacij za odvzem prsti, katere vzorce naj bi določili starost. Pri tem dobljeni rezultati bodo pomembno prispevali k členitvi pleistocena na Slovenskem. Tako že doslej opravljene analize kažejo, da v konglomerat zlepljen prod v visoki terasi (mlajši krovní prod) ne pripada riski, ampak mindelski poledenitvi. Potrdile pa so tudi njegove ugotovitve, da pripada prod v nizki terasi dvema poledenitvama; tisti, ki je že delno sprijet, naj bi bil riski, še povsem svež pa würmski.

Jelica Šumič-Riha

Argumentation rationnelle ou argumentation sceptique? Referat na simpoziju Democratie, pragmatisme et scepticisme. College international de philosophie. Pariz, 28. 5.

Die konstitutive Kraft des Gesetzes im Lichte des väterlichen und mütterlichen Über-Ich. Gesamthochschule Kassel, 18. -20. 6. (Skupaj z Radom Riha.)

Collective Identities as Discursive Effect. Predavanje na mednarodnem sinpoziju Collective Identities in Contemporary World, Universidad del Pais Vasco. Bilbao, 14. -18. 12. (Skupaj z Radom Riha.)

BIBLIOGRAFIJA RAZISKOVALCEV JE NA STRANEH 359-361.

GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA

Letošnje leto je bilo kritično za delovanje in obstoj Inštituta. Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije je namreč odklonilo finansiranje našega osnovnega raziskovalnega projekta *Geokološke in regionalne strukture in sistemi Slovenije*, katerega nosilec je bil dr. Milan Šifrer, znanstveni svetnik SAZU. Zaradi pomanjkanja materialnih sredstev se je morala inštitutska raziskovalna dejavnost gibati v mejah razpoložljivih denarnih sredstev.

Splošna geografska monografija Slovenije

Manjkajoče oziroma izostalo poglavje o Vodovju je napisal M. Kolbezen. Poglavje o prebivalstvu, ki je temeljnega pomena za razumevanje človekovih posegov v geografsko okolje, je prispeval dr. D. Perko.

Večina prispevkov za posamezna področja - poglavja - je bila recenzirana, in redigirana s strani redaktorjev, akademika I. Gamsa in I. Vrišerja in je pripravljena za čistopis.

M. Šifrer je za splošni del geografske monografije Slovenije pripravljeni tekst o površju razširil še z uvodno predstavitvijo današnjega reliefa, nadalje s poglavjem o spreminjanju odnosa med glaciofluvialnim in fluvioperiglacialnim nasipanjem v posameznih oddelkih ledenih dob ter s prikazom razvoja površja v holocenu. Veliko časa je posvetil tudi pripravi ustreznih tematskih kart, skic ter drugega slikovnega gradiva.

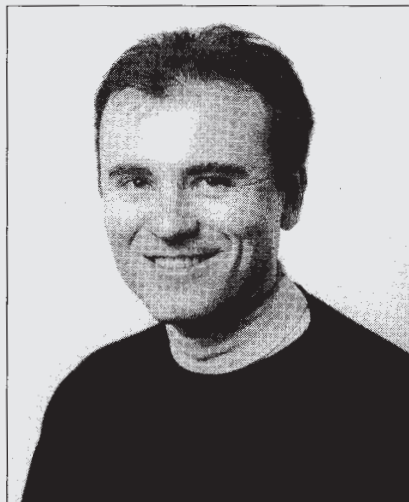
D. Perko je končal poglavje o *Prebivalstvu Slovenije*. Posebno pozornost je posvetil tistim prebivalstvenim pojavom in procesom, ki so neposredno vplivali na preoblikovanje pokrajine. Temeljito je preučil in predstavil območja koncentracije in praznenja, kjer prihaja do naglih fiziognomskih in funkcionalnih sprememb posameznih pokrajinskih predelov.

Regionalno geografska monografija Slovenije

Inštitut pripravlja knjigo o Savinjsko-Sotelski in Jugovzhodni Sloveniji. Sestavljajo jo tri makroregije, in sicer Posavinje, Posavsko hribovje in Dolenjska z Belo krajino. Pridobili smo pisce oziroma avtorje za obdelavo vseh mezoregij.

GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA

Predstojnik dr. Drago Perko

ZNANSTVENI SVET

Dr. Ivan Gams, redni član SAZU, dr. Andrej Kranjc, izredni član SAZU, dr. Milan Orožen Adamič (predsednik), dr. Drago Perko, dr. Zoran Stančič.

PERSONALNA SESTAVA

Predstojnik: dr. Drago Perko, višji znanstveni sodelavec.

Znanstvena sodelavca: dr. Matej Gabrovec, dr. Milan Orožen Adamič.

Asistentka z doktoratom: dr. Maja Topole.

Strokovni sodelavec s specializacijo: Milan Natek (do 30. 12).

Asistenti: Mauro Hrvatin, Borut Peršolja, Franci Petek (od 14. 9.), Mimi Urbanc.

Strokovna sodelavca: mag. Jerneja Fridl, Miha Pavšek (do 31. 3.).

Samostojna strokovna delavka: Meta Ferjan.

Samostojna tehnica: Maruša Rupert.

Inštitut ima 5 organizacijskih enot

Oddelek za geoekologijo

(vodja: Mauro Hrvatin),

Oddelek za geografski informacijski sistem

(vodja: Matej Gabrovec),

Oddelek za regionalno geografijo

(vodja: Drago Perko),

Oddelek za naravne nesreče

(vodja: Milan Orožen Adamič),

Oddelek za tematsko kartografijo

(vodja: Jerneja Fridl)

Na inštitutu je tudi sedež

Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen
Vlade Republike Slovenije.

TEMELJNE RAZISKAVE

Geografska mikroregionalizacija Slovenije

Vodja projekta: D. Perko.

Sodelavci: M. Ferjan, J. Fridl, M. Gabrovec, M. Hrvatin, M. Natek, M. Orožen Adamič, M. Pavšek, B. Peršolja, F. Petek, M. Rupert, M. Topole, M. Urbanc.

Temeljni projekt je potekal tretje leto. Raziskovalci smo v prejšnjih letih s pomočjo geografskega informacijskega sistema obdelali množico slojev za kamnine, relief, vode, podnebje, prst, rastje, rabo

Slika 44: Začetna stran šestnajst strani dolgega poročila o delu inštituta za leto 1998 v Poročilu o delu 1998 ZRC SAZU ob petdesetletnici inštituta.

slovenskega etničnega ozemlja, ki so bila po drugi svetovni vojni priključena k Sloveniji. S predstavitvijo državne meje proti zahodu so se v okviru Slovenije znašle nekatere pokrajine, ki so s svojimi značilnostmi in posebnostmi še dodatno prispevale k obogatitvi pokrajinske pestrosti naše domovine, na primer Kras, Pivka, Posočje in severozahodna Istra. Te pokrajine z nekaterimi sredozemskimi in mnogimi samosvojimi geografskimi potezami dopolnjujejo in bogatijo slovenski pokrajinski sistem.

Že v prvem obdobju so vidno mesto zavzemala geomorfološka preučevanja. Raziskovalci so posebno pozornost namenili kraškim poljem v pleistocenu, in sicer tako s hidrogeografskega kot morfogenetskega vidika (Melik 1955 a). Številne raziskave so se ukvarjale z glaciogeomorfološki sledovi pleistocenske poledenitve v Julijskih Alpah, predvsem v Bohinju, na Pokljuki in v Posočju (Šifrer 1952; Melik 1954; Melik 1955 b; Šifrer 1955; Melik 1961), in Kamniško-Savinjskih Alpah, na primer na Krvavcu in v porečju Kamniške Bistrice (Šifrer 1961 b). Nekaj novih sledov krajevnih ledenikov je bilo odkritih tudi v vzhodnem delu Karavank. Pomembna so bila tudi geomorfološka preučevanja celotnega panonskega obrobja (Belec 1959; Kert 1959; Polajnar 1959; Belec 1961; Gams 1961 a), morfogeneze slovenske obale, Krasa (Gams 1962 b), Vipavske doline, Goriških Brd (Vrišer 1956), kvartarnih teras v Ljubljanski kotlini (Oblak 1952), območja med Savo in Sotlo (Kokole 1953), Šavrinskega gričevja (Kokole 1956 a) in drugih pokrajin. Leta 1957 so se začela preučevanja Snežnika in Trnovskega gozda (Melik 1959) ter geomorfološkega razvoja v porečju Mirne na Dolenjskem. Na konec tega obdobja sodijo tudi začetki geomorfološkega preučevanja Gornje Savinjske doline ter iskanje sledov rečnega odtoka Savinje proti vzhodu, na območju Voglajnsko-Rogaškega podolja (Meze 1963 a).

Poleg rednega letnega merjenja ledenika pod Triglavom, ki se je začelo leta 1946, in pod Skuto so bila v letih 1950 in 1951 evidentirana vsa večja snežišča v slovenskih Alpah, ki jim pravimo tudi zeleni snegovi (Gams 1961 b; Šifrer 1961 a). Leta 1951 je vzklikla pobuda, da bi poiskali povezave med spremembami na naših ledenikih in snežiščih s spremembami na Kaninskem ledeniku (Letopis SAZU 4, str. 171). Iz tega časa je tudi prva pregledna študija o spremembah na obeh slovenskih ledenikih (Meze 1955). Leta 1956 je pozornost vzbudil dotlej prezrti ledenik Skedenj pod Prisankom.

V tem času je inštitut posebno skrb namenil preučevanju jezer na Slovenskem. Dotlej je bilo to področje v geografskih raziskavah zelo zapostavljeno. Izjemo predstavljata študiji o toplotnih razmerah in kolebanju vodne gladine na Bohinjskem in Blejskem jezeru (Gradnik 1946; Gradnik 1947). V sklopu te tematike je bilo najprej raziskano jezero pod Krimom oziroma Podpeško jezero (Gams 1963 a), v naslednjih letih pa pohorska jezera (Letopis 9, str. 116) in druga alpska jezera (Gams 1962 c).

V leto 1950 segajo začetki preučevanja snežnih plazov v našem alpskem svetu. Pri teh raziskavah je inštitut sodeloval z območnimi enotami gozdnih gospodarstev, Planinsko zvezo Slovenije in Lovsko zvezo. Leta 1954, ko je bila vzpostavljena slovenska mreža za opazovanje in registracijo snežnih plazov, se je inštitut povezal s švicarsko centralo za opazovanje snežnih plazov in borbo z njimi (Gams 1955).

Tudi druge vrste naravnih nesreč, ki ogrožajo človekovo življenje in premoženje ter spreminjajo podobo kulturne pokrajine, so bile uvrščene v raziskovalni program že na samem začetku inštitutskega dela. Preučena sta bila podor na Javorščku nad Bovcem (Planina 1952) in katastrofalno visoka snežna odeja na Bovškem in Kobariškem, zbrani so bili podatki o usadu pri Trziču leta 1959 in v dolini Črne pri rudniku kaolina, zabeleženi pa so bili tudi geografski učinki zimskega potresa na območju Ilirske Bistrice leta 1956 in visoke vode v Škocjanskih jamah leta 1958. Raziskani sta bili še pozeba oljke v Slovenskem Primorju (Meze 1959) ter povodenj na Kozjanskem in njegovem obrobju (Šifrer in Žagar 1960). V letih 1959 in 1960 so bila v okviru aplikativne naloge ugotavljanja možnosti turističnega razvoja Pokljuke opravljena podrobna preučevanja snežnih plazov na širšem območju Velega polja.

Leta 1951 so bile v raziskovalni program inštituta vključene raziskave številnih geografskih vprašanj zgornje gozdne meje, predvsem vloge človeka pri njenem spreminjanju. Ta večplastna strokovna problematika se je iz leta v leto dopolnjevala z vključevanjem novih in dopolnilnih geografskih vidikov, ki so zarisali zgornjo mejo gozda, trajnega snega, naseljenosti, uspevanja in gojenja ozimin, koruze in vinske trte (Letopis SAZU 9, str. 117; Gams 1960).

JOSIF KUNAVER

Slika 45: Slika ledeniških razpok na Triglavskem ledeniku, ki je bila posneta leta 1924, kaže, kako mogočen je bil nekoč naš največji ledenik.

MILAN ŠIFRER

Slika 46: Na Triglavskem ledeniku so sredi stoletja tudi ob koncu talilne dobe še lahko smučali, tako tudi septembra leta 1955.

AVTOR NEZNAN

Slika 47: Slika, ki je bila posneta septembra leta 1957, kaže, da se je spodnji rob Triglavskega ledenika že umaknil nad Glavo.

JOSIP KUNAVER

Slika 48: Ledenik pod Skuto se je zasidral v kotel pod ostenje Skute, kamor le redko posije sonce. Slika je bila posneta julija leta 1943.

Po izidu Melikove knjige *Planine v Julijskih Alpah* leta 1950, ki je klasično in doslej še neprekinjeno delo s tega področja v slovenski geografiji, so bila tudi druga, še nepreučena planšarska območja na Slovenskem deležna načrtne raziskovalne vneme. Sistematično so bile pregledane zunajalpske planine (Melik 1956) in preučene planine v Savinjskih Alpah (Fajgelj 1953), največ pozornosti pa je bilo usmerjene na preučevanje planin na visokih kraških planotah, predvsem na Nanosu, Trnovskem gozdu in Snežniku (Leban 1950) ter na iskanje sledov in še živih prič o tranzimansi. Ta oblika selilnega pašništva med notranjskimi planotami in Istro ter neposrednim zaledjem Tržaškega zaliva je bila živa še v začetku 20. stoletja (Klemenčič 1959, str. 104–114).

Z regionalnogeografskega vidika so bila preučena Goriška Brda (Vrišer 1954), Šavrini (Briški 1956), pokrajine med spodnjo Savo in Sotlo (Kokole 1956 b), predeli med Snežnikom in Slavnikom (Klemenčič 1959) ter Pohorsko Podravje (Gams 1959 b).

Raziskovalci so se ukvarjali z ugotavljanjem in preučevanjem zaostalih in obrobni slovenskih predelov ter obmejnih naselij v Istri. Podrobno so bila osvetljena vinogradniška območja v Slovenskih goricah (Kert 1957). Prezrta niso bila ne mesta, na primer Tržič (Lipoglavšek-Rakovec 1954), in ne podeželska kmečka naselja, na primer Soča v Trenti (Planina 1954). O pronicljivosti in širini geografskih razmišljanj tedanjega časa kaže navedba, da so začeli leta 1955 raziskovati tudi začetke slovenskega ribištva v Tržaškem zalivu. Ob koncu petdesetih let je bilo zastavljeno tudi družbeno, predvsem gospodarsko preučevanje Kozjanskega.

Nagle povojne gospodarske in socialne spremembe so vnašale v pokrajino nove razvojne težnje in usmeritve, ki so vplivale na spreminjanje pokrajinske podobe. Najočitnejše in najbolj korenite spremembe so se pojavljale na prebivalstvenem področju, zato so bili demografski problemi tedanjega časa pogosta tema geografskih preučevanj. Inštitutski raziskovalni program je zajemal preučevanje sezonskega izseljevanja in zaposlovanja Prekmurcev (Olas 1957), socialno in gospodarsko podobo odselitenih območij na Slovenskem, regionalno in krajevno poreklo prebivalstva na Kočevskem, iskanje geografskih sledi kolonizacije ob slovensko-hrvaški narodnostni meji, vprašanja naselitve primorskih priseljencev v Prekmurje po prvi svetovni vojni in podobno. To so le nekatera osrednja vprašanja pereče problematike, ki je pomembno vplivala na razvoj pokrajinske fiziognomije in širitev tematike geografskih preučevanj. Uspešne raziskave s tega področja so tudi dokaz o izrednem raziskovalnem zanosu in posluhu prvih delavcev inštituta ter njegovih številnih zunanjih sodelavcev.

Leta 1954 sta bili načrtovani dve pomembni in aktualni temi, ki sta več let zapolnjevali geografsko raziskovalno področje: industrializacija in z njo povezane selitve prebivalstva. Geografski vzroki in posledice notranjih selitev iz pasivnih in kmetijskih predelov v mesta in industrijska središča so se kazali v pestri regionalni sestavi prebivalstva v vseh zgoščenih območjih. Zato je bilo preučevanje in poznavanje krajevnega porekla prebivalstva dragocen indikator, ki je opozarjal na številne prilagoditvene težave priseljencev novemu socialnemu, delovnemu in bivalnemu okolju. Industrializacija in sploh čedalje večje možnosti zaposlitve kmečkega prebivalstva, ki je živelo na kmetijsko preoblikovanem podeželju, v kmetijskih dejavnostih, so sprožile dnevno in ponekod tedensko migracijo delovne sile med krajem bivanja in industrijskimi zaposlitvenimi središči. Večina tovrstnih raziskav z ustreznimi kartografskimi ponazoritvami, ki so temeljile na podatkih popisa prebivalstva leta 1953, so bila opravljena v drugi polovici petdesetih let.

Leta 1954 je bil znaten del slovenskih geografskih raziskovalnih moči usmerjen v začetna preučevanja regionalnogeografske podobe Novomeške kotline in tudi širše Dolenjske. »*S tem smo prvič naslonili znanstveno raziskovalno delo na pobudo in specializirane potrebe lokalnih oblasti. Na iniciativo in s pomočjo okrajnega ljudskega odbora Novo mesto smo skupno z Geografskim inštitutom univerze s številno ekipo regionalno-geografsko preučili okraj. Med številnim zbranim gradivom so za znanstveno geografijo posebno dragoceni podatki o morfogenezi, o toplinskem obratu v kraških depresijah, o preiskrbi naselij z vodo in o gospodarski ter populacijski problematiki.*« To je zapis v poročilu za leto 1954 (Letopis SAZU 6, str. 105). Glavni izsledki raziskav so leta 1962 izšli v zborniku Dolenjska zemlja in ljudje.

Leta 1956 je inštitut skupaj z Geografskim društvom Slovenije začel raziskovati Pomurje. Izsledki posameznih in tudi celostnih regionalnogeografskih preučevanj so bili namenjeni strokovnim osnovam pri zasnovi in izdelavi regionalnega načrta murskosoboškega okraja. Nekateri znanstveni dosežki teh večletnih preučevanj so natisnjeni v knjigi Geografski zbornik, ki je izšla leta 1959, in v drugih publikacijah (Gams 1957; Ilešič 1957; Gams 1959 a; Šifrer 1959 a).

Že leta 1951 so bila zasnovana pregledna in informativna preučevanja poplavnega sveta in kvar-tarnih nanosov. Tovrstne študije so bile nenavadno široko zasnovane (Gams 1973). V poročilu o delu inštituta za leto 1951 je bilo zapisano: »... V morfogogenetski povezanosti s preučevanjem poplavnih oze-melj je v pripravi preučitev nekdanjih jezer na Slovenskem, pa gline in nanjo navezanih opekarn ter dru-gih keramičnih podjetij. V ta namen so bila sistematično ugotovljena razprostranjenost opekarn na Slovenskem, njihovo sodobno stanje in zaznavna preteklost. Na ta način zbrano gradivo bo omogoči-lo preučitev in zaključke tako v geomorfološkem področju, kakor tudi v gospodarstvu ... « (Letopis SAZU 4, str. 171).

Leta 1959 so bili opravljeni začetni koraki pri preučevanju nekaterih geografskih značilnosti in prob-lemov hribovskih kmetij v Gornji Savinjski dolini. Izsledki raziskave so bili že naslednje leto objavljeni v dvaintridesetem letniku Geografskega vestnika, takojimenovanem Melikovem zborniku (Meze 1960 c). Prav preučevanje hribovskih kmetij je kasneje preraslo v eno od osrednjih raziskovalnih nalog inštituta.

Slike 49, 50, 51, 52, 53 in 54: Že prva inštitutska publikacija z naslovom Planine v Julijskih Alpah, ki jo je napisal Anton Melik in je izšla leta 1950 kot prva knjiga v zbirki Dela Inštituta za geografijo, je opremljena z bogatim slikovnim gradivom. Še posebej izstopa šest priloženih barvnih kart v merilu 1 : 150.000, ki so vrhunec tedanje slovenske kartografije. Izrisal jih je Vilko Finžgar. Za vseh šest kart je značilno enotno oblikovanje, zato delujejo kot celota. Na naslednjih straneh so izseki treh kart z le-gendami: Geološki pregled Julijskih Alp, Živina v planinah Julijskih Alp po številu in vrstah in Pašna področja v Julijskih Alpah. Naslovi ostalih treh kart so: Reljef Julijskih Alp in planine, Trajanje paše v Planinah Julijskih Alp in Proizvodnja mlečnih izdelkov v planinah Julijskih Alp (Melik 1950). Primer-java teh zemljevidov z zemljevidi iz kasnejših obdobji kaže razvoj tematske kartografije na inštitutu.

Slika 40: Izsek levega zgornjega dela karte Geološki pregled Julijskih Alp. ► 62

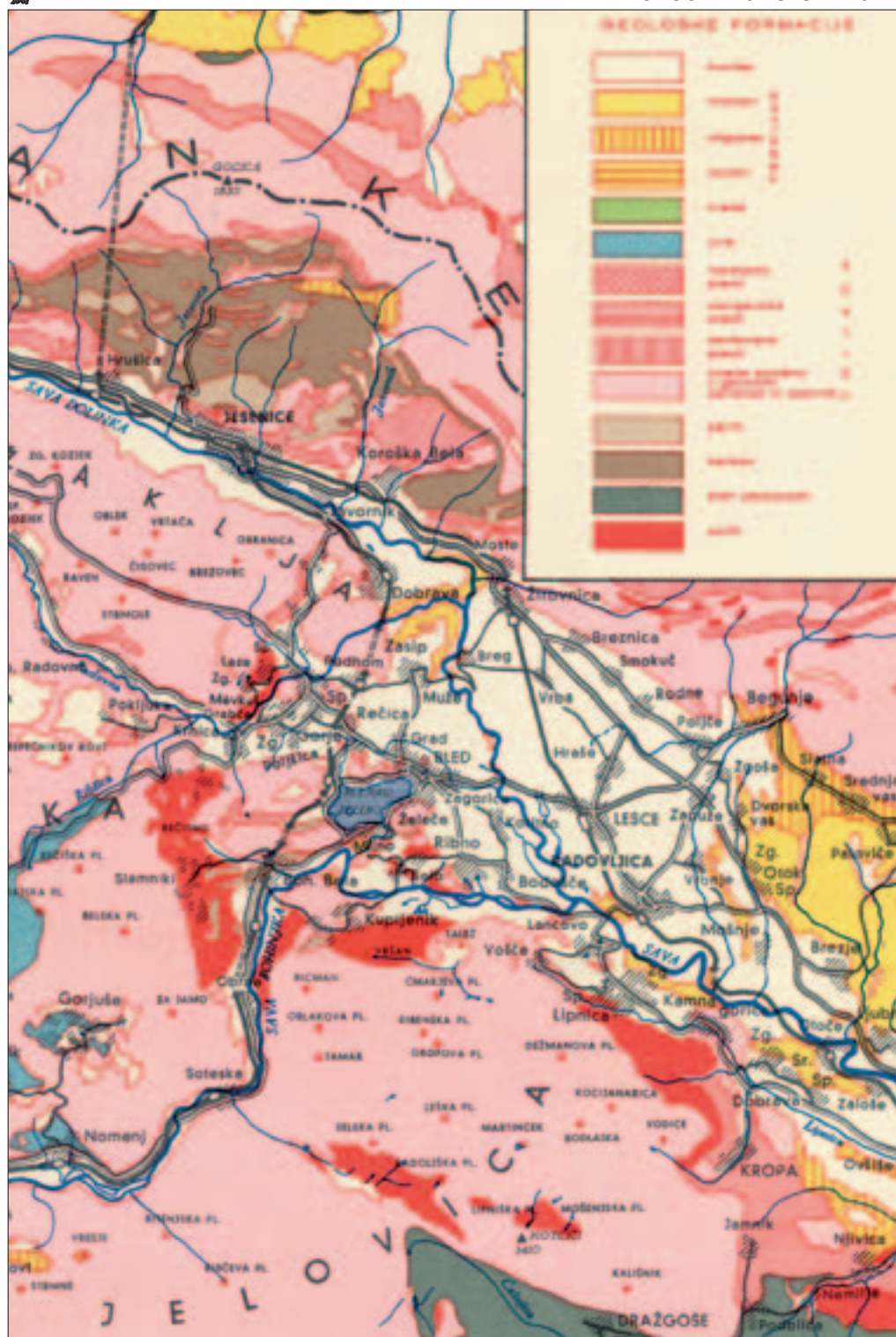
Slika 50: Izsek desnega zgornjega dela karte Geološki pregled Julijskih Alp. ► 63

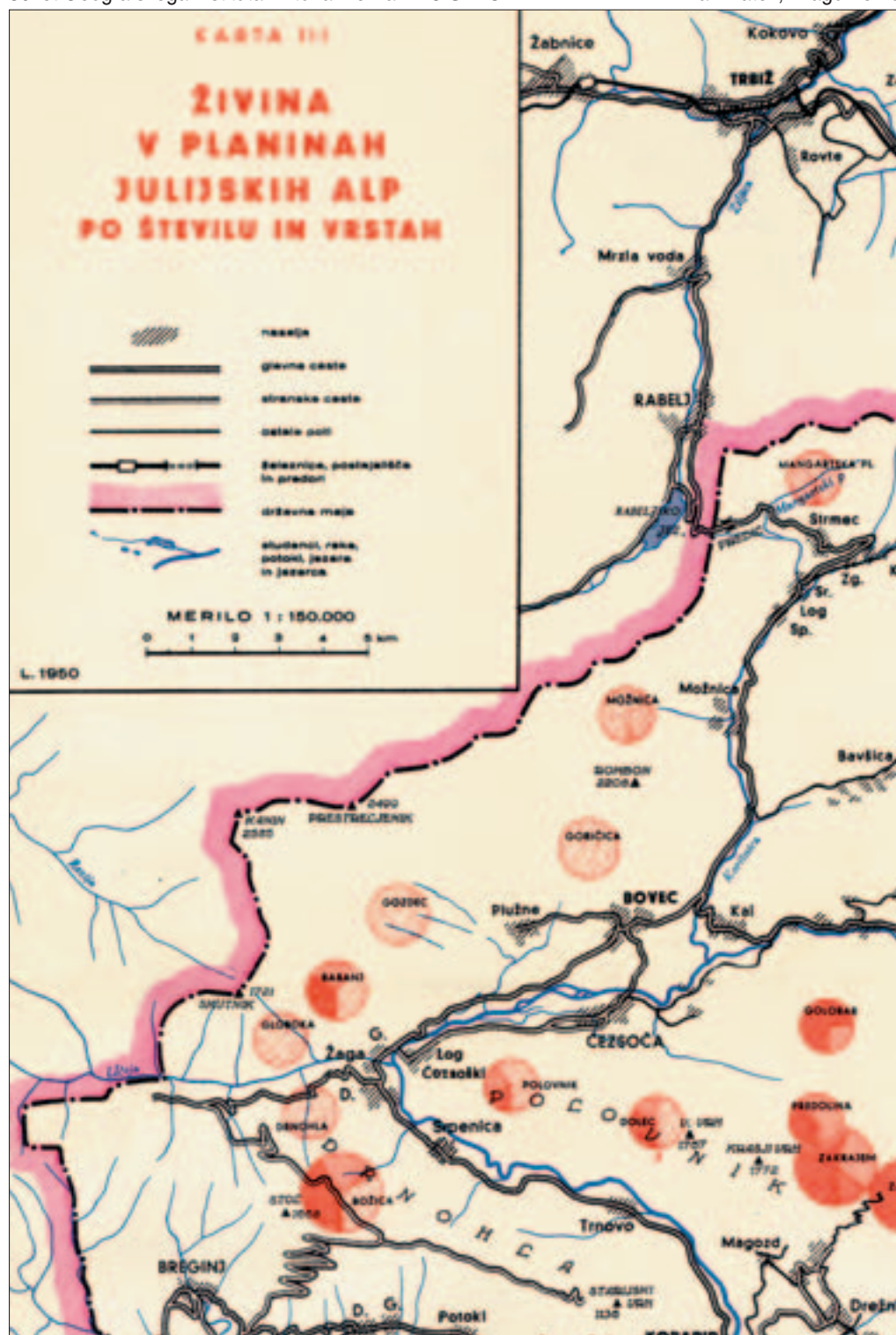
Slika 51: Izsek levega zgornjega dela karte Živina v planinah Julijskih Alp po številu in vrstah. ► 64

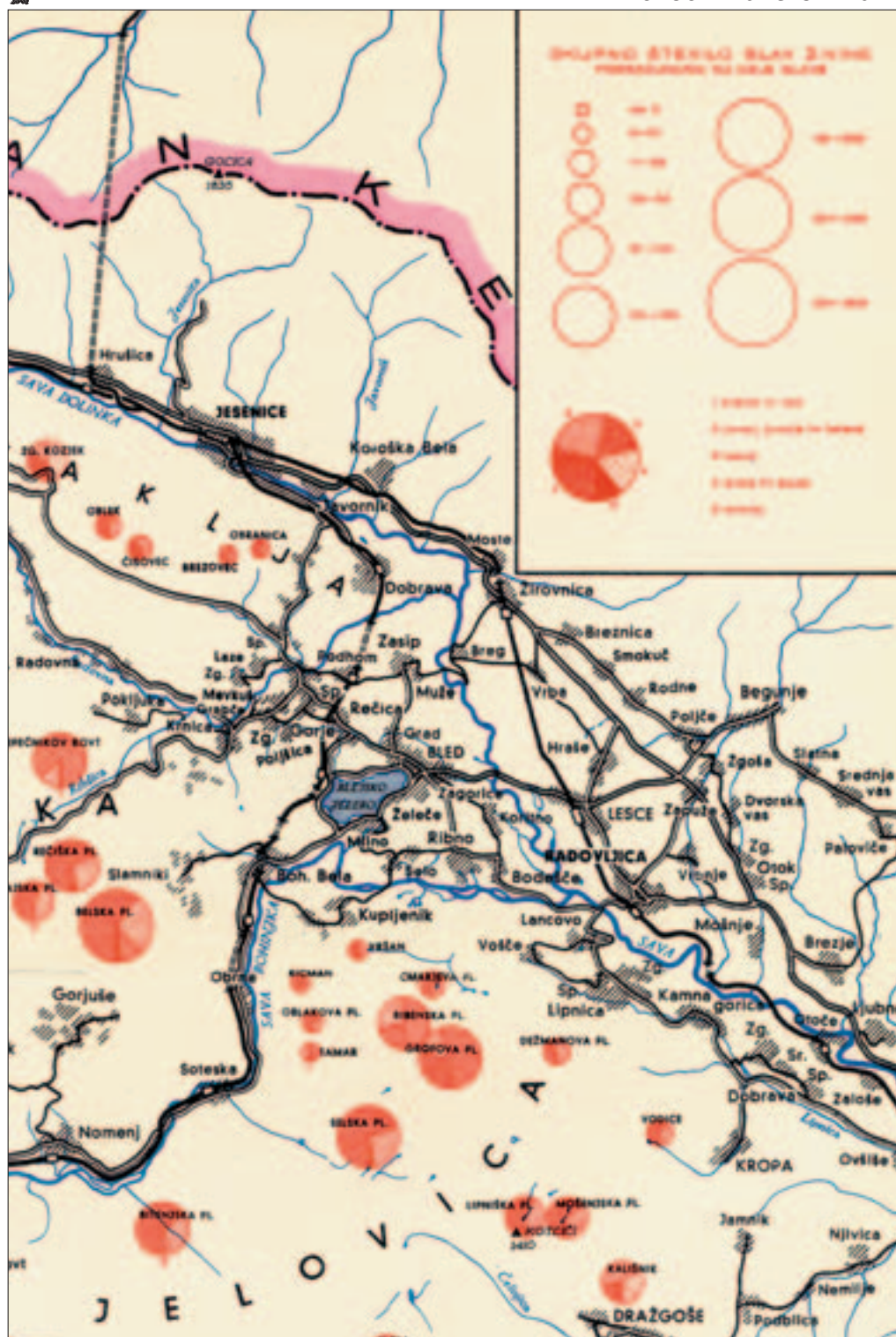
Slika 52: Izsek desnega zgornjega dela karte Živina v planinah Julijskih Alp po številu in vrstah. ► 65

Slika 53: Izsek levega zgornjega dela karte Pašna področja v Julijskih Alpah. ► 66

Slika 54: Izsek desnega zgornjega dela karte Pašna področja v Julijskih Alpah. ► 67

10.2. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1959 IN 1972

Osrednja tema drugega obdobju znanstvenega dela na inštitutu so bili kvartarnih sedimenti in njihova izraba na Slovenskem. Raziskave, ki so temeljile na skupinskem delu, so se začele leta 1959 in sklenile leta 1972, ko so bili oddani zadnji elaborati. Po prvotnem načrtu naj bi se raziskovalna naloga, ki jo je posebej financiral Sklad Borisa Kidriča, končala v petih letih, zaradi izpada sredstev leta 1966 in 1967 ter zaradi vsebinske poglobljenosti in razširitve raziskav pa so se preučevanja raztegnila na dobro desetletje (Letopis SAZU 10, str. 52–53; Letopis SAZU 17, str. 78; Letopis SAZU 18, str. 110; Letopis SAZU 23, str. 205).

S preučevanjem kvartarnih sedimentov in njihove izrabe, ki je slonelo predvsem na obsežnih in dolgotrajnih terenskih raziskavah, se je nabralo izredno mnogo dragocenega študijskega gradiva. Omo-gočalo je dopolnjene in nove razlage o kvartarnem razvoju našega površja in procesih, ki so klesali in oblikovali podobo in oblike naših pokrajin, ter nudilo dokaze za nekatera starejša dognanja o sloven-skem površju. Gradivo, ki je zbrano v obsežnih elaboratih, razčlenjuje in z genetskega vidika osvetljuje doline, podolja, terase in ravnine, hkrati pa predstavlja izziv za poglobljeni študij morfogeneze posameznih območij. Preučevanja kvartarnih sedimentov so dala nekaj izvrstnih študij, s katerimi je bila utemelje-na kvartarna geomorfologija na Slovenskem (Radinja 1967 a; Šifrer 1967; Šifrer 1969; Šifrer 1972, str. 36; Meze 1974; Šifrer 1974 a; Kunaver 1975; Šifrer in Kunaver 1978; Šifrer 1982). Na temelju izkušenj pri preučevanju kvartarnih sedimentov in njihove izrabe so bila za nova preučevanja s tega področja sestavljena podrobna metodološka napotila (Šifrer, Radinja, Meze 1978). Vzporedno s temeljnimi raziskava-mi kvartarnih sedimentov so bile izdelane tudi nekatere bolj aplikativne študije, na primeri karta gramoznic na Slovenskem, ki je bila po naročilu Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij Socialistične republike Slovenije pripravljena leta 1968 kot strokovna dokumentacija za program in načrt gradnje hitrih cest v Sloveniji (Letopis SAZU 19, str. 87).

V tem obdobju so se nadaljevala in uspešno končala tudi številna druga geomorfološka preučeva-nja, ki so bila zastavljena že v prejšnjem obdobju. Dobili smo izvrstne študije, ki so docela na novo osvet-lile posamezne stopnje geomorfološkega razvoja, na primer v Koprskem Primorju (Šifrer 1959 b). Leta 1964 so bila sklenjena geomorfološka preučevanja v Gornji Savinjski dolini, ki so pregledno strnjena v po-sebni knjigi (Meze 1966). Tudi večletna in sistematična preučevanja nastanka in preoblikovanja kraš-kega sveta med Idrijco in Vipavo so opozorila na zapletene in vzročno-posledično povezane geografske procese, ki so s podtalnim pretakanjem vode, raztapljanjem apnenca, tektonskimi premiki in podneb-nimi spremembami oblikovali oblike, tipe, podobo in razbrazdanost površja in notranjo prevotljenost kraš-kega sveta (Habič 1968). Preučevanja kraških predelov med Vipavsko dolino in Tržaškim zalivom oziroma takojimenovanim kraškim robom so postregla s številnimi novimi dognanji in razmisleki o razvoju kraš-kega sveta in njegovega obrobja, o značilnostih suhih podolij, še zlasti tistih, ki so nastala na stiku med rečnim in kraškim površjem (Gams 1962 b; Radinja 1967 b; Radinja 1969 a; Radinja 1969 b; Radi-nja 1972 a). Vsa ta preučevanja so prispevala k ponovni osvetlitvi procesa zakrasedevanja pri nas z vi-dika celotnega morfogenetskega razvoja (Radinja 1972 b).

Poleg navedenih geomorfoloških preučevanj sodijo v ta vsebinski sklop tudi dopolnilne raziskave o glacialnem in periglacialnem preoblikovanju v Pohorskem Podravju in na območju Trnovskega goz-da ter periglacialnem nasipanju v dolini srednje Krke in na Šentjernejskem polju.

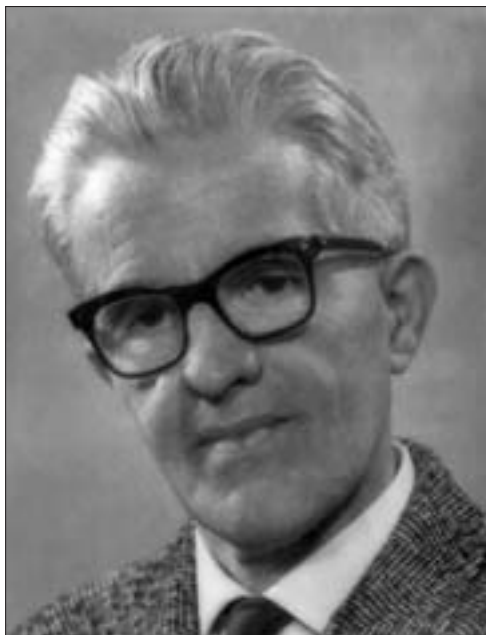
V letih 1961 in 1962 so bili na ravniku oziroma podih v višinah med 2300 in 2500 m okrog Triglava preučeni sledovi in oblike holocenskega mehaničnega preperevanja ter istodobni ledeniški nasipi. Na temelju različne poraslosti morenskih nasipov pod Triglavskim ledenikom z algami so bile glede na sta-rost ugotovljene tri skupine morenskih nasipov. Nasipi prve faze naj bi bili iz 18. ali celo 17. stoletja, morenski nasipi druge faze naj bi bili odloženi okrog leta 1850, nasipi tretje faze pa sodijo verjetno v ob-dobje okrog leta 1920 (Šifrer 1963).

V začetku tega obdobja so bila opravljena poizvedovalna preučevanja nahajališč lehnjaka in razi-skani vzroki za njegovo nastajanje pri nas. Vzporedno s temi preučevanji so z vzorčnimi raziskavami

DUŠAN KOŠIR

Slika 55: V šestdesetih letih je ledenik pod Skuto svoj jezik stegoval še daleč proti dnu krnice. Slika je bila posneta jeseni leta 1963.

VLADO VIVOD

Slika 56: Vilko Finžgar (1910–1972), utemeljitelj tematske kartografije na inštitutu, je vodil Kartografski zavod inštituta med letoma 1955 in 1970.

dopolnjevali izsledke o kemizmu vode na slovenskih, zlasti kraških rekah (Letopis SAZU 13, str. 70; Gams 1962 a; Gams 1963 b).

Podrobno so bili raziskani tudi snežni plazovi na Velem polju. Med večjimi naravnimi nesrečami so bili preučeni geografski vzroki in posledice neurja med Peco in Paškim Kozjakom (Furlan 1962; Šifrer 1962) ter posledice sušnega vremena jeseni leta 1959 za proizvodnjo slovenskih hidroelektrarn (Bogić 1965).

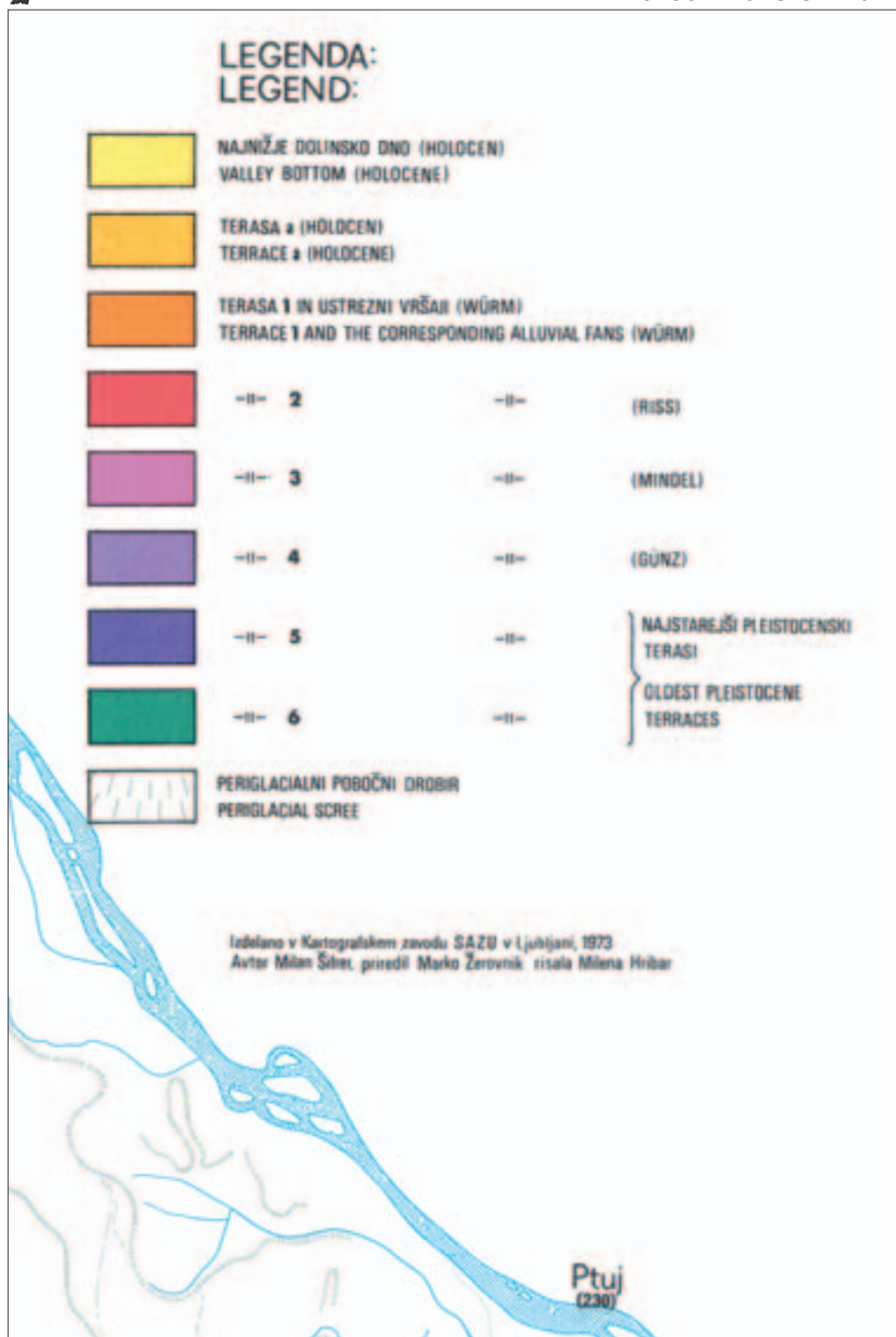
Preučevanja družbenogospodarskih pojavov so zajemala več področij. Izoblikovane so bile temeljne in izhodiščne metodološke postavke za podrobnejšo raziskavo razvoja ter novejšega gospodarskega in prebivalstvenega stanja na hribovskih saminah v Gornji Savinjski dolini. Ob tem je bila posebna

Sliki 58 in 59: Tudi izsledki dolgoletnih preučevanj kvartarnih sedimentov in njihove izrabe so prikazani na številnih tematskih kartah. Med najzahtevnejšimi je bila karta Kvartarne terase in periglacialni pobočni drobir v Dravinjskih gorica in v bližnjem obrobju. Karto, za katero je avtorski original pripravil Milan Šifrer, je priredil Marko Žerovnik, izrisala pa Milena Hribar leta 1973. Je v merilu 1 : 50.000 in sestavljena iz enajstih barv. Krasijo jo ročno izdelane izohipse. Legenda je v slovenskem in angleškem jeziku. Objavljena je bila kot priloga štirinajste knjige Geografskega zbornika v okviru razprave Kvartarni razvoj Dravinjskih gorica in bližnjega obrobja (Šifrer 1974). Na naslednjih straneh sta izsek karte z legendo in izsek srednjega dela karte.

Slika 57: Izsek osrednjega dela karte Kvartarne terase in periglacialni pobočni drobir v Dravinjskih gorica in v bližnjem obrobju. ➤ 70

Slika 58: Izsek desnega zgornjega dela karte Kvartarne terase in periglacialni pobočni drobir v Dravinjskih gorica in v bližnjem obrobju z legendo. ➤ 71

MILAN NATEK

Slika 59: Vilko Finžgar (skrajni desni) je zaradi bolezni prejel državno odlikovanje leta 1972 doma v družbi Avgušтина Laha, Draga Mezeta, Leva Baeblerja, Milana Šifrerja (od leve proti desni) in Milana Natka.

skrb namenjena spoznavanjem in vrednotenjem sodobnih geografskih vzrokov in posledic depopulacije na hribovskih območjih (Meze 1960 a; Meze 1960 b; Meze 1962), preučene pa so bile številne druge geografske prvine in značilnosti gornjesavinjskih hribovskih kmečkih domačij (Meze 1960 c; Meze 1963 b; Meze 1965; Meze 1969).

Z regionalnogeografskega vidika je bilo preučeno in osvetljeno Bovško. Študija, v kateri so razčlenjene številne naravnogeografske in družbenogeografske posebnosti pokrajine, je odstrnila in osvetlila značilnosti gorskega območja, kjer se prepletajo vplivi sredozemskega in alpskega sveta (Melik 1962).

Gospodarske, pokrajinske in fiziognomske posebnosti posameznih naselij so vedno spodbujale k njihovu preučevanju. V okviru te tematike je bila posebna pozornost namenjena ugotavljanju geografskih osnov protiturskih taborov na Slovenskem. Kot primer je bilo preučeno kmečko naselje Tabor pri Dornberku, ki se je vraslo v opuščena obzidja srednjeveškega gradu iz časa turških vpadov (Žagar 1965). Tudi v današnji podobi Podkorena, ki stoji na pomembnem križišču daljnovodnih prometnic pod karavanškim prevalom Koren, so se ohranili številni fiziognomski obrisi iz preteklosti. Raziskane so bile njegove geografske stalnice in družbenogeografske značilnosti (Natek 1963).

V okviru prebivalstvene problematike je bila raziskana kolonizacija več kot 800 slovenskih družin v pet banatskih naseljih Vršac, Velika Greda, Banatsko Plandište, Gudurica in Dužine v letih 1945 in 1946. Študija, ki se uvršča med dragocene in pionirske geografske raziskave s tega področja, je bila sklenjena leta 1960. Ugotovila je vzroke, zakaj so dobre tri četrtine priseljenih družin zapustile Banat in se vrnile na svoja nekdanja ognjišča ali pa se razselile po Sloveniji in drugih območjih Jugoslavije (Pak 1963).

Nagla industrializacija, ki jo je doživljala Slovenija po drugi svetovni vojni, je sprožila močne selitve prebivalstva v večja zaposlitvena središča. Sezonsko ali stalno zaposleno prebivalstvo se je preseljevalo k vsem gospodarsko in socialno razvitejšim predelom. Selitve delovne sile zapuščajo v pokrajini trajne sledi in prinašajo številne, pogosto težko rešljive probleme, ki segajo na najrazličnej-

ša področja. Za poznavanje aktualnih selitvenih tokov delovne sile je bila opravljena posebna raziskava. Pokazala je, da je bila sredi šestdesetih let med zaposlenimi v Ljubljani skoraj četrtina priseljencev iz nekdanjih republik Jugoslavije (Natek 1969).

Skratka, opravljena preučevanja so dala vrsto novih dognanj o geografskih pojavih in procesih, ki so oblikovali vsakdanjo podobo slovenskih pokrajin. Z novimi metodološkimi pristopi, ki so bili podprti z eksaktnimi meritvami in matematično-statističnimi metodami, se je nenavadno naglo dopolnjevalo vedanje o značilnostih posameznih območij. S številnimi, čedalje bolj poglobljenimi študijami, ki so bile usmerjene v raziskovanje bistvenih geografskih pojavov in procesov ali prostorskih problemov, se je razširjalo področje geografskih raziskav. Njihovi neposredni izsledki so razčlenjevali številne geografske zakonitosti, ki so se uveljavljale pri preoblikovanju pokrajine in nastajanju njene nove podobe. Obenem pa se je z njimi bogatila geografska misel, ki je iskala in podpirala nova geografska raziskovalna področja.

10.3. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1973 IN 1978

V tretjem obdobju znanstvenega dela na inštitutu je bila osrednja naloga Geografija poplavnih področij na Slovenskem. Vodil jo je Svetozar Ilešič, sodelovali pa so tudi številni zunanji sodelavci. S temi raziskavami, ki so zajemale in povezovale problematiko številnih specializiranih geografskih vej in drugih strok, je inštitut želel obuditi celosten geografski pogled na nastanek, razvoj in rabo poplavnega sveta v različnih obdobjih družbenega in gospodarskega razvoja. Obravnavana tematika je ponujala osvežitev in dopolnitev metod regionalno-geografskih preučevanj z novimi spoznanji in dosežki specializiranih vej geografije. V metodoloških navodilih, ki so izšla leta 1974 v šestinštridesetem zvezku Geografskega vestnika zaradi enotnega pristopa k preučevanju poplavnih območij in njihovih pokrajinskih sestavin, piše: »... *Poglaviti namen zastavljenega proučevanja pa vendarle ni sistematska regionalno geografska obdelava poplavnih področij, temveč predvsem prikaz tistih geografskih pojavov in njihovih spletov, ki so za nastanek, razvoj in strukturo poplavnih področij odločilni oziroma najznačilnejši. Poplavna področja kaže zato obravnavati kot posebno vrsto pokrajin, v katerih so vodne razmere dominantna poteza...*« (Radinja, Šifrer, Lovrenčak, Kolbezen in Natek 1974, str. 131).

V tem času so bila preučena poplavna območja v različnih predelih Slovenije. S številnimi izsledki, ki so temeljili na terenskem delu in obsežnem gradivu, je bilo mogoče zarisati in opredeliti različne pokrajinske tipe poplavnega sveta. Poplavna območja v predalpskih kotlinah (Radinja, Šifrer, Lovrenčak, Kolbezen in Natek 1976; Gams 1976; Meze 1977; Natek 1978 in drugi) se po svojih temeljnih pokrajinskih in hidrogrfskih značilnostih razlikujejo od panonskih (Šifrer 1977 b; Žagar in Kolbezen 1977; Šifrer, Lovrenčak in Natek 1980), kraških (Gams 1980; Kranjc 1981; Meze 1980 b; Meze 1982) ali sredozemskih poplavišč (Orožen Adamič 1979; Plut 1979). Pri vseh pa je skupno, da je človek s svojimi številnimi, včasih tudi nepremišljenimi posegi v okolje pospeševal širitev poplavnih območij in s tem prispeval k zmanjševanju rodovitnega in pred poplavami zavarovanega kmetijskega zemljišča. Poleg tega so študije s tega področja pokazale, da je človek z opuščanjem rabe nekdanjega vodnega pogona zamenjal skrb za redno čiščenje in vzdrževanje rečnih korit. Tudi zato prihaja v novejšem času do pogostejših in obsežnejših povodnji, ki preplavijo obrobne predele številnih naselij.

Tudi v tem obdobju so bile geomorfološke študije pomemben del raziskovalnega programa inštituta. Preučevanja nastanka poplavišč in njihove litološko-pedološke sestave so razkrivala najnovejše morfogenetske procese, ki so v zadnjih nekaj tisočletjih, ko je človek krčil gozdove in ustvarjal krčevine, z nasipavanjem in odlaganjem erozijskega ali denudacijskega gradiva ustvarjali ravnice ob potokih in rekah. Poleg tega so geomorfološka preučevanja obravnavala kvartarni razvoj Škofjeloškega in Polhograjskega hribovja (Šifrer 1974 b). Pregledno je bil očrtan razvoj reliefa v Sloveniji v pleistocenu (Meze 1975 b; Meze 1979 b). Sredi sedemdesetih let sta bili za arheološke namene opravljeni dopolnilni študiji o značilnostih reliefa v Posočju s posebnim oziroma na pokrajino okrog Mosta na Soči (Letopis SAZU 25, str. 197; Šifrer 1983 b) ter geomorfološki in hidrogrfski oris pokrajine s širšim zaledjem, kjer je stala prazgodovinska naselbina na Viru pri Stični (Letopis SAZU 25, str. 195; Meze 1994).

Družbenogeografska preučevanja so segala na področje ugotavljanja sprememb na hribovskih kmetijah v Gornji Savinjski dolini po letu 1967. V ta namen je bilo zbrano osnovno gradivo za geografsko predstavitev in osvetlitev sprememb na kmetijah, ki so jih prinesle in povzročile gozdne ceste, s katerimi so bile domačije povezane med seboj kakor tudi z najbližjimi dolinskimi središči. Ugotovitve so temeljile na analizah 497 hribovskih in 95 dolinskih kmetij (Meze 1979 a). Poleg tega je bila obravnavana zemljiško-posestna sestava v Spodnji Savinjski dolini, ki je opozorila na razdrobljeno posest.

Slika 60: Leta 1975 so Triglavski ledenik merili dvakrat: na začetku septembra so se v slabem vremenu nanj povzpeli Dušan Košir (zgoraj), Marko Žerovnik (spodaj) in Milan Orožen Adamič, konec meseca pa sta ga v lepšem vremenu obiskala le zadnja dva.

V tem obdobju so se začela preučevanja kompleksnih prostorskih problemov in vrednotenja tistih pokrajinskih sestavin in njihovih prvin, ki so pomembne za strokovne podlage na različnih stopnjah pokrajinskega načrtovanja (Orožen Adamič 1978 a).

Številne naravne nesreče, ki so v tem obdobju prizadele Slovenijo, so bile evidentirane na temelju terenskih ogledov, na primer povodnji v Pomurju leta 1972, zemeljskih plazovi in usadi na Kobanskem in v Slovenskih goricah leta 1972 ter poplave v Posavju, ob Pesnici in na Kočevskem polju leta 1973.

MILAN OROŽEN ADAMIČ

Slika 61: V šestdesetih letih in prvi polovici sedemdesetih let se je umikanje Triglavskega ledenika upočasnilo, v drugi polovici sedemdesetih let pa skoraj povsem ustavilo. Slika je bila posneta z Begunjskega vrha ob drugem septembrskem obisku ledenika leta 1975.

Žled, ki je sredi novembra leta 1975 na Snežniku, Javorniku ter še posebej na Hrušici, Trnovskem gozdu in idrijskih planotah Vojsko, Šebrelje, Ledine in Dole polomil, izruval ali preobrnil okrog 342.500 m³ lesa, je zahteval posebno preučitev. Študija je med drugim opozorila, da je treba pri tolmačenju te vremenske ujme še posebej upoštevati reliefne razmere, predvsem izpostavljeni svet visokih dinarskih kraških planot, kjer prihaja do stika med toplimi sredozemskimi ali atlantskimi zračnimi tokovi in ohlajenimi celinskimi zračnimi mrotami (Letopis SAZU 26, str. 237; Šifrer 1976).

Katastrofalni potres v gospodarsko nerazvitem in depopulacijskem območju Posočja leta 1976 je usmeril našo raziskovalno dejavnost v te najbolj prizadete predele. Milan Orožen Adamič je takoj potresu odšel v Zgornje Posočje, kjer je zbiral gradivo o učinkih in posledicah rušilnega potresa, ki je prizadel blizu 9200 zgradb, od katerih jih je bilo treba 1029 zravnati z zemljo. Preučitev, ki je temeljila na sodobnih geografskih raziskovalnih metodah, je dala številne nove poglede na geografsko prikazovanje in vrednotenje naravnih nesreč, obenem pa se je s svojimi eksaktnimi rezultati uveljavila tudi na aplikativnem področju (Orožen Adamič 1978 b, Orožen Adamič 1982; Orožen Adamič in Kunaver 1978).

MILAN OROŽEN ADAMIČ

Slika 62: Zapuščeno kočo na hribovski Šumečnikovi kmetiji v Radegundi nad Mozirjem pod Goltmi, pred katero so se maja 1975 slikali Jelica Slavič, Svetozar Ilešič in Milena Hribar (od leve proti desni), je Drago Meze obnovil in preuredil v počitniško hišico.

Slika 63: Vlado Vivod, utemeljitelj znanstvene fotografije na inštitutu in vodja Geofotolaboratorija med letoma 1957 in 1985, je slovel tudi po kuhanju na sindikalnih izletih konec sedemdesetih let.

Slike 64, 65, 66, 67, 68 in 69: Večina tiskanih študij o slovenskih poplavnih pokrajinah je opremljena s številnimi tematskimi kartami, ki so, razen redkih izjem, za vsako poplavno pokrajino izdelane v enotnem merilu in z enotnim oblikovanjem. Primer takega niza kart so štiri priloge k razpravi Geografske značilnosti poplavnega področja ob Pšati (Radinja, Šifrer, Lovrenčak, Kolbezen in Natek 1976), ki je izšla v petnajsti knjigi Geografskega zbornika leta 1976. Karte, ki so bile izdelane leta 1974, imajo merilo 1 : 50.000 in so tiskane v šestih barvah. Priredil jih je Marko Žerovnik, izrisala pa Milena Hribar. Na naslednjih straneh so izseki treh kart z legendami: Poplavna področja Pšate, ki so jo pripravili Milan Šifrer, Darko Radinja in Marko Kolbezen, Prst in rastje na poplavnem področju Pšate, ki jo je pripravil Franc Lovrenčak, in Izraba tal in obrati na vodni pogon ob Pšati ob Reki 1972. leta, ki jo je pripravil Milan Natek. Četrta karta ima naslov Zemljiške kulture po k. o. na poplavnem področju Pšate in Reke 1896 in 1971 in jo je prav tako pripravil Milan Natek.

Slika 64: Izsek levega spodnjega dela karte Poplavna področja Pšate z legendo. ➤ 78

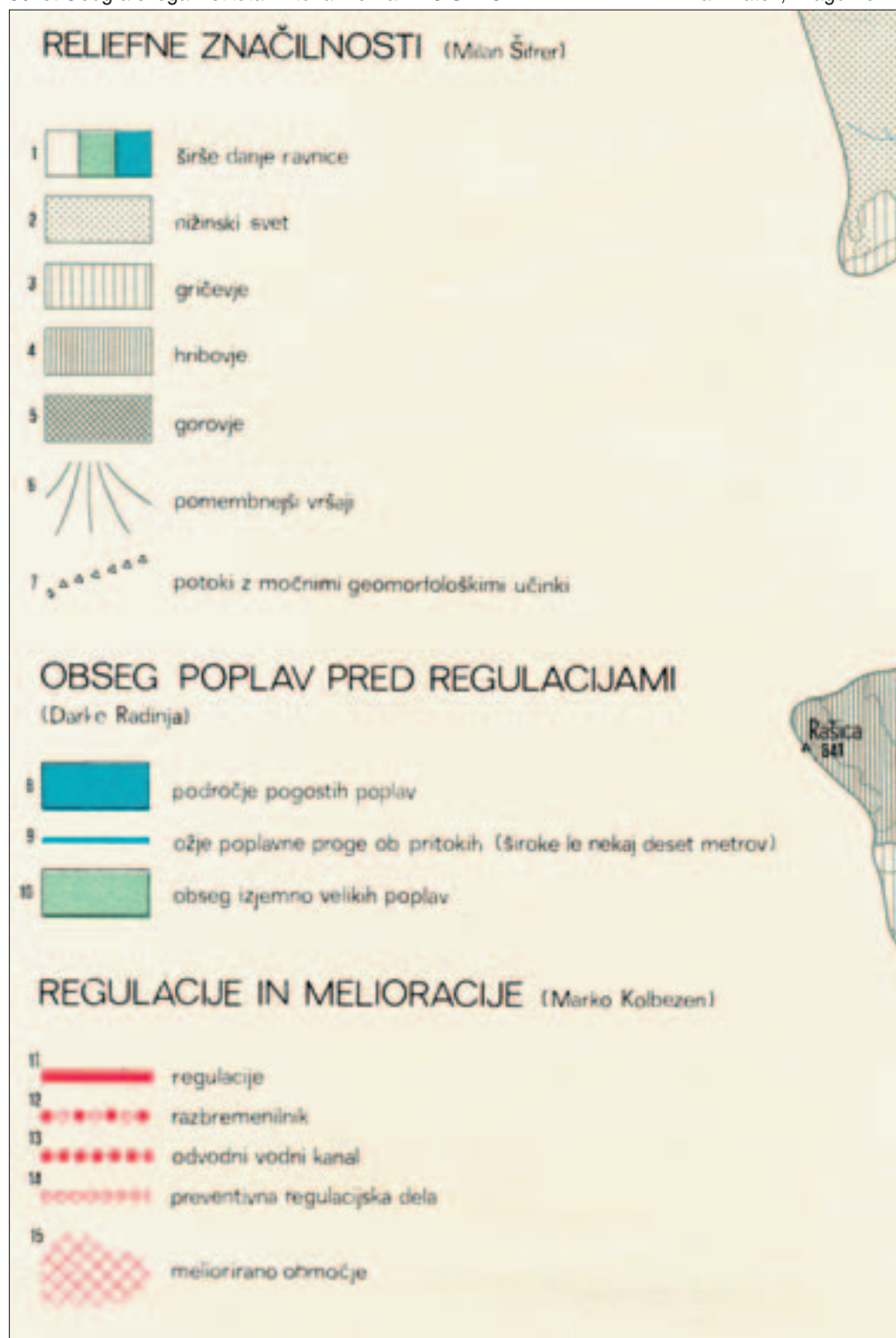
Slika 65: Izsek srednjega zgornjega dela karte Poplavna področja Pšate. ➤ 79

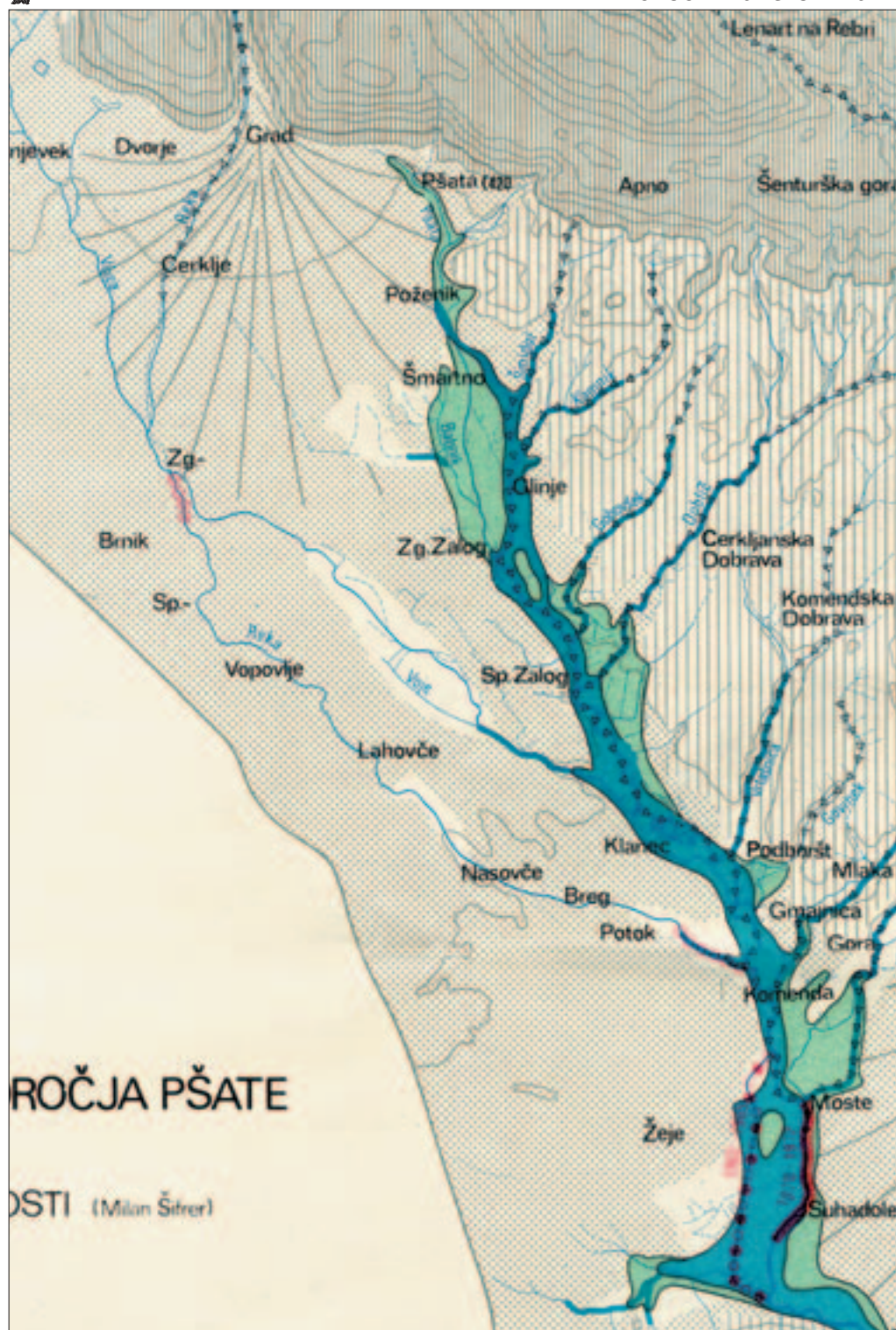
Slika 66: Izsek levega spodnjega dela karte Prst in rastje na poplavnem področju Pšate z legendo. ➤ 80

Slika 67: Izsek srednjega zgornjega dela karte Prst in rastje na poplavnem področju Pšate. ➤ 81

Slika 68: Izsek levega spodnjega dela karte Izraba tal in obrati na vodni pogon ob Pšati ob Reki 1972. leta z legendo. ➤ 82

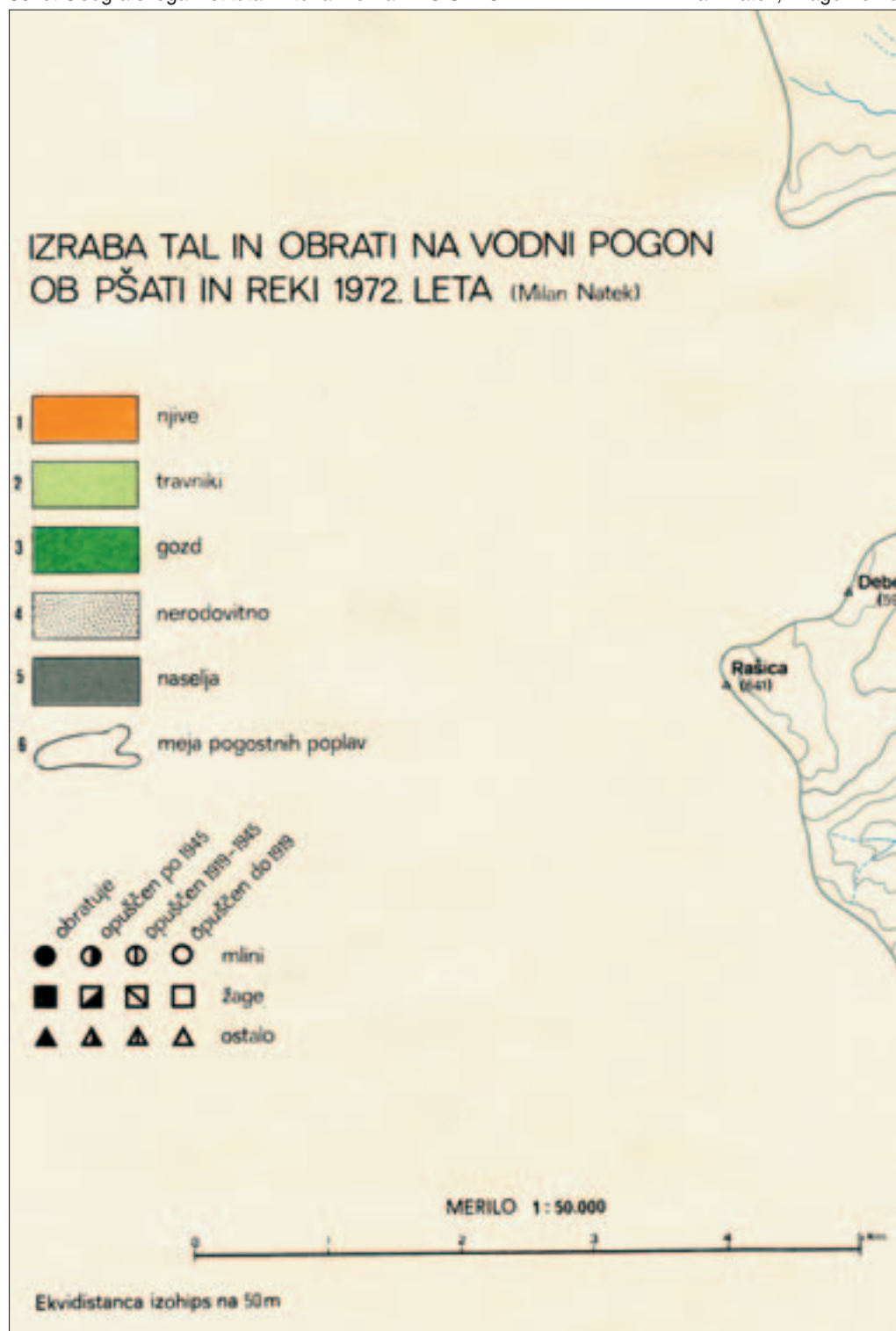
Slika 69: Izsek srednjega zgornjega dela karte Izraba tal in obrati na vodni pogon ob Pšati ob Reki 1972. leta. ➤ 83

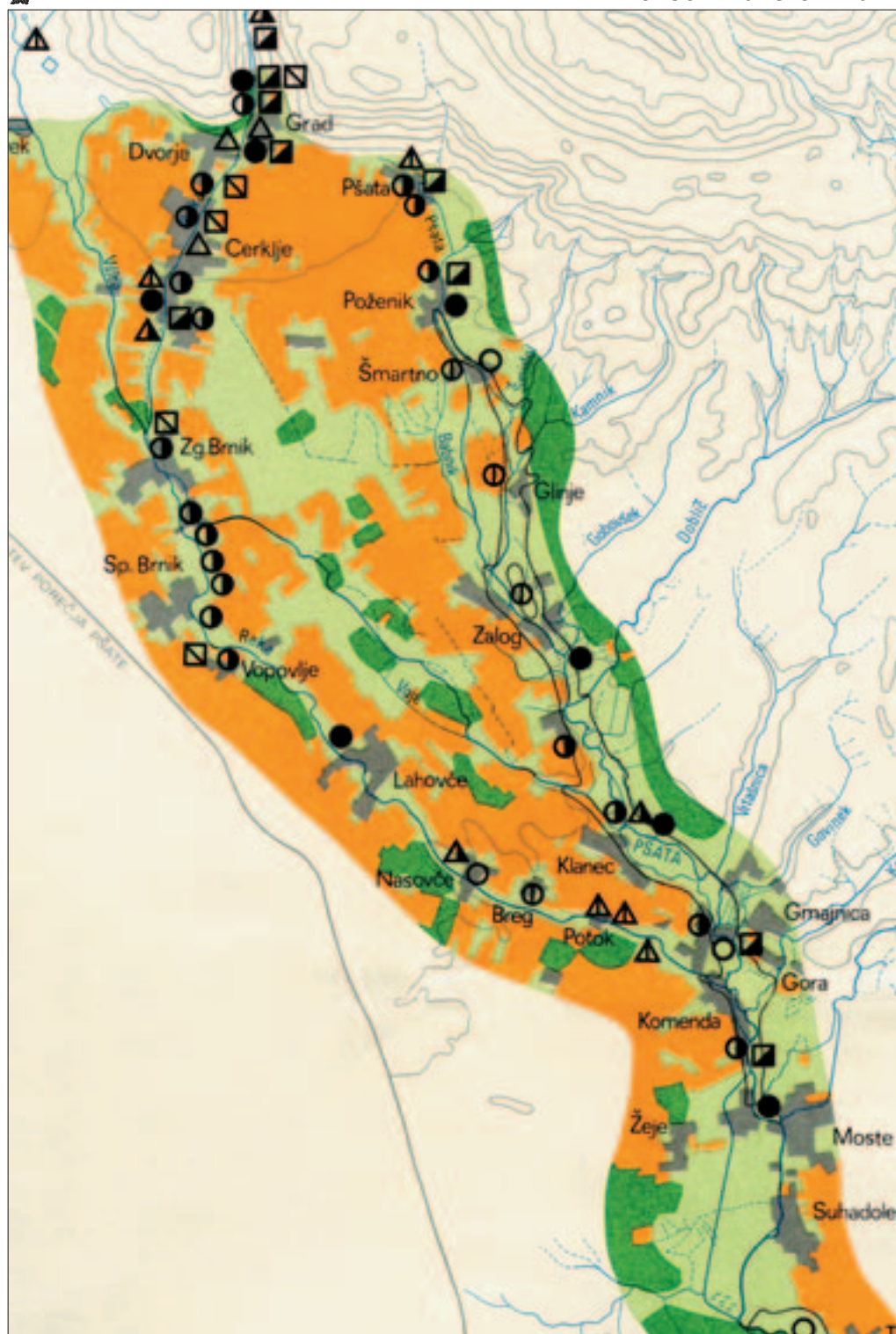

10.4. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1979 IN 1992

V to obdobje sodi ustanovitev Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti kot nove in samostojne raziskovalne delovne organizacije, ki je pod svojim okriljem združila vse inštitute Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Zasnovan, utemeljen in sprejet je bil dolgoročni znanstvenoraziskovalni program Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda, ki je povezoval delovne enote Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti s področja humanističnih ter nekaterih družboslovnih in naravoslovnih ved s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti. To sta temeljna organizacijska in vsebinska okvira, v katerem je imel inštitut dovolj samostojno in raziskovalno razpoznavno vlogo v okviru raziskovalnega programskega sklopa Proučevanje geografskega okolja Slovenije.

V tem obdobju se je povečalo število raziskovalcev. S prihodom mladih raziskovalcev so se odprle neštete možnosti novih preučevanj tudi na področjih, ki so dotlej zaostajala. Z neobremenjenimi raziskovalci so se uveljavili novi metodološki pristopi, podprti z matematično-statističnimi metodami ter rabo računalniške, satelitske in druge sodobne tehnologije. Ob tem pa je treba še posebej poudariti, da je vseh pet mlajših raziskovalcev inštituta v začetku devetdesetih let pridobilo najvišjo akademsko stopnjo, doktorat geografskih znanosti na ljubljanski univerzi.

Osrednja raziskovalna naloga inštituta je bilo v tem obdobju preučevanje hribovskih kmetij, ki se je iz Gornje Savinjske doline razširilo domala na vse slovenske pokrajine. Preučevanja, ki jih je vodil Drago Meze, so zajela blizu 7000 hribovskih domačij. Členitve in preučitve gradiva, zbranega na terenu in drugod, kažejo, da so številni socialni in gospodarski vidiki kmetij odvisni od najrazličnejših naravnih in družbenih razmer domačega in sosednjega območja. Izsledki teh preučevanj ponujajo in odpirajo pogled v tiste pokrajinske dejavnike, ki so s svojimi vplivi in součinkovanji preoblikovali svet hribovskih krčevin oziroma samin. Tudi za ta geografska preučevanja je bila izdelana posebna metodologija (Meze 1980 a). Podrobneje so bile preučene hribovske kmetije v predgorju Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank (Meze 1981; Meze 1983; Natek 1983), v Pomežju (Natek 1987) in na Pohorju (Gams 1983; Natek 1992 b), v Škofjeloškem in Polhograjskem hribovju (Meze 1985; Meze 1986; Orožen Adamič 1987), Idrijsko-Cerkljanskem hribovju (Meze 1987), na Šentviški planoti in v Trebuši (Meze 1988), na Blokah ter v svetu med Uršljo goro in Paškim Kozjakom. Neraziskane so ostale kmetije na Tolminskem in v Bohinju, na območju kraških dinarskih planot ter v Posavskem hribovju.

V tem obdobju so se nadaljevala in tudi sklenila preučevanja poplavnih območij na Slovenskem. Raziskana so bila vsa večja poplavna območja, ki s svojo fiziognomijo in raznovrstno namembnostjo opozarjajo na samosvoj svet. S tega področja so bile opravljene prve delne sinteze, ki kažejo na zapletene in vzročno povezane pokrajinske procese (Šifrer 1983 c; Perko 1992 a; Perko 1992 c; Natek 1992 a).

Opravljena so bila vsakoletna merjenja in preučevanja sprememb na Triglavskem in Skutinem ledeniku. Preučevanja so pokazala, da se je v tem času nadaljevalo krčenje in tanjšanje ledenika pod Triglavom, ki je dosegel najmanjši obseg leta 1983. Večje količine snega so prispevale, da se je ledenik pod Triglavom razmeroma kasno pokazal izpod snega, zato je bilo taljenje ledu precej zmanjšano. Debeli snežni odeji namreč preprečuje izrazitejšo umikanje ledenika. Med letoma 1974 in 1985 se je krčenje ledenika močno zaustavilo in njegov spodnji konec je ostal večini pod snegom domala vse do konca talilne dobe (Šifrer 1986, str. 128; Gabrovec 1996). Tudi vsakoletne meritve in preučevanja ledenika pod Skuto so pokazale, da se postopoma krči; med letoma 1980 in 1983 se je površina ledenika najbolj znižala na spodnjem vzhodnem delu, kjer se je najbolj intenzivno nadaljevalo razpadanje ledenika (Košir 1986, str. 144 in 148). Leta 1982 je Milan Šifrer pripravil scenarij za film o Triglavskem ledeniku, ki ga je posnela RTV Ljubljana za svoj dokumentarno-izobraževalni program (Letopis SAZU 33, str. 230). Samo nekaj let kasneje je isti avtor pripravil televizijski scenarij o Triglavskem ledeniku ter o sledovih, ki so jih v Blejsko-Radovljški kotlini zapustili veliki pleistocenski ledeniki (Letopis SAZU 40, str. 316).

V tem obdobju je postalo podrobno geomorfološko kartiranje ena izmed pomembnih in dolgoročno zasnovanih nalog v okviru raziskovalnega programa inštituta. Vzpodbude za to področje dela je vznik-

nila na takratni vsedrjavni jugoslovanski ravni. Dolgoletna prizadevanja geomorfologov po skupnem zveznem raziskovalnem projektu so obrodila sadove na posvetu o geomorfološkem kartiranju, ki je bilo v Beogradu leta 1975. Na njem so kot izhodišče za izdelavo jugoslovanske legende in metodologije sprejeli mednarodno legendo, ki pa se ne more neposredno uporabiti v naših primerih. Za delo na zveznem projektu Geomorfološka karta Slovenije v merilu 1 : 100.000 je bil zadolžen Karel Natek. Spomladi 1980 je inštitut pripravil posvetovanje vseh jugoslovanskih geomorfologov, ki so delali na omenjenem projektu. Cilj posvetovanja je bil sprejem enotne legende in metodologije. Za razpravo je inštitut predložil vzorčni osnutek geomorfološke karte ozemlja Litijske kotline, ki je bila kasneje tudi tiskana kot prva jugoslovanska geomorfološka karta, izdelana po mednarodni koncepciji (Letopis SAZU 30, str. 267–268; Letopis SAZU 31, str. 174; Gams in Natek 1981; Natek 1983 a; Natek 1986).

Nekajletno intenzivno in usmerjeno delo na detajlni geomorfološki karti v merilu 1 : 100.000, list Celje, je leta 1984 prekinila odločitev zveznega projektne sveta, ki je namenil prednost izdelavi pregledne geomorfološke karte za vso državo, in sicer v merilu 1 : 500.000. Naš inštitut je prevzel njeno izdelavo za ozemlje Slovenije. Delo na tej karti je bil končano v letu 1989, ko je bil avtorski original karte s tolmačem in obsežnim seznamom geomorfološke literature predan znanstvenemu svetu zveznega projekta. Pregledna geomorfološka karta Slovenije, ki je bila pripravljena oziroma izdelana kot sestavni del geomorfološke karte Jugoslavije, je bila natisnjena v Beogradu leta 1992 (Letopis SAZU 43, str. 281).

V naslednjih letih je bilo raziskovalno delo osredotočeno predvsem na izdelavo podrobne geomorfološke karte v merilu 1 : 100.000, in sicer na primeru lista Celje, od leta 1988 dalje tudi na geomorfološki karti Polhograjskega hribovja, kjer je bil najprej operacionaliziran stometrski digitalni model reliefa (Gabrovec 1987; Gabrovec 1990 c). Tudi na celjskem območju je prispevala vključitev oziroma uporaba stometrskega digitalnega modela reliefa nekaj izvrstnih in novih rezultatov, ki so obogatili dotedanje poglede na razvoj površja pri nas (Letopis SAZU 43, str. 281; Natek 1993; Gabrovec 1987; Gabro-

AVTOR NEZNAN

Slika 70: Drago Meze je za raziskavo hribovskih kmetij prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča. Na slavnostni prireditvi 11. aprila 1983 mu jo je v palači Vlade Socialistične Republike Slovenije podelila Aleksandra Korenhauser.

Slika 71: Prispevki v skoraj 500 strani debelem Potresnem zborniku iz leta 1980 se ukvarjajo s posoškim potresom leta 1976. Geografske učinke potresa je raziskoval tudi inštitut.

Slika 72: Za 15. zborovanje slovenskih geografov v Portorožu leta 1990 je inštitut pripravil in uredil zbornik referatov, ki ga je izdala Zveza geografskih društev Slovenije.

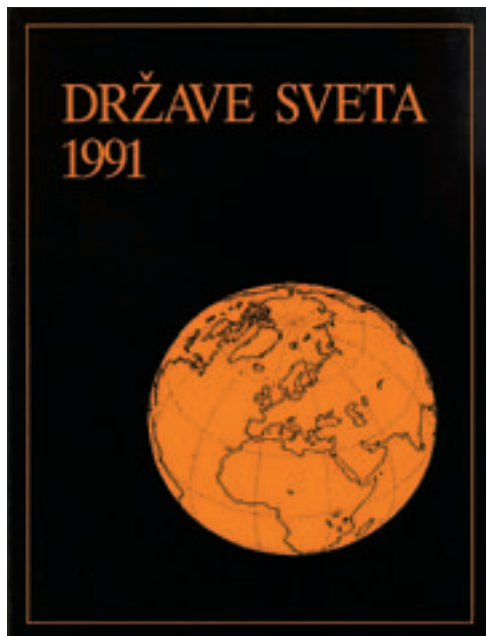
vec 1990 a). Na območju Polhograjskega hribovja je bila z novimi metodološkimi oprijemi raziskana vloga reliefa za geografsko podobo in sestavo pokrajine (Gabrovec 1990 c).

Vzporedno z navedenim so bila opravljena tudi začetna dela za podrobno geomorfološko karto na območjih s prevlado posameznih reliefnih tipov: dolina Učje kot primer visokogorskega fluvialnega reliefa z minimalnim vplivom pleistocenske poledenitve in tektonsko razgibane pokrajine, Spodnja Savinjska dolina kot primer fluvioakumulacijskega površja v terasami in vršaji ter Haloze kot pokrajina zemeljskih plazov in usadov, ki so pomembni za geomorfološko preoblikovanje pokrajine. Tamkajšnja raba tal je odsev vinogradništva, ki se je prilagajalo intenzivnim geomorfološkim procesom (Letopis SAZU 43, str. 281). V okviru tega tematskega sklopa so bili preučeni recentni geomorfološki procesi, ki se kažejo s sprožanjem zemeljskih plazov in usadov ter posedov (Natek 1989; Natek 1990) kakor tudi razvoj reliefa v Ložniškem gričevju. Za to študijo je bila izdelana vzorčna geomorfološka karta v merilu 1 : 25.000 (Natek 1983 b). Poleg navedenih so bile iz začetnega dela geomorfološkega kartiranja izpeljane še nekatere druge raziskave. Z novejšimi raziskovalnimi metodami, temelječimi na matematično-statističnih metodah in podprtimi z računalniškimi programi so bila prikazana in ovrednotena dolomitna območja na Slovenskem ter njihova namembnost v kmetijski pridelavi (Gabrovec 1994, Gabrovec 1995).

V raziskovalni program inštituta sta bili vključeni tudi dve regionalnogeografski študiji. Obe sta bili zasnovani na novejši metodologiji, ki je podprta z uporabo računalniške tehnologije. Njuna vsebinska novost je predvsem v tem, da so vezi in soodvisnosti med posameznimi pokrajinsotvornimi sestavinami objektivno ovrednotene z eksaktnimi vrednostmi oziroma merili. Takšna raziskovalna usmeritev daje natančnejši vpogled v pokrajinske zakonitosti, obenem pa objektivneje vrednoti vlogo in pomen posamezne sestavine za celotno podobo geografskega okolja. Tovrstne usmeritve geografskih raziskav daje-

Slika 73: *Države sveta 1989* avtorjev Karla Natka, Draga Perka in Miloške Žalik Huzjan so bile prva knjiga v tedanji Jugoslaviji, ki je bila v celoti pripravljena v digitalni obliki.

Slika 74: *Države sveta 1991* so bile prva slovenska publikacija, ki je Slovenijo predstavila na enak način kot ostale države, čeprav ob izidu knjige Slovenija še ni bila samostojna.

jo s svojimi najrazličnejšimi in argumentiranimi izsledki trdno podlago za njihovo praktično uporabnost in uveljavitev na številnih aplikativnih področjih (Perko 1989 a; Perko 1989 b; Topole 1991).

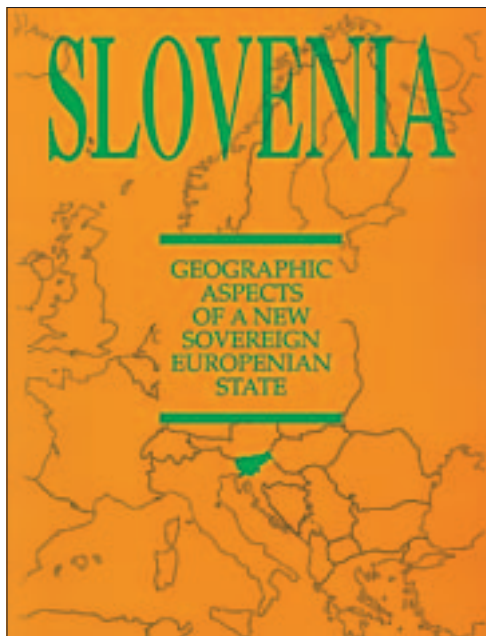
Že konec osemdesetih let so bile opravljene začetne vsebinske zasnove za vzpostavitev inštitutskega geografskega informacijskega sistema, ki je v devetdesetih letih postal nepogrešljiv vir bogatih informacij pri vsem znanstvenoraziskovalnem delu inštituta. Njegov razvoj in njegovo vsebinsko dopolnjevanje z novimi sloji najrazličnejših podatkovnih baz je mogoče spremljati v letnih in vseh drugih poročilih inštitutskega dela od leta 1991 (Perko 1991 a; Perko 1991 b; Perko 1991 c).

Tudi v tem času je bilo preučevanje naravnih nesreč, ki so prizadele naše pokrajine, ena izmed rednih delovnih obveznosti inštitutskih sodelavcev. V tem obdobju so prizadele Slovenijo najrazličnejše naravne ujme, ki so izničile delo človeških rok. Preučene so bile vse večje naravne nesreče. Med njimi velja posebej opozoriti na neurja v severovzhodni Sloveniji (Šifrer 1980), Celjski kotlini in na Gorenjskem (Natek 1983 c), rušilni vihar na Gorenjskem in v Posočju (Orožen Adamič in Šifrer 1984), povodnji v Poljanski dolini (Orožen Adamič 1983). Tudi suša, ki je leta 1983 povzročila nemalo škode, je bila preučena z različnih geografskih vidikov (Natek 1984), prav tako tudi snežišča (Natek 1985; Gabrovec 1990 b). Raziskovalno pozornost so pritegnili zemeljski plazovi in usadi, ki so jih sprožila neurja med 3. in 4. julijem 1989 v Halozah in Slovenskih goricah. O tem govorijo prispevki v reviji Ujma 4 iz leta 1990. Katastrofalna povodenj, ki jo je povzročilo močno deževje okrog 1. novembra 1990, je bila podrobneje osvetljena z najrazličnejših geografskih področij. Izsledki so bili objavljeni v Ujmi 5 iz leta 1991.

Geografska preučevanja naravnih nesreč, odkrivanje njihovih vzrokov ter poznavanje njihovih pokrajinskih posledic in učinkov je spodbujalo k strnitvi našega vedenja za potrebe najrazličnejših strokovnih in upravnih služb. Po naročilu Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij Socialistične republike Slovenije je inštitut pripravil družbenogeografska izhodišča za ocenjevanje ogroženosti mestnih obmo-

Slika 75: Knjiga *Pozdravljena Slovenija* avtorjev Karla Natka, Draga Perka, Staneta Peterlina in Davorina Vuge je v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku izšla ob osamosvojitvi Slovenije leta 1991.

Slika 76: Za 27. mednarodni geografski kongres v Washingtonu leta 1992, ko je bila Slovenija sprejeta v Mednarodno geografsko zvezo, je inštitut pripravil razstavo in souredil knjižico o Sloveniji.

čij (Letopis SAZU 37, str. 246), za Republiški sekretariat za ljudsko obrambo in druge upravne organe pa se je lotil metodoloških in vsebinskih zasnov ocene kompleksne ogroženosti Slovenije zaradi naravnih nesreč (Letopis SAZU 39, str. 257, Perko 1992 a).

Novi in celostni metodološki pristopi k raziskovanju naravnih nesreč ter njihova pogostost in prostorska razširjenost dajejo tovrstnim geografskim preučevanjem posebno aplikativno veljavnost. Inštitut se je lotil pregledne strnitve številnih dosedanjih geografskih in drugih znanj o naravnih nesrečah, ki se pojavljajo na ozemlju naše države in ogrožajo njeno premoženje. V študiji je bila v ospredju ogroženost Ljubljane kot središča države, kjer je osredotočen znaten delež narodove kulturne dediščine in proizvodnih zmogljivosti. Raziskava je s številnimi novimi metodološkimi pristopi na novo ovrednotila tudi potresno ogroženost naše prestolnice in mestna območja obogatila z novimi pokrajinskimi vrednostmi (Orožen Adamič 1991; Orožen Adamič 1993; Orožen Adamič 1994; Orožen Adamič 1995).

Sistematično geografsko preučevanje vzrokov in posledic naravnih nesreč je prispevalo k prvemu strokovnemu posvetovanju s tega področja na Slovenskem. Pobudnik in glavni organizator posveta o ogroženosti slovenske zemlje zaradi naravnih nesreč je bil naš inštitut. Posvetovanje, ki je bilo 14. oktobra 1983, je bilo velik prispevek k multidisciplinarnemu raziskovanju naravnih nesreč. Poleg tega je posvetovanje vzpodbudilo razmislek o izhajanja periodične strokovne publikacije, ki bo namenjena najrazličnejšim osvetlitvam naravnih in drugih nesreč. Tako je v jeseni leta 1987 začela izhajati Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pri njenem nastanku in vsebinski zasnovi je dejavno sodeloval tudi Milan Orožen Adamič, ki je bil do leta 1992 tudi njen tehnični urednik.

Leta 1985 je Milan Orožen Adamič v sodelovanju z Republiškim sekretariatom za ljudsko obrambo izdelal scenarij za film o naravnih nesrečah, ki ga je posnela Radiotelevizija Ljubljana (Letopis SAZU 36, str. 299).

Leta 1982 je prejel inštitut za pomembne dosežke na področju sistematičnega preučevanja naravnih nesreč, ki so prizadele slovenske pokrajine v preteklih obdobjih, zlato plaketo civilne zaščite. Podelila mu jo je Milka Planinc, predsednica zveznega izvršnega sveta SFRJ (Letopis SAZU 33, str. 228). Enako priznanje je dobil inštitut od Republiškega štaba civilne zaščite ob svetovnem dnevu civilne zaščite 1. marca 1992.

Posebej pomemben dogodek v obdobju med letoma 1979 in 1992 pa je začetek organizacijske, kadrovske in vsebinske priprave za izdelavo splošne in regionalnogeografske monografije Slovenije. Monografiji naj bi sloneli na strnitvi spoznanj iz dotedanjih številnih raziskav, ki so z različnih področij osvetljevale in obogatile geografske značilnosti in zakonitosti v razvoju posameznih pojavov in procesov, pa tudi na novih metodah in raziskavah.

Znanstveni svet inštituta je na svojih občasnih delovnih srečanjih večkrat poudaril, da je priprava gradiva za splošno in regionalnogeografsko monografijo Slovenije osrednja in prvenstvena naloga vseh inštitutskih sodelavcev. Že leta 1979 je tedanji upravnik inštituta in nosilec njegovega raziskovalnega programskega sklopa Svetozar Ilešič spodbudil začetna dela na raziskovalni nalogi Regionalizacija Slovenije, ki naj bi bila strukturni temelj za regionalni del načrtovane geografske monografije Slovenije (Letopis SAZU 30, str. 263–264). V naslednjih dveh letih sta bili izoblikovani redakcijska zasnova in sestava predvidene regionalnogeografske monografije Slovenije, ki je temeljila na šestih makroregijskih enotah (Ilešič 1981). V dopolnjeni shemi v letu 1984 so bile predvidene samo štiri makroregije, in vsaka izmed osrednjih slovenskih geografskih inštitucij se je obvezala, da bo pripravila gradivo za dodeljeno oziroma sprejeto območje. Našemu inštitutu je bila poverjena naloga, da pripravi gradivo in sklepno besedilo za območje vzhodne in jugovzhodne Slovenije, torej za Posavino s Posoteljem, Posavsko hribovje in Dolenjsko z Belo krajino. Istočasno je bil ustanovljen programski svet za regionalnogeografsko monografijo, ki so ga sestavljali zastopniki geografskih inštitucij. V naslednjih letih je bila izdelana podrobna vsebinska zasnova monografije z vsemi potrebnimi minimalnimi kazalci za predstavitev, osvetlitev in ovrednotenje posamezne mezoregije. Delo na regionalni monografiji pa je zaradi številnih drugih raziskovalnih obveznosti raziskovalcev in organizacijskih pomanjkljivosti zaostajalo. Leta 1992 so Karel Natek, Milan Orožen Adamič in Drago Perko pripravili novi vsebinski, terminski in organizacijski načrt za pospešeno izvedbo celotnega projekta Regionalnogeografska monografija Slovenije, ki so ga sprejele sodelujoče geografske inštitucije in s podpisom pogodb potrdila velika večina sodelavcev. Ker se Ivan Gams kot vodja priprav obeh monografij ni v celoti strinjal z izvedbo načrta, so njegovi avtorji menili, da njihov načrt ni sprejet (Letopis SAZU 43, str. 278) in so odstopili od njegove izvedbe.

Leta 1982 je znanstveni svet inštituta sprejel sklep, da se v okviru inštituta začne tudi delo na pripravi splošne geografske monografije Slovenije. Naslednje leto pa je bilo sklenjeno, da ima splošna

Slike 77, 78, 79, 80, 81 in 82: Večina študij o hribovskih kmetijah je obogatena s tremi kartami. Topografska osnova vseh kart so izohipse tedanjega Geodetskega zavoda Socialistične republike Slovenije. Primer takega niza kart je objavljen tudi v osemindvajseti knjigi Geografskega zbornika leta 1988 pri razpravi Kmetije na Šentviški planoti in v Trebuši (Meze 1988). Karte so tiskane v dveh barvah in v merilu 1 : 50.000. Avtorske originale kart je pripravil Drago Meze. Karti Povprečni naklon kmetijskega zemljišča in Klasifikacija kmetij je izrisala Maruša Rupert, drugo karto Klasifikacija kmetij pa Meta Ferjan.

Slika 77: Izsek levega spodnjega dela karte Povprečni naklon kmetijskega zemljišča z legendo. ► 90

Slika 78: Izsek srednjega zgornjega dela karte Povprečni naklon kmetijskega zemljišča. ► 91

Slika 79: Izsek levega spodnjega dela prve karte Klasifikacija kmetij z legendo. ► 92

Slika 80: Izsek srednjega zgornjega dela prve karte Klasifikacija kmetij. ► 93

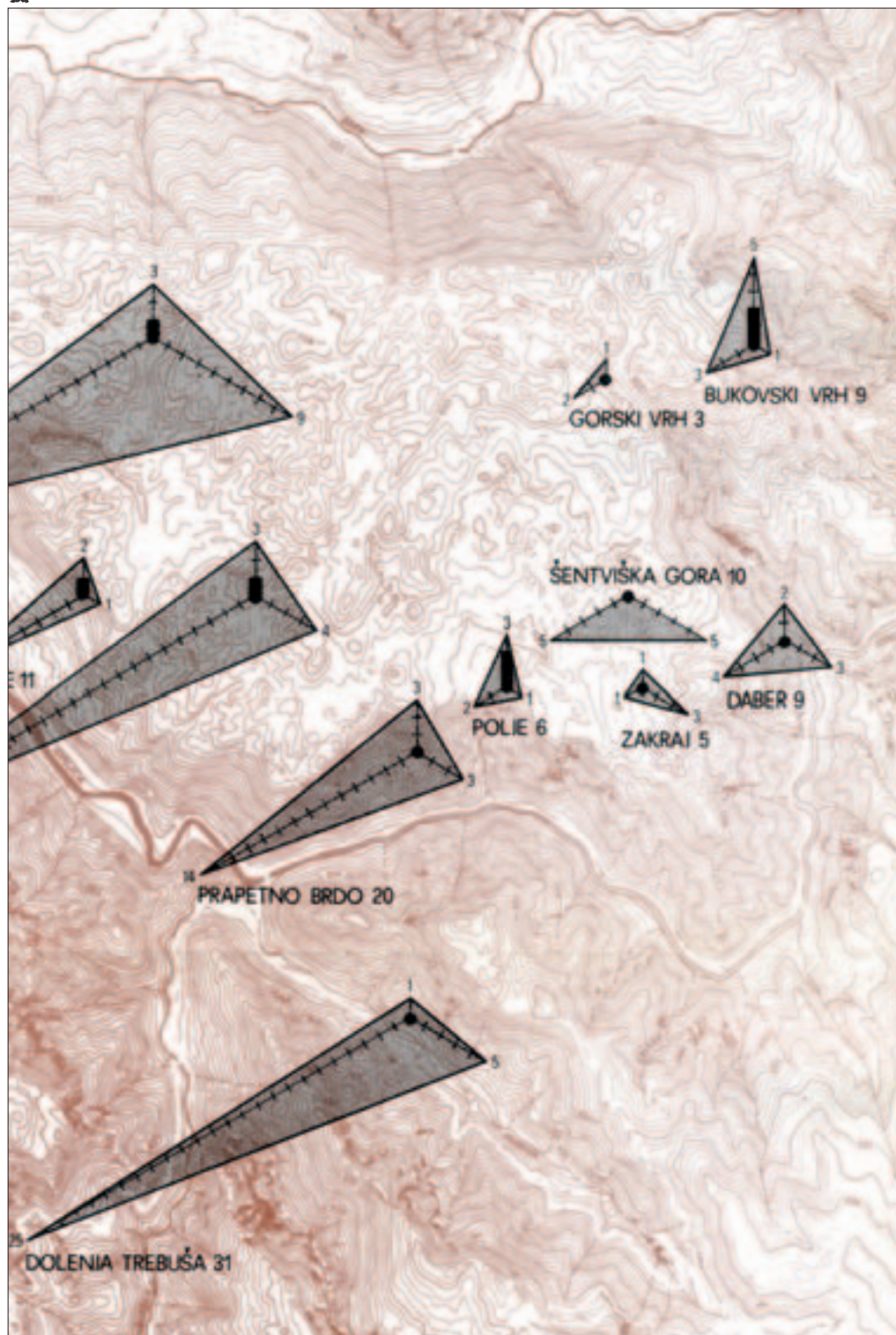
Slika 81: Izsek levega spodnjega dela druge karte Klasifikacija kmetij z legendo. ► 94

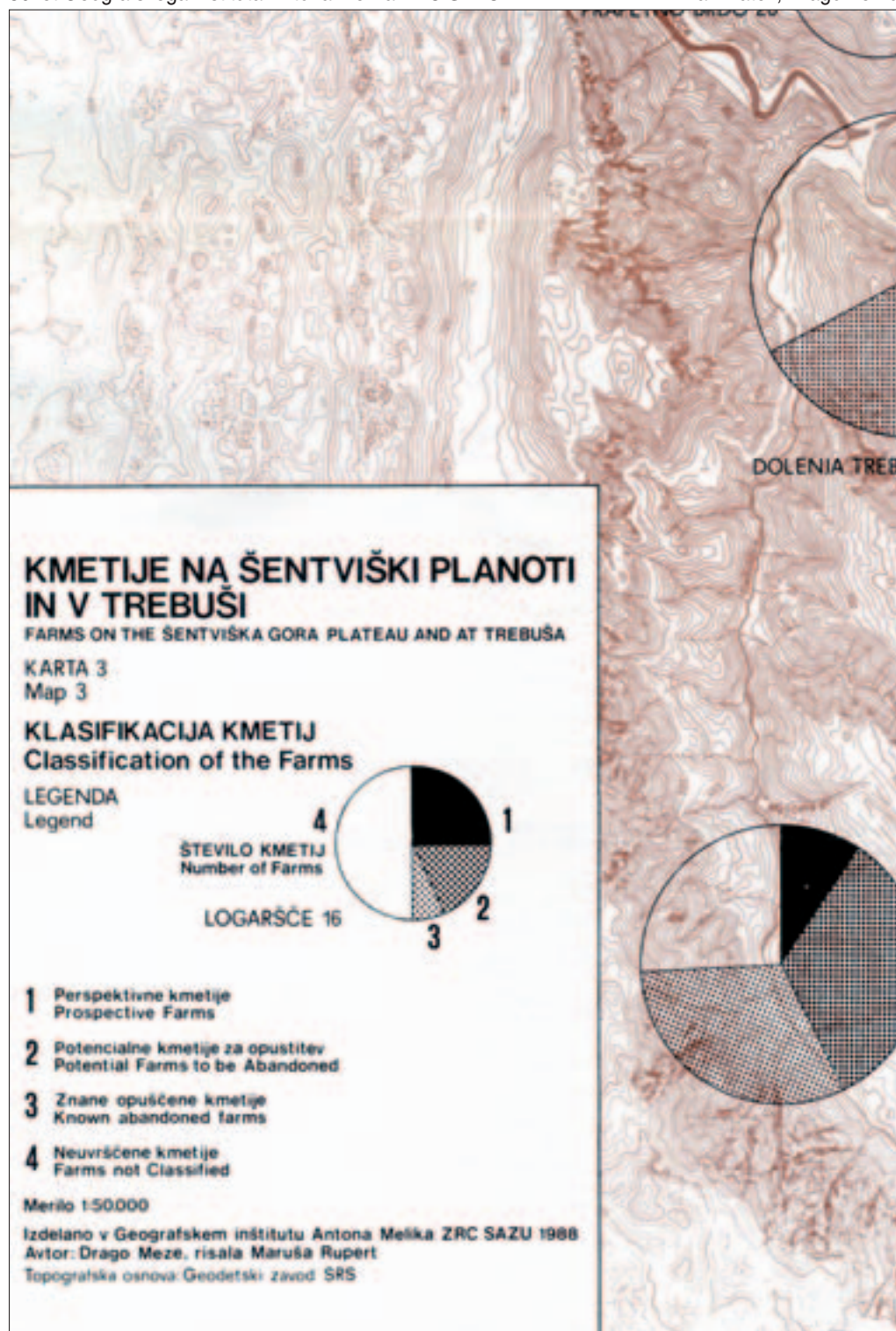
Slika 82: Izsek srednjega zgornjega dela druge karte Klasifikacija kmetij. ► 95

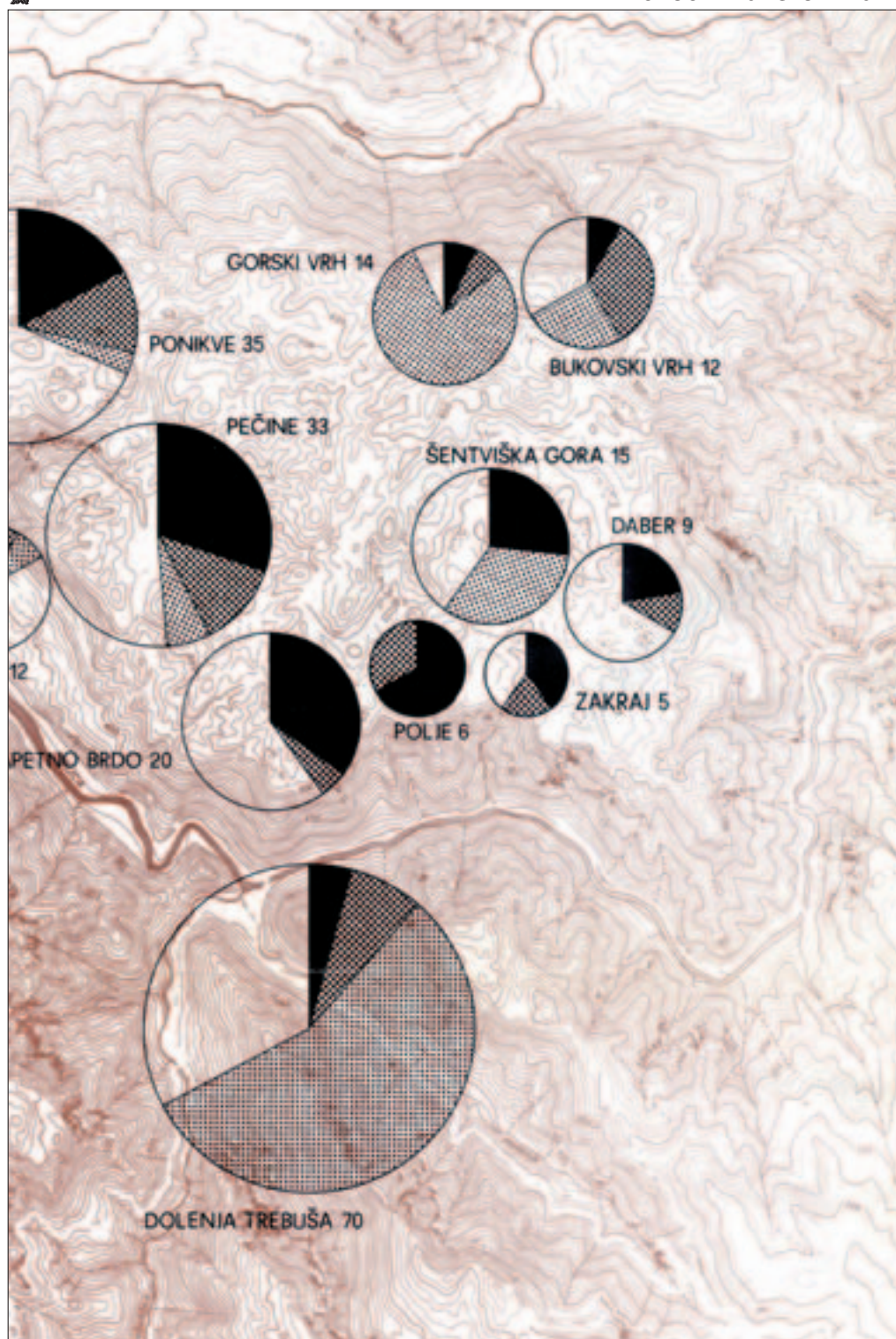

geografska monografija prednost pred regionalnogeografskim delom. Tedaj se je pristopilo tudi k izdelavi okvirne vsebinske zasnove obeh monografij in sprejeto je bilo stališče, »... da je v sedanjih pogojih lažje uresničljiv prvi, splošni del, ki bo obdelal geografijo Slovenije po geografskih panogah ...«. Sprejeto je bilo mnenje, da mora tudi to delo po svoje »... prispevati k regionalnogeografskemu poznavanju Slovenije. Prvi del naj ima prednost pred drugim, to je pred regionalnogeografskim prikazom slovenskih predelov, ki naj bi izšel v več knjigah ...« (Letopis SAZU 34, str. 275).

K pisanju splošne geografske monografije, ki jo je vsebinsko in organizacijsko pripravljala inštitut, so bili povabljeni vsi najvidnejši slovenski geografi, med njimi Milan Šifrer, ki je prevzel obsežno poglavje Površje Slovenije, eno izmed nosilnih poglavij monografije. Dela se je lotil z vsem svojim znanim delovnim žarom in sistematično. Za sodobno geografsko osvetlitev našega površja, katerega razvoj je sistematično preučeval in spremljal več desetletij, je zbral vsa novejša znanja, ki so jih nudila domača in tuja geomorfološka raziskovanja. Na temelju večletnega sistematičnega in poglobljenega dela je pripravil sodobno geomorfološko študijo, ki s številnimi novimi pogledi in spoznanji osvetljuje razvoj reliefa in rečnega omrežja na Slovenskem (Šifrer 1994).

Leta 1992 je bila večina temeljnih poglavij za splošno monografijo že pripravljena za recenzijo in redakcijo. »... Med delom sta dva zunanja sodelavca odpovedala nadaljnje sodelovanje pri izdelavi dveh nosilnih poglavij. Za poglavje »Vodovje« smo pridobili prof. Marka Kolbezna, poglavje »Prebivalstvo« pa je prevzel mag. Drago Perko ...« (Letopis SAZU 43, str. 276–277). Že v naslednjem letu je bila večina prispevkov za posamezna poglavja »... recenzirana in redigirana s strani redaktorjev, akademika Ivana Gamsa in Igorja Vrišerja in je pripravljena za čistopis ...« (Letopis SAZU 44, str. 309).

10.5. RAZISKOVANJE MED LETOMA 1993 IN 1998

Z letom 1993 se je v Sloveniji začelo projektno financiranje raziskovalne dejavnosti, ki je raziskovalne ustanove v veliki meri prepustilo tržnim zakonitostim. Tako je tudi inštitut prešel z varnega državnega financiranja na tvegano borbo za preživetje na trgu, delež temeljnih raziskav, ki so v prejšnjih obdobjih izrazito prevladovali, pa je leta 1993 padel pod petino in se šele leta 1998 približal polovici.

Večina znanstvenoraziskovalnega dela je potekala v okviru projektov s točno dogovorjenim številom ur oziroma obsegom finančnih sredstev, z opredeljenimi raziskovalci in tehničnimi delavci, z nosilcem, ki je vodil projekt in nosil vso odgovornost, ter z natančno določenim trajanjem. Inštitutski projekti so bili večinoma navezani na koledarska leta, kar pomeni, da so se začeli s prvim dnem leta in končali z zadnjim dnem leta, če je šlo za enoletne projekte, oziroma zadnjim dnem enega od naslednjih let, če je šlo za dveletne ali večletne projekte. Zato je tudi raziskovalno delo inštituta med letoma 1993 in 1998 predstavljeno po posameznih letih.

Ker je v zadnjem obdobju petdesetletnega dela inštituta poleg inštitutskih publikacij izšla pri različnih založbah doma in v tujini še cela vrsta drugih publikacij, je posebna pozornost namenjena tudi njihovi predstavitvi, predvsem temeljnim geografskim knjigam o Sloveniji kot državi in Sloveniji kot delu sveta.

10.5.1. LETO 1993

Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije je inštitutu odobrilo le temeljni projekt Dokončanje regionalne geografske monografije Slovenije, s katerim je bila finančno pokrita komaj slaba petina ur inštitutskih raziskovalcev. Zato sta bila ogrožena delovanje in obstoj inštituta. Uvedeno je bilo strahovito varčevanje, terensko delo pa je bilo skoraj povsem ustavljeno. Kljub velikemu trudu je raziskovalcem na trgu uspelo pridobiti le aplikativni projekt Geomorfološka inventarizacija Kraškega roba in podprojekt v okviru projekta Preučevanje ranljivosti okolja z vidika pokrajinskih učinkov onesnaževanja.

Inštitutski raziskovalci in zunanji sodelavci inštituta so nadaljevali delo pri nalogah iz predprojektnega financiranja znanosti: Splošni geografski monografiji Slovenije, Rednih letnih merjenj in preu-

Slika 83: Preučevanje poplavnih območij, na sliki je poplavljen Ljubljansko barje med naseljema Lipe in Črna vas, je bilo četrto stoletje med najpomembnejšimi raziskovalnimi nalogami inštituta.

čevanjih Triglavskega ledenika in ledenika pod Skuto ter Ogroženosti slovenske zemlje zaradi naravnih nesreč, čeprav za njih ni bilo sredstev.

Projekt Geomorfološka inventarizacija Kraškega roba, ki ga je naročil Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran, je vodil Karel Natek, sodelovali pa so še Matej Gabrovec, Maja Topole, Miha Pavšek, Darko Ogrin, Jože Žumer in Mauro Hrvatin. Izdelali so geomorfološko karto Kraškega roba v merilu 1 : 25.000 ter podrobno inventarizirali geomorfološke procese z reliefnimi oblikami in jih ovrednotili z naravovarstvenega vidika.

V 1. fazo projekta Preučevanje ranljivosti okolja z vidika pokrajinskih učinkov onesnaževanja, ki ga je po naročilu Ministrstva za okolje in prostor Republike Slovenije izvajal Inštitut za geografijo, se je inštitut vključil kot delovna skupina v sestavi Meta Ferjan, Matej Gabrovec, Karel Natek, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko in Maja Topole. Pripravila je več temeljnih fizičnogeografskih zemljevidov Slovenije v digitalni obliki (zemljevidi kamnin, višinskih pasov, naklonov, ekspozicij, poplavnih območij, gozdnih površin in erozijskih območij), ki so bili podlaga geografskega informacijskega sistema za ta projekt.

Izšla je že tretja izdaja knjige Države sveta avtorjev Karla Natka, Draga Perka in Milojke Žalik Huzjan, eno od temeljnih geografskih del, ki je mlado državo Slovenijo enakopravno umestilo med ostale države sveta. V prvi izdaji, ki je izšla leta 1989, so avtorji na 270 straneh opisali 177 takrat neodvisnih držav. Druga izdaja iz leta 1991 je imela že 346 strani in je predstavila 176 držav, med njimi prvič tudi Slovenijo. Obe izdaji, ki jih je založila Zveza geografskih društev Slovenije, sta bili večkrat ponatisnjeni.

Države sveta 1993 je izdala Državna založba Slovenije v burnem času sprememb na svetovnem zemljevidu in nastajanju novih držav. Ob koncu urejanja knjige je bilo že 193 neodvisnih držav, med njimi tudi Slovenija, torej kar 16 več kot v dve leti starejši izdaji. Avtorji nove izdaje niso le dopolnili z najnovejšimi podatki, ampak so jo tudi vsebinsko močno razširili. Število strani je naraslo na kar 467, oprema knjige je bila bolj bogata, del knjige je bil tiskan v barvah.

MIHA PAVŠEK

Slika 84: Skalni podor nad Fačerjem v Spodnji Trenti leta 1993 so obiskali in pregledali tudi člani inštituta.

MIHA PAVŠEK

Slika 85: Ogled snežnega plazu, ki je zasul gorsko cesto na Mangartsko sedlo, s turnimi smučmi.

Avtorji so iz najrazličnejših virov izbrali številne podatke in informacije ter jih kritično ovrednotili. Pregled virov in literature so podali v predgovoru. Pri pisanju zemljepisnih imen so se držali pravil slovenskega pravopisa. Kjer ta dovoljuje slovenjenje, so navedli tudi izvirno obliko imena.

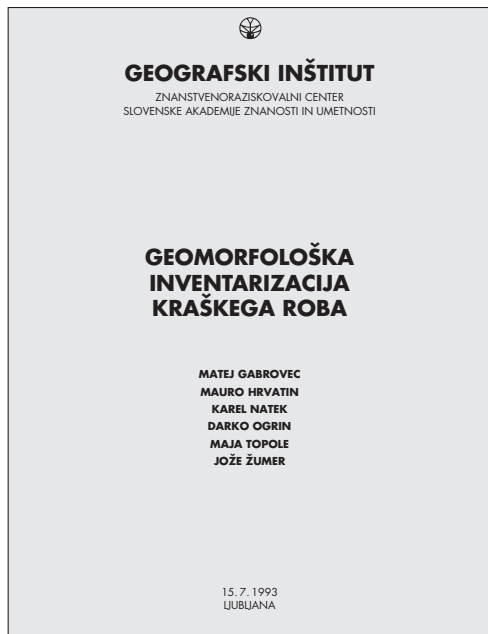
V priročnik je bilo vključenih 193 neodvisnih in suverenih držav, med njimi tudi nekatere, ki so bile ob izidu knjige za nekatere sporne, na primer Jugoslavija. Vendar so bile informacije o njih še posebej dobrodošle, saj so bile prav te pogosto na dnevnem redu svetovnih dogajanj. Predstavljena pa so bila tudi odvisna ozemlja; njihovi opisi pa priključeni matičnim državam.

Avtorji so vse države, velike ali majhne, po abecednem vrstnem redu predstavili po enotni shemi, kolikor mogoče enakovredno. Opis je sestavljalo šest rubrik, informacije pa so bile podane z zemljevidi, jedrnatimi opisi in številčnimi podatki. Dragocena sta bila oznaka leta, za katero je veljal naveden podatek, in rang (vrstni red), ki je povedal, na katero mesto v svetu se je glede na določen podatek uvrščala država.

Vsaka država je bila najprej predstavljena z zemljevidom. Prejšnji izdaji sta vsebovali le zemljevid lege posamezne države na njeni celini, nova izdaja pa je imela tudi zemljevid države v večjem merilu z vrisanimi večjimi mesti, glavnim mestom in večjimi rekami.

Osnovni podatki o državi so zajemali: avtomobilsko oznako, uradno ime, površino, število prebivalcev, gostoto prebivalstva, etnično in versko sestavo, uradni jezik, glavno mesto, denarno enoto in bruto nacionalni oziroma domači proizvod države z absolutnim in relativnim podatkom ter letno rastjo. Tretja rubrika je osvetljevala fizičnogeografske razmere: površje in naravne enote, podnebje z osnovnimi temperaturnimi in padavinskimi podatki ter rastje s tipi rastja, naravnim rastjem, deležem gozda in letno proizvodnjo lesa.

Ker k spreminjanju svetovnega zemljevida vodijo predvsem politični procesi, se je pokazala potreba po dodatku o zgodovinskem razvoju posamezne države s ključnimi zgodovinskimi dogodki, najpo-

Slika 86: Elaborat Geomorfološka inventarizacija Kraškega roba, dolg 62 strani, je sistematičen pregled geomorfološke dediščine tega območja.

Slika 87: Inštitut je izdal knjižico s programom in povzetki referatov 2. slovensko-madžarske geografske konference, ki je bila v Ljubljani.

membnejšimi letnicami in pripadnostjo državnim tvorbam ter o novejših političnih razmerah s pregledom zadnjih nekaj let, voditelji držav in največjimi parlamentarnimi strankami. Avtorji so si prizadevali stanje razložiti čim bolj objektivno.

Rubrika družbene razmere in prebivalstvo je govorila o razporeditvi prebivalstva in migracijah, osvetljevala narodnostno in rasno sestavo, navajala številčne podatke o največjih mestih, deležu mestnega prebivalstva, rodnosti, umrljivosti in naravnem prirastku, celó o statistično pričakovani starosti, pa o letni rasti prebivalstva. Posredovani so bili tudi kazalci razvitosti države z zdravniki, bolniškimi posteljami, avtomobili, radijskimi in televizijskimi sprejemniki, telefonskimi priključki in končno pismenostjo prebivalstva.

Zadnja rubrika je bila posvečena gospodarskim razmeram. Najprej so bile orisane splošne značilnosti gospodarstva, novejša razmere in poglavitne dejavnosti, pa tudi povezanost s svetovnim gospodarstvom. Posebej so bile predstavljene glavne veje: kmetijstvo, rudarstvo in industrija, predvsem njihov pomen, sestava, značilnosti, delež zaposlenih v teh dejavnostih in delež omenjenih panog v bruto domačem proizvodu. Sliko so dopolnjevali podatki o izvozu, uvozu in pokritosti uvoza z izvozom.

Države sveta 1993 so bile v primerjavi s prejšnjima izdajama bogatejše tudi za skupni pregledni del na koncu knjige. Izbrani podatki so bili prikazani v preglednicah, v katerih so bile države razvrščene po abecednem vrstnem redu, ali pa glede na rang. Koristni so bili kartografski prikazi celin z označenimi državami in končno barvna predstavitev zastav vseh držav sveta.

Knjiga Države sveta 1993 je še vedno najboljšežnejša predstavitev vseh držav v slovenskem jeziku doslej.

Na temelju dogovora med Geografskim inštitutom Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter Geografskim raziskovalnim inštitutom Madžarske akademije znanosti, ki sta ga 18. 8. 1989 v Budimpešti podpisala akademik dr. Ivan Gams, predsednik znan-

Slika 88: Naslovnica Držav sveta 1993. Tretja, bistveno dopolnjena in slikovno bogatejša izdaja knjige avtorjev Karla Natka, Draga Perka in Milojke Žalik Huzjan je bila do takrat najboljšeješa predstavitev vseh držav v slovenskem jeziku.

stvenega sveta Geografskega inštituta Antona Melika, in akademik dr. Marton Pécsi, direktor Geografskega raziskovalnega inštituta, so madžarski geografi v letovišču Tihány ob Blatnem jezeru od 26. do 29. septembra 1990 organizirali 1. slovensko-madžarsko geografsko konferenco z naslovom Slovensko-madžarski simpozij o fizični geografiji. Tri leta kasneje sta inštitut in Zveza geografskih društev Slovenije v sodelovanju z Inštitutom za geografijo Univerze v Ljubljani in Oddelkom za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani organizirala 2. slovensko-madžarsko geografsko konferenco, ki je bila od 1. do 3. aprila 1993 v Ljubljani. Za 2. konferenco je referate prijavilo 10 madžarskih in 13 slovenskih geografov. Odvijala se je v treh sekcijah: v prvi so se raziskovalci ukvarjali z uporabo geografskih informacijskih sistemov v geografiji, v drugi z narodnostno mešanimi obmejnimi območji v Prekmurju in Porabju, v tretji pa z aplikativno geoekologijo. Na uvodnem plenarnem zasedanju je z nagovorom sodeloval tudi Lojze Peterle, tedanji podpredsednik in zunanji minister Vlade Republike Slovenije. V okviru konference sta bili poldnevni strokovni ekskurziji na Gorenjsko ter v Prekmurje in Porabje. Inštitut je izdal knjižico s programom konference in povzetki referatov, v triintrideseti številki Geografskega zbornika pa je v angleškem jeziku s slovenskimi povzetki izšlo pet slovenskih in pet madžarskih prispevkov v celoti.

16. zborovanja slovenskih geografov, ki je bilo od 21. do 23. oktobra 1993, so se udeležili Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Karel Natek, Milan Natek, Milan Orožen Adamič, Drago Perko in Maja Topole. V 304 strani obsežnem zborniku z naslovom Savinjska in podnaslovom Možnosti regionalnega in prostorskega razvoja, ki ga je tehnično uredila Jerneja Fridl, je Drago Perko objavil prispevek Naravne razmere in prebivalstvo (Perko 1993), Milan Natek pa Sestavine prebivalstvene rasti v savinjskih občinah celjske regije v desetletju 1981–1991 (Natek 1993).

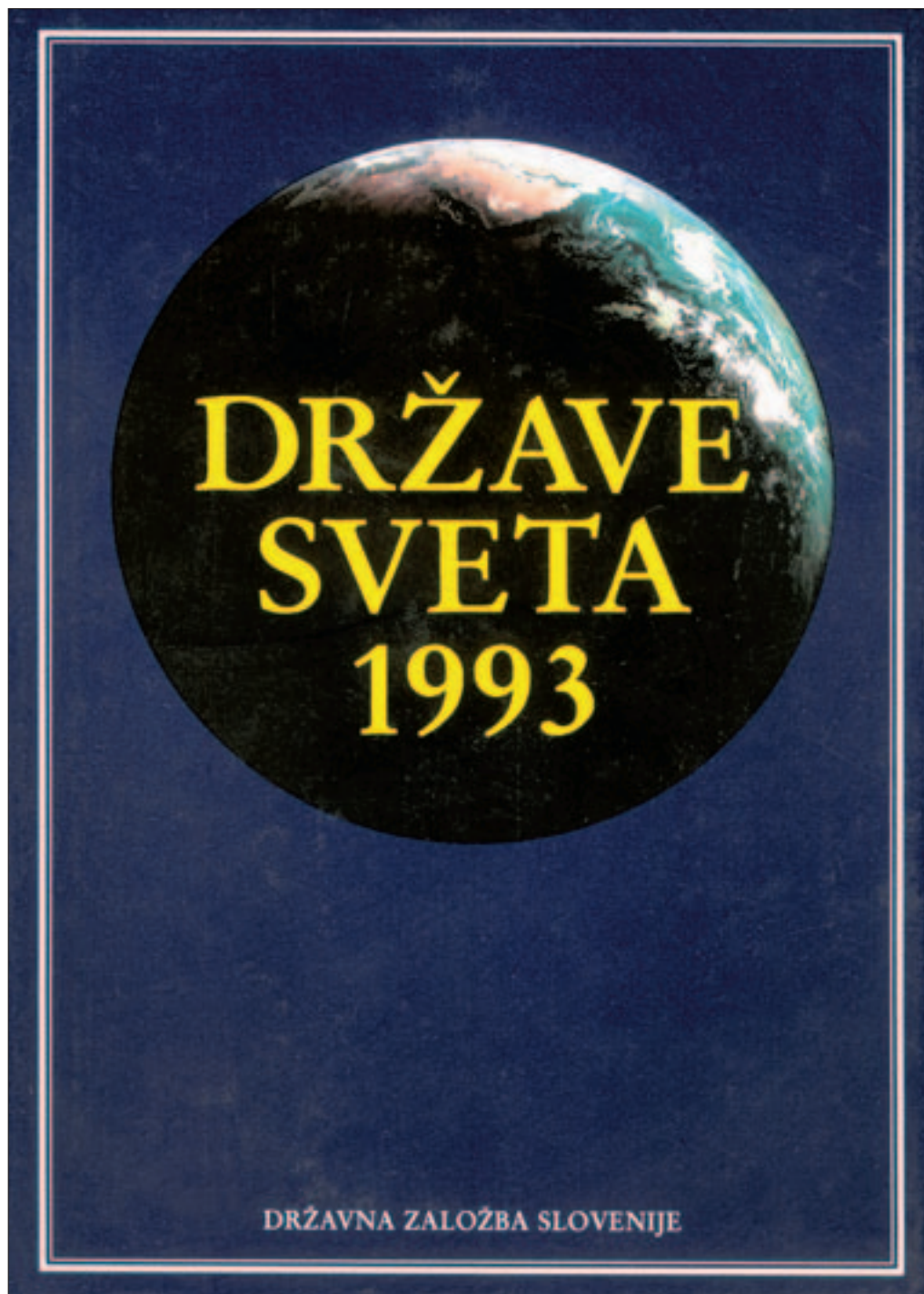
Raziskovalci inštituta so leta 1993 objavili 46 bibliografskih enot, se udeležili 9 domačih in mednarodnih srečanj ter predstavili 12 referatov.

Pomembnejši dogodki tega leta so bili še: Drago Perko je 22. marca 1993 z uspešnim zagovorom naloge Pokrajinski odnosi med reliefom in prebivalstvom med letoma 1880 in 1991 postal doktor geografskih znanosti, na inštitutu se je zaposlil mladi raziskovalec Miha Pavšek, inštitut je podpisal pogodbe o dolgoročnem sodelovanju z Inštitutom za geografijo, Inštitutom za geodezijo in fotogrametrijo ter založbo DZS, Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije pa je inštitutu priznalo usposobljenost za izvajanje aplikativnih raziskovalnih del na področju regionalnega razvoja, za izdelovanje tematskih zemljevidov ter za opravljanje konzultacij in drugih ekspertnih storitev iz sklopa zemljepisnih imen.

10.5.2. LETO 1994

Ker se je pomanjkanje finančnih sredstev iz leta 1993 nadaljevalo, so raziskovalci ob podpori vodstva Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti pomemben del svojih aktivnosti usmerili v pridobivanje sredstev za ohranitev inštituta. S pridobitvijo razvojnega projekta Izdelava signaturnega kataloga tematskih znakov na računalniku in računalniško generiranih kartah, aplikativnih projektov in nalog Potresna ogroženost in varstvo pred potresi, Poletna neurja leta 1994 v Sloveniji, Geomorfološka inventarizacija Kamniško-Savinjskega regijskega parka, Pregled zemljepisnih imen s topografske karte in merilu 1 : 25.000, Krajevni leksikon Slovenije in Mali atlas Slovenije ter vključitvijo v projekte in naloge Nacionalni atlas Slovenije, Ogroženost Slovenije s snežnimi plazovi in Veliki splošni leksikon je inštitut prebrodil najhujšo krizo v zgodovini.

Inštitutski raziskovalci in zunanji sodelavci inštituta so nadaljevali delo pri projektih in nalogah Dokončanje regionalne geografske monografije Slovenije, Splošna geografska monografija Slovenije in Redna letna merjenja in preučevanja Triglavskega ledenika in ledenika pod Skuto.

MIHA PAVŠEK

Slika 89: Pri merjenju ledenikov so pogosto sodelovali tudi zunanji sodelavci inštituta. Leta 1994 si je Triglavski ledenik skupaj z Mihom Pavškom ogledal tudi Ivan Gams.

MIHA PAVŠEK

Slika 90: Triglavski ledenik se je leta 1994 po zelo vročem poletju močno zmanjšal. Spodnji del, ujet med izbočenimi deli zakraselih visokogorskih podov, se je povsem ločil od zgornjega dela.

MIHA PAVŠEK

Slika 91: Ostanke spodnjega, soncu bolj izpostavljenega dela Triglavskega ledenika leta 1994.

KATJA GODEC

Slika 92: Miha Pavšek meri oddaljenost oznak na zgornjem robu Skutinega ledenika leta 1994.

MIHA PAVŠEK

Slika 93: Milan Orožen Adamič v kletnem arhivu golniške bolnišnice po poletnem neurju leta 1994.

MIHA PAVŠEK

Slika 94: Matej Gabrovec na krajevni cesti v povirju Kotredeščice po hudem neurju leta 1994.

MIHA PAVŠEK

Slika 95: Posledice neurij so najhujše v najožjih delih doline, saj je na takih mestih, kakršno je tudi na sliki ob zgornjem toku Kotredeščice v Zasavju, erozijska moč vode največja.

MIHA PAVŠEK

Slika 96: Ogledovanje zemeljskega plazu, ki je aprila leta 1994 zasul krajevno cesto med naseljema Vrsno in Krn nad dolino Sočo in prebivalce zadnjega za več dni povsem odrezal od sveta.

Slika 97: Leta 1993 in 1994 je inštitut sodeloval pri izdelavi katastra snežnih plazov v Sloveniji. Na sliki je snežni plaz, ki je zasul krajevno cesto Soča–Na Skali.

Slika 98: V zborniku praške regionalne konference so tudi prispevki petih članov inštituta.

Slika 99: Zbornik GIS v Sloveniji 1993–94 z referati simpozija, ki ga je soorganiziral inštitut.

MILAN OROŽEN ADAMIČ

Slika 100: Del razstavnega prostora Republike Slovenije na Svetovni konferenci za zmanjševanje naravnih nesreč v Jokohami na Japonskem je pripravil tudi inštitut.

V okviru naloge Ogroženost Slovenije s snežnimi plazovi, ki jo je vodilo Podjetje za urejanje hudournikov, so sodelavci inštituta pod vodstvom Mihe Pavška na temelju terenskega dela dopolnili kataster snežnih plazov v Sloveniji in oblikovali geografsko zbirko za snežne plazove.

Ponovno je izšlo delo Pozdravljena Slovenija avtorjev Karla Natka, Draga Perka, Staneta Peterlina in Davorina Vuge, ki jo je Založba Mladinska knjiga prvič izdala leta 1991 ob razglasitvi samostojnosti Slovenije. Knjiga na 80 straneh s strokovnim besedilom in z bogatim slikovnim gradivom v prvem poglavju predstavlja splošne geografske značilnosti Slovenije, v drugih poglavjih pa značilnosti slovenskih pokrajin. Leta 1993 so izšle tri jezikovne različice: slovenska, angleška z naslovom Greetings from Slovenia in nemška z naslovom Grüsse aus Slowenien.

V Pragi na Češkem je bila od 22. do 26. avgusta 1994 regionalna konferenca Mednarodne geografske zveze (International Geographical Union) Okolje in kakovost življenja v srednji Evropi: problemi prehoda (Environment and Quality of Life in Central Europe: Problems of Transition). Udeležilo se je je čez 1000 znanstvenikov iz 65 držav, med njimi tudi Matej Gabrovec, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek in Drago Perko, ki so predstavili 8 posterjev s področja geografskih informacijskih sistemov, tematske računalniške kartografije in preučevanja poplavnih pokrajin v Sloveniji. V knjigi povzetkov konferenčnih prispevkov so izšli Poplave in poplavna območja v Sloveniji (Floods and flood areas in Slovenia) avtorjev Milana Orožna Adamiča, Miha Pavška in Draga Perka, Geografski informacijski sistem in geoeкологија Slovenije (Geographical information system and geoeecology of Slovenia) avtorjev Mateja Gabrovca, Milana Orožna Adamiča in Draga Perka ter Preučevanje naravnih nesreč v Sloveniji (The study of natural disasters in Slovenia) avtorjev Milana Orožna Adamiča, Draga Perka in Maje Topole.

Organizacija združenih narodov, ki se je leta 1989 odločila, da bo zadnje desetletje drugega tisočletja posvečeno prizadevanjem za zmanjševanje naravnih nesreč, je od 21. do 27. maja 1994 v Jokohami na Japonskem organizirala svetovno srečanje na temo Varnejši svet za 21. stoletje. S sklepom Vlade Republike Slovenije je našo državo na tej konferenci zastopala uradna delegacija, ki jo je vodil

državni sekretar v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije Miran Bogataj, član delegacije pa je bil tudi Milan Orožen Adamič. Na srečanju se je odvijala cela vrsta aktivnosti, ki so bile ločene na politični in strokovni del. V okviru prvega dela je slovenska delegacija predstavila kratko nacionalno poročilo o dejavnostih na tem področju, in to od zakonskih osnov, dejavnosti upravnih organov in ogroženosti Slovenije do temeljnih črt raziskovalne dejavnosti.

V okviru drugega dela je od 23. do 27. maja potekala Svetovna konferenca za zmanjševanje naravnih nesreč (World Conference on Natural Disaster Reduction), na kateri sta Milan Orožen Adamič in Drago Perko na šestih posterjih predstavila prispevka Raziskovanje naravnih nesreč v Sloveniji (The study of natural disasters in Slovenia) in Poplave in poplavna območja v Sloveniji (Floods and flood areas in Slovenia), ki sta izšla tudi v zborniku konference. V sodelovanju z Republiško upravo za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo Republike Slovenije je inštitut ob konferenci organiziral računalniški prikaz raziskovanja naravnih nesreč v Sloveniji in uporabe geografskih informacijskih sistemov na inštitutu pri raziskovanju naravnih nesreč.

Na 3. konferenci o sodelovanju držav srednje, vzhodne in jugovzhodne Evrope na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki je bila od 5. do 7. oktobra 1994 v Ljubljani, se je inštitut predstavil z enajstimi posterji o razvoju preučevanja naravnih nesreč v Sloveniji. Posterje sta v sodelovanju z raziskovalci oblikovali Meta Ferjan in Maruša Rupert.

Inštitut je sodeloval pri organizaciji simpozija Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 1993–94, ki je bil 1. in 2. decembra 1994 v Grand hotelu Union v Ljubljani. Predstavljenih je bilo 23 referatov predavateljev iz različnih znanstvenih disciplin, največ pa je bilo geografov in geodetov. Udeleženci so si lahko ogledali 11 praktičnih predstavitev in 3 posterske predstavitve. Organizirana je bila tudi okrogla miza o vlogi in pomenu geografskih informacijskih sistemov za državo. Milan Orožen Adamič je sodeloval z referatom Uporaba osnovnih popisnih podatkov na primeru raziskovanja potresne ogroženosti Ljubljane, Drago Perko pa z referatom Geografski informacijski sistemi in geoekologija Slovenije. Vsi referati so izšli v zborniku z 248 stranmi.

Raziskovalci inštituta so leta 1994 objavili 49 bibliografskih enot, se udeležili 9 domačih in mednarodnih srečanj ter predstavili 21 referatov.

Pomembnejši dogodki tega leta so bili še: Milan Orožen Adamič je 14. februarja 1994 z uspešnim zagovorom naloge Ogroženost Slovenije po naravnih nesrečah s posebnim ozirom na Ljubljano postal doktor znanosti, na inštitutu se je zaposlila mlada raziskovalka Jerneja Fridl, ob svetovnem dnevu civilne zaščite je 1. marca 1994 v Ljubljani Republiški štab za civilno zaščito Republike Slovenije podelil Plaketo civilne zaščite inštitutu kot priznanje za dolgoletno delo in izjemne dosežke in prispevke pri zaščiti in reševanju ljudi ter materialnih in drugih dobrin, izšel je trinideseti zvezek Geografskega zbornika za leto 1993.

10.5.3. LETO 1995

Ker je inštitut v letu 1994 posloval pozitivno, je z ostankom dohodka pokril del izgube iz kriznega leta 1993, obnovil terensko delo, posodobil raziskovalno opremo ter nabavljal zmogljivejše računalnike in najnujnejšo tujo literaturo. Pridobil je ciljni projekt Kulturne pokrajine v Sloveniji, aplikativne projekte in naloge Analiza naravnih in družbenih možnosti razvoja šentruperske mikroregije, Analiza naravnih in družbenih možnosti razvoja na območju naselij Budganja vas, Cvibelj, Prapreče, Stavča vas, Trebča vas, Zafara in Žužemberk, Pregled in dopolnitve kratkih in uradnih imen držav, Pregled imen naselij, Pokrajinske značilnosti območja Mestni log S14 med Kočevjem in Dolgo vasjo, Priročni krajevni leksikon Slovenije ter se s podprojektoma Geoekologija Spodnjega Podravja s Prlekijo in Temeljne sestavine rasti števila prebivalcev v obdobju 1961–1995 vključil v projekt Možnosti regionalnega razvoja Spodnjega Podravja in s podprojektom Analiza vzrokov in posledic suše v izjemno sušnih letih 1983, 1992 in 1993 s poudarkom na kmetijstvu v projekt Suša v kmetijstvu – ogroženost, vrednotenje in zmanjšanje posledic.

MIHA PAVŠEK

Slika 101: Miha Pavšek, Jerneja Fridl, Franjo Drole in Matej Gabrovca so leta 1995 z geodetskimi meritvami ugotovili, da se je površina Triglavskega ledenika zmanjšala na 30.332 m².

Za inštitut je bila tega leta pomembna ustanovitev Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Ko je Slovenija postala samostojna država in članica Organizacije združenih narodov, je morala zaradi spoštovanja resolucij Organizacije združenih narodov ustanoviti nacionalni organ, zadolžen za standardizacijo zemljepisnih imen. Nekdanja Jugoslavija je bila ena redkih članic, ki ni imela komisije za standardizacijo zemljepisnih imen. Makedonija in Slovenija sta sicer ustanovili republiški komisiji, ki pa nista imeli pooblastil za zastopanje na zasedanjih Organizacije združenih narodov. Zato je skupina strokovnjakov oblikovala pobudo za ustanovitev komisije za standardizacijo zemljepisnih imen. Na podlagi raziskovalne naloge Uporaba resolucij Organizacije združenih narodov (Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen) na slovenskem ozemlju s predlogom vključitve v mednarodno standardizacijo, ki jo je izdelal Dalibor Radovan z Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, in drugega gradiva je Ema Pogorelčnik z Geodetske uprave Republike Slovenije preoblikovala pobudo v predlog in sprožila postopek za oblikovanje slovenske državne komisije. Vlada Republike Slovenije je 14. septembra 1995 sprejela sklep o ustanovitvi Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen in imenovala njene člane, med njimi tudi Mateja Gabrovca, Milana Orožna Adamiča in Draga Perka. Za sedež komisije je bil določen inštitut, mesto sekretarja komisije pa je prevzela Maja Topole. Na prvem sestanku komisije 26. septembra 1995 je bil za predsednika komisije izvoljen Milan Orožen Adamič.

Inštitutski raziskovalci in zunanji sodelavci inštituta so nadaljevali delo pri projektih in nalogah Redna letna merjenja in preučevanja Triglavskega ledenika in ledenika pod Skuto, Potresna ogroženost in varstvo pred potresi, Pregled zemljepisnih imen s topografske karte v merilu 1 : 25.000, Splošna geografska monografija Slovenije, Nacionalni atlas Slovenije in Veliki splošni leksikon.

Končani so bili temeljni projekt Dokončanje regionalne geografske monografije Slovenije, razvojni projekt Izdelava signaturnega kataloga tematskih znakov na računalniku in računalniško generiranih kartah ter aplikativni projekti in naloge Poletna neurja leta 1994 v Sloveniji, Geomorfološka inventari-

Slika 102: Oznake z letnicami na spodnjem robu zgornjega dela Triglavskega ledenika, nad katerimi stoji Jerneja Fridl, kažejo, kako se je med letoma 1987 in 1995 spreminjala višina ledu.

zacija Kamniško-Savinjskega regijskega parka, Analiza naravnih in družbenih možnosti razvoja šentruperške mikroregije, Analiza naravnih in družbenih možnosti razvoja na območju naselij Budganja vas, Cvibelj, Prapreče, Stavča vas, Trebča vas, Zafara in Žužemberk, Pregled in dopolnitve kratkih in uradnih imen držav, Pregled imen naselij, Krajevni leksikon Slovenije in Mali atlas Slovenije.

Leta 1995 se je sklenil temeljni raziskovalni projekt Dokončanje regionalne geografske monografije Slovenije. Prve priprave za regionalno geografsko monografijo Slovenije segajo v osemdeseta leta, pospešeno pa je delo steklo šele na začetku devetdesetih let. Inštitut je namreč leta 1992 na razpis raziskovalnih projektov Ministrstva za znanost in tehnologijo Republike Slovenije prijavil projekt Dokončanje regionalne geografske monografije Slovenije, ki ga je Ministrstvo za znanost in tehnologijo uvrstilo med temeljne raziskovalne projekte in ga denarno podpiralo v letih 1993, 1994 in 1995.

Zaradi boljše organizacije dela je bil projekt razdeljen na štiri podprojekte, ki so jih prevzele štiri slovenske geografske inštitucije. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je pod vodstvom Mirka Paka prevzel podprojekt Regionalna geografska monografija severozahodne Slovenije, Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru pod vodstvom Vladimira Drozga podprojekt Regionalna geografska monografija severovzhodne Slovenije, Inštitut za geografijo pa pod vodstvom Draga Kladnika podprojekt Regionalna geografska monografija jugozahodne Slovenije. Nosilni ustanovi celotnega projekta, Geografskemu inštitutu Antona Melika, sta ostala podprojekt Regionalna geografska monografija jugovzhodne Slovenije, ki ga je vodil Milan Natek, in usklajevanje med podprojekti.

Drago Perko, vodja celotnega projekta, je na začetku leta 1996 zbral gradivo podprojektov vseh štirih sodelujočih inštitucij ter uredil in tehnično pripravil devet obsežnih elabonoratov. Slovenija je bila razdeljena na devet makroregij: Visokogorski alpski svet, Zahodni predalpski svet, Ljubljanska kotlina, Submediteranski svet, Visoki kraški svet, Nizki kraški svet, Srednji in južni subpanonski svet, Vzhodni predalpski svet, severovzhodni predalpski svet in Severni subpanonski svet, te pa na mezoregije, ki so opisane na enoten in sistematičen način.

MIHA PAVŠEK

Slika 103: Franci Petek nad snežnimi lonci na zgornjem robu ledenika pod Skuto leta 1995. Snežne lonce, ki jim domačini iz bližnjega Matkovega kota pravijo tudi škafi, v ledu izdolbe voda, ki pada čez ostenje.

MIHA PAVŠEK

Slika 104: Ob oznaki za letnico 1948, ki je pomagala pri merjenju snežišča pod Skutinim ledenikom, je napis MEKO, ki pomeni začetna zloga priimkov prvih opazovalcev ledenika, Draga Mezeta in Dušana Koširja.

Regionalna geografska monografija Slovenije naj bi izšla v štirih knjigah, žal pa so denarna sredstva omogočala izdajo celotne monografije le v eni, čeprav obsežni knjigi, ki je izšla leta 1998 z naslovom Slovenija – pokrajine in ljudje.

Razvojni projekt izdelava signaturnega kataloga tematskih znakov na računalniku in računalniško generiranih kartah, katerega naročnik je bilo Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, je potekal leta 1994 in 1995. Sodelovala sta Drago Perko, ki je bil tudi vodja projekta, in Jerneja Fridl, poleg njiju pa še Dušan Petrovič in Dalibor Radovan z Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani. Namen projekta je bil omogočiti pripravo digitalnih grafičnih prikazov v aktih prostorskega planiranja. Kartografski znaki na ročno izdelanih kartah namreč niso bili neposredno uporabni za vnos v računalniške knjižnice, saj povezave računalniške kartografije z geografskimi informacijskimi sistemi, kjer se je mogoče odločati za različna merila in različne vsebine tiskanih zemljevidov, zahtevajo drugače oblikovane in pripravljene računalniške tematske znake. V začetni fazi projekta je bila zato izvedena inventarizacija znakov z obstoječih zemljevidov prostorskega planiranja, ki je predstavljala temelj za pripravo metodologije prikazovanja posameznih pokrajinskih sestavin, pojavov in procesov na zemljevidih srednjih meril. Rezultat raziskovalnega dela je bil hierarhično in sistematično urejen katalog računalniških kartografskih znakov za objekte in pojave osmih tematskih področij: kmetijstva, gozdarstva, vodnega gospodarstva, rudarstva, naravne in kulturne dediščine, naravnih virov, prometa in energetike.

V okviru projekta je Jerneja Fridl izdelala tudi obsežen elaborat o Metodologiji priprave računalniškega kataloga tematskih kartografskih znakov za potrebe prostorskega planiranja.

Applikativni projekt Poletna neurja leta 1994 v Sloveniji, ki ga je sofinancirala Republiška uprava za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo Republike Slovenije, je vodil Milan Orožen Adamič, sode-

lovali pa so še Matej Gabrovec, Milan Natek, Miha Pavšek in Drago Perko. Raziskave so temeljile na terenskem delu takoj po nesrečah, predvsem v Posavskem hribovju. Končni elaborat je sestavljen iz treh delov. Prvi je dobil naslov Kratek pregled neurij in njihove osnovne geografske značilnosti, drugi Neurje v porečju Bolske v noči med 28. in 29. junijem 1994, tretji pa Podrobnejši pregled neurij in njihove posledice na posameznih izbranih najbolj prizadetih območjih (Zasavje, Golnik, Litija).

Aplikativni projekt Geomorfološka inventarizacija Kamniško-Savinjskega regijskega parka je naročil Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Kranja. Vodila ga je Maja Topole, sodelovali pa so še Meta Ferjan, Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Marija Gorenšek, Mauro Hrvatin, Milan Natek, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko, Borut Peršolja, Franci Petek in Maruša Rupert, ki so v skladu z zakonskimi določili in geografskimi zakonitostmi določili smiselno mejo parka, nato pa na temelju obsežnega terenskega dela izdelali geomorfološko inventarizacijo regijskega parka, določili območja in objekte za zavarovanje ter stopnjo njihovega zavarovanja.

V aplikativni nalogi Analiza naravnih in družbenih možnosti razvoja šentruperške mikroregije, ki jo je izdelala Maja Topole, ter podobni nalogi Analiza naravnih in družbenih možnosti razvoja na območju naselij Budganja vas, Cvibelj, Prapreče, Stavča vas, Trebča vas, Zafara in Žužemberk, ki jo je izdelal Matej Gabrovec, so bile raziskane tiste naravne in družbene prvine pokrajine, ki najbolj vplivajo na razvoj teh dveh podeželskih območij. Nalogi je v okviru celostnega razvoja podeželja financiralo podjetje Studio 5.

Za Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije je Drago Perko pripravil nalogo Pregled in dopolnitve kratkih in uradnih imen držav, na temelju katere so bila standardizirana kratka in polna uradna imena držav v slovenskem jeziku. Standardizacija imen držav upošteva pravila slovenskega pravopisa, ki pravijo, da imena držav slovenimo (podomačujemo). Ker so sestavni deli nekaterih imen držav tudi osebna lastna imena in zemljepisna lastna imena, standardizacija upošteva še pravili, da osebna lastna imena načeloma ohranjamo, slovenimo pa med drugim imena znanih vladarskih rodov in svetnikov, ter da načeloma znana zemljepisna lastna imena slovenimo, manj znana pa ohranjamo v izvirni obliki z uporabo izvirnika za latinične pisave in prečrkovanja za nelatinične pisave.

Milan Orožen Adamič in Drago Perko pa sta za Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen izdelala nalogo Pregled imen naselij, za katero sta pripravila elaborata Uradna imena naselij v Sloveniji in Predlog uradnih imen naselij za sporna uradna imena naselij v Sloveniji. Sporna so bila predvsem imena z okrajšavo ali besedo »(del)«, na primer Št. Jurij ali Brezovec (del), in naselja z enakim imenom. V Sloveniji je bila leta 1995 namreč 8 % naselij, ki so imela enako ime. Od tega je bilo kar osem Pristav in osem Potokov, po sedem Dolenjih vasi, Brezij, Raven in Trnovcev ter po šest Selc, Logov, Laz, Planin, Brd, Gradišč, Javorij, Goric in Podgradov. Petnajst imen naselij se je pojavljalo po petkrat, 29 po štirikrat, 73 po trikrat, 329 imen naselij pa se pojavilo dvakrat.

Tega leta je pri založbi DZS izšel Krajevni leksikon Slovenije, ki je bil rezultat največjega projekta inštituta v letih 1994 in 1995, pri katerem so sodelovali vsi člani inštituta in številni zunanji sodelavci. Knjiga z opisi, slikami, preglednicami in zemljevidi predstavlja vsa slovenska naselja. Inštitut je izdelal 39 barvnih tematskih zemljevidov v merilu 1 : 100.000. Pri izdelavi je uporabil najmodernejšo metodologijo in tehnologijo povezovanja geografskega informacijskega sistema in računalniške tematske kartografije. Knjiga je bila širši javnosti predstavljeni 22. junija 1995 na Cekinovem gradu v Tivoliju v Ljubljani.

V oceni Krajevnega leksikona v Geografskem obzorniku (Natek 1995) piše:

»Novi Krajevni leksikon Slovenije so zasnovali, pripravili in uredili Milan Orožen Adamič, Drago Perko in Drago Kladič, izdala in založila pa DZS, d. d. v Ljubljani leta 1995 na 638 straneh formata 27 krat 36,5 cm.

Pregledna strokovna dela (npr. priročniki, slovarji, leksikoni, enciklopedije idr.) imajo posebno privlačno moč na Slovenskem. To se kaže med drugim v visokih nakladah in ponatisih. Nasploh velja slovenski človek za hvaležnega in izbirčnega naročnika oziroma kupca strokovnih knjig z najrazličnejših področij. V tem se kaže njegova nepotešena sla po spoznavanju in sprejemanju novega vedenja in znanja, po odkrivanju in razumevanju utripa vsakdanjega življenja in sploh po objektivnem in kar se da celost-

MAURO HRIVATIN

Slika 105: Miha Pavšek ugotavlja vrste kamnin ob podoru na Velikem Mangartu leta 1995.

Slika 106: Inštitut in založba DZS sta leta 1995 ustanovila znanstveno zbirko Geografija.

nem spremljanju in dojemaju dogodkov v okolju, v katerem dela in živi. To so tiste temeljne značilnosti, ki usmerjajo ljudi ali vsaj posamezne (izbrane) sloje prebivalstva k iskanju svojih »korenin«, ki so globoko zasidrane in vraščene v prenekaterih pokrajinskih značilnostih, pa v preteklih gospodarskih, socialnih, kulturnozgodovinskih in drugih razmerah. V vsem tem je nakopičena tista vznemirljiva in ne povsem racionalno razložena preteklost, ki je v človekovi podzavesti in je vsaj posredno prisotna pri premikih in usmeritvah družbenosocialnega razvoja in civilizacijskega napredka.

Krajevni leksikon je posebna zvrst strokovnega dela. Predstavlja sintezo številnih drobnih, regionalnogeografskih in domoznanskih členitev in obravnav posameznih območij. Naselja z vsemi svojimi tipičnimi sestavinami in razpoznavnimi funkcijami so postavljena v ospredje prikaza oziroma obravnave. Obča geografska lega in (mikro)položaj kraja v pokrajini z vsemi značilnimi in samosvojimi obeležji so tiste pokrajinske oznake, ki dajejo in odmerjajo vsakemu posameznemu naselju povsem konkretno veljavo in namembnost v okolju. Vloga in pomen naselja v pokrajini nista opredeljena enkrat za vselej, temveč se spreminjata in prilagajata vsakokratnim družbenogospodarskim spremembam, ki so zajele širša območja. Tudi zato je potrebno in koristno, da dobivamo pogostejši vpogled v naselbinsko omrežje, v spremenjen položaj posameznih krajev in njihovo funkcionalno vraščenost v temeljni pokrajinski sistem.

Podoba je, da so se tega zavedali tudi snovalci, pripravljalci in uredniki novega Krajevnega leksikona Slovenije (v nadaljevanju KLS), ki je pred nami. Njihov osnovni namen je bil predstaviti današnjo, najnovejšo podobo slovenskih naselij, obenem pa vsaj posredno opozoriti na tiste spremembe, ki so neposredno vplivale na funkcionalno in fiziognomsko preobrazbo naših krajev. Ob pregledovanju KLS se utrjuje spoznanje, da je tudi najnovejša knjiga o naših krajih primerljiva s prejšnjimi tovrstnimi deli (npr. Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937; Krajevni leksikon Slovenije I. do IV., Ljubljana 1968–1980), pa čeprav je zasnovan na sodobnih pogledih vloge in pomena naselij v regionalnopolokrajinski strukturi. Brez dvoma je tudi prikaz vseh 5981 naselij z vsemi njihovimi relevantnimi geografskimi, gospodarskimi, družbenosocialnimi, zgodovinskimi, umetnostnimi in drugimi oznakami

ter s spremljajočimi dopolnitvami v eni sami knjigi narekoval dolžino vsakega posameznega gesla. Ta so namenjena karakterističnim opisom vsakega posameznega kraja.

Vsebinska zasnova novega KLS prinaša v primerjavi s starejšimi nekaj novosti. Te izhajajo in so utemeljene ne samo s številnimi novejšimi geografskimi in drugimi dognanji s področja naše naselbinske kulture, temveč tudi z uveljavitvijo in možnostmi uporabe nove raziskovalne metodologije, ki je podprta s čedalje očitnejšim uveljavljanjem računalniške tehnologije, in sicer tudi na področju temeljnih geografskih raziskav. Vse to je omogočilo sestavljalcem in urednikom, da so vključili v delo, ki je tudi ilustrativno bogato in prikupno opremljeno, številne dopolnitve. Z njimi in s spremljajočim besedilom je mogoče zaznati vsakdanji utrip krajev in opredeliti njihovo pokrajinsko razsežnost.

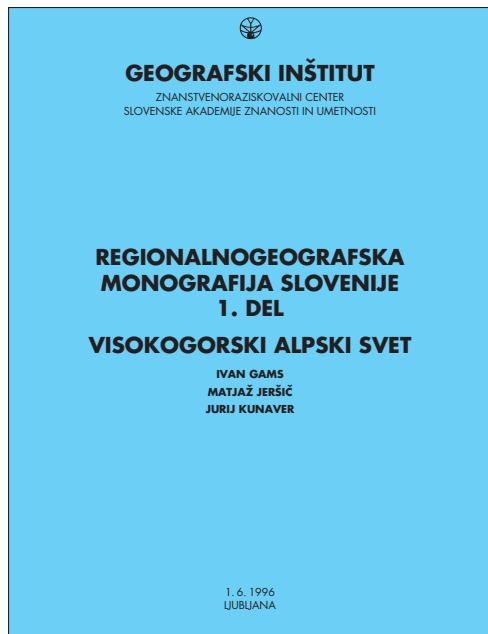
Spremno besedilo k izdaji KLS je napisal M. Kovač, organizacijski urednik DZS, medtem ko M. Orožen Adamič predstavlja njegovo celotno vsebinsko zasnovo in organizacijsko izpeljavo ter uredniško dodelavo. D. Perko v daljšem in preglednem prispevku prikazuje razporeditev in sestavo prebivalstva ter naselij, in sicer po makroregijah, nadmorski višini, gostoti, ekspoziciji, velikosti naselij itd. V. Drozg nazorno razčlenjuje oblike poselitve na Slovenskem. Predstavljene so geografske značilnosti kmečkih naselij in njihovi tipi, pa suburbana in urbana naselja ter mesta.

Za koristnimi in potrebnimi uvodnimi pojasnjevalnimi prispevki, ki nakazujejo prenekatero sodobno geografsko problematiko Slovenije in njenih pokrajin, je obsežen razdelek z naslovom Zemljevidi (strani 24 do 64). Uvodoma je objavljen zemljevid Naravnogeografske regije Slovenije. Izdelan je bil na osnovi podrobnejše regionalizacije naše države, ki so jo bili opravili I. Gams, D. Kladnik in M. Orožen Adamič. Karto s 94 regijami – pokrajinami (6 makroregij, 60 mezoregij in 40 mikro in submikroregij), ki je prva tako podrobna členitev slovenskega ozemlja, sta izdelala M. Orožen Adamič in D. Perko s sodelavci Geografskega inštituta ZRC SAZU. Sledijo barvne tematske karte v merilu 1 : 100.000, ki so bile v celoti izdelane v digitalni obliki. Osnova, prikaz reliefa, ki je z barvno lestvico razčlenjen v 22 višinskih pasov, je bila napravljena na podlagi stometrskega digitalnega modela reliefa Geodetske uprave Republike Slovenije in dopolnjena z več kot 4000 podatki državnih kart (v merilu 1 : 5000 ali 1 : 10.000). Na kartah so označene lokacije vseh 5981 obravnavanih naselij, njihova velikost po številu prebivalcev, osnovno hidrografske in prometno omrežje, vodne površine, letališča, nadmorske višine pomembnejših vrhov. Poleg tega so na zemljevidih odtisnjeni simboli fotoaparatorov, ki opozarjajo na fotografijo naselja. Fotografija je nazorna dopolnitev predstavitve kraja.

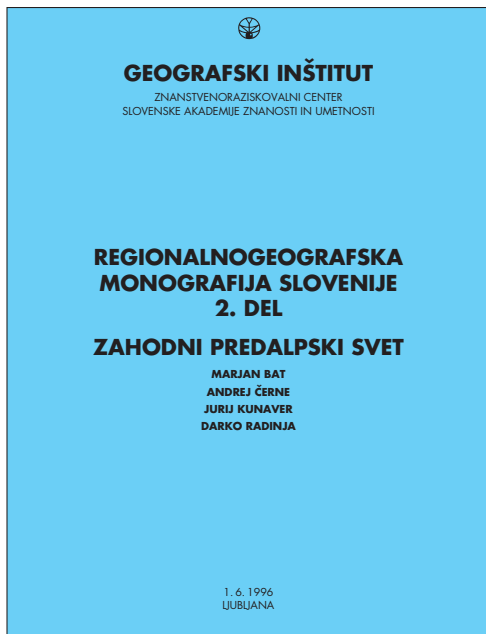
Osrednji del KLS (Besedilo in slike, strani od 65 do 448) je namenjen predstavitvi naših krajev. Predstavljena in opisana so po abecednem zaporedju. Opis vsakega naselja je sestavljen iz dveh delov. V prvem so podane njegove »osebne« karakteristike. Za imenom kraja sta v oklepaju navedena njegov položaj oziroma Gauß-Krügerjevi koordinati njegove lege na zemljevidu in njegova zaporedna, identifikacijska številka, ki je odtisnjena tudi na desnem robu preglednice s statistično dokumentacijo. Sledi mestniška (lokativna) oblika imena naselja z ustreznim predlogom, v oklepaju pa je tudi srednja višina kraja. Za vsak kraj je navedena njegova pridevniška izpeljanka in množinska oblika imena za prebivalstvo; v oklepaju pa je zapisano število stalnih prebivalcev ob zadnjem popisu leta 1991.

V drugem delu so nakazani geografski, gospodarski, socialni, zgodovinski in drugi vidiki in značilnosti krajev. Zarisana sta njegova geografska lega in pokrajinska pripadnost, predstavljeni so posamezni sestavni deli (zaselki) kraja, njegova (predvsem) današnja gospodarska struktura, infrastrukturna opremljenost in funkcija v pokrajini. Naznačeni so tisti zgodovinski podatki, ki so trajno zarisani v fiziognomski strukturi kraja, ali pa so imeli širšo pokrajinsko veljavo. Ob sklepu so navedeni nekateri znani in znameniti Slovenci in drugi, ki so kakorkoli povezani s posameznim krajem.

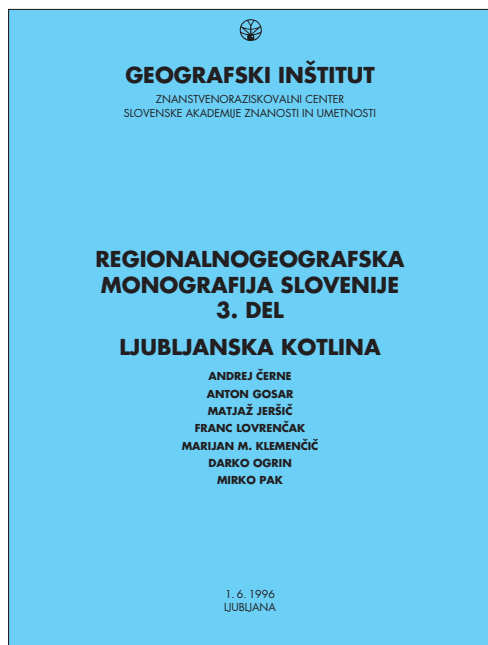
Zadnji del knjige (Preglednice, strani od 449 do 638), je namenjen izbranim statističnim podatkom. Za vsako naselje je na razpolago največ 45 podatkov, ki jih moremo strniti v nekaj vsebinskih sklopov, kot so: geografska lega in položaj (naravnogeografska regija, spodnja, srednja in zgornja nadmorska višina), upravno-politična členitev (pripadnost dosedanji in novi občini, občinsko središče, funkcionalna in ulična členitev krajev ter njihova infrastrukturna opremljenost). Demografska statistika prinaša podatke o številu prebivalcev za sedem izbranih popisnih obdobj (1869, 1890, 1931, 1961, 1971, 1981 in

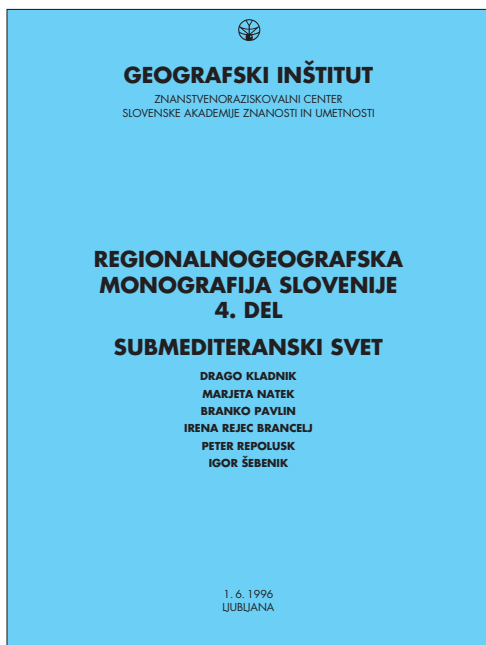
Slika 107: Prvi elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 105 strani.

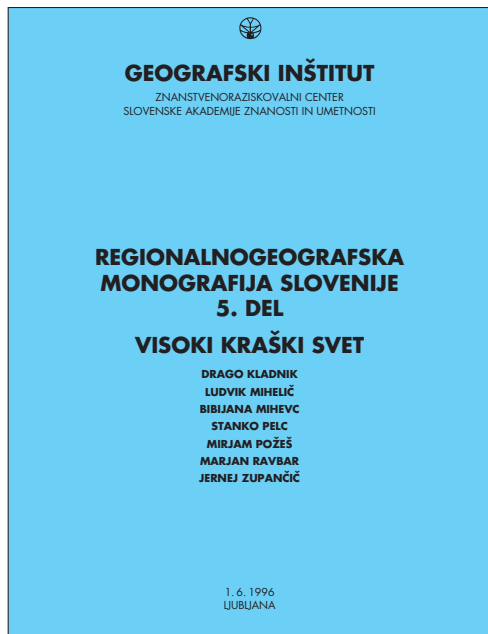
Slika 108: Drugi elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 101 stran.

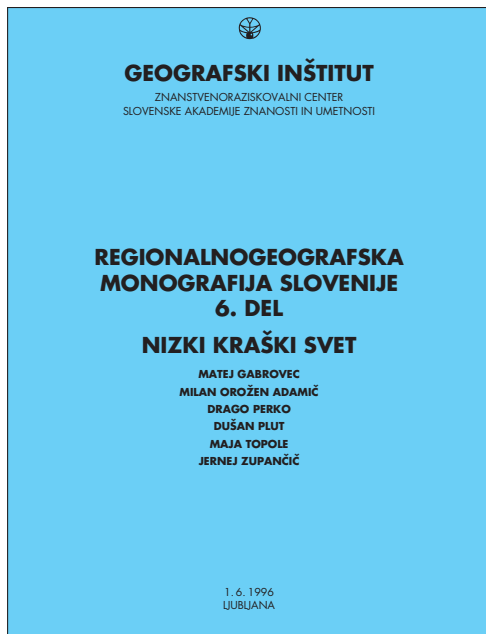
Slika 109: Tretji elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 124 strani.

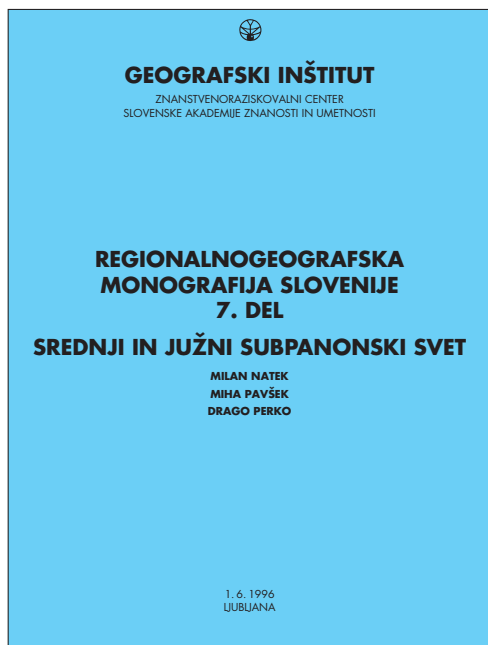
Slika 110: Četrty elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 136 strani.

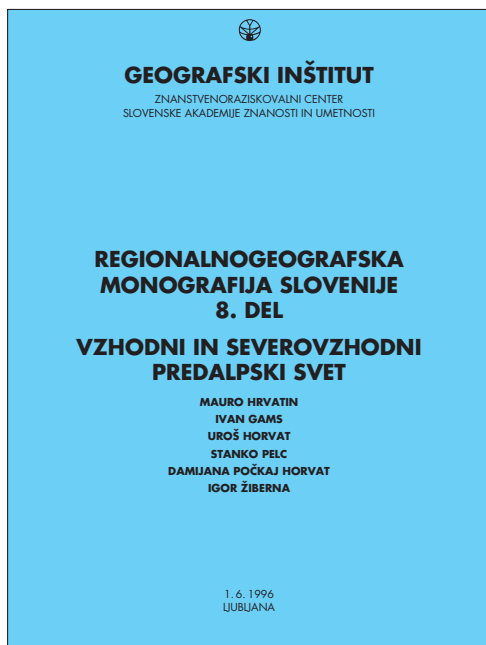
Slika 111: Peti elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 182 strani.

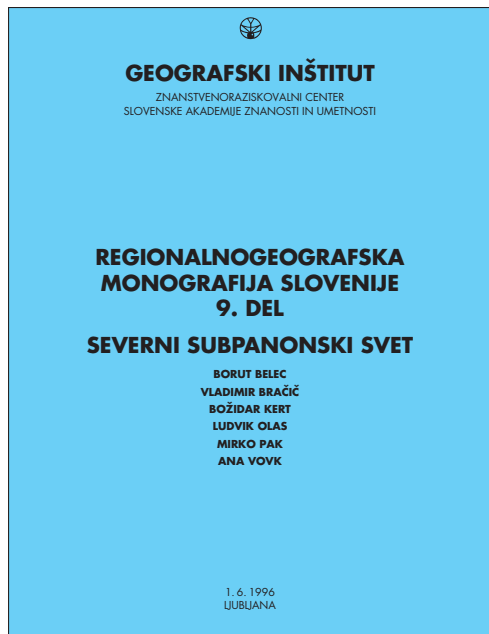
Slika 112: Šesti elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 106 strani.

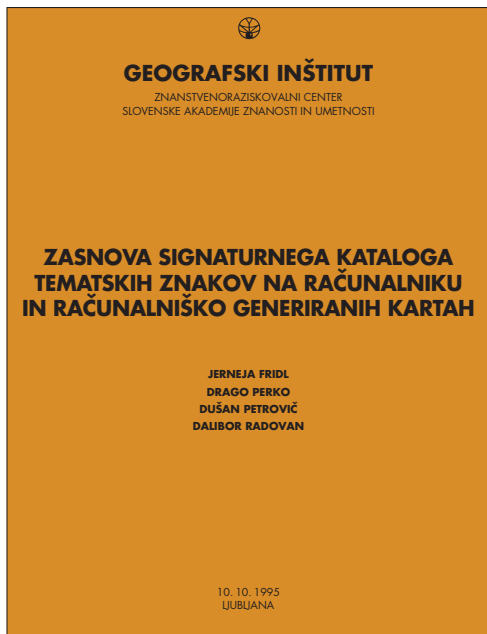
Slika 113: Sedmi elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 67 strani.

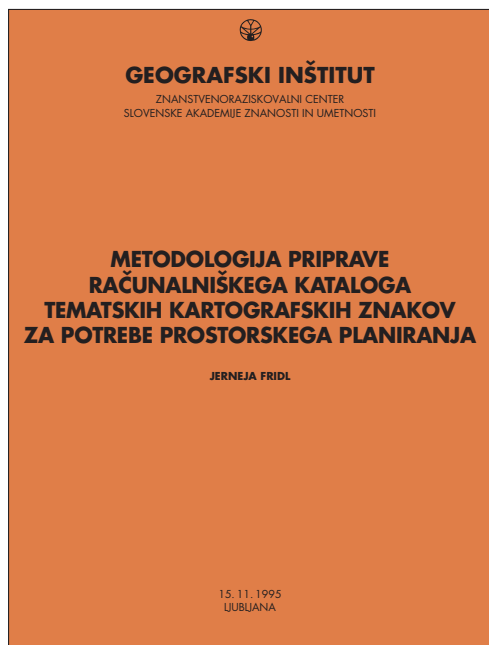
Slika 114: Osmi elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 134 strani.

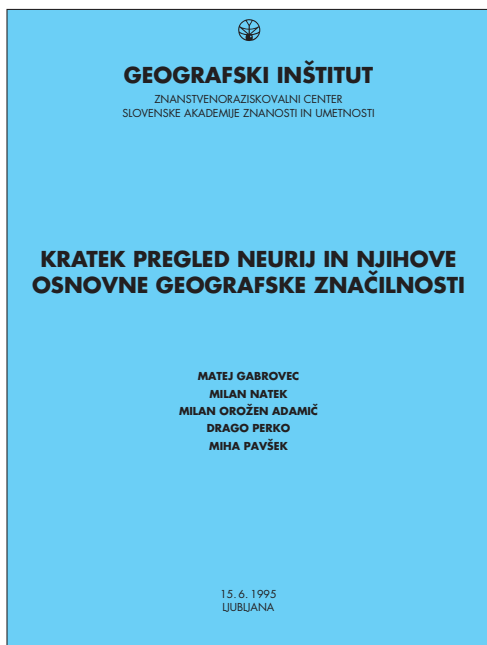
Slika 115: Deveti elaborat Regionalne geografske monografije Slovenije ima 208 strani.

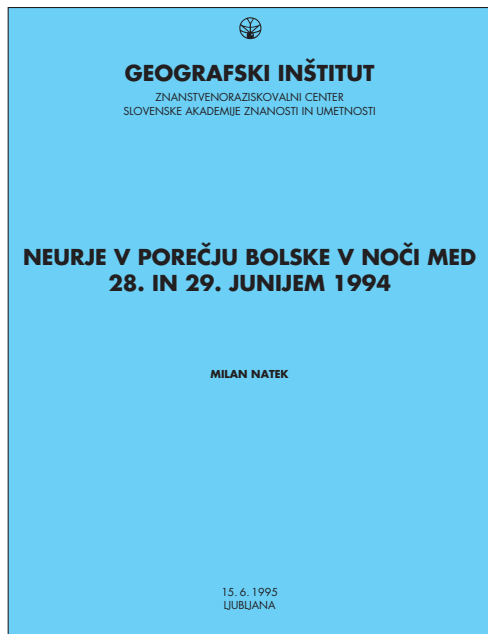
Slika 116: Elaborat Zasnova signaturnega kataloga tematskih znakov ... ima 173 strani.

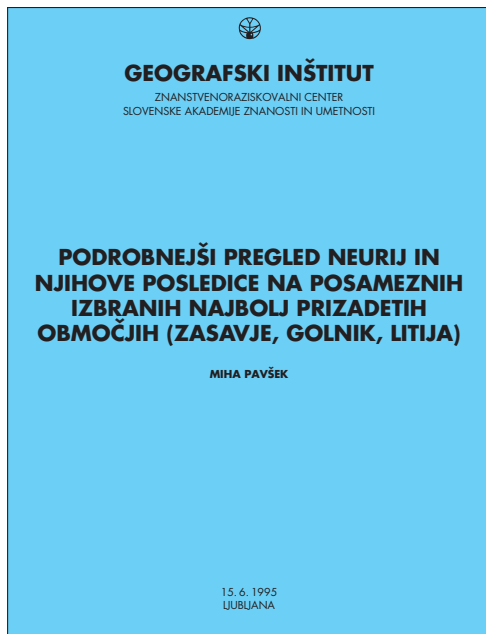
Slika 117: Elaborat Metodologiji priprave računalniškega kataloga ... ima 158 strani.

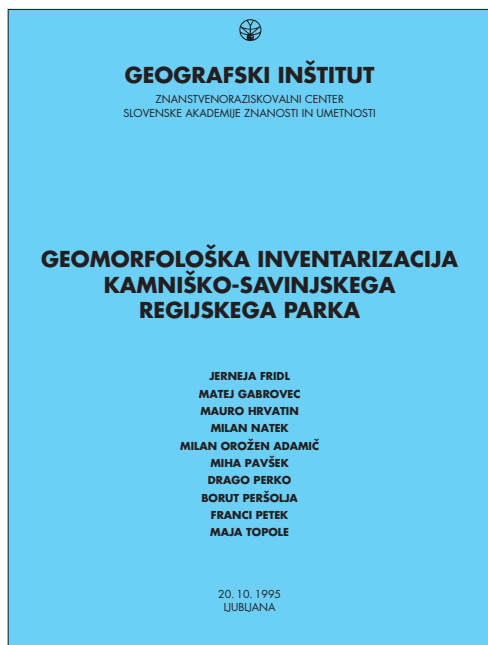
Slika 118: Elaborat Kratek pregled neurij in njihove osnovne geografske značilnosti ima 16 strani.

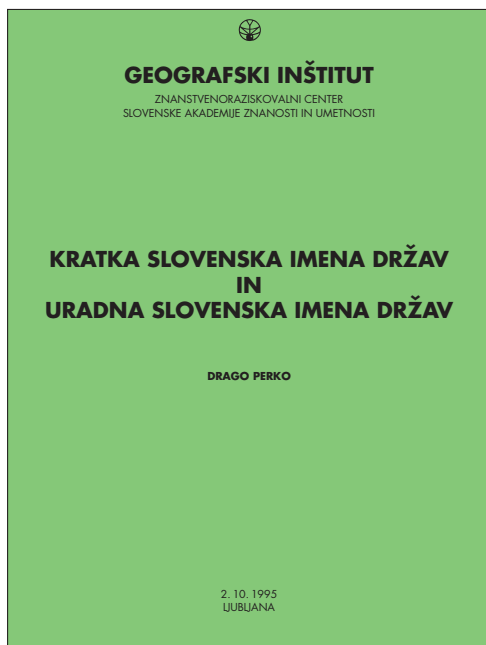
Slika 119: Elaborat *Neurje v porečju Bolske v noči med 28. in 29. junijem 1994* ima 45 strani.

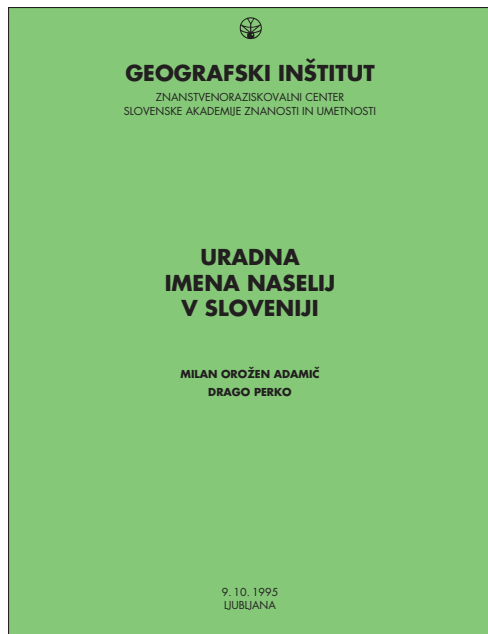
Slika 120: Elaborat *Podrobnejši pregled neurij in njihove posledice ...* ima 58 strani.

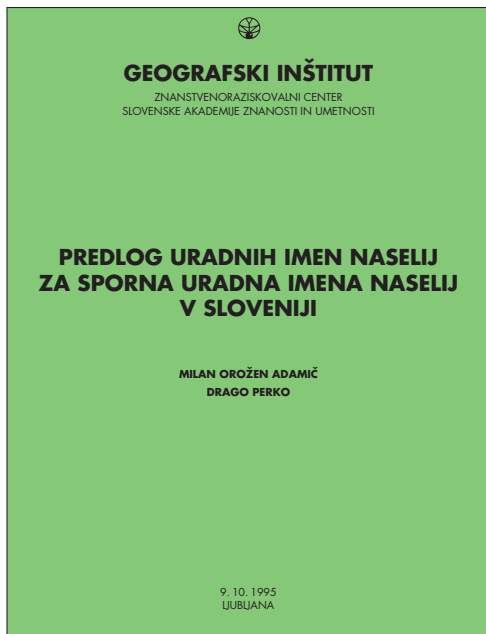
Slika 121: Elaborat *Geomorfološka inventarizacija Kamniško-Savinjskega ...* ima 164 strani.

Slika 122: Elaborat *Kratka slovenska imena držav in uradna slovenska imena držav* ima 13 strani.

Slika 123: Elaborat Uradna imena naselij v Sloveniji ima 132 strani.

Slika 124: Elaborat Predlog uradnih imen naselij za sporna uradna imena naselij ... ima 27 strani.

1991), prikazuje intenziteto rasti števila prebivalcev v obdobju od 1931 do 1961 in od 1961 do 1991 ter zaposlitveno strukturo po osnovnih panogah dejavnosti. Skratka, za vsako naselje je na razpolago kopica temeljnih podatkov, ki ne služijo samo za najrazličnejše primerjave med kraji, temveč predstavljajo tisto osnovno in minimalno gradivo za kakršnokoli samostojno razglabljanje in prikazovanje njihovih razvojnih teženj in dosedanjih družbenogospodarskih usmeritev. Na zadnjih dveh straneh so predstavljene vse današnje občine z osnovnimi prebivalstvenimi podatki za zadnjih stodvajset let.

Med novostmi KLS je tudi ta, da je opremljen s 492 barvnimi fotografijami pomembnejših in značilnih naselij ter s 7 barvnimi tematskimi kartami. Urednik slikovnega gradiva je bil M. Pavšek, ki je skupaj z D. Kladnikom sestavil besedilo k slikam.

Najnovejši KLS je pomembno in dragoceno temeljno delo, ki ponuja osnovne in najrazličnejše informacije o vseh naših naseljih, njihovem razvoju in njihovi funkcionalni razčlenjenosti ter vpetosti tako v ožji kakor tudi v širši pokrajinski sistem. Delo, ki je plod večletnega zavzetega in načrtnega dela številnih sodelavcev, združenih okrog ožjega uredniškega in redakcijskega kolegija (M. Orožen Adamič, D. Perko in D. Kladnik), je dokaz pomembne znanstvenostrokovne vloge in kulturnoizobraževalnega poslanstva današnje geografije na Slovenskem. V knjigi, ki je izšla na sam predvečer našega državnega praznika – Dneva državnosti in ob petdesetletnici DZS, so združeni ustvarjalna zavzetost, organizacijska sposobnost, sodobna tehnološka razgledanost po tisku, privlačna likovna (grafična) opremljenost, predvsem pa poznavanje in razumevanje knjigotrških želja in potreb. Zato sem prepričan, da predstavljeno delo ni ne prvo in ne zadnje, in da bodo v naslednjih letih nova dela polnila naše knjižne police in razveseljevala bralce in zadovoljne uporabnike. Tudi v tem je eno izmed trdnih zago-

Slika 125: Krajevni leksikon Slovenije, temeljno slovensko geografsko delo, na 640 straneh prinaša opise vseh slovenskih naselij s slikami, preglednicami in zemljevidi.

KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE

tovil, da opravlja slovenska geografija svoje temeljno poslanstvo in si z njim zagotavlja trdnejšo osnovo za svoj nadaljnji in vsestranski razmah.«

Hkrati s knjigo je izšel tudi Mali atlas Slovenije, o katerem v Geografskem obzorniku (Fridl 1995) piše: »Mali atlas Slovenije, ki so ga naročniki Krajevnega leksikona Slovenije prejeli kot darilo DZS ob izidu knjige, ni dobil imena zaradi manjšega formata zvezka, kot bi lahko pričakovali, temveč zaradi svoje jedrnatosti. Celotna vsebina je sicer predstavljena na 32-ih straneh, vendar bralec v njem dobi odgovore na najpogostejša vprašanja, ki si jih zastavlja o naši deželi. Večina pomembnih podatkov o Sloveniji je razvidna iz zemljevidov in preglednic.

Mali atlas Slovenije so zasnovali in pripravili avtorji Krajevnega leksikona Slovenije: Drago Kladnik (Inštitut za geografijo v Ljubljani) ter dr. Milan Orožen Adamič in dr. Drago Perko (Geografski inštitut ZRC SAZU). V uvodu Drago Perko predstavlja značilnosti posameznih pokrajin, ki se prepletajo na majhnem koščku naše dežele. Položaj in vlogo Slovenije v Evropi nakazujeta fizična in politična karta Evrope v merilu 1 : 15.000.000. Sledijo preglednice s podatki o pomembnejših slovenskih vrhovih, jamah, breznih, slapovih, rekah, jezerih ter temperaturah in padavinah. S tehnološkega vidika je v knjigi najpomembnejše delo Fizičnogeografski zemljevid Slovenije, ki je rezultat računalniške obdelave digitalnega modela reliefa. Z večletnim razvojem geografskega informacijskega sistema, ki ga razvija Geografski inštitut ZRC SAZU, in s pomočjo podatkov Geodetske uprave Republike Slovenije sta Drago Perko in Milan Orožen Adamič izpopolnila senčenje površja Slovenije na osnovi ekspozicij in naklonov reliefa. Na ta podatkovni sloj sta bila nanešena še sloja z višinskimi pasovi in rečnim omrežjem. Na ta način je prikaz reliefa bistveno bolj plastičen kot pri ročnem sistemu senčenja. Tako je nastal prvi splošnogeografski zemljevid Slovenije, ki je v celoti rezultat računalniške izdelave, od obdelave podatkov do priprave filmov za tisk, brez dodatnih klasičnih ročnih postopkov. V slovenski geografiji pomeni prelomnico pri prehodu s klasično pripravljenih tematskih kart na računalniško tematsko kartografijo.

Preglednice, ki sledijo, vsebujejo podatke o številu prebivalcev v Sloveniji po novih občinah. Vsekakor gre za izvirno in novo ponazoritev stanja, saj so vsi popisi od leta 1869 do leta 1991 prirejeni na nove občine. Enako velja tudi za podatke o številu prebivalcev v vseh večjih naseljih. Stran 14 prikazuje danes uveljavljene mestne grbe, tudi tiste, ki so nastali šele po osamosvojitvi Slovenije.

Mali atlas Slovenije zaključujeta dvostranska splošna topografska karta Slovenije v merilu 1 : 500.000 Geodetskega zavoda Slovenije in splošna topografska karta Slovenije Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo FGG v merilu 1 : 300.000, ki je natisnjena v štirih delih. Slednja je opremljena tudi z indeksnim kazalom.«

Ob koncu leta je izšla še zgoščenka Krajevni leksikon Slovenije, pri kateri je sodelovalo računalniško podjetje Amebis. Tudi o zgoščenki je pisal Geografski obzornik (Hrvatini 1996 b):

»... Ob nakupu je zgoščenka varno shranjena v lično izdelani škatli, ki navzven spominja na knjigo. Inštalacija programa je hitra in preprosta, poleg solidnega računalnika pa zahteva še programsko okolje MS Windows 3.1. ali 95.

Vsebina zgoščene ni povsem identična z vsebino knjige. Uvodna besedila iz knjige so izpuščena, vsebino preglednice, ki zaključuje knjigo, pa nadomeščajo diagrami in sličice (ikone) pri opisih posameznih naselij. Tako krožna diagrama kažeta delež zaposlenih po posameznih sektorjih ter okvirno starostno strukturo, s stolpci pa je prikazano spreminjanje števila prebivalcev ob popisih med leti 1869 in 1991. Opremljenost kraja je razvidna na osnovi dvainvajsetih sličic.

Jedro zgoščene tvori tematski digitalni zemljevid ter seveda opisi vseh 5982 naselij, kolikor jih je trenutno v Sloveniji. Pri večjih in pomembnejših naseljih je priložena tudi barvna fotografija. Ob opisu posameznega kraja se vedno pojavi tudi manjši zemljevid Slovenije iz katerega je razvidna lega izbranega kraja.

Slika 126: Hkrati s Krajevnim leksikonom Slovenije je izšel Mali atlas Slovenije z opisom slovenskih makroregij, zemljevidi Slovenije v različnih merilih in nekaterimi statističnimi podatki.

MALI ATLAS SLOVENIJE

Največja prednost računalniške izdaje Krajevnega leksikona Slovenije je nedvomno možnost iskanja željenih podatkov po najrazličnejših ključih, ki jih lahko med seboj tudi poljubno kombiniramo. V hipu lahko izvemo, kateri kraji izbrane občine imajo tako ali drugačno šolo, trgovino, gostišče itd. Nič težje ni iskanje posameznih besed, ki se pojavljajo med besedilom. Če se nam zdi opis posameznega kraja pomanjkljiv, ga dopolnimo in vsebino dodatka shranimo na naš trdi disk. Ob ponovnem pregledu opisa se bo na ekranu izpisal tudi naš dodatek.

Sezname in opise krajev ter fotografije je mogoče natisniti. Prav tako lahko poljubne dele besedila prenesemo v kak drug program, na primer v urejevalnik besedil.

Delo z zgoščenko je enostavno in ne zahteva več kot osnovno obvladovanje računalnika. Hitrost branja in iskanja željenih podatkov je vsaj ob boljšem računalniku več kot zadovoljiva, saj nobena operacija ne traja dlje kot nekaj sekund. Zaradi bogate vsebine in preproste uporabe pričakujemo, da bodo po zgoščenkah z veseljem posegali vsi radovedni ljubitelji geografije in računalništva. «

Ker je bil Krajevni leksikon Slovenije velika prodajna uspešnica, je založba DZS skupaj z inštitutom ustanovila netržno znanstveno zbirko Geografija. Prva v zbirki je izšla knjiga Dušana Pluta z naslovom *Brez izhoda? Svetovni okoljski procesi*. Javnosti je bila predstavljena 19. oktobra 1995 v Zemljepisnem muzeju Slovenije v Ljubljani.

V Zemljepisnem muzeju Slovenije je bila tudi predstavitev zemljevida Relief Slovenije v merilu 1 : 250.000, in sicer 18. decembra 1995. S pomočjo stometrskega digitalnega modela reliefa Slovenije sta ga v digitalni tehnologiji izdelala Drago Perko in Milan Orožen Adamič. Glavna odlika zemljevida, ki ga je oblikoval Matjaž Vipotnik, so lepo vidne makrogeomorfološke in mezogeomorfološke oblike slovenskega površja. V oceni zemljevida v Geografskem obzorniku (Rejec Brancelj 1996) med drugim piše:

»... Zemljevid je namenjen predvsem uporabi v šolah in pri znanstvenih raziskavah.

Gre za tematski zemljevid, ki prikazuje relief Slovenije v merilu 1 : 250.000. Osnova zanj so bili podatki stometrskega digitalnega modela reliefa Geodetske uprave Republike Slovenije. Ta vsebuje za vso Slovenijo podatke o nadmorskih višinah presečišč mreže 100 krat 100 m. Na podlagi teh podatkov so bili izračunani stometrski višinski pasovi, zemljevid jih vsebuje 23, od –100 m do 2100 m in več, in na njih temelji barvna lestvica. Senčenje je bilo izvedeno z izračuni ekspozicij in naklonov, kar poudarja razgibanost površja. To senčenje pa ni običajno, tako kot ga poznamo v klasični kartografiji, ampak je določeno s posebno metodo hkratnega upoštevanja naklonov in ekspozicij, ki jo je originalno razvil dr. Drago Perko, in omogoča poudarjen prikaz makro in mezo reliefnih oblik. Zemljevid je v celoti pripravljen računalniško, saj je bilo le tako mogoče obdelati množice podatkov, enakovredno vrednotiti pojave in s tem dobiti dokaj objektivno sliko površja ter pripraviti barvne izvlečke in filme za tisk. Pri izdelavi zemljevida niso bili potrebni nobeni klasični ročni postopki. Zato zemljevid Relief Slovenije predstavlja prelomnico pri prehodu iz klasično pripravljenih tematskih kart v računalniško tematsko kartografijo. S tem pa se postavlja ob bok podobnim dosežkom v mednarodnem okviru.

Rezultat kombinacije vseh treh že omenjenih kazalcev in osnovnih podatkov je izredno plastičen prikaz površja Slovenije, kjer lepo izstopijo osnovne pokrajinske enote, nekatere tektonske prelomnice, vršaji, gorske pregrade, kraška polja idr. Morda se zdijo nekatere razlike, zaradi izbrane barvne lestvice, preveč poudarjene, vendar v celoti nazorno prikažejo raznolikost površja Slovenije. Pokažejo njeno veliko reliefno energijo, še bolje kot doslej pa izstopijo temeljne enote oziroma reliefni tipi: visokogorje, hribovje, gričevje, planote, kotline in ravnine. Poudarjene so lega Slovenije na stičišču velikih geografskih enot, kar ji daje tolikšno raznolikost, njena prehodnost in njena odprtost v vse smeri, ki jo je zaznamovala tako v zgodovinskem kot v družbenem razvoju. Zaradi razgibanosti in raznolikosti je površje v Sloveniji zelo pomembna pokrajinska sestavina, ki odločilno vpliva na številne naravnogeografske, pa tudi družbenogeografske razmere. Ob reliefnem zemljevidu bo mogoče lepo pojasniti intenzivnost burje v Vipavski dolini, izdatnost padavin v Bohinjskih gorah, razporeditev in obseg najkakovostnejših kmetijskih zemljišč, najugodnejših vinogradniških območij in leg itd. Enostavneje bo razložiti nastanek cestnega križa v Sloveniji, primernost za poselitve in vpliv na gospodarstvo v posameznih pokrajinah. V pomoč bo lahko pri razlagi principov regionalizacij in tipizacij površja. Spoznanja, ki jih je doslej omo-

gočilo le opazovanje tridimenzionalnega reliefa, potovanje ali terensko delo v izbranih pokrajinah, bodo v veliki meri razvidna z novega zemljevida.

Zemljevidu je dodana rečna mreža, ki naj bi imela sicer zgolj orientacijski značaj, žal pa pri njenem izboru in prikazu niso bili tako dosledno upoštevani kriteriji kot pri površju. Tako so prikazani vodotoki različnih redov, nekateri istega reda pa so izpuščeni. To pozornega opazovalca zmoti in po nepotrebnem razočara. Zaradi različnih virov za digitalizacijo hidroloških elementov se na nekaj mestih rečna mreža ne ujema povsem z dnem dolin oziroma mejo države.

Predstavljena karta bo gotovo izredno dobrodošla pri pouku geografije v šolah, saj nudi številne možnosti za njeno uporabo. Verjetno bo zemljevid našel uporabnike tudi izven geografskih krogov. Omeniti je treba še to, da digitalni zemljevid omogoča tudi nadgradnjo vsebine. Z dodajanjem posameznih podatkovnih slojev (naselij, prometnic, imen, regionalizacije idr.) nastane celovit zemljevid Slovenije, prirejen za geografske in druge potrebe. Avtorja za dosedanje napore pri pripravi zemljevida nedvomno zaslužita pohvalo in pozornost strokovne geografske javnosti ... «

Raziskovalci inštituta so leta 1995 objavili 366 bibliografskih enot, se udeležili 5 domačih in mednarodnih srečanj ter imeli 15 predavanj.

Pomembnejši dogodki tega leta so bili še: Matej Gabrovec je 7. julija z uspešnim zagovorom naloge Relief in raba tal na dolomitnih območjih v Sloveniji postal doktor znanosti, Maja Topole pa je 3. oktobra z uspešnim zagovorom naloge Geokološki pogoji za kmetijstvo in poselitev v Mirnski dolini postala doktorica znanosti, na inštitutu se je zaposlil raziskovalec Mauro Hrvatin, izšel je štirintrideseti zvezek Geografskega zbornika za leto 1994.

10.5.4. LETO 1996

Z ostankom dohodka iz leta 1995 je inštitut pokril še zadnji del izgube iz kriznega leta 1993 in nadaljeval s posodabljanjem raziskovalne in računalniške opreme. Pridobil je temeljni projekt Geografska mikrorregionalizacija Slovenije, projekt naravne in kulturne dediščine Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto ter aplikativne projekte in naloge Geomorfološka inventarizacija območja Kraškega regijskega parka, Gazetteer imen naselij v Sloveniji, Seznam predlogov novih uradnih imen za sporna uradna imena naselij v Sloveniji, Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen, Pokrajine v Sloveniji, Šolski atlas, Kulturatlas Europa – Slowenien (Kulturni atlas Evrope – Slovenija) in Digitalni model reliefa okolice Slovenije ter se vključil v naloge Veliki atlas sveta, Veliki splošni leksikon, Šolski zemljevid Slovenije v merilu 1 : 500.000 in Tematske karte za Enciklopedijo Slovenije.

Inštitutski raziskovalci in zunanji sodelavci inštituta so nadaljevali delo pri projektih in nalogah Kulturne pokrajine v Sloveniji, Pregled zemljepisnih imen s topografske karte v merilu 1 : 25.000, Splošna geografska monografija Slovenije in Nacionalni atlas Slovenije.

Končani so bili aplikativni projekti in naloge Potresna ogroženost in varstvo pred potresi, Geokologija Spodnjega Podravja s Prlekijo, Temeljne sestavine rasti števila prebivalcev v obdobju 1961–1995, Analiza vzrokov in posledic suše v izjemno sušnih letih 1983, 1992 in 1993 s poudarkom na kmetijstvu, Geomorfološka inventarizacija območja Kraškega regijskega parka, Pokrajinske značilnosti območja Mestni log S14 med Kočevjem in Dolgo vasjo, Gazetteer imen naselij v Sloveniji, Seznam predlogov novih uradnih imen za sporna uradna imena naselij v Sloveniji, Digitalni model reliefa okolice Slovenije, Priročni krajevni leksikon Slovenije in Veliki atlas sveta.

Triletni aplikativni projekt Potresna ogroženost in varstvo pred potresi, ki sta ga naročili Ministrstvo za znanost in tehnologijo ter Ministrstvo za obrambo, je potekal v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani in Zavodom za raziskavo materiala in konstrukcij v Ljubljani. Na inštitutu ga je vodil Milan Orožen Adamič, sodelovali pa so še Meta Ferjan, Drago Perko in Maruša Rupert. S pomočjo geografskega informacijskega sistema je bila določena potresna ogroženost prebivalstva, naselij in občin v Sloveniji, raziskane pa si bile tudi geografske značilnosti slovenskih potresnih območij.

MIHA PAVŠEK

Slika 127: Leta 1996 je bil ledenik pod Skuto skoraj povsem razgaljen, saj je na njegovi površini ostalo le nekaj manjših krp srena, snežnih ostankov zadnje redilne dobe. Spodnji rob ledenika se je z nižjega, položnejšega sveta že povsem umaknil v strmejši, pred soncem skriti del krnice.

MIHA PAVŠEK

Slika 128: Leto dni mlajši pogled navzgor na spodnji konec ledenika pod Skuto. Skrajni konec ledenika se spreminja v odvisnosti od števila snežnih plazov, ki so se sprožili nad ledenikom. Stare oznake z letnicami so za novejšje meritve zaradi zmanjšanja ledenika skoraj neuporabne.

V okviru dveletnega aplikativnega projekta Možnosti regionalnega razvoja Spodnjega Podravja, ki so ga financirali Ministrstvo za znanost in tehnologijo ter nekatere občine Spodnjega Podravja, je inštitut pripravil elaborat Geoekologija Spodnjega Podravja s Prlekijo, pri katerem so sodelovali Meta Ferjan, Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Marija Gorenšek, Mauro Hrvatin, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko, Maruša Rupert in Maja Topole, ki so s pomočjo geografskega informacijskega sistema povezali najpomembnejše naravne sestavine pokrajine, določili 19 tipov pokrajin in ugotovili ogroženost teh tipov zaradi potresov, poplav in zemeljskih plazov, ter elaborat Temeljne sestavine rasti števila prebivalcev v obdobju 1961–1995, v katerem je Milan Natek predstavil raziskavo rodnosti, umrljivosti, naravnega prirastka, priselitev, odselitev in selitvenega prirastka med letoma 1961 in 1995 na območju enajstih občin Spodnjega Podravja s Prlekijo.

V dveletnem aplikativnem projektu Suša v kmetijstvu – ogroženost, vrednotenje in zmanjšanje posledic je inštitut sodeloval s Kmetijskim inštitutom Slovenije. Milan Natek je preučil vzroke in posledice suše v letih 1983, 1992 in 1993, ki so bila še posebej sušna.

Dveletni aplikativni projekt Geomorfološka inventarizacija območja Kraškega regijskega parka, ki ga je naročil Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica, je vodil Matej Gabrovec, sodelovali pa so še Meta Ferjan, Jerneja Fridl, Marija Gorenšek, Mauro Hrvatin, Drago Perko in Maruša Rupert. V končnem elaboratu je predstavljeno območje predvidenega regijskega parka na matičnem Krasu. Splošni regionalnogeografski opis obsega osnovne informacije o površju, podnebjju, vodovju, prsti, rastju, prebivalstvu, naseljih in gospodarstvu. Osrednji del je namenjen predstavitvi geoloških in geomor-

foloških razmer. Geološki del sestavljajo poglavja o stratigrafiji ter litološki in tektonski zgradbi, v geomorfološkem delu pa prikazu reliefnega razvoja sledi podrobna geomorfološka predstavitev stičnega krasa pri Ocizli in Divaškega Krasa. Sklepni del elaborata je posvečen prikazu rabe tal po posameznih zemljiških kategorijah. V ospredju so zlasti spremembe v rabi tal po katastrskih občinah med letoma 1961 in 1994. Podrobno so predstavljene tudi temeljne značilnosti kraških melioracij v preteklosti in novejšem času. Tradicionalna raba tal v prvi polovici 19. stoletja in danes je preučena na primeru kmetijskih zemljišč v okolici Hudega Loga in Tubelj pri Komnu. Elaborat vključuje več preglednic ter barvnih fotografij in zemljevidov, med drugim pregledni zemljevid morfoloških enot na Krasu v merilu 1 : 100.000.

Dveletno aplikativno nalogo Pokrajinske značilnosti območja Mestni log S14 med Kočevjem in Dolgo vasjo je naročilo podjetje Populus. Vodil jo je Drago Perko, sodelovali pa so še Meta Ferjan, Miha Pavšek in Maruša Rupert, ki so s pomočjo geografskega informacijskega sistema obdelali relief, kamnine, vode, prsti in rastle ter določili geokološke enote.

Za Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen so Matej Gabrovec, Milan Orožen Adamič in Drago Perko pripravili Gazetteer imen naselij v Sloveniji, v katerem so ugotovili sprejemljivost uradnih imen naselij, ločili sporna in nesporna uradna imena ter pripravili nova imena za sporna imena naselij, Matej Gabrovec in Drago Perko pa sta na temelju tega elaborata pripravil še elaborat Seznam predlogov novih uradnih imen za sporna uradna imena naselij v Sloveniji, ki je bil predložen v razpravo vsem občinam v Sloveniji.

Iz gradiva za poglavje o prebivalstvu v okviru Splošne geografske monografije Slovenije je Drago Perko pripravil dva elaborata: Geografija prebivalstva na ozemlju današnje Republike Slovenije med letoma 1869 in 1991 ter Pokrajine in slovensko prebivalstvo v zamejstvu.

Pri enoletni razvojni nalogi Digitalni model reliefa okolice Slovenije, ki jo je finančno podprla Založba Mladinska knjiga, so sodelovali Meta Ferjan, Jerneja Fridl, Drago Perko in Maruša Rupert. Rezultat naloge je senčenje reliefa za celotno območje, ki ga pokrivata karti Slovenije v merilu 1 : 250.000 in 1 : 400.000, nov barvni reliefni zemljevid Slovenije z okolico v različnih merilih ter barvna in črno-bela reliefna podlaga za različne tematske zemljevide.

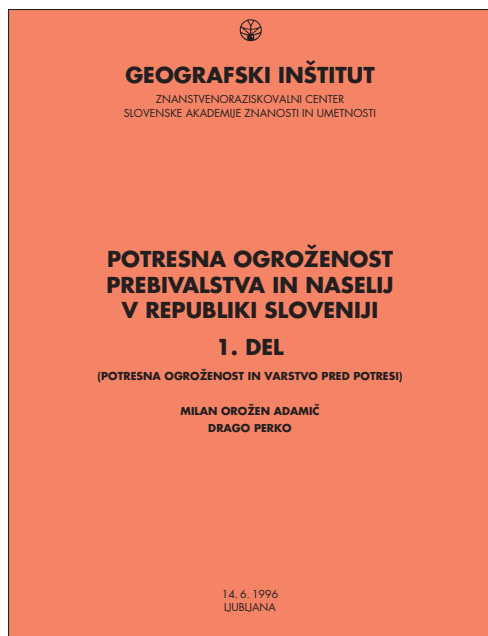
V Geografskem obzorniku je bil predstavljen pomen digitalnega modela reliefa okolice Slovenije (Fridl in Perko 1996):

»Digitalna tematska kartografija doživlja v svetu in pri nas izreden razmah. Po osamosvojitvi naše države se je skokovito povečalo število tematskih zemljevidov Slovenije, ki jih potrebujejo državni organi, izobraževalne in znanstvene institucije ter časopisne in založniške hiše.

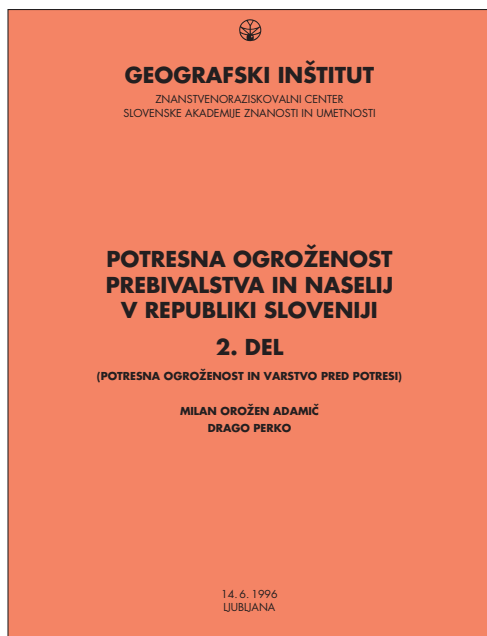
V površinsko razgibani Sloveniji je eden od najpogostejših sestavnih delov oziroma slojev tematskih zemljevidov prav relief, saj pomembno vpliva na ostale naravne, pa tudi mnoge družbene sestavine pokrajine.

Najbolj plastično in nazorno predstavimo relief s senčenjem. Običajno senčimo tako, da upoštevamo hkrati ekspozicijo (lega glede na stran neba) in naklon površja. Poenostavljeno rečeno so najbolj svetle severne in ravne lege, najbolj temne pa južne in strme lege. Pri klasični kartografiji se je senčilo ročno po sicer točno določenih pravilih, vendar je bila vselej prisotna tudi subjektivnost posameznega kartografa. Pri digitalni kartografiji pa računalnik s pomočjo posebnih matematičnih postopkov, običajno v okviru geografskega informacijskega sistema, iz digitalnega modela reliefa, ki vsebuje geokodirane, torej prostorsko natančno opredeljene podatke o nadmorskih višinah, določi ekspozicijo in naklon površja za izbrano prostorsko enoto.

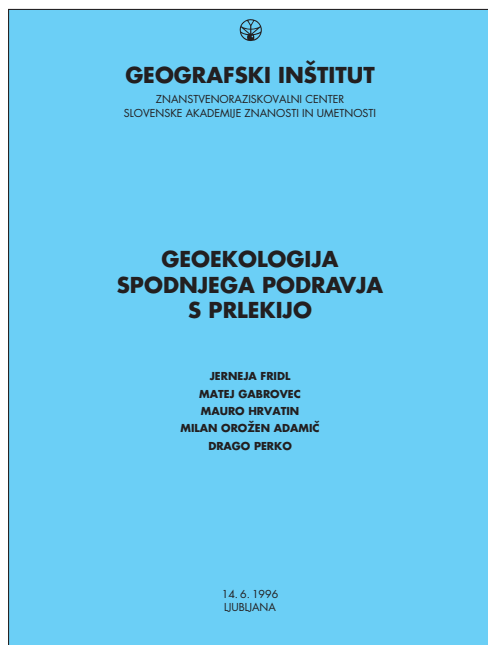
Na Geografskem inštitutu ZRC SAZU smo že leta 1994 s pomočjo stometrskega digitalnega modela reliefa Geodetske uprave Republike Slovenije pripravili digitalni tematski zemljevid reliefa Slovenije in ga zaradi različnih potreb in zahtev izdelali v več barvnih in črno-belih različicah. Ker za sosednje države digitalnih podatkov o nadmorskih višinah nismo imeli na razpolago, je okolica ostala prazna in je Slovenija na teh tematskih zemljevidih videti kot nekakšen otok, saj se vsi podatki končajo na državni meji. Za tiste tematske zemljevide, ki se nanašajo izključno na Slovenijo, to ni moteče, morda je celo bolj nazorno. Mnogi pojavi pa niso omejeni le na državno ozemlje, temveč segajo tudi na območja izven

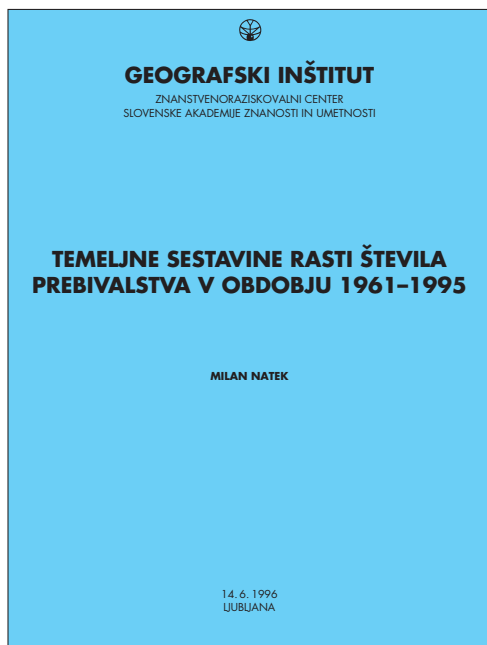
Slika 129: Prvi del elaborata Potresna ogroženost prebivalstva in naselij... ima 196 strani.

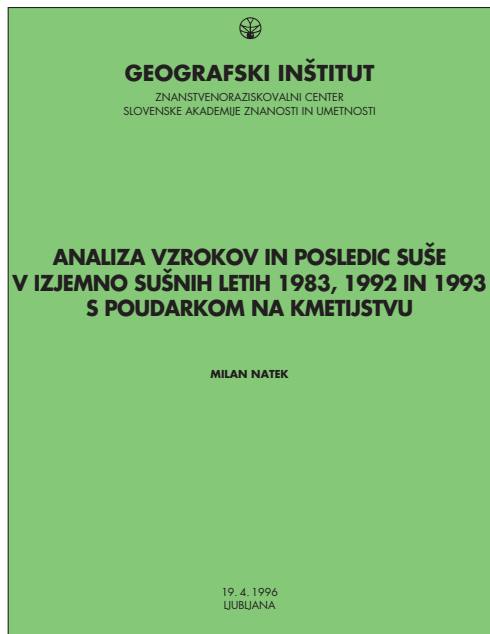
Slika 130: Drugi del elaborata Potresna ogroženost prebivalstva in naselij... ima 164 strani.

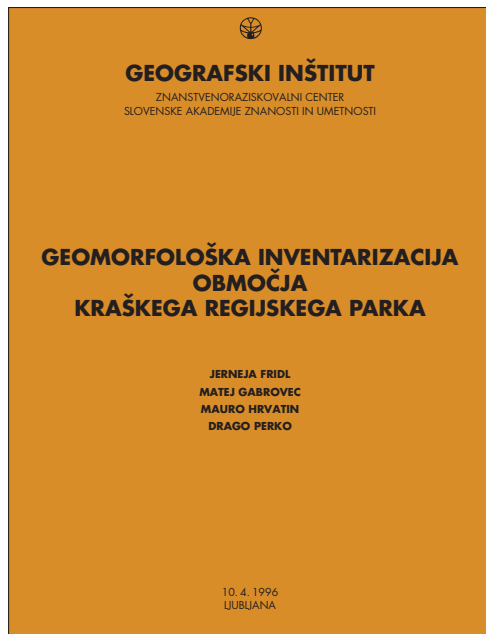
Slika 131: Elaborat Geoekologija Spodnjega Podravja s Prlekijo ima 80 strani.

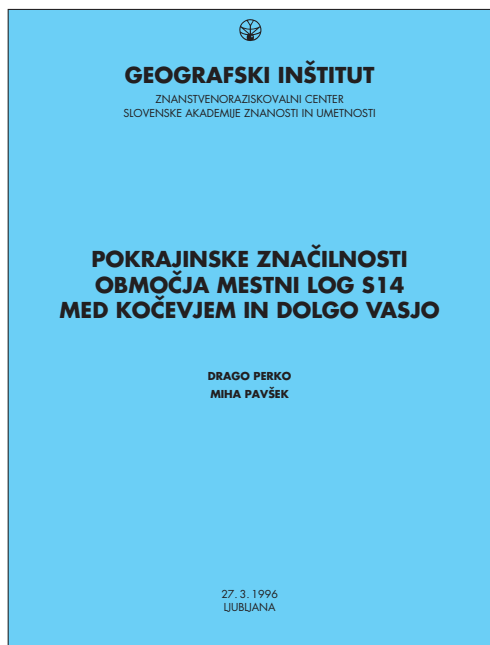
Slika 132: Elaborat Temeljne sestavine rasti števila prebivalcev... ima 22 strani.

Slika 133: *Elaborat Analiza vzrokov in posledic suše ... ima 31 strani.*

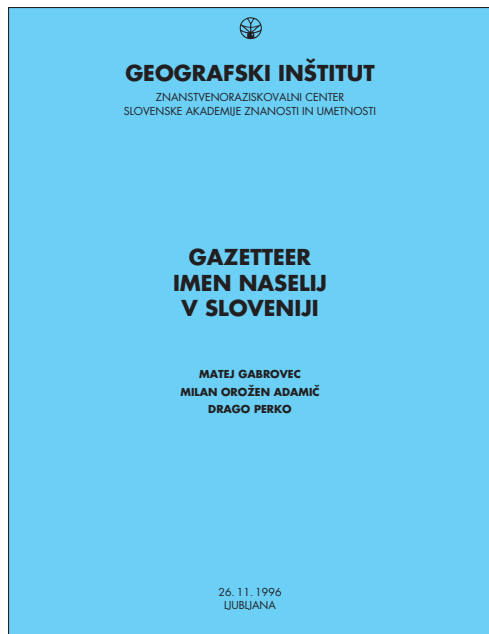
Slika 134: *Elaborat Geomorfološka inventarizacija ... Kraškega regijskega parka ima 100 strani.*

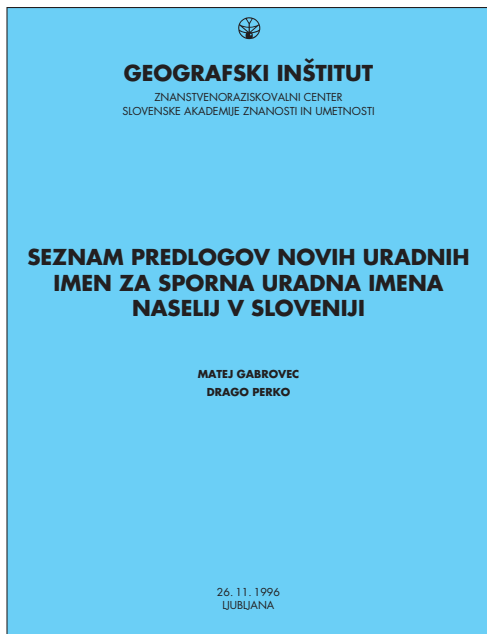
Slika 135: *Elaborat Pokrajinske značilnosti območja Mestni log ... ima 23 strani.*

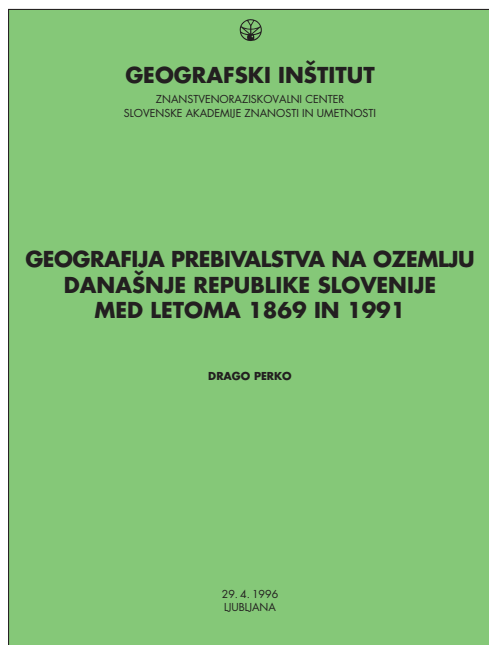
Slika 136: *V zborniku haškega svetovnega kongresa so tudi prispevki šestih članov inštituta.*

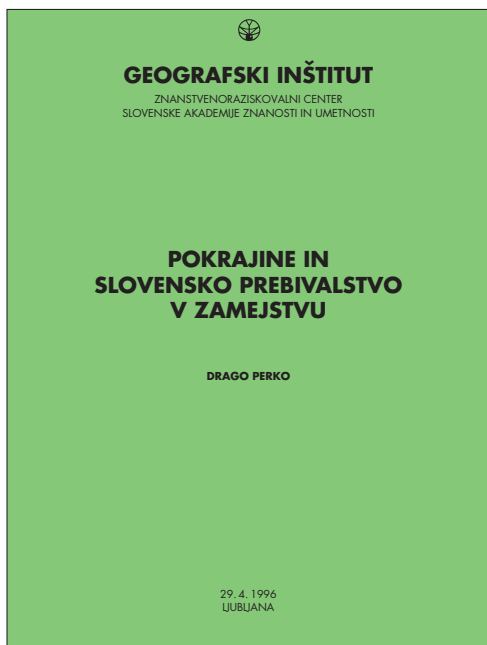
Slika 137: Elaborat Gazetteer imen naselij v Sloveniji ima 85 strani.

Slika 138: Elaborat Seznam predlogov novih uradnih imen ... ima 20 strani.

Slika 139: Elaborat Geografija prebivalstva ... današnje Republike Slovenije ... ima 52 strani.

Slika 140: Elaborat Pokrajine in slovensko prebivalstvo v zamejstvu ima 17 strani.

slovenskih meja. Z vključevanjem naše države v evropske združevalne procese se potrebe po tovrstnih tematskih prikazih le še povečujejo.

Ker v doglednem času še ne bo mogoče dobiti ustreznega digitalnega modela reliefa za sosednje države, smo se s sodelavci odločili, da ga izdelamo sami, in to za območje, ki ga vsebujejo pregledne karte Geodetske uprave Republike Slovenije v merilu 1 : 400.000. Ta izsek pokriva celotno slovensko narodnostno ozemlje, ki je večkrat zanimivo tudi za prikazovanje geografskih in zgodovinskih tematik.

Zapis podatkov o nadmorskih višinah zunaj Slovenije v računalniško, digitalno obliko se je nekoliko razlikoval od zajemanja nadmorskih višin za Slovenijo, ki so ga opravile geodetske službe in je zahteval večletno delo in večje število usposobljenih kadrov. Odločili smo se za digitalizacijo plastnic z ekvidistanco 100 m za hribovite predele in 25 m za ravnine, nekatera reliefno kočljiva območja pa smo morali digitalizirati še bolj natančno. Vsaki plastnici smo pripisali ustrezno nadmorsko višino, posebej pa smo morali določiti še višine vrhov, iztekov dolin in nekaterih drugih reliefno izpostavljenih točk. Po desetih mesecih zajemanja višinskih podatkov smo imeli pripravljeno osnovno podatkovno bazo. Z interpolacijo smo nato vsakemu hektarju površja (celica 100 krat 100 m) določili povprečno nadmorsko višino in tako dobili toliko natančen stometriški digitalni model reliefa okolice Slovenije, da smo ga lahko uporabili za izračun ekspozicij in naklonov posameznih celic ter posredno tudi za določitev ustreznih nians sivih tonov, s čimer smo dosegli plastičen prikaz reliefa. Tako pripravljena reliefna datoteka ni le dobra podlaga za prikaz najrazličnejših tematik na zemljevidih Slovenije in njenega narodnostnega ozemlja, temveč tudi pomembna podatkovna baza za splošne prostorske analize.

Na priloženih zemljevidih so prikazane nekatere različice starega barvnega reliefa Slovenije ter novega črno-belega in barvnega reliefa Slovenije z okolico. «

V okviru naloge Priročni krajevni leksikon Slovenije, ki jo je finančno podprla založba DZS, so Meta Ferjan, Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Marija Gorenšek, Mauro Hrvatin, Milan Natek, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko, Maruša Rupert in Maja Topole pripravili zgoščeno različico besedila in preglednic Krajevnega leksikona Slovenije, dodali naglase za imena naselij, pripravili zgodovino spreminjanja imen slovenskih naselij po letu 1945 ter izdelali 39 barvnih tematskih zemljevidov v merilu 1 : 145.000, kjer so uporabili najmodernejšo metodologijo in tehnologijo povezovanja geografskega informacijskega sistema in računalniške tematske kartografije.

Novosti Priročnega leksikona Slovenije glede na leto dni starejši Krajevni leksikon Slovenije so opisane v Geografskem obzorniku (Hrvatin 1996 a):

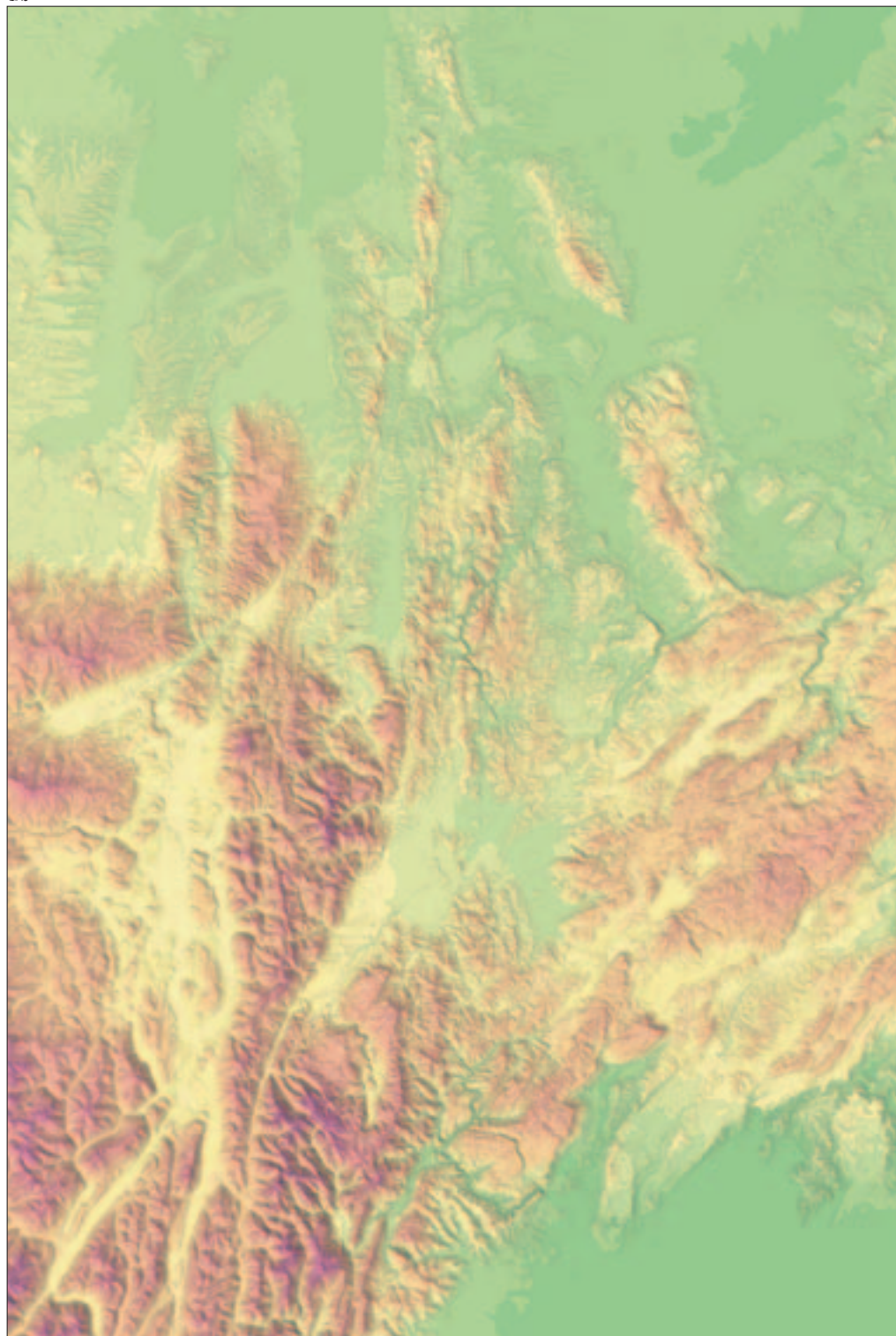
»... Novi, Priročni krajevni leksikon Slovenije je po formatu za polovico manjši od svojega predhodnika, prav tako pa je skoraj prepolovljeno število strani. Če upoštevamo dejstvo, da leksikone najpogosteje uporabljamo kot dodaten pripomoček tedaj, ko imamo sicer opravka že z množico drugih virov, je odločitev za bolj priročno izdajo vsekakor pravilna. Predhodna, velika izdaja Krajevnega leksikona Slovenije je namreč tako razsežna, da zase zahteva kar celo mizo.

Uvodni del novega leksikona je močno zgoščen. Kratki predstavitvi in besedilu o razporeditvi naselij sledi zemljevid naravnogeografskih regij Slovenije ter vrsta digitalnih zemljevidov v merilu 1 : 140.000 z vrisanimi naselji. Jedro leksikona predstavljajo opisi lege in raznovrstnih značilnosti vseh 5981 naselij Slovenije, ki so bila ob zadnjem uradnem popisu prebivalstva leta 1991 vpisana v register Zavoda Republike Slovenije za statistiko. Imenu naselja sledi v oklepaju koordinata lege naselja na zemljevidu, nato pokrajina, v kateri leži naselje, in še nova občina. Sledi peti sklon naselja s srednjo nadmorsko višino v oklepaju, pridevniška oblika in ime za prebivalce, za katerim je v oklepaju navedeno število prebivalcev ob popisih leta 1931, 1961 in 1991. Novost so dodani naglasi pri imenu naselja, imenu naselja v petem sklonu, pridevniški obliki imena in imenu za prebivalce naselja. Naglasi so povzeti večinoma po leksikonu »Slovenska krajevna imena« Cankarjeve založbe. Pomembno novost pred-

Slika 141: Ena od črno-belih različic reliefa Slovenije z okolico v merilu 1 : 1.300.000. ► 130

Slika 142: Ena od barvnih različic reliefa Slovenije z okolico v merilu 1 : 1.300.000. ► 131

stavlja pregled sprememb imen ter uradne in drugačne ureditve slovenskih naselij med letoma 1948 in 1995. Knjigo sklene pregled uporabljene literature in virov.

V primerjavi z velikim Krajevnim leksikonom Slovenije ima priročna izdaja krajši uvodni del in je brez barvnih fotografij. Uporabniki bodo najbrž še najbolj pogrešali preglednice, v katerih so po naseljih podani podatki o opremljenosti, številu prebivalcev ob posameznih popisih, deležu zaposlenih po posameznih sektorjih in podobno. Nova izdaja ima nekoliko manjši obseg tudi zaradi mehkih platnic, ki pa so plastificirane in zato učinkovito varujejo vsebino knjige, na primer na izletu.

Čeprav je nova različica krajevnega leksikona Slovenije v primerjavi s prvotno izdajo precej okrnjena, predvsem glede bogate slikovne opreme, manj pa glede vsebine, je prav zaradi svoje priročnosti toliko bolj dobrodošla. Po njej bodo konec koncev radi posegali tudi tisti, ki jih je od nakupa razkošne izdaje odvrgla previsoka cena. «

Leta 1996 je pri založbi DZS izšel tudi Veliki Atlas sveta, dopolnjena izdaja Velikega družinskega atlasa sveta iz leta 1992. Posodobljeno in popravljeno priredbo so pripravili Drago Kladnik, Milan Orožen Adamič in Drago Perko. Ob izidu je Geografski obzornik zapisal (Orožen Adamič 1996):

»... Novi Veliki atlas sveta je dopolnjena izdaja Velikega družinskega atlasa, ki ga je DZS, v sodelovanju s številnimi domačimi geografi, pripravila leta 1992 ob oblikovanja Republike Slovenije. Ta atlas temelji na izjemni kartografiji strokovnjakov inštituta De Agostini iz Novare, obsežnem enciklopedičnem delu, številnih podatkih v preglednicah in skoraj 100.000 gesel velikem imenskem kazalu. V pripravi tega doslej največjega atlasa, ki je bil kdajkoli natisnjen v slovenščini, so sodelovali številni geografi in drugi sodelavci Geografskega inštituta ZRC SAZU, Inštituta za geografijo, Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU, Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za arhitekturo gradbeništvo in geodezijo, Geodetskega zavoda in vrsta drugih ustanov ter posameznikov.

Veseli nas, da smo uspeli pripraviti posebno disketo, ki je priložena vsaki številki Geografskega obzorika. Na disketi je program, ki vsebuje poleg predstavitve vsebine Velikega atlasa sveta tudi podatkovno zbirko o državah sveta in še nekaterih območjih. Ta program ima povsem praktično uporabno in informativno vrednost. Podatki o državah sveta se spreminjajo, pač tako kot se spreminja življenje. Prižadevali smo si, da bi v podatkovno bazo vgradili kar najnovejše informacije. Podatke smo, kjer se je le dalo, tudi časovno poenotili...«.

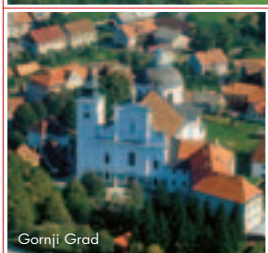
V Haagu na Nizozemskem je bil od 4. do 10. avgusta 1996 že 28. mednarodni geografski kongres (28th International Geographical Congress). Udeležilo se ga je šest članov inštituta, ki so imeli sedem predavanj. V knjigi povzetkov konferenčnih prispevkov so izšli Tematske karte v Nacionalnem atlasu Slovenije (Thematic maps of the national atlas of Slovenia) avtorice Jerneje Fridl, Zemljevid osončenosti Slovenije (Insolation map of Slovenia) avtorja Mateja Gabrovca, Grosupeljski kras (The karst of Grosuplje) avtorja Maura Hrvatina, Potresna ogroženost Ljubljane (Earthquake threat in Ljubljana) avtorja Milana Orožna Adamiča, Geografske značilnosti snežnih plazov v Julijskih Alpah (Geographical characteristics of avalanches in Julian Alps) avtorja Mihe Pavška, Ekspozicije površja v Sloveniji (Relief aspects in Slovenia) avtorja Draga Perka in Zgoščenka Krajevni leksikon Slovenije (CD-ROM Lexicon of Slovenian places) avtorjev Milana Orožna Adamiča in Draga Perka. Inštitut je za kongres pripravil tudi odmevno razstavo Geografija v Sloveniji.

Tega leta je bilo tudi 17. zborovanje slovenskih geografov, in sicer od 23. do 26. oktobra na Ptuj. Udeležili so se ga Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Mauro Hrvatina, Milan Natek, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko in Maruša Rupert. V 445 strani obsežnem zborniku z naslovom Spodnje Podravje s Prlekijo in podnaslovom Možnosti regionalnega in prostorskega razvoja so Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Mauro Hrvatina, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek in Drago Perko objavili prispevek Tipi

Slika 143: Priročni krajevni leksikon Slovenije je skrčena, a tudi dopolnjena različica leto dni starejše- ga Krajevnega leksikona Slovenije.

PRIROČNI KRAJEVNI LEKSIKON *SLOVENIJE*

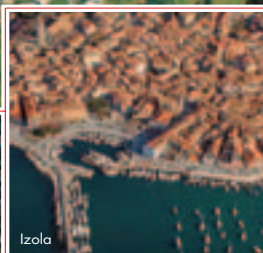
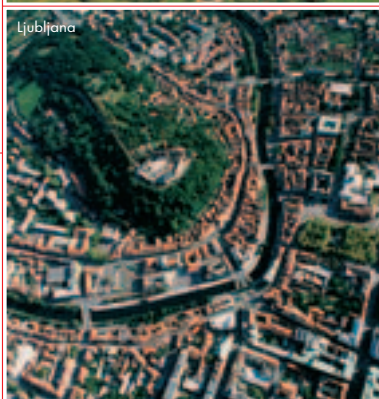
Bovec

Ljubljana

Gornji Grad

Dragonja vas

Izola

Arja vas

Slika 144: Veliki atlas sveta je posodobljena in dopolnjena različica Velikega družinskega atlasa sveta iz leta 1992.

pokrajini in naravne nesreče, Milan Natek pa Temeljne sestavine rasti števila prebivalstva v obdobju 1961–1995.

Na simpoziju Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 1995–1996, ki je bil 28. in 29. novembra, so sodelovali Matej Gabrovec, Milan Orožen Adamič in Drago Perko.

Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije, ki je imela to leto 6 se-stankov, je med drugim pripravila standardizirana kratka neuradna, kratka uradna in polna uradna ime-na držav v slovenskem jeziku, ki jih je kot standard SIST ISO 3166:1996 sprejel in izdal Urad Republike Slovenije za standardizacijo pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo. Standardizirana ime-na so bila objavljena tudi v Geografskem obzorniku (Perko 1996 a, str. 20–27; Perko 1996 b, str. 18–26).

Raziskovalci inštituta so leta 1996 objavili 391 bibliografskih enot, se udeležili 7 domačih in med-narodnih srečanj ter imeli 53 predavanj.

Pomembnejši dogodki tega leta so bili še: na inštitutu se je zaposlila mlada raziskovalka Mimi Urbanc, Milan Orožen Adamič in Drago Perko sta bila gosta pri predsedniku Republike Slovenije ob predstavi-tvi projekta Nacionalni atlas Slovenije, izšla sta petintrideseti in šestintrideseti zvezek Geografskega zbornika za leti 1995 in 1996.

10.5.5. LETO 1997

V tem letu je inštitut pridobil temeljni projekt Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer, aplikativne projekte in naloge Imenik uradnih imen naselij v Sloveniji, Pregled slovenskih ekso-nimov, Slovenske občine in Šolski zemljevid Slovenije v merilu 1 : 500.000 ter se s podprojektom Geo-grafija Kraškega parka Timav vključil v mednarodni projekt Kraški park Timav.

Inštitutski raziskovalci in zunanji sodelavci inštituta so nadaljevali delo pri projektih in nalogah Geograf-ska mikroregionalizacija Slovenije, Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto, Kulturne pokrajine v Sloveniji, Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen, Pregled zemljepisnih imen s topografske karte v merilu 1 : 25.000, Splošna geografska monografija Slovenije, Pokrajine v Sloveniji, Geografski šol-ski atlas, Geografski (Nacionalni) atlas Slovenije in Tematske karte za Enciklopedijo Slovenije.

Končani so bili aplikativni projekti in naloge Geografija Kraškega parka Timav, Imenik naselij v Slo-veniji, Pregled slovenskih eksonimov, Kulturni atlas Evrope – Slovenija (Kulturatlas Europa – Slowe-nien), Veliki splošni leksikon in Šolski zemljevid Slovenije v merilu 1 : 500.000.

Podprojekt Geografija Kraškega parka Timav je v okviru mednarodnega, slovensko-italijanskega projekt Phare vodil Drago Perko, sodelovali pa so še Meta Ferjan, Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Mau-ro Hrvatini in Maruša Rupert. Pripravljen je bil geografski informacijski sistem za območje bodočega kraš-kega parka Timav. Raziskovalci so na temelju terenskega dela opravili analizo naravnogeografskih sestavin območja parka in pripravili geoekološko sintezo. Največji poudarek so dali geomorfološkim procesom in oblikam ter jih povezali s tradicionalno rabo tal.

Kot strokovna podlaga za delo Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen sta bila končana dva elaborata. Matej Gabrovec in Drago Perko sta izdelala Imenik uradnih imen naselij v Sloveniji, ki vse-buje preglednice z uradnimi imeni naselij, šifro naselja, imenom občine, šifro občine in predlaganimi novimi imeni naselij za sporna imena naselij, Milan Orožen Adamič pa je pripravil Pregled slovenskih eksonimov, ki prinaša slovenske eksonime, torej slovenska in podomačena oziroma slovenjena zem-ljepisna imena zunaj območja, kjer ima slovenski jezik status uradnega jezika. Dodani so tudi prevodi tujih zemljepisnih imen. Preglednica slovenskih eksonimov vsebuje povzetek indeksov vseh slovenskih atlasov in podobnih pomembnih publikacij, ki so izšle med letoma 1991 in 1997. Preglednica je temelj za prihodnjo standardizacijo slovenskih eksonimov.

VELIKI ATLAS SVETA

DRUGA,
POPRAVLJENA IZDAJA

MATEJ GABROVEC

Slika 145: Triglavski ledenik so 4. septembra 1997 merili Matej Gabrovec, Mauro Hrvatini, Peter Frantar in Mimi Urbanc. Ker pa je bilo septembra zelo sončno in toplo vreme, sta Matej Gabrovec in Mimi Urbanc ponovila meritve 24. oktobra in ugotovila, da se je na zgornjem robu ledenik glede na leto 1995 na vzhodnem delu umaknil za okoli pol metra in na zahodnem delu za dva metra, na spodnjem robu pa samo od septembra povsod za okoli dva metra.

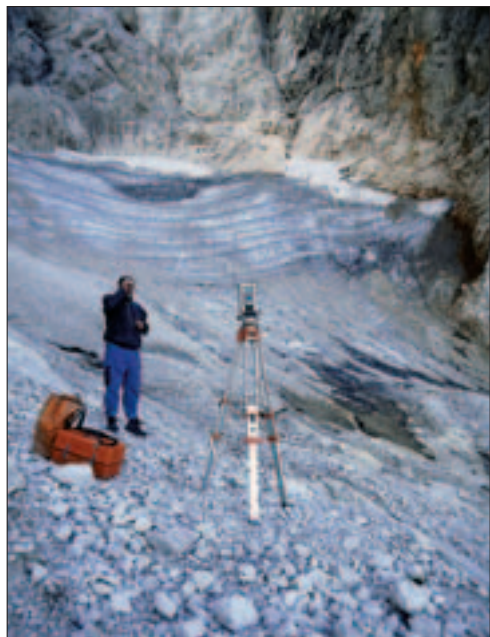
Naloga Kulturni atlas Evrope – Slovenija je potekala v sodelovanju z nemško založbo Klett-Pertthes, ki vsako leto izda po dve predstavitvi držav: ene članice Evropske zveze in ene prosilke za članico te organizacije. Ob predstavitvi Slovenije je izšla še predstavitev Francije, leto prej pa Poljske in Velike Britanije. Jerneja Fridl, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek in Drago Perko so pripravili knjižno geografsko predstavitev Slovenije z besedilom, fotografijami in preglednicami ter besedilo, zemljevid in fotografije za poster o Sloveniji. Multimedijska knjiga je v nemškem jeziku z naslovom Kulturatlas Europa – Slowenien izšla v Nemčiji, v slovenskem prevodu pa slabo leto kasneje še v Sloveniji.

Štiriletna naloga Veliki splošni leksikon, ki jo je financirala založba DZS, je obsegala prevajanje in pisanje novih geografskih gesel ter prevajanje tematskih zemljevidov in ostalih grafičnih prilog z geografsko vsebino. Vodil jo je Drago Perko, sodelovali pa so še: Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Mauro Hrvatini, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek in Maja Topole. Prve štiri knjige leksikona so izšle leta 1997 in druge štiri leta 1998.

Pri nalogi Šolski zemljevid Slovenije v merilu 1 : 500.000, ki jo je financirala Založba Mladinska knjiga, so Jerneja Fridl, Milan Orožen Adamič in Drago Perko pripravili besedilo o Sloveniji in njenih pokrajinah ter zemljevida slovenskih pokrajin in slovenskih občin. Drago Perko je na podoben način dobro leto kasneje pripravil še besedilo o celinah in morjih za šolski zemljevid Sveta.

Konec leta 1997 je izšel film o slovenskih pokrajinah, ki ga je naslednje leto ponatisnila Založba Mladinska knjiga. V Geografskem obzorniku je izšla kratka predstavitev filma (Peršolja 1998):

»Ob koncu lanskega leta je v video zbirki Založbe ZRC Podobe znanosti izšla videokaseta Slovenske pokrajine. Z besedilom ter strokovnim vodstvom je pri pripravi sodeloval dr. Drago Perko, scenarij in snemanje sta rezultata dr. Naška Križnarja, Andrej Zdravič pa je film zmontiral in zrežiral. Digitalne

MIHA PAVŠEK

Slika 146: Franjo Drole med geodetskimi meritvami ledenika pod Skuto leta 1997, ki so pokazale, da je bila površina ledenika 15.485 m².

MIHA PAVŠEK

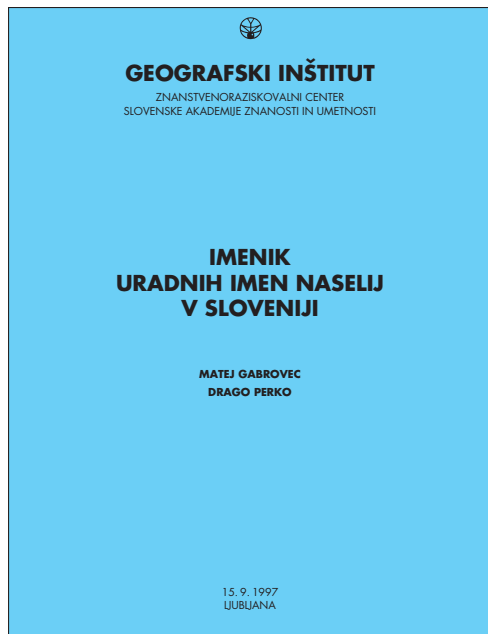
Slika 147: Ledenik je skrit v osojni krnici na severni strani skalnega grebena med 2453 m visoko Kranjsko Rinko in 2532 m visoko Skuto.

tematske karte je izdelala Jerneja Fridl. Kaseto je izdelal Avdiovizualni laboratorij Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, založil pa Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

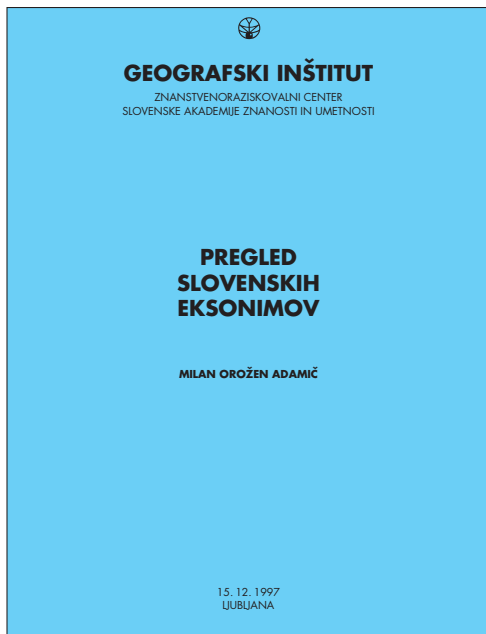
Film predstavlja štiri velike pokrajinske enote Slovenije: alpski svet, sredozemski svet, dinarski svet in panonski svet. Sprehod skozi pokrajinsko razglednico uvede animirana digitalna karta, ki pokrajino nazorno omeji in hkrati opozori na prehod, stičen svet, ki je še posebej raznolik in zanimiv. Zaradi časovne preglednosti, film je dolg 27 minut, gledalcem razkriva predvsem tiste pokrajinske poteze, ki so za pokrajino tipične. Čeprav je miselni vzorec (Triglav: alpski svet, štorklja: panonski svet) že stereotipen, pa film v pokrajinskih detajlih pogloblja in razširja svoje sporočilo. Zato ne bo nič nenavadno, če si bomo film ogledali večkrat in v njem skušali odkriti tisto, »kar je očem nevidno«. Geografsko celovitost skuša film doseči tako, da pri posameznih pokrajinah s sliko, besedilom in glasom predstavlja zgodovinske, etnološke, stavbarske in druge prvine kulturne pokrajine, ki skupaj z naravnimi danostmi sestavljajo mozaik Slovenije.

Film je namenjen predvsem za uporabo v šoli, saj pri pouku lahko služi kot motivacija za učenje in spoznavanje domovine, veseli pa ga bodo tudi ostali filmoljubi, še posebej zato, ker so slovenske pokrajine prvič predstavljene tudi z njihovimi »naravnimi« zvoki, česar pri tovrstnih filmih do zdaj še ni bilo zaslediti. Film Slovenske pokrajine ima ali bo imel posebno dokumentarno vrednost, saj skupaj z monografijo Slovenija – pokrajine in ljudje ter z nastajajočim Geografskim atlasom Slovenije zaokroža sedanjí pogled na Slovenijo.«

Raziskovalci inštituta so leta 1997 objavili 177 bibliografskih enot, se udeležili 4 domačih in mednarodnih srečanj ter imeli 56 predavanj.

Slika 148: Elaborat Imenik uradnih imen naselij v Sloveniji ima 227 strani.

Slika 149: Elaborat Pregled slovenskih eksonimov ima 271 strani.

Slika 150: Naslovnica nemške različice multimedijske knjige Kulturni atlas Evrope – Slovenija.

Slika 151: Naslovnica slovenskega prevoda knjige Kulturni atlas Evrope – Slovenija.

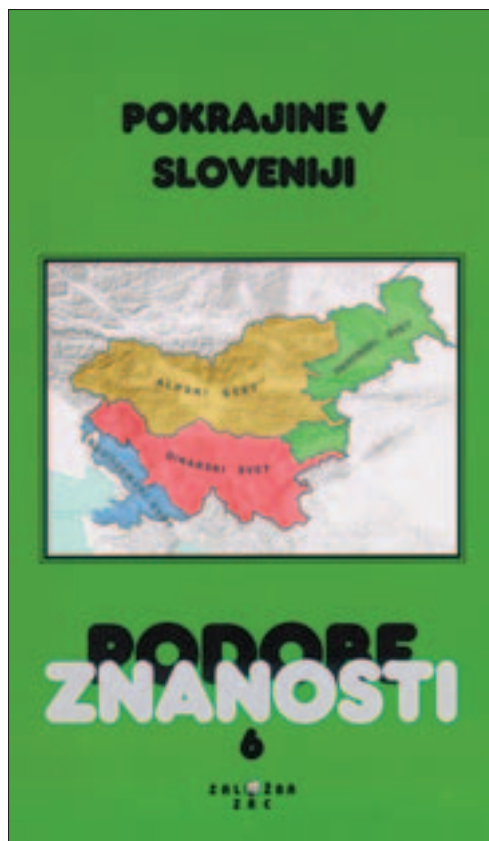

Slika 152: Šolski zemljevid Slovenije v merilu 1 : 500.000.

Slika 153: Šolski zemljevid Sveta v merilu 1 : 70.000.000.

Pomembnejši dogodki tega leta so bili še: na inštitutu se je zaposlil mladi raziskovalec Borut Peršolja, dva upokojenca in trije člani inštituta so dobili priznanja Zveze geografskih društev Slovenije: Drago Meze in Milan Šifrer Melikovo priznanje, najvišje znanstveno priznanje na področju geografije za izjemne znanstvenoraziskovalne dosežke pri preučevanju Slovenije, Milan Orožen Adamič srebrno plaketo za več kot dvajsetletno uspešno in odmevno delo pri razvoju in uveljavljanju slovenske geografije ter Matej Gabrovec in Drago Perko bronasto plaketo za več kot desetletno uspešno in odmevno delo pri razvoju in uveljavljanju slovenske geografije, inštitut je prejel nagrado Dobri gospodar, ki jo podeljuje Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, izšel pa je tudi sedemintrideseti zvezek Geografskega zbornika za leto 1997.

Slika 154: Naslovnica kasete z videofilmom o slovenskih pokrajinah iz leta 1997.

Slika 155: Naslovnica ponatisa filma je enaka kot pri knjigi Slovenija – pokrajine in ljudje.

10.5.6. LETO 1998

V tem letu je inštitut pridobil projekt naravne in kulturne dediščine Geomorfološke oblike in procesi ter aplikativno nalogo Pregled hidronimov na državni topografski karti v merilu 1 : 25.000.

Inštitutski raziskovalci in zunanji sodelavci inštituta so nadaljevali delo pri projektih in nalogah Geografska mikrorregionalizacija Slovenije, Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer, Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto, Kulturne pokrajine v Sloveniji, Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen in Tematske karte za Enciklopedijo Slovenije.

Končani so bili aplikativni projekti in naloge Pregled zemljepisnih imen s topografske karte v merilu 1 : 25.000, Pokrajine v Sloveniji, Slovenske občine, Geografski šolski atlas, Geografski atlas Slovenije in Splošna geografska monografija Slovenije.

Končan je bil petletni projekt Pregled zemljepisnih imen s topografske karte v merilu 1 : 25.000, ki ga je naročila Geodetska uprava Republike Slovenije Ministrstva za okolje in prostor. Prva tri leta ga je vodil Miha Pavšek, drugi dve leti Borut Peršolja, sodelovali pa so še Jerneja Fridl, Matej Gabrovec, Milan Natek, Ludvik Olas, Milan Orožen Adamič, Drago Perko in Maja Topole. Leta 1994 je bila izdelana metodologija pregledovanja in popravljanja zemljepisnih imen. Po tej metodologiji sta bila pregledana lista Ljubljana in Dolsko. Sprva je bil načrtovan pregled vseh 198 listov, zaradi pomanjkanja finančnih

sredstev pa so bili pregledani le obmejni list: 18 listov na meji z Italijo in Avstrijo leta 1995, 31 listov na meji z Avstrijo in Madžarsko leta 1996 ter 46 listov na meji s Hrvaško leta 1997 in 1998.

Leta 1998 sta izšli kar dve temeljni geografski deli o Sloveniji: knjiga *Pokrajine v Sloveniji*, kjer so v skrženi, a dopolnjeni in poenoteni obliki izšli rezultati temeljnega raziskovalnega projekta Regionalna geografska monografije Slovenije, ter *Geografski atlas Slovenije*, prvi nacionalni atlas naše države, ki prinaša izsledke razvojnega projekta Nacionalni atlas Slovenije.

V predstavitvi knjige *Slovenija – pokrajine in ljudje* v *Geografskem obzorniku* je vodja projekta Drago Perko zapisal (Perko 1998 b):

»Ob izidu z veseljem predstavljam knjigo Slovenija – pokrajina in ljudje, saj je rezultat večletnega dela številnih geografov in drugih strokovnjakov ter sklepno dejanje najobsežnejšega slovenskega skupnega geografskega projekta v zgodovini.

Prvo regionalno geografsko monografijo Slovenije je pred več kot pol stoletja zasnoval največji slovenski geograf Anton Melik (1890–1966). Izšla je v petih knjigah. V prvi knjigi, splošni geografiji Slovenije, ki je nastajala že pred 2. svetovno vojno, je predstavil površje, kamnine, vode, podnebje, prst, rastje, prebivalstvo, naselja in gospodarstvo Slovenije. Preostale štiri, ki so izhajale vzporedno z oblikovanjem slovenske državnosti po 2. svetovni vojni, so regionalne geografske monografije Slovenije, torej predstavitve posameznih slovenskih pokrajin. Prvo od regionalnih knjig je namenil alpskemu svetu, drugo posavski Sloveniji, tretjo Štajerski, Koroški in Prekmurju, četrto pa primorskemu svetu. Knjige so bile za tisti čas izjemno bogato opremljene, predvsem z zemljevidi, odlikuje pa jih tudi tekoč in dovolj poljuden, čeprav povsem strokoven jezik.

Prve priprave na izdajo regionalne geografske monografije Slovenije segajo v osemdeseta leta, pospešeno pa je delo steklo šele na začetku devetdesetih let. Geografski inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je namreč leta 1992 na razpis raziskovalnih projektov Ministrstva za znanost in tehnologijo prijavil projekt *Dokončanje regionalne geografske monografije Slovenije*, ki ga je Ministrstvo za znanost in tehnologijo uvrstilo med temeljne raziskovalne projekte in ga denarno podpiralo v letih 1993, 1994 in 1995. ... Dr. Drago Perko, vodja celotnega projekta, sem na začetku leta 1996 zbral gradivo podprojektov vseh štirih sodelujočih inštitucij in pripravil devet obsežnih elaboboratorov, ki naj bi kot Regionalna geografska monografija Slovenije izšli v štirih knjigah. Denarna sredstva pa so, žal, omogočala izdajo celotne monografije le v eni, čeprav obsežni knjigi z delovnim naslovom *Pokrajine v Sloveniji*. Zato so morali avtorji svoja besedila v drugi polovici leta 1996 ustrezno skrajšati, zgostiti in poenotiti. Velika večina avtorjev je besedila prilagodila zahtevam založbe, za opise nekaterih pokrajin pa je bilo treba najti nove avtorje.

Na začetku leta 1997 so bila na voljo že vsa prirejena besedila, do konca tega leta pa je Geografski inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti izdelal zemljevide in grafe ter med več tisoč fotografijami izbral najboljše.

Knjigo, ki jo je izdala Založba Mladinska knjiga, je pripravljalo 32 piscev besedil, 6 kartografov, 40 fotografov in 34 drugih sodelavcev. Ima 736 strani barvnega tiska, 53 opisov pokrajin, 53 opisov pokrajinskih zanimivosti, 453 barvnih fotografij, 2 črno-beli fotografiji, 2 zemljevida v merilu 1 : 28.800, 2 zemljevide v merilu 1 : 50.000, 49 zemljevidov v merilu 1 : 300.000, 2 zemljevida v merilu 1 : 750.000, 5 zemljevidov v merilu 1 : 1.500.000, 58 zemljevidov v manjšem merilu in 426 grafov.

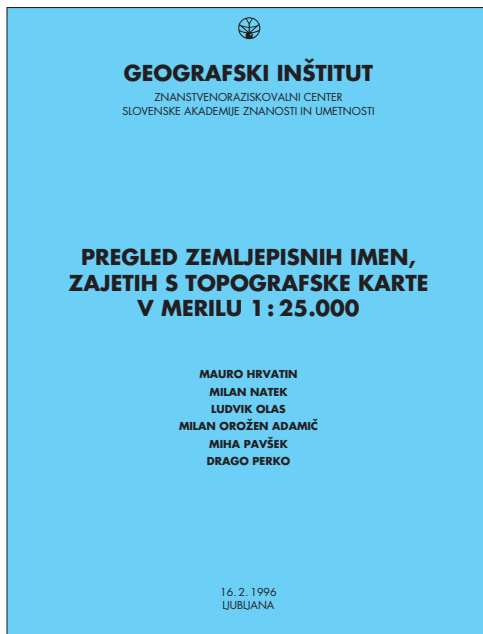
Na začetku knjige so kratka uvodna poglavja (*O Sloveniji, pokrajinah in ljudeh, Geografija, regija in regionalizacija, Zgodovinske dežele Slovenije, Zgodovina regionalizacij Slovenije in Nova regionalizacija Slovenije*), ki povedo, kako brati knjigo, predstavijo geografijo, obrazložijo nekatere geografske izraze, kar olajša razumevanje besedila v knjigi, opišejo nekdanje regionalizacije Slovenije in predstavijo najnovejšo regionalizacijo Slovenije, na kateri temeljijo opisi pokrajin, ter nas tako uvedejo v obsežen osrednji del knjige, kjer so predstavljene vse pokrajine. Na koncu so še različna kazala, ki olajšajo iskanje po knjigi.

Slovenske pokrajine so predstavljene po novi regionalizaciji Slovenije, ki so jo pripravili strokovnjaki dveh slovenskih geografskih raziskovalnih inštitucij: Geografskega inštituta Znanstvenoraziskoval-

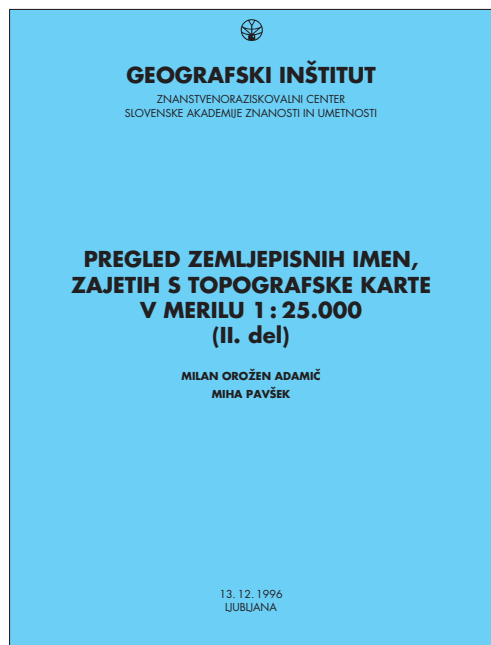

MIHA PAVŠEK

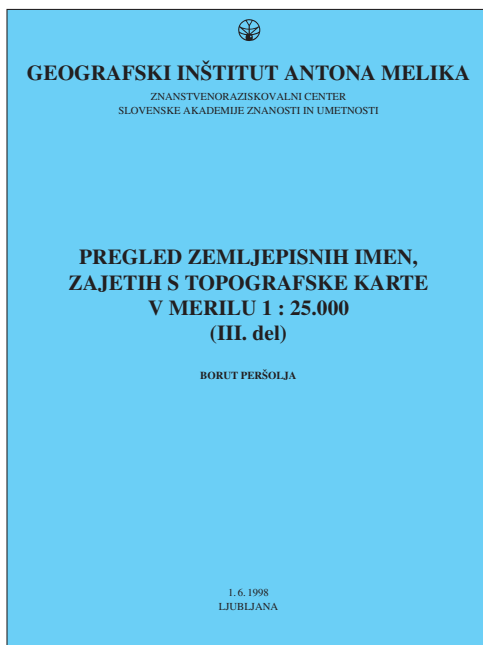
Slika 156: Franci Petek in Borut Peršolja na zgornjem robu Skutinega ledenika leta 1998.

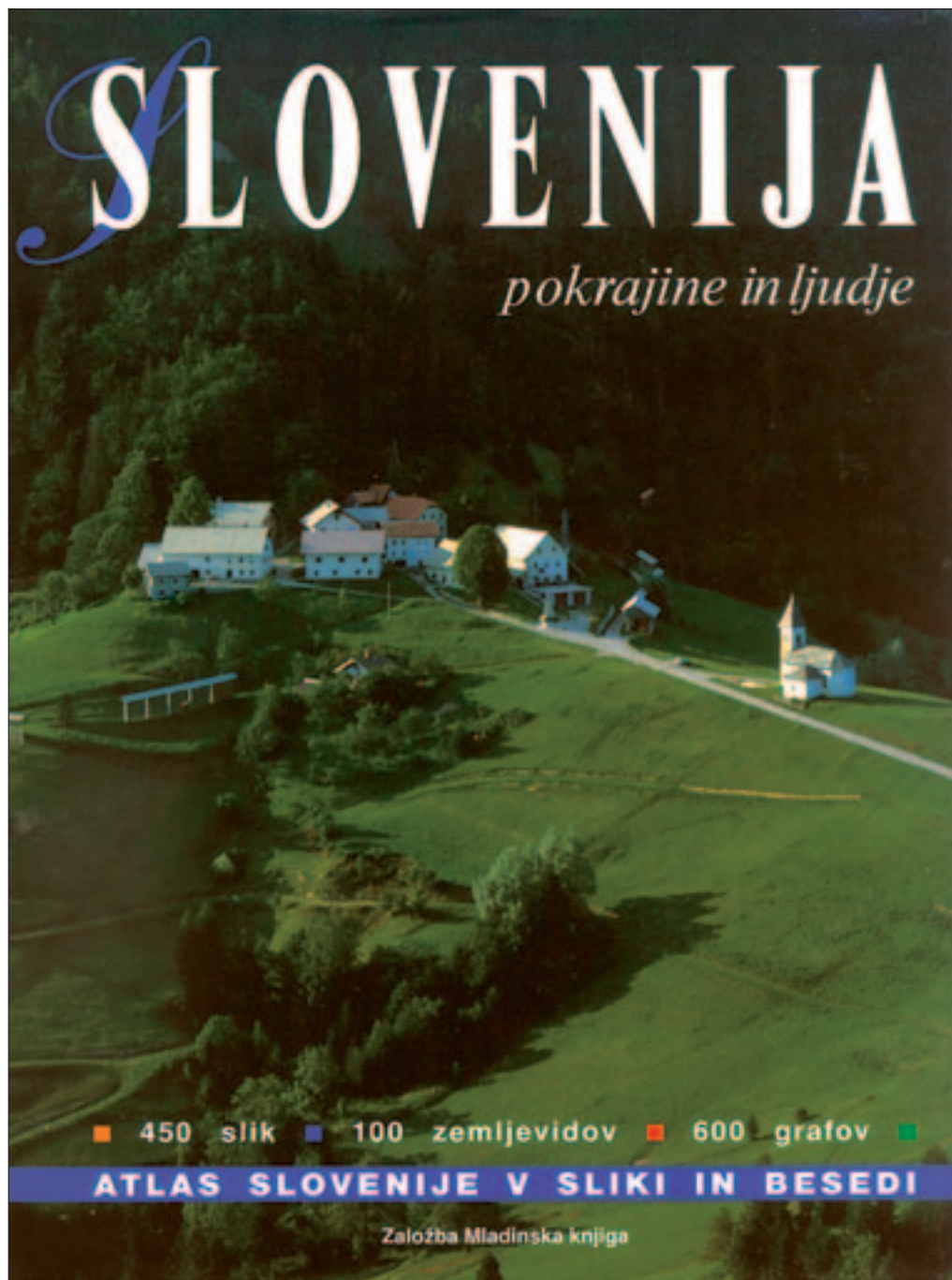
Slika 157: Prvi del elaborata Pregled zemljepisnih imen s topografske karte ... ima 266 strani.

Slika 158: Drugi del elaborata Pregled zemljepisnih imen s topografske karte ... ima 495 strani.

Slika 159: Tretji del elaborata Pregled zemljepisnih imen s topografske karte ... ima 346 strani.

Slika 160: Knjiga *Slovenija – pokrajine in ljudje*, primer regionalne geografske monografije, je temeljna geografska knjiga o Sloveniji in njenih pokrajinah.

Slika 161: Knjiga Slovenske občine je izšla hkrati s knjigo Slovenija – pokrajine in ljudje.

Slika 162: Štiri knjige Velikega splošnega leksikona so izšle leta 1997 in štiri leta 1998.

nega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter Inštituta za geografijo. Slovenijo so po geografskih kriterijih razdelili na štiri osnovne enote, tako imenovane makroregije (alpski, sredozemski, dinarski in panonski svet), te pa naprej na 48 pokrajin, tako imenovanih mezoregij (na primer Julijske Alpe in Pohorje v alpskem svetu, Goričko in Krška ravan v panonskem svetu, Idrijsko hribovje, Notranjsko podolje in Bela krajina v dinarskem svetu). Kot posebna pokrajina je pri sredozemskem svetu opisan tudi Tržaški zaliv, ki si ga delimo z Italijo in Hrvaško.

Vse pokrajine (makroregije in mezoregije) so opisane na enoten in sistematičen način. Na prvi strani vsakega opisa je na začetku zemljevid reliefa Slovenije, na katerem je poudarjeno narisana lega pokrajine, v drugem delu pa »osebna izkaznica« pokrajine z osnovnimi podatki.

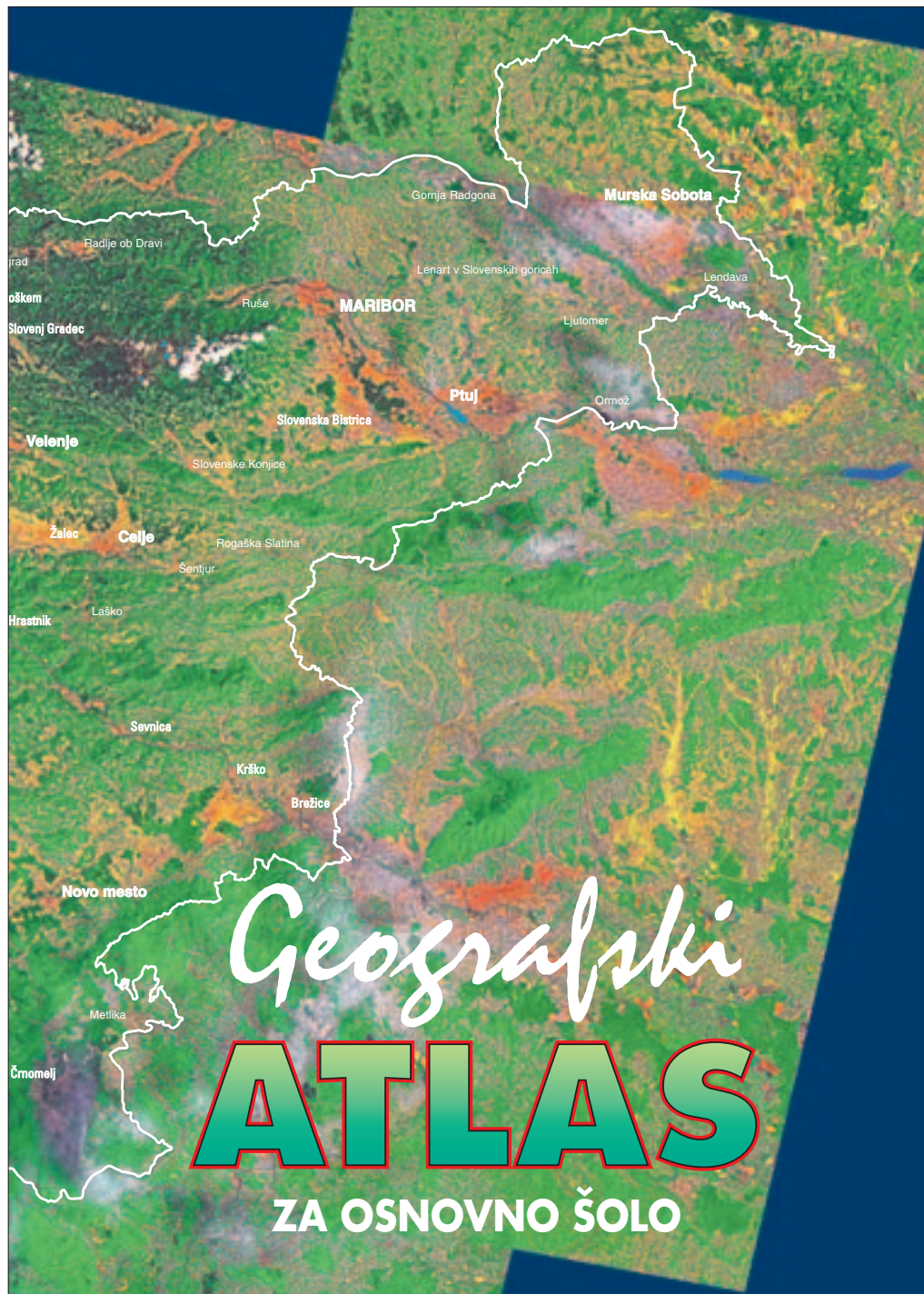
Opis pokrajine sestavljajo poleg uvod še štiri poglavja. Že sami naslovi poglavij (Kamnine, površje in vode, Podnebje, prst in rastje, Prebivalstvo in naselja, Gospodarstvo) govorijo o njihovi vsebini.

Na koncu predstavitve pokrajine je še kratek sestavek o zanimivosti ali posebnosti pokrajine. Na primer: opis Slovenskih goric sklence sestavek o klopotcu, alpskega sveta o kozolcu, panonskega sveta o štokljji, Julijskih Alp o Triglavskem ledeniku, Notranjskega podolja o Cerkniškem jezeru.

Vsaka pokrajina je predstavljena tudi na tematskem zemljevidu v merilu 1 : 300.000. Legenda za te zemljevide je v sosednjem stolpcu. Vsi zemljevidi so v istem merilu, zato so pokrajine med seboj primerljive.

Na teh zemljevidih so vrisani najpomembnejši vrhovi, kraške jame, slapovi, gradovi in podobno, vsa naselja z več kot 200 prebivalci ob zadnjem popisu leta 1991, magistralne in regionalne ceste z mejnimi prehodi, železnice, reke, potoki in jezera. Meje pokrajin so predstavljene s tanjšo črto, državna meja pa z debelejšo.

Slika 163: Na naslovnici Geografskega atlasa za osnovno šolo je Slovenija, sestavljena iz satelitskih posnetkov, ki jih je na višini 723 km posnel satelit Landsat.

MILAN OROŽEN/ADAMIČ

Slika 164: Slika z razstave o Nacionalnem atlasu Slovenije, ki jo je leta 1998 v Cankarjevem domu s sodelavci pripravila Bibijana Mihevc iz Zemljepisnega muzeja Slovenije pri Inštitutu za geografijo.

Osnova vseh zemljevidov je izris površja s pomočjo podatkov stometrskega digitalnega modela reliefa Geodetske uprave Republike Slovenije. Višinski pasovi so prikazani z barvno lestvico, nakloni površja in lega površja glede na strani neba pa z različno močnimi sivimi odtenki, kar daje zemljevidu navidezno trirazsežnost.

Med besedilom so razporejene barvne fotografije, približno 8 do 10 pri vsaki pokrajini. Prva fotografija je pri vsakem opisu pokrajinska in želi prikazati čim večji del celotne pokrajine, zato med njimi prevladujejo zračni posnetki z letala, z maja, balona ali višinskih točk. Preostale fotografije so prilagojene značilnostim in posebnostim vsake pokrajine. Fotografije so zelo zgovorne, zato so opremljene le s kratkimi podnapisi.

Opis vsake pokrajine dopolnjuje tudi 9 grafov: višinska pasovitost pokrajine z deleži površin posameznih stometrskih višinskih pasov, naklonska sestava pokrajine z deležem površin po naklonskih razredih, kamninska sestava, hidrogram značilne reke pokrajine s prikazom pretoka vode po mesecih, klimogram značilne meteorološke postaje s količino padavin in temperaturami po mesecih, rastlinska sestava, rast števila prebivalcev, ki prikazuje spreminjanje števila prebivalcev med popisoma leta 1869 in leta 1991, starostna piramida prebivalstva, ki prikazuje delež prebivalstva po spolu in starosti, in raba tal, ki prikazuje delež njiv, vinogradov, sadovnjakov, travnikov, pašnikov in gozda.

Knjiga je primer regionalne geografske monografije, temeljne geografske knjige vsake države. Po Melikovih knjigah Slovenci nismo dobili nobene podobne predstavitev Slovenije, tako da je knjiga Slovenija – pokrajine in ljudje šele druga monografska regionalnogeografska predstavitev Slovenije in prva po osamosvojitvi.«

Slika 165: Na naslovnici Geografskega atlasa Slovenije, prvega našega nacionalnega atlasa, je lipa, katere listje predstavlja slovenske pokrajine.

GEOGRAFSKI ATLAS SLOVENIJE

Država v prostoru in času

Slika 166: Naslovnica slovenske različice knjige *Pozdravljena Slovenija* iz leta 1998.

Slika 167: Naslov angleške različice knjige je *Greetings from Slovenia*.

V Geografskem obzorniku je predstavljena tudi 320 strani obsežna knjiga Slovenske občine (Urbanc 1998), pri kateri so sodelovali Jerneja Fridl, Mauro Hrvatin, Milan Orožen Adamič, Borut Peršolja in Mimi Urbanc:

»Založba Mladinska knjiga je obenem z geografsko monografijo *Slovenija – pokrajine in ljudje* izdala tudi knjigo *Slovenske občine*; številčni in statistični prikaz. Knjigo so izdelali na Geografskem inštitutu AMZRC SAZU, besedilo zanjo sta prispevala dr. Drago Perko in dr. Milan Orožen Adamič, kartografski del pa Jerneja Fridl.

Podatkovnik priročnega formata je vsebinsko razdeljen na dva dela: uvodni in glavni del. V uvodnem delu je zlasti omembe vredno poglavje s preprostim naslovom *Občine*, ki prinaša kopico zelo zanimivih in uporabnih podatkov. Osnovne informacije o različnih členitvah ozemlja nas uvedejo v osrednji del poglavja, ki obravnava osnovne upravno-politične teritorialne enote, občine. Podani so zgodovinski razvoj, vloga, osnovne značilnosti in število občin na slovenskem ozemlju v različnih političnih tvorbah. Poudarek je na orisu komunalnega sistema v obdobju nekdanje Jugoslavije, ki ga dodatno osvetljuje zemljevid občin v Sloveniji do leta 1995. Zadnji del prispevka pa obravnava lokalno samoupravo v samostojni Sloveniji in iz te izhajajočo najnovejšo občinsko delitev, ki je prikazana na zemljevidu občin v Sloveniji od leta 1995. Obema zemljevidoma v uvodnem delu, kakor tudi zemljevidom v osrednjem delu, služi kot podlaga reliefni zemljevid Slovenije. Uporabnik dobi obenem z občinsko razdelitvijo tudi osnovno sliko razgibanosti Slovenije in osnovne reliefne poteze posamezne občine. Za »bolj radovedne« je v uvodnem delu še kratek seznam literature in virov.

Glavni del knjige se začne s predstavitvijo kazalcev, s katerimi je vsaka občina predstavljena. Seznanimo se z osnovnimi pojmi kot so Gauss-Krügerjevi koordinati, povprečna nadmorska višina, gostoto

Slika 168: Naslov nemške različice knjige je *Grüsse aus Slowenien*.

Slika 169: Italijanska različica z naslovom *Saluti dalla Slovenia* je leta 1998 izšla prvič.

ta in rast prebivalstva, različni deleži (kmečkega prebivalstva, moških, prebivalstva do 20 let starosti, prebivalstva nad 60 let starosti, Slovencev, aktivnega prebivalstva in podobno).

Na skoraj tristo straneh je po abecednem vrstnem redu predstavljenih vseh (zaenkrat) 147 slovenskih občin s podatki Statističnega urada Republike Slovenije, Geodetske uprave Republike Slovenije in Geografskega inštituta AM ZRC SAZU. Vsaka občina, za primerjavo je na začetku prikazana tudi Slovenija, je predstavljena na enak način na dveh straneh s črnobelim reliefnim zemljevidom Slovenije, v katerega je vrisana lega posamezne občine, in grbom, če ga je že sprejela oziroma ga posredovala. Pod zemljevidom je uradni naslov občine. Sledijo kazalci, ki so razdeljeni na osnovne podatke, podatke iz popisa leta 1991 ter podatke za leti 1995 in 1996. Vseh podatkov je 47, od najosnovnejših: površina, povprečna nadmorska višina, povprečni naklon, število prebivalcev v različnih obdobjih, število naselij, do manj običajnih: delež Slovencev, povprečno število članov gospodinjstva, število odsejenih in podobno.

Pričujoča knjiga je dobrodošla v obdobju dinamičnega oblikovanja krajevne samouprave in zapolnjuje vrzel v pomanjkanju sistematičnih prikazov nove občinske delitve. Seveda knjiga prikazuje trenutno stanje oziroma samo vmesno stopnjo do dokončnega oblikovanja občin, ki je verjetno še daleč. Obseg prihodnje izdaje (prihodnjih izdaj) bo rasel obenem z povečevanjem števila novonastalih občin. «

Priprava Geografskega šolskega atlas, ki jo je financirala založba DZS, je potekala tri leta. Vodila jo je Jerneja Fridl, sodelovali pa so še Meta Ferjan, Matej Gabrovec, Mauro Hrvatin, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko, Maruša Rupert, Maja Topole in Mimi Urbanc ter zunanji sodelavci. Obsegala je prevod in priredbo šolskega atlasa Alexander Schulatlas nemške založbe Justus Perthes Verlag

Gotha GmbH ter pripravo povsem novega, slovenskega dela atlasa s 30 stranmi tematskih zemljevidov, večinoma v merilih 1 : 550.000 in 1 : 1.200.000, in različnimi grafičnimi prikazi. Skupaj z mednarodnim delom ima atlas 144 strani. Pri zapisu zemljepisnih imen so bili upoštevani mednarodni in slovenski standardi. Slovenski del atlasa je v celoti pripravljen v digitalni tehnologiji.

Zadnje veliko geografsko delo, ki je izšlo leta 1998, je bil Geografski atlas Slovenije, zbirka tematskih zemljevidov. Geografski atlas Slovenije je primer nacionalnega atlasa, temeljne geografske in kartografske knjige vsake države. Ker je prvi nacionalni atlas v slovenski zgodovini, je za našo državo izjemnega pomena, še posebej zato, ker je Slovenija šele pred kratkim dosegla samostojnost.

Priprava atlasa je potekala v sodelovanju z Inštitutom za geografijo in založbo DZS kot nadaljevanje raziskovalnega projekta Nacionalni atlas Slovenije, ki ga je vodil Andrej Černe z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Od članov inštituta so pri pripravi atlasa sodelovali Jerneja Fridl, Meta Ferjan, Matej Gabrovec, Mauro Hrvatini, Milan Natek, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko, Maruša Rupert in Maja Topole.

Jerneja Fridl, Milan Orožen Adamič in Drago Perko so bili skupaj z Andrejem Černetom, Dragom Kladnikom, Stankom Pelcem in Marjanom Ravbarjem v vodstvu projekta in skupaj z Dragom Kladnikom glavni uredniki 360 strani obsežne knjige, ki ima 11 poglavij, 102 podpoglavij, 190 tematskih zemljevidov, večinoma v merilu 1 : 750.000, 261 fotografij, 196 grafičnih prilog, 11 preglednic in 30 avtorskih pol besedila. Zemljevide sta oblikovala in uredila Jerneja Fridl in Matjaž Skobir, besedila pa Drago Kladnik, Milan Orožen Adamič in Drago Perko.

Knjiga je temeljno znanstveno delo, ki s pomočjo tematske kartografije, geografskega informacijskega sistema in moderne tehnologije prikazuje raziskovalne dosežke geografije ter številnih sorodnih naravoslovnih, družboslovnih, humanističnih in tehničnih ved. Je plod strokovnega in organizacijskega sodelovanja med različnimi znanstvenimi, upravnimi in drugimi ustanovami. V celoti je pripravljena v digitalni obliki.

Leta 1998 se je sklenilo tudi delo pri Splošni geografski monografiji Slovenije, ki se je začelo že leta 1982, ko je znanstveni svet inštituta sprejel sklep o začetku priprav. Leta 1995 sta Ivan Gams in Igor Vrišer, urednika prispevkov, ki so jih na temelju avtorskih pogodb z inštitutom oddali avtorji, v dogovoru z vodstvom inštituta in vodstvom Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti prevzela obsežno gradivo. V organizacijskem smislu je monografija prešla v Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, prek katerega je Ministrstvo za znanost in tehnologijo financiralo projekt Dokončanje Splošne geografske monografije Slovenije, za tisk knjige pa se je odločila Slovenska matica, ki je knjigo z naslovom Geografija Slovenije izdala leta 1999 z letnico 1998, ko je bila knjiga dejansko pripravljena za tisk. Poglavja iz fizične geografije, med katerimi pa ni več kot desetletje nastajajočega prispevka Milana Šifrerja o površju, je uredil Ivan Gams, poglavja iz družbene geografije, tudi prispevek Draga Perka o prebivalstvu, pa Igor Vrišer. Inštitut je za objavo v knjigi Slovenski matici odstopil štiri barvne tematske zemljevide in več fotografij.

Ponovno so izšle slovenska, angleška in nemška različica knjige Pozdravljena Slovenija avtorjev Karla Natka, Draga Perka, Staneta Peterlina in Davorina Vuge, prvič pa tudi italijanski prevod knjige, ki nosi naslov Saluti dalla Slovenia.

Inštitut je skupaj s Prostorsko informacijsko enoto Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Zvezo geodetov Slovenije in Zvezo geografskih društev Slovenije 29. septembra 1998 organiziral simpozij Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 1997–1998.

Raziskovalci inštituta so leta 1998 objavili 417 bibliografskih enot, se udeležili 10 domačih in mednarodnih srečanj ter imeli 47 predavanj.

Pomembnejši dogodki tega leta so bili še: Jerneja Fridl je 28. decembra 1998 z uspešnim zagovorom naloge Digitalna tematska kartografija in njena aplikacija v nacionalnem atlasu Slovenije postala magistra geodezije, na inštitutu se je zaposlil mladi raziskovalec Franci Petek, Milan Natek in inštitut sta bila nagrajena z zlato plaketo Zveze geografskih društev Slovenije za več kot tridesetletno uspešno in odmevno delo pri razvoju in uveljavljanju slovenske geografije, inštitut je drugič zapovrstjo pre-

jel nagrado Dobri gospodar, ki jo podeljuje Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, izšel pa je tudi osemindeseti zvezek Geografskega zbornika za leto 1998.

10.5.7. TEKOČI PROJEKTI

Kar nekaj večletnih raziskovalnih projektov in nalog, ki jih je inštitut izvajal v devetdesetih letih, se bo končalo zunaj petdesetletnega obdobja, ki ga obravnava ta knjiga: Geografska mikroregionalizacija Slovenije, Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer, Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto, Kulturne pokrajine v Sloveniji, Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen in Tematske karte za Enciklopedijo Slovenije.

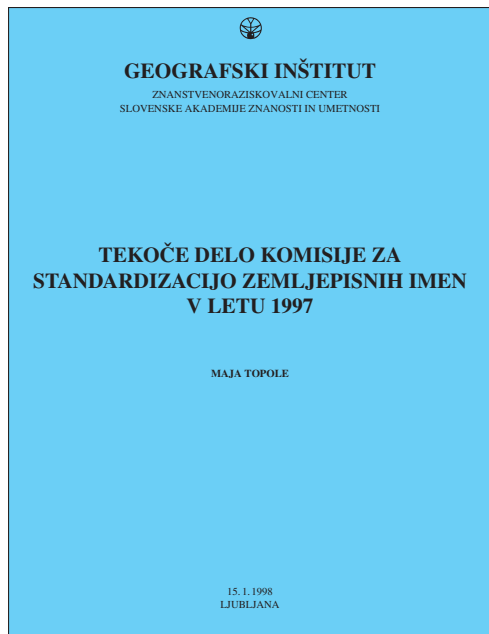
Za temeljni raziskovalni projekt Geografska mikroregionalizacija Slovenije, ki ga vodi Drago Perko, sodelujejo pa vsi člani inštituta, je bila do konca leta 1998 s pomočjo geografskega informacijskega sistema obdelana množica slojev za kamnine, površje, vode, podnebje, prst, rastje, rabo tal, prebivalstvo in naselja. Slovenija je bila na temelju analize in prekrivanja slojev razdeljena na 4 makroregije, te na 9 submakroregij, te pa še na 48 mezoregij. Z Wardovo metodo, ki sloni na računanju evklidskih in korelacijskih razdalj, je bila testirana regionalizacija Slovenije do mezoregionalne ravni, na temelju izidov testiranja pa pripravljena metodologija za delitev Slovenije na mikroregije ter njihovo združevanje v sub-mezoregije in mezoregije.

Cilj temeljnega projekta Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer, ki ga vodi Matej Gabrovec, sodelujejo pa še Jerneja Fridl, Franci Petek in zunanji sodelavec Drago Kladnik, je analiza odvisnosti rabe tal od različnih naravnogeografskih in družbenogeografskih dejavnikov po posameznih slovenskih pokrajinah. Leta 1997 so raziskovalci uredili in uskladili bazo podatkov o rabi tal po katastrskih občinah za leti 1961 in 1994 ter na njihovi podlagi izdelali številne zemljevide deležev posameznih vrst rabe tal po katastrskih občinah in slovenskih pokrajinah. Z metodo ornih ekvivalen-

MILAN OROŽEN ADAMIČ

Slika 170: Maja Topole pri pripravi svoje knjige o Mirnski dolini, v kateri je pri založbi ZRC objavila skrajšano, a dopolnjeno različico svojega doktorskega dela (Topole 1998).

Slika 171: Elaborat Spremljanje dela Komisi-
je ... v letu 1997 ima s prilogami 373 strani.

Slika 172: Elaborat Spremljanje dela Komisi-
je ... v letu 1998 ima s prilogami 262 strani.

Slika 173: Mimi Urbanc pri zadnjih korekturah
za Geografski šolski atlas leta 1998.

Slika 174: Maruša Rupert pri vnašanju meritev
Triglavskega ledenika leta 1998 v računalnik.

tov so izdelali zemljevid prevladujoče rabe tal po katastrskih občinah. Izdelali so tudi tipologijo sprememb rabe tal med letoma 1961 in 1994. Leta 1998 so začeli urejati tudi podatke o rabi tal iz Agrokarte, na začetku leta 1999 pa se je inštitut vključil v pripravo svetovne karte rabe tal.

Projekt naravne in kulturne dediščine Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto, ki ga vodi Milan Orožen Adamič, sodelujejo pa vsi člani inštituta in zunanji sodelavec Jernej Gartner, je nadaljevanje dolgoletnega inštitutskega programa. Merjenja obeh ledenikov, natančne geodetske meritve so bile pod Triglavom opravljene leta 1996 in pod Skuto leta 1997, kažejo stalno zmanjševanje obsega obeh ledenikov. Leta 1998 je inštitut nadaljeval s sistematičnim urejanjem arhivskih podatkov, fototeke in diateke ter pretipkovanjem starih zapiskov in poročil v računalnik. Na Triglavskem ledeniku se je talilno obdobje leta 1998 končalo že 28. avgusta, ko je zapadlo 10 cm snega, 12. septembra pa je ob ponovnem poslabšanju zapadlo še 35 cm snega. Redne letne jesenske meritve so bile zaradi novozapadlega snega otežene. Na spodnjem, severozahodnem delu se je ledenik pri točki 53 umaknil za tri metre in se stanjšal približno za meter, zato so se še bolj povečale grbine vzhodno od te točke in severozahodni del ledenika je s svojim osrednjim delom povezan le še z dva metra širokim pasom. Na zgornjem robu se je ledenik na vzhodnem delu umaknil za dva metra, na zahodnem delu pa celo za štiri metre. V zadnjem razdobju na Triglavskem ledeniku zaradi stalnega tanjšanja ledu ne gre več le za krčenje, ampak že tudi razpadanje ledenika. Njegova površina, ki je bila leta 1946 še petnajst hektarjev, se je do leta 1998 skrčila na manj kot tri hektarje. Merjenje ledenika pod Skuto, katerega površina se je v devetdesetih letih razpolovila, pa zaradi izredne strmine zgornjega dela ledenika, kjer naklon ponekod presega 40° , in stalno padajočega kamenja postaja vsako leto težje in nevarnejše. V prihodnje bi bilo na obeh ledenikih zanimivo izmeriti debelino ledenika oziroma razdaljo do skalne podlage. S tem in pa na temelju preteklih podatkov o obsegu ledenika bi lahko natančneje napovedali življenjsko dobo obeh ledenikov glede na njihov dosedanj razvoj. V primerjavi s Triglavskim ledenikom ima ledenik pod Skuto zaradi naravnih danosti kljub manjši površini boljše možnosti za ohranitev, saj ga visokogorska krnica z večstometerskim ostenjem večji del leta ščiti pred sončnim sevanjem.

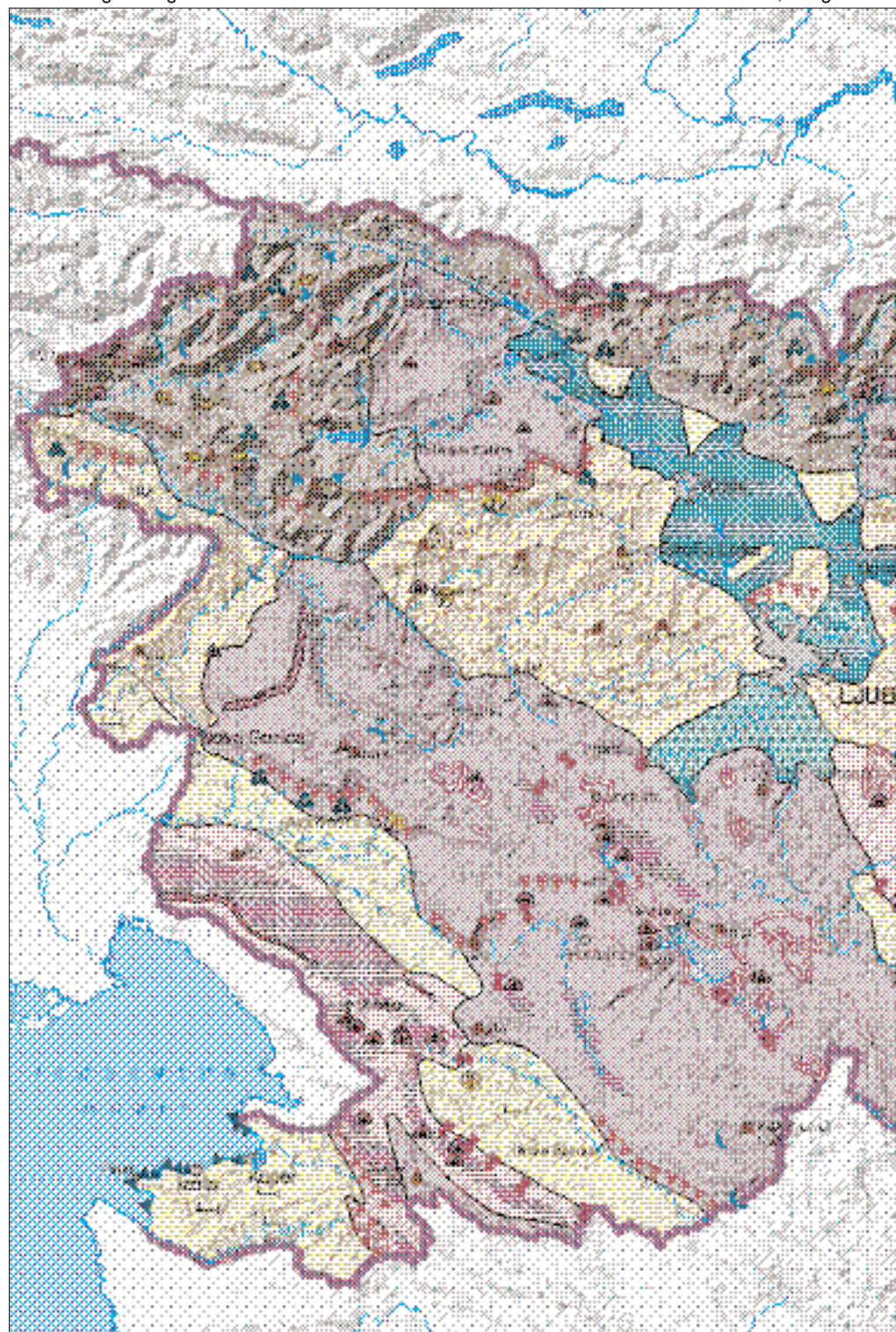
Za ciljni projekt Kulturne pokrajine v Sloveniji, ki ga vodi Drago Perko, sodelujejo pa vsi člani inštituta, je bila izdelana metodologija preučevanja kulturnih pokrajin. Določene so bile tiste kulturne prvine slovenskih pokrajin, na temelju katerih bosta preučeni po dve pokrajini za vsak tip kulturnih pokrajin v Sloveniji. S pomočjo geografskega informacijskega sistema so bili obdelane naravne in družbene pokrajinske sestavine in geokodirani rezultati terenskega dela.

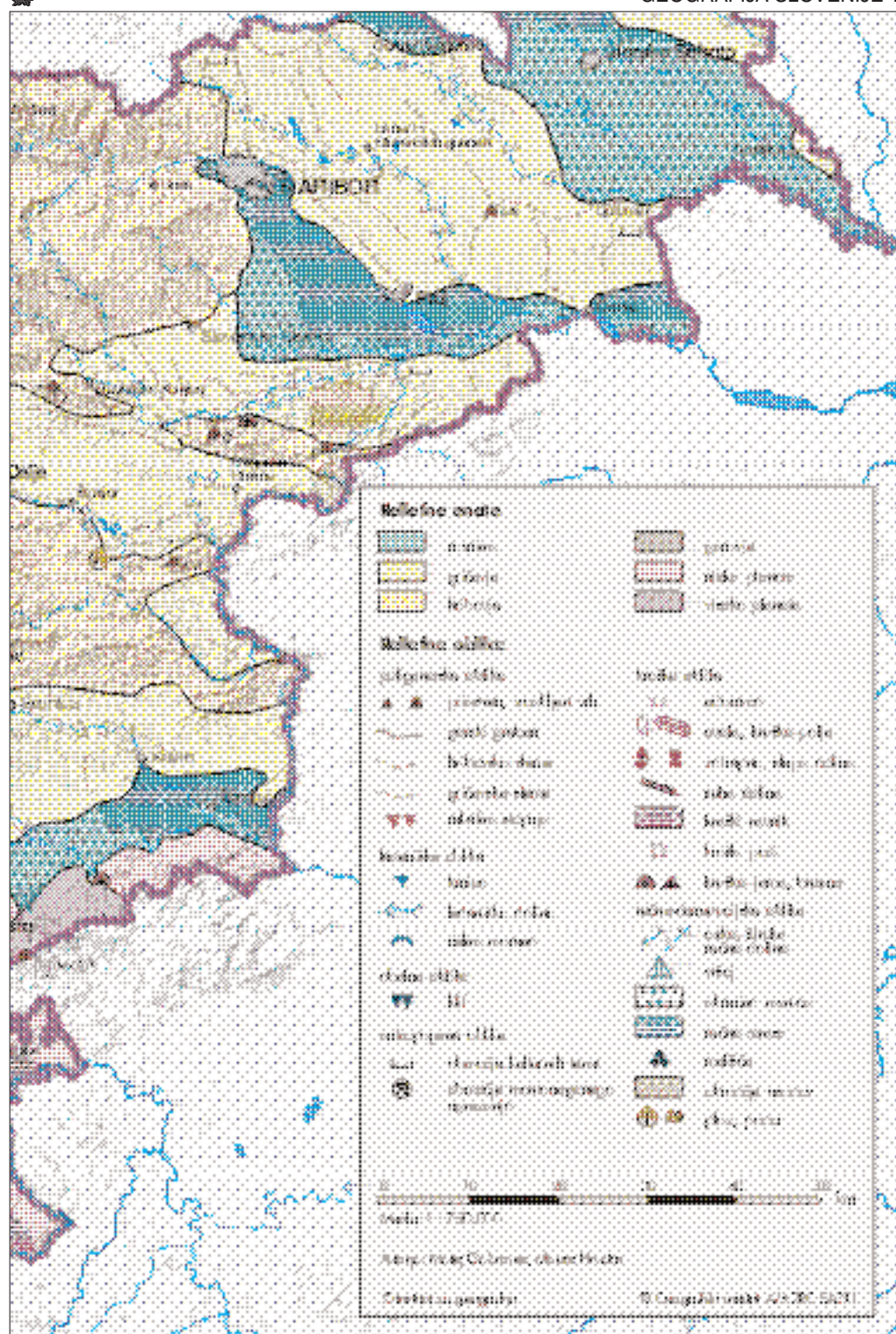
Od leta 1996 poteka naloga Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen, ki jo je naročila Geodetska uprava Republike Slovenije Ministrstva za okolje in prostor. Vodi jo Maja Topole. Naloga zahteva pripravo elaborata ob koncu vsakega koledarskega leta z znanstvenimi in strokovnimi prispevki članov Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije,

Sliki 175 in 176: Višek razvoja tematske kartografije na inštitutu so zemljevidi v Geografskem atlasu Slovenije, ki so v celoti izdelani v digitalni, računalniški tehnologiji. Prvi digitalni zemljevidi so na inštitutu nastali sredi osemdesetih let. Bili so črno-beli in v vseh pogledih daleč od kakovosti, ki jo je bila zmožna klasična, ročna kartografija, katere razvoj prikazujejo izseki iz zemljevidov v prejšnjih podpoglavjih. Že na začetku devetdesetih let pa je digitalna kartografija tudi po kakovosti začela prehitevati klasično kartografijo in od takrat so vse inštitutske publikacije opremljene samo z digitalnimi zemljevidi.

Slika 175: Izsek karte Reliefne enote in oblike avtorjev Mateja Gabrovca in Maura Hrvatina, ki jo je pripravila kartografka Jerneja Fridl. Ta karta je ena od bolj zahtevnih, saj je sestavljena iz vektorskih in rasterskih podatkov, ki se med seboj prekrivajo. ➤ 154

Slika 176: Legenda iste karte kaže, kako zahteven je bil izbor barv glede na razmeroma veliko število različnih znakov, barvne reliefne enote v ozadju in osenčen relief v podlagi. ➤ 155

zapisniki vseh sestankov komisije, vsemi prilogami teh zapisnikov, vsemi prejetimi in odposlanimi pismi ter drugimi dokumenti.

Na Oddelku za tematsko kartografijo stalno poteka izdelovanje tematskih zemljevidov za publikacije inštituta in publikacije drugih izdajateljev. V okviru tega poteka tudi naloga Tematske karte za Enciklopedijo Slovenije, ki jo financira Založba Mladinska knjiga, vodi pa Jerneja Fridl. Največ zemljevidov je bilo pripravljenih za poglavji o Sloveniji in Slovencih.

11. SKLEP

Kdorkoli se bo podrobneje ukvarjal s poglavitnimi in temeljnimi usmeritvami slovenske geografije, še zlasti Geografskega inštituta Antona Melika in njegovimi izsledki v zadnjih petdesetih letih, ne bo mogel prezreti občega razvoja geografske misli in njegove povezanosti z osrednjim predmetom geografskega preučevanja. V vsaki razpravi in študiji, ki je bila opravljena v okviru inštitutskega raziskovalnega programa, je čutili vplive in duha okolja ter časa, v katerem je nastajala. Inštitut se nikdar ni izrecno ukvarjal s teoretično-filozofskimi načeli in osnovami sodobne geografije, vendar je v delih njegovih sodelavcev, ki so bila objavljena v Geografskem zborniku pa v zbirki Dela in drugod, zaznati številna miselna in metodološka vrenja ter iskanja, ki so bogatila in žlahtnila sodobno geografsko misel. Z mednarodnimi povezavami in sodelovanjem, izmenjavami delovnih izkušenj in pogledov na posamezne aktualne strokovne probleme, se je bogatila in plemenitila slovenska znanstvena geografija.

V začetnem obdobju so bila domala vsa geografska preučevanja na Slovenskem vsaj ohlapno vpeeta v inštitutski raziskovalni program. Vanj so bile vključene številne kakovostne študentske diplomske in proforske naloge, samoiniciativne raziskave učiteljev geografije in drugih geografov, ki so delali na najrazličnejših strokovnih področjih in v upravnih službah. Možnosti načrtnega geografskega raziskovanja so nemalo prispevale k oblikovanju večjega števila usposobljenih raziskovalcev zunaj Ljubljane. To je pripomoglo k odstranjevanju »belih lis«, s katerimi so bila še v povojnem obdobju označena številna slovenska, predvsem obrobna in gospodarsko pasivna območja.

V zadnjem obdobju pa je inštitut pri pripravi temeljnih geografskih del o Sloveniji uspel povezati vse geografske in sorodne ustanove in veliko večino geografov z vseh koncev Slovenije, hkrati pa je povečal mednarodno sodelovanje. Z Geografskim inštitutom univerze v Salzburgu je sodeloval pri projektu Razvoj geografskega informacijskega sistema na osnovi programskega orodja SPANS, z Inštitutom za vzhodno in jugovzhodno Evropo z Dunaja pri projektu Raba tal v srednji Evropi, z Geografskim inštitutom univerze v Gradcu pri projektu Preučevanje dravskega ledenika, s programsko hišo Agi-soft iz Pariza pri projektu Cartographical Atlas for Personal Computer on East and Central Europe, z Geographic Department of Geographical Survey Institute, Ministry of Construction, Tsukuba, Japonska s temama Geomorfološke karte in Proučevanje naravnih nesreč, z Oddelkom za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete v Zagrebu s temo Geografija dolin Čabranke in Kolpe s posebnim ozirom na ločitev naselij z novo državno mejo, z Geografskim raziskovalnim inštitutom Madžarske akademije znanosti pri temah Uporabna geoekologija, Obmejna narodnostno mešana območja v Sloveniji in na Madžarskem in Standardizacija zemljepisnih imen ter z več tujimi založbami: norveško založbo Sypress Forlag iz Osla, švicarsko založbo Hallwag, madžarsko založbo Kartografia, italijansko založbo De Agostini in nemško založbo Klett-Perthes.

11.1. DRUGO DELO INŠTITUTA

Inštitut, ki ni samo abstraktna organizacijska povezovalna delovna enota, temveč so v njegovem središču ustvarjalni ljudje, ki s svojimi žlahtnimi spoznanji bogatijo in razširjajo ter utrjujejo slovensko geografsko misel, je na svoji petdesetletni poti zapustil vidne sledi tako v slovenski geografski znanosti, kar je opisano v prejšnjem poglavju knjige, kakor tudi v strokovni stanovski povezanosti in v dejav-

nostih na številnih drugih področjih, ki niso bila v celoti povezana z znanstvenoraziskovalnim programom inštituta.

Inštitut je bil vedno odprt za sprejemanje stvarnih, argumentiranih pobud in spodbud za enakopravno ustvarjalno in znanstvenoraziskovalno delo, pa naj so prihajale od koder koli. V njih je videl vsebinsko bogatitev raziskav, ki bodo prispevale k novim geografskim spoznanjem. Inštitutska dejavnost se nikdar ni zapirala v svoje ozke, zgolj v strokovno omejene okvire. Na to kažejo tudi številne pobude, ki so prihajale tako iz vodstvenih kakor tudi drugih krogov inštitutskih sodelavcev.

Že leta 1946 je sporočil »... prof. A. Melik Akademiji znanosti in umetnosti, da se bo po vsi priliki osnovala posebna limnološka postaja na Bledu. Komisija za narodno imovino je za njo že dodelila vilo. Kadar bo načrt in delokrog izdelan, bi ga predložil AZU z namenom, da postane ta postaja sestavni del Akademije ...« (Arhiv predsedstva SAZU iz leta 1946: poročilo generalnega sekretarja za sejo Prezidija AZU dne 18. maja 1946, str. 3, točka g.).

Akademik dr. Anton Melik je bil dejaven še v kasnejših obdobjih. Kot tajnik razreda za naravoslovne vede Slovenske akademije znanosti in umetnosti se je dejavno vključil v ustanovitev Zavoda za raziskovanje morja Socialistične republike Slovenije v Portorožu leta 1964. »... Vloga in delež akademije pri delovanju te ustanove še nista dokončno določena. Ta zavod bo do neke mere mogel nadomestiti nameravano obmorsko postajo v Piranu ...« (Letopis SAZU 15, str. 75–76). Kasneje pa je bilo zapisano: »... Akademija je soustanoviteljica pri Zavodu za raziskovanje morja v Portorožu, vendar pri vseh brez materialnih obveznosti ...« (Letopis SAZU 17, str. 60). To obvestilo je pomembno predvsem zato, ker je akademik dr. Anton Melik tudi v tej instituciji videl in načrtoval redno delovno mesto za geografa, ki bi se ukvarjal z aktualnimi raziskovanji vloge in pomena slovenskega morja za naše gospodarstvo in družbo.

Leta 1968 je bila pri inštitutu z odobritvijo znanstvenega sveta ustanovljena začasna meddisciplinarna komisija za študij prostorskih problemov Slovenije. Sestavljali so jo nekateri vodilni predstavniki glavnih znanstvenih vej, ki se ukvarjajo s prostorsko problematiko (Letopis SAZU 19, str. 87). Ker pa inštitut ni dobil načrtovanega in obljubljenega delovnega mesta znanstvenega sodelavca za to področje, je delo komisije po nekaj letih povsem zamrlo (Letopis SAZU 22, str. 126).

Leta 1971 je bila pri inštitutu osnovana iniciativna skupina za pripravo in izdajo toponomastičnega zemljevida zamejske Slovenije v Italiji, v kateri so sodelovali številni zunanji sodelavci (Letopis SAZU 21, str. 178).

Istega leta je inštitut skupaj z Geografskim društvom Slovenije, Inštitutom za slovenski jezik Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Inštitutom za narodnostna vprašanja pripravil strokovni del gradiva za javni posvet o problemih pisave naših in tujih zemljepisnih imen. Komisijo je vodil akademik dr. Svetozar Ilešič (Letopis SAZU 22, str. 126).

Leta 1973 je izšla iz vrst inštitutskih sodelavcev pobuda za ustanovitev Sveta za preučevanje in varstvo okolja pri predsedstvu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki deluje še danes (Letopis SAZU 24, str. 194). Njen prvi predsednik je postal akademik dr. Svetozar Ilešič.

Za uveljavitev in utrditev na področju preučevanja naravnih nesreč je leta 1990 vzniknila pobuda za ustanovitev multidisciplinarnega središča za preučevanje naravnih nesreč, ki je začel delovati v okviru inštituta leta 1992 (Letopis SAZU 42, str. 298; Letopis SAZU 43, str. 231 in 279). Njegovo organizacijsko shemo in delovno področje, ki ju je pripravil takrat še mag. Milan Orožen Adamič, sta že odobrila svet Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in predsedstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Zataknila pa se je zaradi ozkosti, nerazumevanja in morda tudi togosti nekaterih sicer priznanih geografov, ki so s svojim delovanjem onemogočili polno zažvitev centra, čeprav je ta že soorganiziral posvet o poplavah na Slovenskem in izdal knjigo s predstavljenimi referati. Tako je inštitut v kriznem letu 1993 in kasneje izgubljal precejšnja sredstva, ki bi jih za svoje delo letno dobival iz evropskih meddržavnih skladov.

Vedno so bili sodelavci inštituta dejavni na številnih področjih naše stanovske organizacije. Bili so med pobudniki in soorganizatorji poveljnih zborovanj slovenskih geografov. Vodili in usmerjali so posamezna delovna telesa stanovske organizacije bodisi na pokrajinskem bodisi na vsedržavnem nivoju.

Slika 177: Inštitut je za Zvezo geografskih društev Slovenije celo desetletje v celoti pripravljala svojo revijo Geografski obzornik. Na sliki so naslovnice letnikov 1991, 1992, 1993 in 1994.

Slika 178: Geografski obzornik je revija, ki skrbi za popularizacijo geografije. Na sliki so naslovnice letnikov 1995, 1996, 1997 in 1998.

AVTOR NEZNAN

Slika 179: Po slavnostni podelitvi državnega odlikovanja, srebrnega častnega znaka svobode Republike Slovenije Zvezi geografskih društev Slovenije so povabljeni geografi nazdravili s predsednikom države in se mu zahvalili za priznanje. Od leve proti desni stojijo: dr. Marjan Ravbar, Milan Natek, dr. Milan Orožen Adamič, Bibijana Mihevc, dr. Metka Špes, Milan Kučan, dr. Drago Perko, dr. Mirko Pak in dr. Jurij Kunaver.

Vestno so opravljali uredniške zadolžitve pri izhajanju obeh osrednjih društvenih periodičnih glasil in prispevali k posodobitvi zunanje podobe geografskega časopisja. Z delovno zagnanostjo in strokovno razgledanostjo so prispevali k uveljavljanju geografije na drugih področjih. Med temi velja posebej omeniti najrazličnejša strokovna društva (varstvo okolja, preučevanje morja), Gibanje znanost mladini itd. Prav tako ne smemo prezreti vloge in dela inštitutskih delavcev v najrazličnejših samoupravnih telesih Slovenske akademije znanosti in umetnosti oziroma Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Njihovo delo je zapustilo povsod, kjerkoli so bili, vidne sledi.

V imenu Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštituta za geografijo in Oddelka za geografijo Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani je 23. oktobra 1997 dr. Drago Perko pisal predsedniku Republike Slovenije Milanu Kučanu. Pismo je vsebovalo prošnjo z utemeljenim predlogom za državno odlikovanje Zvezi geografskih društev Slovenije ob njeni petinsedemdeseti obletnici. Obsežno in natančno utemeljitev je pripravil Milan Natek, sopodpisali pa so jo vodje omenjenih geografskih institucij: dr. Drago Perko, dr. Marjan Ravbar in dr. Mirko Pak. Predsednik Republike Slovenije Milan Kučan je 3. marca 1998 izdal ukaz o podelitvi odlikovanja častni znak svobode Republike Slovenije, s katerim je Zvezi geografskih društev Slovenije podelil srebrni častni znak svobode Republike Slovenije. Ukaz je bil objavljen 13. marca 1998 v Uradnem listu Republike Slovenije številka 20. Svečana podelitev je potekala 17. aprila 1998. Predsednik Republike Slovenije Milan Kučan je srebrni častni znak svobode Republike Slovenije podelil dr. Metki Špes, ki ga je v imenu Zveze geografskih društev Slovenije prejela kot njena predsednica (Perko 1998 c).

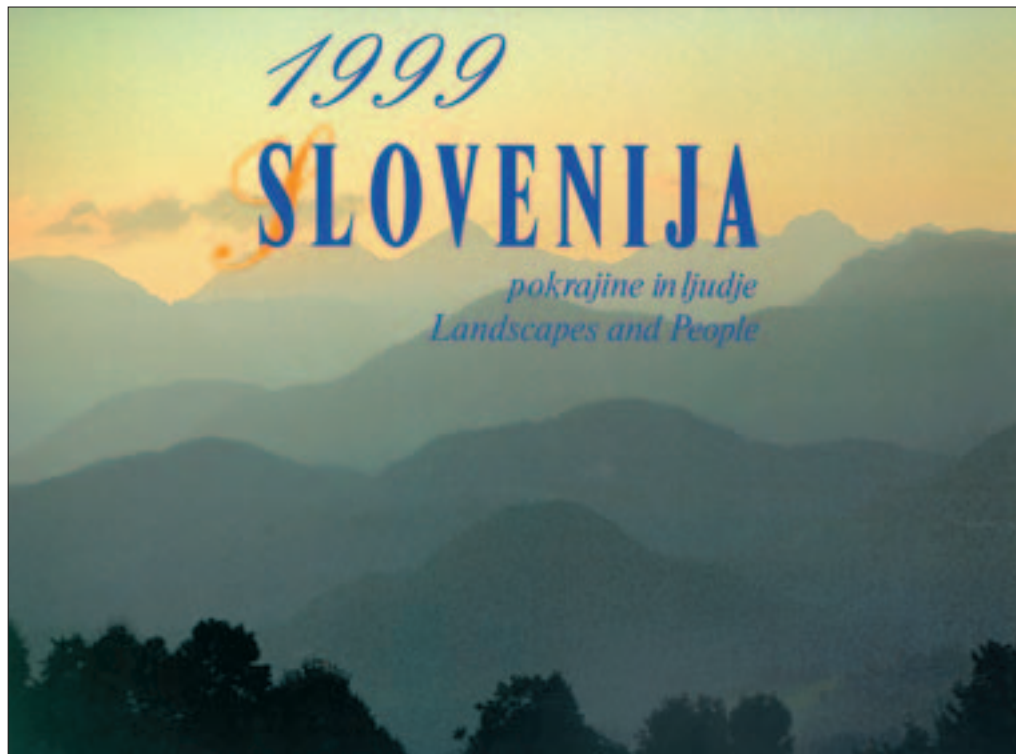
To so le nekatere organizacijske, delovne in druge pobude, ki so izšle iz inštitutskih vrst. Podoba vsake ustanove oblikujejo njeni ljudje s svojim ustvarjalnim delom. Sodelavci inštituta pa nikdar niso

bili samo ozko navezani na svojo matično ustanovo, temveč so vselej imeli pred očmi stroko, njen razvoj, položaj in njeno mesto v javnosti in med drugimi strokami. Zato so nesebično sodelovali na najrazličnejših strokovnih in družbenih področjih, ki so bila kakorkoli povezana s stroko in z njenim vsakdanjim utripom. Vsega tega raznovrstnega in bogatega dela posameznikov pa ni bilo mogoče zajeti v tej knjigi.

11.2. INŠTITUT OB PETDESETLETNICI

Ob petdesetletnici inštituta, ki je bila 6. novembra 1998, oziroma ob koncu leta je na inštitutu delalo 13 ljudi. Enajst je bilo raziskovalcev, od tega so štirje imeli doktorat znanosti, pet pa jih je pripravljalo svoje magistrske naloge. Poleg raziskovalcev sta na inštitutu delali še dve tehnični delavki.

Inštitut je svojo petdesetletnico praznoval konec oktobra 1998 v stekleni dvorani hotela Slon skupaj s številnimi povabljenici, večinoma kolegi geografi in predstavniki ustanov, s katerimi inštitut največ sodeluje. V okviru uradnega dela sporeda, ki sta ga vodila Mimi Urbanc in Franci Petek, najmlajša člana inštituta, je Zveza geografskih društev Slovenije inštitutu podelila Zlato plaketo. Zlato plaketo je za svoje delo prejel tudi najstarejši član inštituta Milan Natek. Zlato plaketo Zveze geografskih društev se podeljuje posameznikom in ustanovam »... za življenjsko delo ali večdesetletno delo na področju geografije in v najrazličnejših telesih ZGDS ter za vidne in priznane dosežke na področju znanstvenorazi-

Slika 180: Ob petdesetletnici je inštitut svojim sodelavcem, prijateljem, poslovnim partnerjem in drugim za srečno in uspešno leto 1999 poslal neobičajno čestitko, ki je imela enako enotno grafično podobo kot so jo imela vabila na praznovanje petdesetletnice inštituta in zloženka, ki je izšla ob tem jubileju. Glavni del čestitke je bil koledar z dvanajestimi uspelimi slikami iz knjige Slovenija – pokrajine in ljudje.

MILAN OROŽEN ADAMIČ

Slika 181: V stavbo na Gosposki 13 v Ljubljani se je inštitut preselil leta 1991. Prostore ima v pritličju in prvi kleti.

IGOR LAPAJNE

Slika 182: Dr. Drago Perko, višji znanstveni sodelavec, na inštitutu od 1. septembra 1986, je imel prijetno dolžnost, da je kot predstojnik popeljal inštitut v novih petdeset let delovanja.

IGOR LAPAJNE

Slika 183: Milan Natek, strokovni sodelavec s specializacijo, na inštitutu od 1. marca 1966.

IGOR LAPAJNE

Slika 184: Dr. Milan Orožen Adamič, znanstveni sodelavec, na inštitutu od 16. oktobra 1974.

IGOR LAPAJNE

Slika 185: Maruša Rupert, samostojna tehnica, na inštitutu od 1. novembra 1975.

IGOR LAPAJNE

Slika 186: Meta Ferjan, samostojna strokovna delavka, na inštitutu od 15. septembra 1979.

IGOR LAPAJNE

Slika 187: Dr. Matej Gabrovec, znanstveni sodelavec, na inštitutu od 1. junija 1984.

IGOR LAPAJNE

Slika 188: Dr. Maja Topole, asistentka z doktoratom, na inštitutu od 1. aprila 1986.

IGOR LAPAJNE

Slika 189: Miha Pavšek, strokovni sodelavec, na inštitutu od 1. marca 1993.

IGOR LAPAJNE

Slika 190: Mag. Jerneja Fridl, asistentka z magistriranjem, na inštitutu od 1. novembra 1994.

IGOR LAPAJNE

Slika 191: Mauro Hrvat, strokovni sodelavec, na inštitutu od 16. avgusta 1995.

IGOR LAPAJNE

Slika 192: Mimi Urbanc, asistentka, na inštitutu od 1. decembra 1996.

IGOR LAPAJNE

Slika 193: Borut Peršolja, asistent, na inštitutu od 1. decembra 1997.

IGOR LAPAJNE

Slika 194: Franci Petek, asistent, na inštitutu od 14. septembra 1998.

skovalnega, vzgojno-izobraževalnega in aplikativnega dela ... » (Natek 1998). Direktor Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Oto Luthar je inštitutu podelil nagrado Dobri gospodar za leto 1997. Inštitut za geografijo in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter založbi Mladinska knjiga in DZS so slavljence obdarovali z dragocenimi in domiselnimi darili. Uradni del slovesnosti je s čustvenim govorom sklenil dr. France Bernik, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Na petdesetletnico inštituta je bila navezana tudi prireditev Generacije znanosti, ki je bila 15. januarja 1999. Na tej vsakoletni prireditvi Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti podeli svoje nagrade, med njimi tudi zlate znake za pomembne znanstvene dosežke v zadnjih treh letih. V letu 1998 se je prvič zgodilo, da je prišel zlati znak tudi v geografske roke. Prejela sta ga namreč dr. Drago Perko in dr. Milan Orožen Adamič. Poleg njiju sta zlati znak dobila še filozof dr. Aleš Erjavec za raziskovalne dosežke na področju filozofske estetike in zgodovinarka dr. Petra Svoltjšak za najodmevnejši doktorat.

Slavnostna podelitev nagrad je potekala v zgornji dvorani Slovenskega mladinskega gledališča v Ljubljani. Prireditev je bila neke vrste spomin na prejšnje prireditve, ki so bile prava posebnost zaradi edinstvene sporočilnosti, inventivne režije, dramaturgije in scenografije ter provokativnosti. Kulturno-znanstveni dogodek je režiral Sašo Podgoršek, snemala pa Televizija Slovenija. Del prireditve je bil tudi v znamenju petdesete obletnice ustanovitve Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ter, kot rečeno, Geografskega inštituta Antona Melika.

Zlate znake so podeljevali nagrajenci iz preteklih let. Geografoma ga je podelil dr. Boris A. Novak. V obrazložitvi nagrade je bilo med drugim zapisano:

»Dr. Drago Perko, predstojnik Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, in dr. Milan Orožen Adamič, predsednik njegovega znanstvenega sveta, sta kot raziskovalca, avtorja, vodji znanstvenih projektov, organizatorja skupinskega in multidisciplinarnega raziskovanja ter medinstitucionalnega povezovanja po osamosvojitvi Slovenije izjemno prispevala k izidu vseh temeljnih geografskih del o Sloveniji kot državi in Sloveniji kot delu sveta. S tem sta pomembno prispevala k uresničitvi temeljnih usmeritev, ki jih je ob nastanku geografskega inštituta pred petdesetimi leti zapisala ustanoviteljica SAZU, k ugledu in razpoznavnosti ZRC SAZU ter k razvoju in popularizaciji geografske znanosti. ...

Nagrade, ki so jih leta 1997 in leta 1998 za svoje delo dobili dr. Matej Gabrovec, dr. Drago Meze, Milan Natek, dr. Milan Orožen Adamič, dr. Drago Perko in dr. Milan Šifrer, so pomembno priznanje celemu inštitutu za dolgoletno delo, še bolj pa vzpodbuda inštitutu in njegovim sodelavcem za nadaljnje delo.

11.3. INŠTITUT V NOVM PETDESETLETJU

Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je lahko iskreno ponosen na svojo prehojeno pot in na rezultate svojega raziskovalnega dela. Njegov raziskovalni program so praviloma sooblikovali naši najvidnejši znanstveniki, ki so tudi utemeljevali in usmerjali nove znanstveni smeri na številnih geografskih področjih v Sloveniji. Pri zasnovi in uresničevanju inštitutskega znanstvenoraziskovalnega dela pa niso sodelovali samo njegovi redni sodelavci, temveč vsi tisti, ki so imeli pred očmi široka področja geografskega dela ter njegove širše družbene in praktične veljave.

Pregled opravljenega dela pokaže, da bi bilo morda mogoče nekatere raziskave opraviti hitreje in bolje, večina raziskav pa je bistveno boljših, kot bi lahko pričakovali glede na možnosti: finančna sredstva, število raziskovalcev, čas, prostore, opremljenost in podobno.

Glavna naloga inštituta je že vse od ustanovitve leta 1948 raziskovanje Slovenije in njenih pokrajin ter priprava temeljnih geografskih knjig o Sloveniji kot državi in Sloveniji kot delu sveta. Slovenske pokrajine bodo v ospredju inštitutskih raziskav tudi v prihodnje, in če bo inštitut naslednjih petdeset let vsaj tako uspešen, kot je bil prvih petdeset let, bodo pisci knjige ob stoletnici inštituta prav s takim veseljem in ponosom raziskovali inštitutsko zgodovino, kot sva jo midva, Milan Natek in Drago Perko.

MARKO ZAPLATIL

Slika 195: Slavnost ob petdesetletnici inštituta vodila najmlajša člana inštituta Mimi Urbanc in Franci Petek.

MARKO ZAPLATIL

Slika 196: Predsednica Zveze geografskih društev Slovenije dr. Metka Špes je Milanu Natku podelila Zlato plaketo ZGDS.

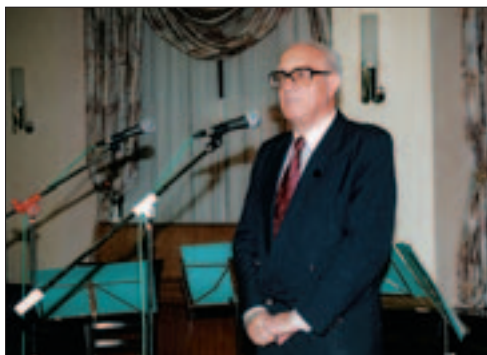
MARKO ZAPLATIL

Slika 197: Predstojnik dr. Drago Perko je v imenu inštituta iz rok direktorja Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Ota Lutharja prejel priznanje Dobri gospodar ali »Zlati prašiček«.

MARKO ZAPLATIL

Slika 198: Udeležence svečanosti je razveselila tudi velika torta s Slovenijo in znakom Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki predstavlja božično rojstvo.

MARKO ZAPLATIL

Slika 199: Uradni del slovesnosti je sklenil predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. France Bernik.

MARKO ZAPLATIL

Slika 200: Dr. Drago Perko in dr. Milan Orožen Adamič na prireditvi Generacije znanosti prejmeta Zlati znak ZRC iz rok dr. Borisa A. Novaka.

12. LITERATURA IN VIRI

Arhiv predsedstva Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Belec, B. 1959: H geomorfologiji Slovenskih in Medžimurskih gor. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 161–202.

Belec, B. 1961: Morfologija Haloz. Geografski zbornik 6. Ljubljana, str. 161–188.

Biografije in bibliografije raziskovalcev Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, 2, 1976–1985. Biblioteka 10. Ljubljana, 1988, str. 243–264.

Biografije in bibliografije raziskovalcev Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, 3, 1986–1995. Ljubljana, 1988, str. 313–342.

Biografije in bibliografije znanstvenih in strokovnih sodelavcev Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Biblioteka 5. Ljubljana, 1976, str. 296–330.

Bogić, M. 1965: Vreme v oktobru 1959 in elektrogospodarstvo Slovenije. Geografski zbornik 9. Ljubljana, str. 127–180.

Briški, A. 1956: Agrarna geografija Šavrinskega gričevja. Geografski zbornik 4. Ljubljana, str. 221–274.

Dolenjska zemlja in ljudje. Novo mesto, 1962, 224 strani.

Fajgelj, V. 1953: Planine v vzhodnem delu Savinjskih Alp. Geografski vestnik 25. Ljubljana, str. 123–166.

Fridl, J. 1995: Mali atlas Slovenije. Geografski obzornik 42/4. Ljubljana, str. 29–30.

Fridl, J., Gabrovec, M., Hrvatinić, M., Orožen Adamič, M., Pavšek, M., Perko, D. 1996: Tipi pokrajin in naravne nesreče. Spodnje Podravje s Prelekijo. Ljubljana, str. 109–140.

Fridl, J., Perko, D. 1996: Digitalni model reliefa Slovenije z okolico. Geografski obzornik 43/3. Ljubljana, str. 16–19.

Furlan, D. 1962: Katastrofalno neurje nad Mežiško dolino 21. 6. 1961, Meteorološko-klimatološka študija. Geografski zbornik 7. Ljubljana, str. 181–193.

Gabrovec, M. 1987: Nekaj informacij o digitalnem modelu reliefa (DMR) in o možnosti njegove uporabe v geografiji in geomorfologiji. Zbornik II. znanstvenog skupa geomorfologa SFRJ. Zagreb, str. 181–187.

Gabrovec, M. 1990 a: Uporaba digitalnega modela reliefa pri proučevanju usadov na primeru doline Lahomnice. Geomorfologija in geoekologija, Zbornik referatov 5. znanstvenega posvetovanja geomorfologov Jugoslavije. Ljubljana, str. 181–185.

Gabrovec, M. 1990 b: Snežišča v Julijskih Alpah. Četrti skup geomorfologa Jugoslavije. Beograd, str. 61–63.

Gabrovec, M. 1990 c: Pomen reliefa za geografsko podobo Polhograjskega hribovja. Geografski zbornik 30. Ljubljana, str. 5–69.

Gabrovec, M. 1994: Relief in raba tal na dolomitnih območjih Slovenije. Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 120 strani.

Gabrovec, M. 1995: Dolomite Areas in Slovenia with Particular Consideration of Relief and Land Use. Geografski zbornik 35. Ljubljana, str. 5–44.

Gabrovec, M. 1996: Triglavski ledenik – kako dolgo še? Proteus 59/4. Ljubljana, str. 167–171.

Gams, I. 1957: Gospodarsko-geografska analiza Ropoče po upadu goričkega vinogradništva. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 95–106.

Gams, I. 1955: Snežni plazovi v Sloveniji v zimah 1950–1954. Geografski zbornik 3. Ljubljana, str. 121–214.

Gams, I. 1959 a: Geomorfologija in izraba tal v Pomurju. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 205–251.

Gams, I. 1959 b: Pohorsko Podravje – razvoj kulturne pokrajine. Dela Inštituta za geografijo 5. Ljubljana, 231 strani.

Gams, I. 1960: O višinski meji naseljenosti, ozimine, gozda in snega v slovenskih gorah. Geografski vestnik 32. Ljubljana, str. 59–69.

Gams, I. 1961 a: H geomorfologiji Bele krajine. Geografski zbornik 6. Ljubljana, str. 191–238.

Gams, I. 1961 b: Snežišča v Julijskih Alpah. Geografski zbornik 6. Ljubljana, str. 241–268.

Gams, I. 1962 a: Meritve korozijske intenzitete v Sloveniji in njihov pomen za geomorfologijo. Geografski vestnik 34. Ljubljana, str. 3–20.

Gams, I. 1962 b: Slephe doline v Sloveniji. Geografski zbornik 7. Ljubljana, str. 263–306.

- Gams, I. 1962 c: Visokogorska jezera v Sloveniji, Gradivo. Geografski zbornik 7. Ljubljana, str. 195–258.
- Gams, I. 1963 a: Jezero pod Krimom, Prispevek k poznavanju jezera in okolice. Geografski zbornik 8. Ljubljana, str. 211–222.
- Gams, I. 1963 b: Velo polje in problemi pospešene korozije. Geografski vestnik 35. Ljubljana, str. 55–64.
- Gams, I. 1973: Prispevek h klasifikaciji poplav v Sloveniji. Geografski obzornik 20/1–2. Ljubljana, str. 8–13.
- Gams, I. 1976: Hidrogeografski oris porečja Mislinje s posebnim ozirom na poplave. Geografski zbornik 15. Ljubljana, str. 161–210.
- Gams, I. 1980: Poplave na Planinskem polju. Geografski zbornik 20. Ljubljana, str. 5–34.
- Gams, I. 1983: Hribovske kmetije Slovenjgriškega Pohorja. Geografski zbornik 23. Ljubljana, str. 141–199.
- Gams, I., K. Natek 1981: Geomorfološka karta 1 : 100.000 in razvoj reliefa v Litijski kotlini. Geografski zbornik 21. Ljubljana, str. 5–67.
- Geografski atlas Slovenije. Ljubljana, 360 strani.
- Geografski atlas za osnovno šolo. Ljubljana, 144 strani.
- Geografski zbornik 15. Ljubljana, 1959, 159 strani.
- Gradnik, R. 1946: Toplinski odnošaji v Blejskem in Bohinjskem jezeru. Geografski vestnik 18. Ljubljana, str. 94–125.
- Gradnik, R. 1947: Kolebanje vodne gladine v Bohinjskem in Blejskem jezeru. Geografski vestnik 19. Ljubljana, str. 111–128.
- Habič, P. 1968: Kraški svet med Idrijco in Vipavo, Prispevek k poznavanju razvoja kraškega reliefa. Dela Inštituta za geografijo 11. Ljubljana, 241 strani.
- Hrvatini, M. 1996 a: Priročni krajevni leksikon Slovenije. Geografski obzornik 43/4. Ljubljana, str. 31.
- Hrvatini, M. 1996 b: Zgoščenka Krajevni leksikon Slovenije. Geografski obzornik 43/1. Ljubljana, str. 26–27.
- Ilešič, S. 1939: Gospodarska struktura Slovenije v luči poklicne statistike in delavskega zavarovanja. Zbirka študij 5. Ljubljana, str. 9–37.
- Ilešič, S. 1945: + Dr. Jože Rus (20. 3. 1888–25. 3. 1945). Geografski vestnik 17. Ljubljana, str. 118–120.
- Ilešič, S. 1946 a: Pregled nove književnosti o naših mejnih vprašanjih. Geografski vestnik 18. Ljubljana, str. 187–195.
- Ilešič, S. 1946 b: Nekaj beležk o svetovni geografiji med vojno in po njej. Geografski vestnik 18. Ljubljana, str. 178–186.
- Ilešič, S. 1950: Slovenska geografija v 30 letih ljubljanske univerze. Geografski vestnik 22. Ljubljana, str. 215–218.
- Ilešič, S. 1957: Problemi Pomurja v geografski osvetlitvi. Svet ob Muri 2/1. Murska Sobota, str. 1–26.
- Ilešič, S. 1969: Geografija. Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919–1969. Ljubljana, str. 231–242.
- Ilešič, S. 1981: Redakcijska zasnova in struktura predvidene regionalnogeografske monografije Slovenije. Geografski vestnik 53. Ljubljana, str. 103–114.
- Kert, B. 1957: Vinogradniška pokrajina vzhodnih Mariborskih gor. Geografski vestnik 27–28. Ljubljana, str. 87–131.
- Kert, B. 1959: Geomorfologija severozahodnih Slovenskih gor. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 141–159.
- Kladnik, D., Orožen Adamič, M., Perko, D. 1995: Mali atlas Slovenije. Ljubljana, 32 strani.
- Klemenčič, V. 1959: Pokrajina med Snežnikom in Slavnikom, Gospodarska geografija. Dela Inštituta za geografijo 8. Ljubljana, 197 strani.
- Kokole, V. 1953: Morfološki razvoj področja med Savo in Sotlo. Geografski vestnik 25. Ljubljana, str. 167–187.
- Kokole, V. 1956 a: Morfologija Šavrinskega gričevja in njegovega obrobja. Geografski zbornik 4. Ljubljana, str. 185–219.
- Kokole, V. 1956 b: Gospodarska geografija in geografija naselij v področju med Savo in Sotlo. Geografski zbornik 4. Ljubljana, str. 5–127.
- Košir, D. 1986: Ledenik pod Skuto v letih 1974–1985. Geografski zbornik 26. Ljubljana, str. 139–153.
- Kranjc, A., Lovrenčak, F. 1981: Poplavni svet na Kočevskem polju. Geografski zbornik 21. Ljubljana, str. 117–155.
- Kranjc, A., Mihevc, A. 1988: Poplavni svet ob Notranjski Reki. Geografski zbornik 28. Ljubljana, str. 193–218.
- Kranjec, S. 1964: Geografija. Slovenska matica 1864–1964. Ljubljana, str. 195–219.

- Kunaver, J. 1975: H geomorfološkemu razvoju Bovške kotline v pleistocenu. *Geografski vestnik* 47. Ljubljana, str. 11–41.
- Leban, V. 1950: Nanos: gospodarska povezava s sosedstvom. *Geografski vestnik* 22. Ljubljana, str. 100–137. Letopisi Slovenske akademije znanosti in umetnosti 1 do 47. Ljubljana.
- Lipoglavšek-Rakovec, S. 1954: Tržič, Mestna geografija. *Geografski zbornik* 2. Ljubljana, str. 115–186.
- Malovrh, C. 1945: + Bogdan Jordan (1917–1942); + Mirko Šuklje (1912–1942); + Mirko Novak (1918–1942). *Geografski vestnik* 17. Ljubljana, str. 124–125.
- Melik, A. 1935, 1936: Slovenija, *Geografski opis*, I. splošni del. Ljubljana, 701 strani.
- Melik, A. 1945: Druga svetovna vojna in mi geografi. *Geografski vestnik* 17. Ljubljana, str. 105–115.
- Melik, A. 1950: Planine v Julijskih Alpah. *Dela Inštituta za geografijo* 1. Ljubljana, 302 strani.
- Melik, A. 1954: Nova glaciološka dognanja v Julijskih Alpah. *Geografski zbornik* 2. Ljubljana, str. 5–47.
- Melik, A. 1955 a: Kraška polja Slovenije v pleistocenu. *Dela Inštituta za geografijo* 3. Ljubljana, 162 strani.
- Melik, A. 1955 b: Nekaj glacioloških opažanj iz Zgornje Doline. *Geografski zbornik* 5. Ljubljana, str. 299–318.
- Melik, A. 1956: Izvenalske planine na Slovenskem. *Geografski zbornik* 4. Ljubljana, str. 275–306.
- Melik, A. 1958: *Geografski problemi Slovenskega Primorja*. *Geografski vestnik* 29–30. Ljubljana, str. 67–82.
- Melik, A. 1959: Nova geografska dognanja na Trnovskem gozdu. *Geografski zbornik* 5. Ljubljana, str. 5–26.
- Melik, A. 1961: Vitranc, Zelenci in Bovško, Geomorfološke študije iz zahodnih Julijskih Alp. *Geografski zbornik* 6. Ljubljana, str. 287–332.
- Melik, A. 1962: Bovec in Bovško, Regionalnogeografska študija. *Geografski zbornik* 7. Ljubljana, str. 307–388.
- Meze, D. 1955: Ledenik na Triglavu in na Skuti. *Geografski zbornik* 3. Ljubljana, str. 10–114.
- Meze, D. 1959: Pozeba oljke v Primorju leta 1956. *Geografski zbornik* 5. Ljubljana, str. 85–139.
- Meze, D. 1960 a: Prebivalstvo Gornje Savinjske doline. *Celjski zbornik* 1960. Celje, str. 5–67.
- Meze, D. 1960 b: Gostota naseljenosti in agrarna obljudenost Gornje Savinjske doline. *Celjski zbornik* 1960. Celje, str. 68–79.
- Meze, D. 1960 c: Nekaj o hribovskih kmetijah v Gornji Savinjski dolini. *Geografski vestnik* 32. Ljubljana, str. 157–173.
- Meze, D. 1962: Še nekaj geografskih drobcev iz Gornje Savinjske doline. *Celjski zbornik* 1962. Celje, str. 5–35.
- Meze, D. 1963 a: H geomorfologiji Voglajnske pokrajine in Zgornjega Sotelskega. *Geografski zbornik* 8. Ljubljana, str. 77–118.
- Meze, D. 1963 b: Samotne kmetije na Solčavskem. *Geografski zbornik* 8. Ljubljana, str. 223–280.
- Meze, D. 1965: Samotne kmetije v Lučki pokrajini. *Geografski zbornik* 9. Ljubljana, str. 181–244.
- Meze, D. 1966: Gornja Savinjska dolina, Nova dognanja o geomorfološkem razvoju pokrajine. SAZU, *Dela* 20. Ljubljana, 199 strani.
- Meze, D. 1969: Hribovske kmetije v vzhodnem delu Gornje Savinjske doline. *Geografski zbornik* 11. Ljubljana, str. 5–97.
- Meze, D. 1972: Vilku Finžgarju v slovo. *Geografski vestnik* 44. Ljubljana, str. 209–211.
- Meze, D. 1974: Porečje Kokre v pleistocenu. *Geografski zbornik* 14. Ljubljana, str. 5–93.
- Meze, D. 1975 a: Inštitut za geografijo (s kartografskim zavodom) pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani. *Geografski vestnik* 47. Ljubljana, str. 161–164.
- Meze, D. 1975 b: Razvoj reliefa Slovenije v kvartarju. *Arheološka najdišča Slovenije*. Ljubljana, str. 32–37.
- Meze, D. 1976: Inštitut za geografijo s kartografskim zavodom SAZU v letu 1975. *Geografski vestnik* 48. Ljubljana, str. 173–176.
- Meze, D. 1977: Poplavna področja v Gornji Savinjski dolini. *Geografski zbornik* 17. Ljubljana, str. 99–156.
- Meze, D. 1979 a: Hribovske kmetije v Gornji Savinjski dolini po letu 1967. *Geografski zbornik* 19. Ljubljana, str. 11–99.
- Meze, D. 1979 b: Razvoj reliefa Slovenije u pleistocenu. *Praistorija jugoslavenskih zemalja*. Sarajevo, str. 123–128.
- Meze, D. 1980 a: Osnovne smernice za geografsko proučevanje hribovskih kmetij na Slovenskem. *Geografski vestnik* 52. Ljubljana, str. 145–154.
- Meze, D. 1980 b: Poplavna področja v Grosupeljski kotlini. *Geografski zbornik* 20. Ljubljana, str. 39–92.

- Meze, D. 1981: Hribovske kmetije ob Kokri in v Krvavškem predgorju. Geografski zbornik 21. Ljubljana, str. 69–115.
- Meze, D. 1982: Poplavna področja v porečju Rašice z Dobropoljami. Geografski zbornik 22. Ljubljana, str. 5–38.
- Meze, D. 1983: Hribovske kmetije med dolinama Kokre in Drage. Geografski zbornik 23. Ljubljana, str. 99–138.
- Meze, D. 1985: Hribovske kmetije v Polhograjskem hribovju, bližnji okolici in sosednjih Rovtah. Geografski zbornik 25. Ljubljana, str. 5–70.
- Meze, D. 1986: Hribovske kmetije v Selški dolini. Loški razgledi 33. Škofja Loka, str. 125–152.
- Meze, D. 1987: Hribovske kmetije na Idrijskem in Cerkljanskem. Geografski zbornik 27. Ljubljana, str. 5–68.
- Meze, D. 1988: Kmetije na Šentviški planoti in v Trebuši. Geografski zbornik 28. Ljubljana, str. 87–128.
- Meze, D. 1989: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Enciklopedija Slovenije 3. Ljubljana, str. 193.
- Meze, D. 1994: Geomorfološko-hidrografske opis, Stična I, Naselbinska izkopavanja. Katalogi in monografije 28. Ljubljana, str. 48–53.
- Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda. Raziskovalni program Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, Ljubljana, 1988.
- Natek, K. 1983 a: Metoda izdelave in uporabnost splošne geomorfološke karte. Magistrska naloga, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 195 strani.
- Natek, K. 1983 b: Razvoj reliefa in izraba tal v Ložniškem gričevju. Geografski zbornik 23. Ljubljana, str. 57–95.
- Natek, K. 1983 c: Hudi nevihti s točo na celjskem območju in na Gorenjskem dne 29. 6. 1982. Geografski zbornik 23. Ljubljana, str. 323–338.
- Natek, K. 1984, Suša 1983 v Sloveniji. Geografski zbornik 24. Ljubljana, str. 157–211.
- Natek, K. 1985: Poročilo o opazovanju snežišč v Julijskih Alpah od 3. do 6. oktobra 1983. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, tipkopis, 65 strani.
- Natek, K. 1986: Projekt Splošna geomorfološka karta Jugoslavije v merilu 1 : 100.000 in kartiranje kraškega površja. Acta carsologica 14–15. Ljubljana, str. 219–226.
- Natek, K. 1989: Vloga usadov pri geomorfološkem preoblikovanju Voglajnskega gričevja. Geografski zbornik 29. Ljubljana, str. 37–78.
- Natek, K. 1990: Geomorfološke značilnosti usadov v Halozah. Ujma 4. Ljubljana, str. 11–15.
- Natek, K. 1993: Geomorfološka karta 1 : 100.000 list Celje in analiza reliefa sekcije. Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 260 strani.
- Natek, K., Perko, D., Žalik Huzjan, M. 1993: Države sveta 1993. Ljubljana, 468 strani.
- Natek, M. 1963: Podkoren, Prispevek h geografiji Zgornje Savske doline. Geografski zbornik 8. Ljubljana, str. 281–393.
- Natek, M. 1969: Delovna sila iz drugih republik Jugoslavije v Sloveniji in posebej v Ljubljani. Geografski zbornik 11. Ljubljana, str. 405–505.
- Natek, M. 1978: Poplavna območja v Spodnji Savinjski dolini. Geografski zbornik 18. Ljubljana, str. 7–91.
- Natek, M. 1983: Hribovske kmetije v vzhodnem delu Dobroveljske planote. Geografski zbornik 23. Ljubljana, str. 201–271.
- Natek, M. 1987: Hribovske kmetije v pokrajinski strukturi Mežiške doline. Teorija in metodologija regionalne geografije. Ljubljana, str. 187–201.
- Natek, M. 1992 a: Nekateri geografski vidiki poplavnih območij na Slovenskem. Poplave v Sloveniji. Ljubljana, str. 21–31.
- Natek, M. 1992 b: Prebivalstvo hribovskih kmetij na Pohorju. Socialna geografija v teoriji in praksi. Ljubljana, str. 279–296.
- Natek, M. 1993: Sestavine prebivalstvene rasti v savinjskih občinah celjske regije v desetletju 1981–1991. Savinjska, Možnosti regionalnega in prostorskega razvoja. Ljubljana, str. 232–244.
- Natek, M. 1995: Krajevni leksikon Slovenije. Geografski obzornik 42/3, Ljubljana, str. 27–29.
- Natek, M. 1996: Temeljne sestavine rasti števila prebivalstva v obdobju 1961–1995. Spodnje Podravje s Prlekijo. Ljubljana, str. 183–200.
- Natek, M. 1998: Priznanja ob 75. obletnici Zveze geografskih društev Slovenije. Geografski obzornik 45/3. Ljubljana, str. 23–25.

- Oblak, P. 1952: Morfogenezna dna Ljubljanske kotline. Geografski zbornik 1. Ljubljana, str. 121–166.
- Olas, L. 1957: Razvoj in problemi sezonskega zaposlovanja prekmurskega prebivalstva. Geografski vestnik 27–28. Ljubljana, str. 176–208.
- Orožen Adamič, M. 1978 a: Geografsko vrednotenje prirodnega okolja za potrebe regionalnega planiranja na primeru Domžal in okolice, Teoretično metodološki problemi (1. del). Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Ljubljana, tipkopis 109 strani.
- Orožen Adamič, M. 1978 b: Posledice potresov leta 1976 v Sloveniji. Geografski zbornik 18. Ljubljana, str. 93–171.
- Orožen Adamič, M. 1979: Geografske značilnosti poplavnega sveta ob Dragonji in Drnici. Geografski zbornik 19. Ljubljana, str. 155–212.
- Orožen Adamič, M. 1982: The Effects of the 1976 Earthquake in the Soča River Basin. Social and Economic Aspects of Earthquakes. New York, str. 533–556.
- Orožen Adamič, M. 1983: Neurja in poplave Poljanske Sore v letu 1982. Geografski zbornik 23. Ljubljana, str. 303–318.
- Orožen Adamič, M. 1987: Hribovske kmetije na severni strani Poljanske doline. Geografski zbornik 27. Ljubljana, str. 69–112.
- Orožen Adamič, M. 1991: Potresna ogroženost Ljubljane: analiza po krajevnih skupnostih. Elaborat za Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij. Ljubljana, 38 strani.
- Orožen Adamič, M. 1993: Ogroženost slovenske zemlje po naravnih nesrečah (s posebnim ozirom na Ljubljano). Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 238 strani.
- Orožen Adamič, M. 1994: Ocena možnih posledic potresa v Ljubljani. Ujma 8. Ljubljana, str. 145–151.
- Orožen Adamič, M. 1995: Earthquake Threat in Ljubljana. Geografski zbornik 35. Ljubljana, str. 45–112.
- Orožen Adamič, M. 1996: Veliki atlas sveta. Geografski obzornik 43/2. Ljubljana, str. 30–31.
- Orožen Adamič, M., Kunaver, J. 1978: Zgornje Posočje po potresu. Zgornje Posočje, Zbornik 10. zborovanja slovenskih geografov. Ljubljana, str. 9–14.
- Orožen Adamič, M., Perko, D., Kladnik, D. 1995: Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana, 640 strani.
- Orožen Adamič, M., Šifrer, M. 1984: Učinki viharja 9.–11. februarja 1984 v Sloveniji. Geografski zbornik 24. Ljubljana, str. 213–245.
- Pak, M. 1963: Kolonizacija Slovencev v Banatu. Geografski zbornik 8. Ljubljana, str. 395–428.
- Perko, D. 1989 a: Geografija Vzhodne Krške kotline s posebnim ozirom na prebivalstvo. Magistrsko delo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 176 strani.
- Perko, D. 1989 b: Vzhodna Krška kotlina – pokrajinska sestava in prebivalstvo. Geografski zbornik 29. Ljubljana, str. 79–145.
- Perko, D. 1991 a: Digitalni model reliefa kot osnova za geografski informacijski sistem. Geodetski vestnik 35/4. Ljubljana, str. 269–274.
- Perko, D. 1991 b: Digitalni model reliefa Slovenije. Geografski obzornik 38/1. Ljubljana, str. 19–23.
- Perko, D. 1991 c: Uporabnost digitalnega modela reliefa za določanje morfoloških enot. Geodetski vestnik 35/2. Ljubljana, str. 66–71.
- Perko, D. 1992 a: Ogroženost Slovenije zaradi naravnih nesreč. Ujma 6. Ljubljana, str. 75–77.
- Perko, D. 1992 b: Pokrajinski odnosi med reliefom in prebivalstvom med letoma 1880 in 1981 v Sloveniji. Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 183 strani.
- Perko, D. 1992 c: Poplave kot sestavina splošne ogroženosti Slovenije zaradi naravnih nesreč. Poplave v Sloveniji. Ljubljana, str. 11–20.
- Perko, D. 1993: Naravne razmere in prebivalstvo. Savinjska, Možnosti regionalnega in prostorskega razvoja. Ljubljana, str. 34–54.
- Perko, D. 1995: Ob rojstvu zbirke Geografija. Geografija 1. Ljubljana, str. 5.
- Perko, D. 1996 a: Sporna imena držav v slovenskem jeziku. Geografski obzornik 43/3. Ljubljana, str. 20–27.
- Perko, D. 1996 b: Standardizirana imena držav v slovenskem jeziku. Geografski obzornik 43/4. Ljubljana, str. 18–26.

- Perko, D. 1997: Poročilo o delu Geografskega inštituta ZRC SAZU v letu 1996. Geografski vestnik 69. Ljubljana, str. 243–246.
- Perko, D. 1998 a: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v letu 1997. Geografski vestnik 70. Ljubljana, str. 240–243.
- Perko, D. 1998 b: Knjiga Slovenija – pokrajine in ljudje. Geografski obzornik 45/1. Ljubljana, str. 29–30.
- Perko, D. 1998 c: Srebrni častni znak svobode Republike Slovenije Zvezi geografskih društev Slovenije. Geografski obzornik 45/1. Ljubljana, str. 28–29.
- Perko, D., Orožen Adamič, M. 1995: Relief Slovenije. Zemljevid v merilu 1 : 250.000. Ljubljana.
- Perko, D., Orožen Adamič, M. 1998: Slovenske občine. Ljubljana, 320 strani.
- Peršolja, B. 1998: Videokaseta Slovenske pokrajine. Geografski obzornik 45/2. Ljubljana, str. 29.
- Planina, F. 1952: Podor na Javorščku. Geografski vestnik 24. Ljubljana, str. 190–193.
- Planina, J. 1954: Soča, Monografija vasi in njenega območja. Geografski zbornik 2. Ljubljana, str. 187–250.
- Plut, D. 1979: Geografske značilnosti poplavnega sveta ob Rižani in Badaševici. Geografski zbornik 19. Ljubljana, str. 101–128.
- Plut, D. 1985: Geografske značilnosti poplavnega sveta Kolpe in njenih pritokov v zgornjem Pokolpju. Geografski zbornik 25. Ljubljana, str. 125 do 155.
- Plut, D. 1995: Brez izhoda? Svetovni okoljski procesi. Geografija 1. Ljubljana, 192 strani.
- Polajnar, S. 1959: Morfološki razvoj v Podravinju. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 253–272.
- Poročilo o delu ZRC SAZU 1997. Ljubljana, 1998, str. 115–126.
- Poročilo o delu ZRC SAZU 1998. Ljubljana, 1999, str. 119–134.
- Radinja, D. 1967 a: Morfogenetske poteze Goriškega polja. Geografski vestnik 39. Ljubljana, str. 21–74.
- Radinja, D. 1967 b: Vremška dolina in Divaški Kras, Problematika kraške morfogeneze. Geografski zbornik 10. Ljubljana, str. 157–269.
- Radinja, D. 1969 a: Doberdobski Kras, Morfogenetska problematika robne kraške pokrajine. Geografski zbornik 11. Ljubljana, str. 223–278.
- Radinja, D. 1969 b: Renške Dobrave: pokrajinski stik med fluvialno akumulacijo in periglacialno akumulacijo Vipave in Soče. Geografski vestnik 41. Ljubljana, str. 61–74.
- Radinja, D. 1972 a: Senožeško podolje, Pokrajina na stiku fluvialnega in kraškega reliefa. Geografski zbornik 13. Ljubljana, str. 81–127.
- Radinja, D. 1972 b: Zakrasevanje v Sloveniji v luči celotnega morfogenetskega razvoja. Geografski zbornik 13. Ljubljana, str. 197–243.
- Radinja, D., Šifrer, M., Lovrenčak, F., Kolbezen, M., Natek, M. 1974: Geografsko proučevanje poplavnih področij v Sloveniji. Geografski vestnik 46. Ljubljana, str. 131–146.
- Radinja, D., Šifrer, M., Lovrenčak, F., Kolbezen, M., Natek, M. 1976: Geografske značilnosti poplavnega področja ob Pšati. Geografski zbornik 15. Ljubljana, str. 7–160.
- Rejec Brancelj, I. 1996: Relief Slovenije. Geografski obzornik 43/1. Ljubljana, str. 28–29.
- Slovenija – pokrajine in ljudje. Ljubljana, 736 strani.
- Statut raziskovalne delovne organizacije Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ljubljana, 1982.
- Statut Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Ljubljana, 1995.
- Šifrer, M. 1952: Obseg zadnje poledenitve na Pokljuki. Geografski vestnik 24. Ljubljana, str. 95–114.
- Šifrer, M. 1955: Dolina Tolminke in Zalašce v pleistocenu. Geografski zbornik 3. Ljubljana, str. 253–298.
- Šifrer, M. 1959 a: Geografski oris vasi Puconci in Bodonci. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 135–149.
- Šifrer, M. 1959 b: Nova geomorfološka dognanja v Koprskem Primorju. Geografski zbornik 5. Ljubljana, str. 5–58.
- Šifrer, M. 1961 a: Snežišča v Kamniških Alpah. Geografski zbornik 6. Ljubljana, str. 271–282.
- Šifrer, M. 1961 b: Porečje Kamniške Bistrice v pleistocenu. Dela Inštituta za geografijo 6. Ljubljana, 211 strani.
- Šifrer, M. 1962: Geografski učinki neurja med Peco in zgornjo Pako. Geografski zbornik 7. Ljubljana, str. 143–179.

- Šifrer, M. 1963: Nova geomorfološka dognanja na Triglavu, Triglavski ledenik v letih 1954–1962. Geografski zbornik 7. Ljubljana, str. 157–210.
- Šifrer, M. 1967: Kvarterni razvoj doline Rašice in Dobrega polja. Geografski zbornik 10. Ljubljana, str. 271–303.
- Šifrer, M. 1969: Kvarterni razvoj Dobrav na Gorenjskem. Geografski zbornik 11. Ljubljana, str. 99–211.
- Šifrer, M. 1972: Nekatere smeri in pogledi geomorfološkega proučevanja na Slovenskem. Geografski vestnik 44. Ljubljana, str. 33–55.
- Šifrer, M. 1974 a: Kvarterni razvoj Dravinjskih gor in bližnjega obrobja. Geografski zbornik 14. Ljubljana, str. 103–172.
- Šifrer, M. 1974 b: Poglavitne značilnosti razvoja Škofjeloškega hribovja. Loški razgledi 21. Škofja Loka, str. 11–23.
- Šifrer, M. 1976: Geografski učinki žleda v gozdovih okrog Idrije in Postojne. Geografski zbornik 16. Ljubljana, str. 195–229.
- Šifrer, M. 1977 a: Delo Geografskega inštituta Antona Melika SAZU v letu 1976. Geografski vestnik 49. Ljubljana, str. 239–242.
- Šifrer, M. 1977 b: Poplavna področja v porečju Dravinje. Geografski zbornik 17. Ljubljana, str. 7–98.
- Šifrer, M. 1979: Poročilo o delu Geografskega inštituta Antona Melika SAZU. Geografski vestnik 51. Ljubljana, str. 165–169.
- Šifrer, M. 1980: Katastrofalni učinki neurij v severovzhodni Sloveniji avgusta 1980. Geografski zbornik 20. Ljubljana, str. 157–188.
- Šifrer, M. 1982: Kvarterni razvoj Škofjeloškega hribovja. Geografski zbornik 22. Ljubljana, str. 139–195.
- Šifrer, M. 1983 a: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU Ljubljana. Geološki zbornik – razprave in poročila 5. Ljubljana, str. 91–94.
- Šifrer, M. 1983 b: Poglavitne značilnosti reliefa v bližnjem in širšem zaledju Mosta na Soči. Most na Soči (S. Lucia) 1. Ljubljana, str. 61–69.
- Šifrer, M. 1983 c: Vzroki in učinki rečnih poplav na Slovenskem. Naravne nesreče v Sloveniji. Ljubljana, str. 41–49.
- Šifrer, M. 1986: Triglavski ledenik v letih 1974–1985. Geografski zbornik 26. Ljubljana, str. 97–137.
- Šifrer, M. 1994: Površje Slovenije. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana, tipkopis, 99 strani.
- Šifrer, M., Kunaver, J. 1978: Poglavitne značilnosti geomorfološkega razvoja Zgornjega Posočja. Zgornje Posočje, Zbornik 10. zborovanja slovenskih geografov. Ljubljana, str. 67–81.
- Šifrer, M., Lovrenčak, F., Natek, M. 1980: Geografske značilnosti poplavnih območij ob Krki pod Otočcem. Geografski zbornik 20. Ljubljana, str. 95–204.
- Šifrer, M., Radinja, D., Meze, D. 1978: Osnovne smernice za proučevanje kvartarnih sedimentov in njihove izrabe na Slovenskem. Geografski vestnik 50. Ljubljana, str. 177–190.
- Šifrer, M., Žagar, M. 1960: Geografski učinki neurja med Konjicami in Krškim. Geografski vestnik 52. Ljubljana, str. 235–246.
- Štatut Inštituta za geografijo pri Akademiji znanosti in umetnosti. Arhiv predsedstva SAZU, Ljubljana, 1948.
- Topole, M. 1991: Fizična geografija Mirnske doline s posebnim ozirom na rabo tal. Magistrsko delo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana, 134 strani.
- Topole, M. 1998: Mirnska dolina. Zbirka ZRC 21. Ljubljana, 175 strani.
- Urbanc, M. 1998: Slovenske občine. Geografski obzornik 45/1. Ljubljana, str. 31.
- Veliki atlas sveta. Ljubljana, 408 strani.
- Vrišer, I. 1954: Goriška Brda, Gospodarska geografija. Geografski zbornik 2. Ljubljana, str. 51–113.
- Vrišer, I. 1956: Morfološki razvoj v Goriških Brdih. Geografski zbornik 4. Ljubljana, str. 159–182.
- Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929. Ljubljana.
- Žagar, M. 1965: Tabor pri Dornberku. Geografski zbornik 9. Ljubljana, str. 83–114.
- Žagar, M., Kolbezen, M. 1977: Poplavna področja ob Sotli. Geografski zbornik 17. Ljubljana, str. 157–199.

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Naslov: Gosposka 13, 1000 Ljubljana, Slovenija

Faks: +386 (0)61 125 77 93

Telefon: +386 (0)61 125 60 68

E-pošta: gi@zrc-sazu.si

Medmrežje: <http://www.zrc-sazu.si/www/gi/gi-s.htm>

Inštitut je leta 1948 ustanovila Slovenska akademija znanosti in umetnosti in ga leta 1976 poimenovala po akademiku dr. Antonu Meliku. Od leta 1981 je sestavni del Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ima oddelke za geoeкологиjo, regionalno geografijo, naravne nesreče, geografski informacijski sistem in tematsko kartografijo, knjižnico, geografske zbirke in kartografsko zbirko ter sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Izdaja znanstveno revijo Geografski zbornik in znanstveno zbirko Geografija Slovenije. Ukvarja se predvsem z geografskimi raziskavami Slovenije in njenih pokrajin ter pripravljanjem temeljnih geografskih knjig o Sloveniji.

GEOGRAFIJA SLOVENIJE 1

ISBN 961-6182-84-6

9 789616 182843